

مختصر

صحیح البخاری

المسمى بـ:

التجريد الكريه

دائرة: أبي العباس زين الدين الزبيدي

به كوردی کردن و لیکۆینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویره ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پیدا چۆته وهو سه ره په رشتی ته چا پدانی کردوه

دارالمعرفة

بيروت - لبنان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- 📖 ناوی کتیب: مختصر صحیح البخاری المسمى بـ (التجريد الصريح).
- 📖 دانراوی: ابی العباس زین الدین الزییدی.
- 📖 وەرگیرانی: نوری فارس همه خان.
- 📖 تیراژ (۲۵۰۰) دوووهزارو پینج سهد دانه.
- 📖 ژماردی سپاردن: (۲۴۶۴ سالی ۲۰۰۹).
- 📖 سالی چاپ: ۲۰۱۰ ز ۱۴۳۱ ک
- 📖 کۆمپیوتەرو هه‌ته‌ چنن: (روبار حسین/کۆمپیوتەری شانی)
- 📖 له‌سه‌ر نه‌رکی کتیبخانه‌ی نارام له‌سلیمانی چاپ کراوه. مافی چاپکردنه‌وه‌ی بۆ
- کتیبخانه‌ی ناوبراوه.

مُخْتَصَر صَحِيحُ الْبُخَارِي

المُسَمَّى

بِالتَّجْرِيدِ الصَّرِيحِ

دانراوی: اَبی العباس زین الدین الزبیدی

به کوردی کردن و لیکۆئینه وهی

نوری فارس همه خان

به گویرهی ته خریجی (د. مصطفى ديب البغا) ته خریج کراوه

محمود أحمد محمد

پیییدا چۆته وهو سه ره پهرشتی له چاپدانی کردووه

1431 ك

2010 ز

به رگی دووهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسی گوره‌یی نویژ له مزگه‌وتی مه‌ککه‌و مه‌دینه‌دا

۵۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى). (الحديث ۱۱۸۹) ^۱.

له نه‌بو هوره‌یره‌وه (رمزای خوی ئی بئ) له‌پیغه‌مبه‌ره‌وه دروودی خوی لیسر بئ- دمفه‌رموئ: (ته‌نیا بو ئهم سئ مزگه‌وته سه‌فه‌ر ده‌کری: بو مه‌سجیدولحه‌رام له‌مه‌ککه‌و، بو مزگه‌وتی پیغه‌مبه‌ر دروودی خوی لیسر بئ- له مه‌دینه‌و، بو مه‌سجیدولئه‌قصا له‌شاری قودس له‌فه‌له‌ستین).

۵۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ). (الحديث ۱۱۹۰) ^۲.

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خوی ئی بئ) له پیغه‌مبه‌ره‌وه دروودی خوی لیسر بئ- دمفه‌رموئ: ته‌نیا مه‌سجیدولحه‌رامی ئی دهرجئ، یه‌ک نویژ له‌م مزگه‌وته‌ی مندا له هه‌زار نویژ له‌شوینانی ترده‌ خیرتره‌.

له‌ تاجول ئو‌صولا دمفه‌رموئ: بوخاری و موسلیم و ته‌رمه‌زی و ئیبنو ماجه‌یش ئهم فه‌رمووده‌یه‌یان گێراوه‌ته‌وه، ئیبنوماجه‌ ئهمه‌یشی ئی پترکردوو: (وه یه‌ک نویژ له‌ مه‌سجیدولحه‌رامدا خیرتره‌ له‌ سه‌ده‌ه‌زار نویژی شوینانی تر). (بروانه: تاج/ ۱/ ۳۵۰/ ز/ ۱۱۵).

(۱) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَابُ: لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ. رَقْمٌ: ۱۳۹۷.

(۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَابُ: فَضْلُ الصَّلَاةِ بِمَسْجِدِي مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ. رَقْمٌ: ۱۳۹۴.

راقه و شیکردنه وه:

مامؤستای عهسقه لانی - رحمتی خودی لانی - له فهتجولباری دا دهفهرموئ: (مه بهست له مه سجیدولچه رام هه موو حهره می مه ککی یه، ته نانهت نوێژکردن له ناو هه موو خانوو هکان و به شه کانی تری خاکی حهره مدا، له باره ی چه ند باره وه بوونی پاداشته وه، دهق وهك نوێژکردن له ناو مه سجیدولچه رامدا وایه.. وه سه فهرکردن بۆ سهردانی گۆری پیروزی پیغه مبه ر له مه دینه بهرئه م نه هیه ناکه وئ، به لکوو شتیوا پیروژ له وگرده وه فره باشانه یه که دمبن به مایه ی شاد بوون بهر مزای خودای گه وره و مه زن، و مره وایی نه وه به بی کی شه و به ره ئیجماعی له سه ره..) وه گله یی له ئیبو ته میمه له م مه سنه له یه دا دهکا.

ومدهیش فهرموئ: (ئه مه بهس له پاداشا وایه، به لام بۆ گیرانه وه و بریتی که وتن و شتیوا، وانیه، چونکه کهسێ دوو نوێژی له سه ربی، له یه کێ له م دوو مزگه وته دا نوێژی بکا هه ربریتی یه کیکیان ده که وئ.. ومئه م چه ند باره وه بوونی پاداشه جگه له ی جه ماعه ته، که نه ویش بیست و حه وت پله ی پتره..). (بر: فهتج شهرحی فهرمووده ی ژماره: ۱۱۹۰، باسی گه وره یی مزگه وتی مه ککه و مه دینه). له ژماره (۹) دا گوئرا: ئه بوهوره یه ره له بوخاری دا (۴۸) فهرمووده ی هه یه له موقه دمه ی فهتجولباری دا ده ئی: له بوخاریدا (۴۴۶) هه یه.

باسی مزگه وتی قوباء

۵۸۸ - (عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ لَا يَصَلِّي مِنَ الصُّحَى إِلَّا فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدُمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدُمُهَا ضَحَى فَيَطُوفُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءَ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ

الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا (الحديث ۱۱۹۱) - أطرافه في: ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۷۳۲۶) ۳.

قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ: (إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلَا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لَا تَتَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا). (الحديث ۱۱۹۲):

عبدالوللای کوری عومەر، که ناسراوه به ئیبنوعومەر (رمزی خوی ن بئ) دستووری وابوو تهنهنا لهم دوو پۆژهدا، لهکاتی چیشتهنگاودا نوپژی سوننهتی دهکرد؛ ئهو پۆژهی که دپۆیشتنه ناوشاری مهککه، لهکاتی چیشتهنگاودا دهچوو ناوشار، جا لهپیشا دهچوو تهوافی بهیتی دهکرد، ئهوجا لهپشتی مهقامی ئیبراهیمهوه دوو پکات نوپژی سوننهتی دهکرد.

ههروا ئهو پۆژهپیش که دهچوو بۆ سهردانی مزگهوتی قوباو دیسان لهکاتی چیشتهنگاودا نوپژی سوننهتی دهکرد، چونکو ئیبنوعومەر (رمزی خواپان ن بئ) ههموو شههمهیی دپۆیششت بۆ سهردانی مزگهوتی قوباو، جاکاتی دهچوو ناو مزگهوتهکهوه ههزی نه دهکرد لپی دهرچی، ههتا دوو پکات نوپژی سوننهتی تیدا نه کردایی، فهرمووی: ئیبنوعومەر (رمزی خوی ن بئ) دهیفهرموو: (جاران پیغه مبه ریش درووی خوی لسم بئ. ههموو شههمهیی به پی، یا به سواری و لاخ دهچوو بۆ سهردانی مزگهوتهکهی قوباو).

فهرمووی: ئیبنوعومەر (رمزی خوی ن بئ) دمشی فهرموو: (ئهی نافع! ئه مهی من دهیکهه تهنیا ئه وهیه که له هاورپکانی خۆم دیوه کردوو یانهو

(۳) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ. بَابُ فَضْلِ مَسْجِدِ ثَبَاءٍ وَفَضْلِ الصَّلَاةِ فِيهِ وَزِيَارَتِهِ.

رقم/۱۳۹۹. وانظر مسلم: صلاة المسافرين وقصرها. رقم/ ۸۲۸.

بەس، و مریگەى نوێژکردنى سوننەتیش لەكەس ناگرم، لەهەر كاتیكى شەودا، یا لەهەركاتیكى پۆژدا، بۆ خۆى نوێژى سوننەت بكا، بەلام بەمەرجى لەكاتى خۆركەوتن و خۆر ئاوابووندا نەبێ).

پاڤەو شیکردنەو:

عەسقەلانى (مەسلى خودى ئى) دەفەرموێ: (.. ئەوێ كە دەفەرموێ:.. لەكاتى چێشتەنگاودا ئىبنوعومەر نوێژى سوننەتى دەكرد، هەڵدەگرێ كەمەبەست نوێژى سوننەتى تەواف بێ، یامەبەست نوێژى سوننەتى تەواف و سوننەتى چێشتەنگاوبى پێكەو، چونكە كردنى ئەو نوێژە بەتایبەتى لەو كاتەدا بەلگەى ئەوێكە كەمەبەستى كردنى نوێژى چێشتەنگاوبى. (ب: فەتح، فەرموودەى ژمارە ۱۱۷۶).

باسى كەوڕەى نىوانى كۆرى پىروزی پىڤەمبەر و مینبەرەكەى

۵۸۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَابَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَمَنْبَرِي عَلَى حَوْضِي). (الحديث ۱۱۹۶ - أطرافه في: ۱۸۸۸، ۶۵۸۸، ۷۲۳۵).^۴

ئەبو ھورەیرە (زمەى خودى ئى) لەپىڤەمبەرەو دەرووى خودى لەسەر بێ. دەفەرموێ: (لەنىوانى گۆڤەكەم و مینبەرەكەمدا، باخێكە لە باخەكانى بەهەشت، بارانى ڕەحمەتى ئى دەبارێت، خۆشە لەو كەسەى كە لەم شوێنە پىروزی مزگەوتەكەما بەتایبەتى، خوداپەرستى جوان دەكا، و ئەم مینبەرەى ئیستاكەیشم، لەسەر حەوزى كەوسەرم، كەوا لە بەهەشتا، وەك خۆى

(۴) أخرجه مسلم في الحج. باب: ما بين القبر والمبتر روضة من رياض الجنة، رقم: ۱۳۹۱.

دادەنریتەووە بۆم و، لە بەهەشتیشا وەك ئیستا لەسەری دادەنیشم و،
پیشوازی لەهاتووانی ئۆمەتەم دەکەم، کە بۆ نۆشین لەناوی کەوسەر دین بۆ
سەری). (ب: تاج ۱/۱/۲۵۰).

پایانی: خاتمة

مامۆستای عەسقلانی - پەرزەندەمندی خودی ئی. - لە پایانی ئەم باسەدا دەفەرموی:
(باسەکانی نوێزی تەطەووع و بابەتەکانی تەکی، سیی و چوار
فەرموودە بەرزەووە بوو (مەرفووع)ی لەخۆ گرتووە، دەیان بێژستە
(معلق)ن و، ئەوانی تریان پەییوەستن، واتە مەوصوولن، لەم سیی و چوارە
بیست و دوویان دووبارەن، پالفتەکەیان کەدووبارە نەبن دوازدەن.
موسلمیش - پەرزەندەمندی خودی ئی. - گشتیانی گێراوەتەووە، تەنیا ئەم سیانە نەبی:
۱. فەرموودە ئیبنو عومەر: (قُلْتُ لَابْنِ عُمَرَ أَصَلَّى الضُّحَى؟ قَالَ لَا..)
ژ/۱۱۷۵ ف.

۲. ۲- فەرموودە عبداللە المزنی: (صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ..) ژ/۱۸۳ ف
۳. ۳- فەلاموودە عقبە کوری عامر: (أَتَيْتُ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجَهَنِيَّ..)
ژ/۱۸۴.

۴. ۴- ھەروا دەفەرموی: یازدە بیستراویشی واتیادا.

پاشەو شیکردنەووە:

لەبەرئەووەی کەخوینەری ئازیز بزانی کەسەرچاوەی دیاریکردنی
ژمارە فەرموودەکانی ھەر صەحابەیی لەصەحیحی بوخاریدا کوئیە
دەئیم: وابەباش دەزانم کە موقەددیمە فەتحوالباری بکەین بەسەرچاوەی

ئەم بابەتە، چۈنكى بەئاسانى لەویدا ژمارەگە دەدۆزىتەو بۆكەسى خۇي،
تەنەنت لىردا ئامازە بۇ ئەو ناوانەيش دەكەين كە لەبەرگى يەكەمدا
رۇيشتوون، بەپشتى خوا لەمەودوا بەپىي موقەددىمەي فتح البارى و بەپىي
عەينى ژمارەكان تۆمەردەكەين جا دەلىين:

ئەم دوو ھىمايە واتايان وايە:

(ع/۱/۲۸-۲۸ = عومدەتولقارى، بەرگى يەكەم، لاپەرە-۲۸، ژمارەي
فەرموودەي ئەوكەسە (۲۲۸) فەرموودەيە بەپىي عەينى).

(م - ۲۴۲ = موقەددىمەي فەتحولبارى، ژمارەي فەرموودەي ئەوكەسە
بەپىي موقەددىمەي فەتحولبارى (۲۴۲) فەرموودەيە. وەھەرودھا. واتە (ع
= عەينى = عومدەتولقارى) (م = موقەددىمەي فەتحولبارى):

ژ ۳- عانىشە (ع/۱/۲۸-۲۸). (م-۲۴۲).

ژ ۴- جابىرى كورى عەبدوللای ئەنصارى (ع/۱/۶۵-۸۴). (م-۹۰).

ژ ۵- ئىبنو عەبباس (ع/۱/۷۰-۲۱۵). (م - ۲۱۷).

ژ ۸- ابن عمر (ع/۱۱۶-۲۵۱). (م-۲۷۰).

ژ ۱۰- عەبدوللای كورى عەمر (ع/۱/۱۳۱-۲۵). (م-۲۶).

ژ ۱۱- ئەبو مووسا ئەشعەرى (ع/۱/۱۳۵-۵۴). (م-۵۷).

ژ ۱۳- ئەنەسى كورى مالىك (ع/۱/۱۴۰-۲۵۱). (م-۳۶۸).

ژ ۱۸- عوبادەي كورى صامىت (ع/۱/۱۵۳-۸). (م-۹).

ژ ۱۹- ئەبو سەئىدى خۇدرى (ع/۱/۱۶۱-۶۲). (م-۶۶).

ژ ۲۸/۳۰- ئەبۇذررى غىفارى (ع/۱/۲۰۵-۱۴). (م-۱۴).

ژ ۲۹- ئەبۇبەكرە (ع/۱/۲۴۲-۳۷). (م-۱۴).

- ژ ۳۰- نیبنو مه سعوود (ع/۱/۱۱۵-۸۵). (م-۸۵).
- ژ ۳۸- بهرائی کوپی عزیز (ع/۱/۲۴۲-۳۷). (م-۲۸).
- ژ ۴۳- طلحهی کوپی عوبهیدوئلا (ع/۱/۲۶۵-۴). (م-۴).
- ژ ۴۸- نوعمانی کوپی به شیر (ع/۱/۲۹۶-۰). (م-۶).
- ژ ۵۱- نه بو مه سعوود (ع/۱/۳۱۷-۱۰). (م-۱۱).
- ژ ۵۲- جهریری کوپی عهبدوئلا (ع/۱/۳۲۳-۱۰). (م-۱۰).
- ژ ۵۹- نه بو واقدیددی له یثنی (ع/۲/۱۳۲-۱). (م-۱).
- ژ ۶۳- معاوییه (ع/۲/۸۴۹-۸). (م-۸).
- ژ ۶۸- مه حموودی کوپی ږمبیع (ع/۲/۷۱-۰). (م-۱).
- ژ ۷۵- نه سمائی کچی نه بوبه کر (ع/۲/۹۲-۸). (م-۱۶).
- ژ ۷۶- عوقبهی کوپی حاریث (ع/۲/۱۰۱-۳). (م-۳).
- ژ ۷۹- زمیدی کوپی خالد (ع/۲/۱۰۸-۵). (م-۵).
- ژ ۸۸- نه بو شوره یح (ع/۲/۱۲۹-۲). (م-۲).
- ژ ۹۰- سه له مهی کوپی نه کوه ع (ع/۲/۱۵۲-۲۱). (م-۲۰).
- ژ ۹۴/۱۱۵- نوم سه له مه (ع/۲/۱۷۳-۱۳). (م-۱۶).
- ژ ۱۳۷/۱۱۱- عهبدوئلائی کوپی زمیدی نه نصاری (ع/۲/۲۵۱/۸-). (م-۹).
- ژ ۱۳۹/۱۱۳- ئوسامهی کوپی زمید (ع/۲/۲۵۸/۱۷-). (م-۱۷).
- ژ ۱۴۴/۱۱۷- نه بو نه ییوبی نه نصاری (ع/۲/۲۷۶/۸-). (م-۷).
- ژ ۱۵۳/۱۲۱- نه بو قه تاده (ع/۲/۲۹۴/۱۳-). (م-۱۳).
- ژ ۱۵۹/۱۲۶- عثمان بن عفان (ع/۲/۱۱۵-). (م-۹).

- ژ- ۱۸۲/۱۳۷- مغیر بن شعبه (ع/۱/۲۲۴ + ع/۳/۶۲-۰). (۱۱-م).
- ژ- ۱۸۷/۱۴۰- ئەبو جوحەیفە (بروانە: ژمارە ۵-۲۴۰).
- ژ- ۱۹۰/۱۴۱- سانیبی کەوپی یەزید (ع/۳/۷۷-۵). (۶-م).
- ژ- ۲۰۲/۱۴۹- سەعدی کۆری ئەبو وەقاص (ع/۱/۱۹۲-۲۰). (۲۰-م).
- ژ- ۲۰۴/۱۵۰- عەمری کۆری ئومەییە کۆری ضەمری (ع/۳/۱۰۰-۲۰). (۲-م).
- ژ- ۲۰۹/۱۵۳- سووھیدی کۆری نوعمان (ع/۳/۱۰۶-۱). (۱-م).
- ژ- ۲۱۰/۱۵۴- مەیموونە کچی حاریث (ع/۳/۱۰۷ + ۲/۱۷۹-۹). (۷-م).
- ژ- ۲۲۳/۱۶۲- ئوم قەیس کچی میحصەن (ع/۳/۱۳۲-۲). (۲-م).
- ژ- ۲۲۴/۱۶۳- حوزمیفە کۆری یەمان (ع/۲/۱۲-۲۰). (۲۲-م).
- ژ- ۲۴۳/۱۷۴- سەھلی کۆری ئەل- ساعیدی (ع/۳/۱۸۳-۳۹). (۴۱-م).
- ژ- ۲۵۴/۱۸۴- جوبەیری کۆری موطعیم (ع/۳/۲۰۰-۹). (۹-م).
- ژ- ۲۸۰/۱۹۴- ئوممو ھانی کچی ئەبو طالیب (ع/۳/۲۳۳-۰). (۲-م).
- ژ- ۳۱۳/۲۰۵- ئوممو عەطییە (ع/۳/۲۸۱-۰). (۵-م).
- ژ- ۳۳۲/۲۱۴- سەموورە کۆری جوندوب (ع/۳/۳۱۶-۴). (۳-م).
- ژ- ۳۳۷/۲۱۸- ئەبو جوحەیمی کۆری حاریثی صیممە ئەنصاری (ع/۴/۱۴-۲). (۲-م).
- ژ- ۳۳۸/۲۱۹- عەبدوڕەحمانی کۆری ئەبزا (ع/۴/۱۷-۱). (۱-م).
- ژ- ۳۴۴/۲۲۰- عیمرانی کۆری حوصەین (ع/۴/۲۶-۱۲). (۱۲-م).
- ژ- ۳۷۵/۲۳۹- عوقبە کۆری عامیری جوحەینی (ع/۴/۸۹۷-۸). (۹-م).
- ژ- ۳۷۶/۲۴۰- ئەبو جوحەیفە (ع/۲/۱۵۹ + ع/۴/۴۹۹-۴). (۷-م).
- ژ- ۳۹۰/۲۴۸- عەبدوڵلای کۆری مالیکی کۆری بوجەینە (ع/۴/۱۲۲-۰). (۴-م).

- ژ- ۴۵۳/۲۷۷- حهسانی کوپی ثابت (ع/۴-۲۱۷-۱). (م-۱).
- ژ- ۴۵۷/۲۷۹- کهعبی کوپی مالیک (ع/۴-۲۲۸-۴). (م-۴).
- ژ- ۴۷۵/۲۹۰- عهبدوللای کوپی زمیدی نه نصاری (ع/۲-۲۵۱-۹). (م-۹).
- ژ- ۵۴۱/۳۱۸- نهبو بهرزه (ع/۵-۲۷-۴). (م-۴).
- ژ- ۵۵۳/۳۲۴- بورهیدهی کوپی حوصهیب (ع/۵-۳۹-۳). (م-۳).
- ژ- ۵۵۹/۳۲۹- رافیعوی کوپی خهدیج (ع). (م-۴).
- ژ- ۵۶۳/۳۳۱- عهبدوللای کوپی موغهففهل (ع/۵-۵۵۹-۸). (م-۸).
- ژ- ۶۰۲/۳۴۹- عهبدورهحمانی کوپی نهبو بهکری صهدیق (ع/۵-۹۹-۳). (م-۳).
- ژ- ۶۱۸/۳۵۹- حهفصهوی کچی عومهوی کوپی خهطاب (ع/ /). (م-۵).
- ژ- ۶۲۸/۳۶۲- مالیکی کوپی حووهریث (ع/۵-۱۴۲-). (م-۴).
- ژ- ۷۳۱/۴۰۱- زمیدی کوپی ثابت (ع/۵-۲۶۵-). (م-۸).
- ژ- ۷۴۶/۴۰۷- خهبابی کوپی نه رمتت (ع/۵-۵۳۰۴-۵). (م-۵) + (ز/۶۱۶).
- ژ- ۷۵۵/۴۱۰- جابیری کوپی سه مووره (ع/۶-۲۰۵-۲). (م-۲).
- ژ- ۷۹۹/۴۳۴- ریفاعهوی کوپی رافیعوی نهل- زورمقی (ع/۶-۷۴-۲). (م-۳).
- ژ- ۸۲۸/۴۴۴- نهبو حومهیدی نهل- ساعیدی (ع/۶-۱۰۳-۱). (م-۴).
- ژ- ۸۳۴/۴۴۸- نهبو بهکری صهدیق (ع/۶-۱۸-۱). (م-۲۲).
- ژ- ۸۳۸/۴۵۱- عیتبانی کوپی مالیک (ع/۶-۱۲۵-۱). (م-۱).
- ژ- ۹۰۷/۴۷۹- نهبو عهبس عهبدورهحمانی کوپی جهبره (ع/۶-۲۰۵-۱). (م-۱).
- ژ- ۹۲۳/۴۸۷- عهمری کوپی تهغلیب (ع/۶-۲۲۶-۲). (م-۲).
- ژ- ۱۰۸۳/۵۴۷- حاریشهوی کوپی وههب (ع/۷-۱۲۱-). (م-۴).

- ژ - ۱۱۰۴/۵۵۴ - عامیری کوپی ربیعہ (ع/۷/۱۴۸-۴). (م -).
- ژ - ۱۱۲۴/۵۶۰ - جوندوبی کوپی عہدوٹلا (ع/۷/۱۷۱). (م - ۸).
- ژ - ۱۲۰۰/۵۹۰ - زمیدی کوپی نہرقہم (م-۶).
- ژ - ۱۲۰۷/۵۹۱ - موعہ یقیبی کوپی نہبو فاطیمہ (م-۱).
- ژ - ۱۲۳۳/۵۹۷ - عہدوڑپہرہ حمانی کوپی نہزہر (م-۰).
- ژ - ۱۲۴۳/۶۰۱ - عوسمانی کوپی مہظمون (م-۰) + ئوم عہلای نہنصاریہ (م/۱).
- ژ - ۱۲۶۹/۶۰۹ - عہدوٹلائی کوپی عہدوٹلائی کوپی سہلوول.
- ژ - ۱۲۷۶/۶۱۱ - خہبابی کوپی نہرمت (م-۱۵) + موضعی کوپی عومہیر.
- ژ - ۱۲۸۱/۶۱۴ - ئوم حہبیبہ (م-۲).
- ژ - ۱۴۹۷/۷۲۰ - عہدوٹلائی کوپی نہبو نہوفا (م-۱۵). (ع/۹/۱۵۹۴).
- ژ - ۱۴۹۰/۷۱۶ - عومہری کوپی خہطاب (م-۶۰).
- ژ - ۱۶۵۸/۷۸۸ - ئوممہل فہضل، لوبابہی کچی حاریث (م-۲).
- ژ - ۱۶۹۴/۷۹۹ - میسودری کوپی مہخرہمہ (م-۸).
- ژ - ۱۶۹۵/۷۹۹ - مہروانی کوپی حہکہم (م-۲).
- ژ - ۱۸۱۵/۸۳۷ - کہعی کوپی عوجرہ (م-۲).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۷- باسه‌کانی کارکردن له‌ناو نویژدا

باسی نه‌وه‌ی که له‌ناو نویژدا نه‌یی لی ده‌کری

۵۹۰- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَيَرُدُّ عَلَيْنَا، فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ، سَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدِّ عَلَيْنَا، وَقَالَ: (إِنَّ فِي الصَّلَاةِ شُغْلًا) الْحَدِيثُ ۱۱۹۹- طَرَفَاهُ فِي: ۱۲۱۶، ۳۸۷۵ °

عەبدوللای کوری مەسعوود، کەناسراوە بە ئیبنومەسعوود (ڕەزای خۆی ئی بن) دەفەر موو: (له‌پێشدا له‌ناو نویژدا سلاومان له‌پێغه‌مبەر -درووی خۆی لاسەر بێ- ده‌کرد، نه‌ویش سلاوه‌که‌ی وه‌لام ده‌داينه‌وه، تا نه‌وه‌کاته‌ی که له‌لای نه‌جاشی پادشای حه‌به‌شه گه‌ڕاينه‌وه، ئیتر که له‌ناو نویژدا سلاومان ئی ده‌کرد وه‌لامی سلاوه‌که‌مانی نه‌ئه‌دايه‌وه، جا عه‌رزیمان کرد: ئه‌ی پێغه‌مبهری خودا! جارێ که له‌ناو نویژدا سلاومان ئی ده‌کردیت، وهرامی سلاوه‌که‌ت ده‌داينه‌وه، که چی ئیستا وه‌لامی ناده‌یته‌وه، ه‌و‌ی ئه‌مه چییه؟ فهرمووی -درووی خۆی لاسەر بێ- : (به‌راستی نویژ خه‌ریکه‌بوونی گه‌ره‌که، که‌واته: نویژکه‌ر له‌ناو نویژه‌که‌یدا ده‌بی هه‌ردلی لای نویژه‌که‌ی بێو به‌س). (تاج/۱/۲۲۰).

وَفِي رِوَايَةٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنْ كُنَّا لَنَتَكَلَّمُ فِي الصَّلَاةِ، عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ، حَتَّى نَزَلَتْ: (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ) الْآيَةُ فَأَمَرْنَا بِالسُّكُوتِ). (الْحَدِيثُ ۱۲۰۰- طَرَفُهُ فِي: ۴۵۳۴):

(۵) اخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: تَحْرِيمِ الْكَلَامِ فِي الصَّلَاةِ رَقْمُ: ۵۲۸،

لهگیرانه و میه‌کا، له‌زهیدی کورپی ئه‌رقه‌مه‌وه (رمزی خوی ئی بی) دم‌فهرموی:
 ئیمه له‌پیشدا له‌ناو نوێژدا قسه‌مان له‌گه‌ڵ په‌کتیدا ده‌کرد، هه‌تا ئه‌م
 ئایه‌ته هاته خواره‌وه که دم‌فهرموی: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ
 الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾. البقرة ۲۳۸/۲ ﴿

واته: به‌باشی ئاگاداری هه‌موو نوێژه فهره‌هه‌کانتان بکه‌ن، به‌تایبه‌تی
 نوێژی ناسراو به‌(الصَّلَاةِ الْوُسْطَى) که نوێژی عه‌صره، وه‌له‌ناو نوێژدا به
 سه‌رگز و ملکه‌چی راوه‌ستن و، دم به‌ زی‌کرو یادی خودا بن و له‌کاری
 دنیاوی و قسه‌ی ئاسایی به‌دوور بن.

نێتر به‌پێی ئه‌م ئایه‌ته فهرمانمان پێکرا به‌ بێ‌ده‌نگی و خاموشی له
 نوێژاو، قسه‌کردنی ئاساییمان لی^۲ قه‌دمه‌که‌را (تاج/۱/۲۱۹-ش/د/ت/ن).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

زهیدی کورپی ئه‌رقه‌می قه‌یسی ئه‌نصارویه خه‌زه‌جیه، مالی
 ئه‌رقه‌می باوکی، له‌سه‌ره‌تای ئیسلامه‌وه بووبوو به‌خانه‌ی کۆبوونه‌وی
 نه‌هینی موسوڵمانه‌کان، له‌ پوژی غه‌زای ئوحوودا ویستی هاوبه‌شی ئه‌و
 جه‌نگه‌ بکا، به‌لام پێغه‌مبه‌ر (رمزی خوی ئی بی) پێگه‌ی نه‌دا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که
 به‌می‌ردمه‌نالی دانا، په‌که‌م شه‌رکه‌ که ئاماده‌ی بووه خه‌نده‌ق بووه،
 له‌خزمه‌ت خه‌زه‌ته‌دا خه‌فده غه‌زای کردووه، فهرمووده‌ی زۆری
 پێغه‌مبه‌ری گیراوه‌ته‌وه، به‌تایبه‌تی له‌ئیمامی عه‌لی‌یه‌وه، به‌لکو دادمه‌نرێت
 به‌ په‌که‌ک له‌ خۆشه‌ویسته‌کانی عه‌لی.

ئهم زاتانه فه‌قی بوون، فهرموودمیان لێیه‌وه گیراوه‌ته‌وه: ئه‌بو
 طوفه‌یل و ئه‌بو عوسمانی ئه‌ل- نه‌دی و ئیبنو ئه‌بی له‌یلاو طاووس و
 که‌سانی تریش.

له صه حیجی سوننه تدا داستانیکی هه یه سه بارمت به سوورمتی (المنافقون). له گه ل ئیمامی عه لیدا (رمزی خوی ئی به) ئاماده ی پروداوی (صه فین) بوو، سالی (٦٦) یان (٦٨) ک، له سه رده می (المختار) دا له (کووفه) مردوووه. جارئ گوئی ئی ده بی عه بدوللای کوری ئوبه ی هه رشه له پیغه مبهرو موسولمانان ده کاو ده لی: (ئه گهر گه پاینه وه بو مه دینه، ده سته ی من و ده سته ی موحه ممه د، کاممان نازاترو تواناتر بوو، ده سته ی داماو له مه دینه وه درده نی!) جا ئه مه ده گپرتیه وه بو پیغه مبهرو درودی خوی له سمر به. پیغه مبه ریش درودی خوی له سمر به. له عه بدوللای ده پرسئ که شتی وای گوتوو ه؟ ئه ویش سویندی خوارد که شتی وای نه گوتوو، پیغه مبه ریش باومری پی ده کاو باومر به قسه که ی زهید نا کا، تا له نه نجامدا خودا نایه تی نارد ه خواروه راستی قسه ی زهیدی چه سپاندو قسه ی ئیبنوسه لوولی به دروخسته وه (به روانه: تاج/ ٧ ل / ١٩٨ ف/ ١).

باسی تهخت کردنی چهووشتی وا له جیگه ی کورنووش دا

٥٩١- عَنْ مُعَيْقِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي الثَّرَابَ، حَيْثُ يَسْجُدُ، قَالَ: (إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا فَرَأِدَةً) (الحديث ١٢٠٧) ٦.

موعه قیب (رمزی خوی ئی به) فهرمووی: له پیغه مبهرو درودی خوی له سمر به. پرسیارکرا: له ناو نوێژدا، ئه گهر که سی، له جیگه سوژده کهیدا، چهوو خۆل ریک بخاو، به ده سته ی، خۆل و چهوی شوین کورنووشه که ی تهخت بکا، دروسته یان نا؟ فهرمووی درودی خوی له سمر به: (ئه گهر شتی واتکرد، یه کجار بیکه و بهس) واته: به یه کجار دهست پیاده یانان چه وه که ریک بخه.

(٦) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: كَرَاهَةِ مَسْحِ الْحَصِيِّ وَتَسْوِيَةِ التَّرَابِ، رَقْم: ٥٤٦.

راڻه و شيڪردنه وه:

۱- وهك له شهرحه كانى فهرمووده كه وه دمرده كه وئ، لهه جوره شوينانه دا، جياوازي ژن و پياو نى يه، ناوهينانى پياو لهه جوره شوين و پرسيارانه دا، له بهر زورينه يه، واته: تغلبه، دنا هم بؤ پياو هم بؤ ژن دروسته كه له ناو نويزدا، نارىكى كورنووشگا كه رىك بكا، نه گهر به وئ خؤل و زيخ و چه وه وه بهرزو نزمى تيا دا بوو.

۲- موعه قيبى كورپى نه بو فاطيمى دهوسى، له موسولمانه هره پيشينه گانه، له مه كهكه موسولمان بووه، له وئوه كؤچى دووه مى كردووه بؤ حبه شه، له وئ مایه وه هتا پيغه مبهه - دروودى خوى له سهر بئ- كؤچى فهرموو بؤ مه دينه نازدار، جا نه وئيش له حبه شه وه ته شريفى برد بؤلاى پيغه مبهه - دروودى خوى له سهر بئ- ناماده پهمانى به يعه تو رىضوان بوو، هه روا هه موو مه شاهيدو مه لئه نده گانى ترى پاش نهو، چاو دپرى سهر نه موسويله كه پيغه مبهه بوو، فهرمووده كه م گپرا وه ته وه، له سهرده مى جينيشنى نه بوبه كرو عومهردا - رمزى خواهان ئ بئ- موعه قيب سهركارى سهر به يتولال بوو. نهو نه موسويله يه پيغه مبهه - دروودى خوى له سهر بئ- كه كه وه ته لای ئيمامى عوسمان و ئيمامى عوسمان زور زور ته باروكى پئوه ده كرد، به ده ست نه مه وه بوو، كه كه وه ته ناوبيرى نه ريسه وه، كه عوسمان نه مه لاه زور ناخوش و زحمهت بوو، وهه ول و تهقه لايه كى بئ ماندوو بوونيدا، بؤ دوزينه وه، به لام رشه را هات و نه دوزرايه وه، ئيتر بهر بهر ده دوو بهر كه و ناكو كى و ناتهبابى سهرى هه لدا، وهه تا نه مرؤ كه يش بهر ده وامه. خوى گه وه په نامان بدا، له ناخرو ئوخري جينيشينى پيشه وا عوسماندا مهرگ بوو به ميوانى و فهرمانى هه قى به جئ هئنا - رمزى خوى ئ بئ- نامين.

باسی: نه گهر ولاخه که ی له ناو نویژه که یدا خوئی راده پسان چی بکا؟

۵۹۲- عَنْ شُعْبَةَ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ: كُنَّا بِالْأَهْوَازِ نُقَاتِلُ الْحُرُورِيَّةَ، فَبَيْنَمَا أَنَا عَلَى جُرْفٍ نَهْرٍ، إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي، وَأَدَا لِحَامٌ دَابَّتَهُ يَدَيْهِ، فَجَمَلَتِ الدَّابَّةُ ثَنَازِعُهُ، وَجَعَلَ يَتَّبِعُهَا، قَالَ شُعْبَةُ: هُوَ أَبُو بَرَزَةَ الْأَسْلَمِيُّ، فَجَمَلَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ يَقُولُ: اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ، وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ غَزَوَاتٍ أَوْ ثَمَانٍ، وَشَهِدْتُ تَيْسِيرَهُ، وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَابَّتِي، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَدْعَهَا تَرْجِعُ إِلَى مَالِفِهَا، فَيَشُقُّ عَلَيَّ. (الحديث ۱۲۱۱ - طَرَفُهُ فِي: ۶۱۲۷):

شوعبه (رمزی خوئی ن بى): نه زرمقى كورى قه یس گپړاپه وه بؤمان فهرمووی: له ولاتى نه هواز بووین، له گهل خه واریجه كان دا دهجه نگانین، جارئ له سهر رووبارى كه نارئ بووم، لهو دهمه دا دیم كهوا پیاویك نویژ دهكاو، لغاوی ولاخه كه ی وابه دهستی وه، ولاخه كه یشی همر بؤلاى خوئی رای دهكیشاو، پاكیش پاكیشی بوو له گهل یدا، نهویش ناوبه ناو كه می خوئی بؤ شل دهكردو درویش له گهل، شوعبه (رمزی خوئی ن بى) فهرمووی: (نهم نویژ خوینه نه بو بهرزه ی نه سلهمی بوو، كه هاوه لئ پیغه مبه ره).

كابراپه كى خه واریجیش دهستی كرد به قسه پیکردنى و گوتی: نویژ چوڼ واده ی، دهی خودایه واوای ن بکه ی!

جا كه پیرمیرد له نویژه كه ی بؤوه فهرمووی: (گویم له قسه و په خنه كانت بوو، به لام من خوّم شهش غهزا، پاهه شت غهزام له گهل پیغه مبه ره خویدا (رمزی خوئی ن بى) كردووهو، خوّم به چاوی خوّم دیومه كه تا چی راده یی كاری بؤمان ناسان دهكرد، نهك گران، به تاییبه تی له حالى وادا).

نهوجا فهرمووی: (دهی من نهووم پی باشته که کهمه کهمه و لاخه کهم به کیشم بکاو له ناو نویژه کهدا کهمی له گه لیدا برۆم، ههتا نهووی که به ره لای بکه م و بگه ریته وه بۆ ماله وه خووم تووشی سه خله تی بکه م).

٥٩٣ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَرَأَ سُورَةَ طَوِيلَةً، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ، ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةِ أُخْرَى، ثُمَّ رَكَعَ حِينَ قَضَاهَا، وَسَجَدَ، ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ: (إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا، حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ، لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وَعِدْتُهُ، حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُنِي أُرِيدُ أَنْ أَخَذَ قِطْفًا مِنَ الْجَنَّةِ، حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أَتَقَدَّمُ، وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَخْطُمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ، وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرُو بْنُ لُحَى، وَهُوَ الَّذِي سَبَّ السَّوَابِ). (الحديث ١٢١٢) ٧:

عائیشه (همزی خوی ن بن) فهرمووی: به سه ری نی پیغه مبه ر درووی خوی له سه ر بن:

خوور گیرا، پیغه مبه ر درووی خوی له سه ر بن هه لسا یه وه، دوو رکات نویژی خوور گیرانی کرد له سه ر نه م شیوه یه: له پی شدا له دوای فاتیه، له پرکاتی یه که مده سووره تیکی دریژی خویند، نهوجا چوو بۆ چه مینه وه له چه مینه وه شدا زۆرمایه وه نزاو ویردی زۆری له رکوعدا خویند، نهوجا سه ری به رزه وه کردو ریک راوه ستایه وه دهستی کرده وه به خویندنی سووره تیکی تر، جا که رکاته که ی ته واکرد چوو بۆ چه مینه وه نهوجا کوورنووشی برد، نهوجا له رکاتی دوو ده می شدا هه مان شتی کرده وه، له پاشدا وتاریکی داو تیادا فهرمووی:

(٧) أخرجه مسلم في كتاب الكسوف في الصلاة، بوجوده مختلفاً انظر صحيح مسلم

(لهراستیدا ئەم خۆرو مانگه دوو نیشانهی گه ورم، له نیشانه گه و ره کانی خودا، که دهبن به به لگه له سه ره په کیتی و ته و انایی بئ سنووری په ورم دگار، هر وهك دهبن به به لگه و نیشانهی چاوترسی نه ره بۆ بهندهکان، جا ئە گهر دیتان شتی وا پروویدا، ئەوا له خودا بیاری نه وه و نوێز بکهن، خێرو خیرات بکهن، ههتا دهر ووتان بۆ دهکریته وه و خۆرمکه یان مانگه که بهردهی، لهراستیدا له م مهقامه مدا، هه موو ئەو به ئینانهی که پیم دراوون بینیم، ئەو کاتهی که منتان بینى خه ریکبوو بچه پیشه وه، ئەوه وابه ههشتیان پئ نیشاندان ووالیین نزیک کردم وه، ته نانهت فرم لئ خووش کردو دهستم برد که بۆلئ ترئ ی لئ بهینم ! ئەو کاتهیش که دیتان وامن پاشه و پاش دیمه دواوه، ئەوه دۆزه خیانی پئ نیشاندان، و تاوی سه ندبوو، به شه کانی له ناو خۆیا نا یه کیان ده خواردو یه کتریان ده پلێشانه وه ! له ناویدا عه مری کوپی لوحه ییم بینى، به ناو ناگره که دا ریخۆلئ خۆی به کیش ده کرد، چونکه ئەو په که م کهس بوو که وشتره مه ره خه سی دا هینا).

رافه و شیکر نه وه:

به پئی شه رحه کان ئەم به هرا نه له م فه رمو و ده یه و مرده گرین:

١. کاری که م له ناو نوێزا پوچی ناکاته وه.
٢. به ههشت و دۆزه خ حالی حازر دروستکراون و هه ن، بگره هه ندئ له تاوانباران وان له ناو دۆزه خ دا سزا ده درین.
٣. له پش هاتنی ئیسلامدا، هه ندئ کهس ده یانگوت: ئەگهر له م نه خو شیه چاک بومه وه، یا له م سه فهره به ساغ و سه لامه تی گه رامه وه، یا ئەو مرا زهم ها ته دی، ئەوا ئەو وشتره مه ره خه سی بئ، ئیتر به م

جوڑہ وشتره یان دهگوت (سائبه) که جه معه که ی (سوانب) ه، ئیتر نهو وشتره بو خوی به پره لا ده بوو، نه باریان ئی دهنه، نه سواری یان پی دهگرد، بو ناو و له و پریش مه ره خهس بوو، هیچیان ئی قه دهغه نه ده کرد.

له ناو نویتزدا وه لامی سلاو نادریته وه

۵۹۴ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَاجَةٍ لَهُ، فَأَنْطَلَقْتُ، ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَدَ عَلَيَّ آثَى أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ؟ ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ، فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الْأُولَى، ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ، فَقَالَ: (إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ آثَى كُنْتُ أَصْلَى). وَكَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ، مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ (الْحَدِيثُ ۱۲۱۷): ^۸

جابیری کوپی عه بدوللا (روزی خوی ئی بی) فه رمووی: جاری پیغه مبهه - دروودی خوی لسهه بی: ناردمی بو کاریکی خوی، منیش چووم کردم و هاتمه وه بو لای پیغه مبهه و سلاوم لی کرد، به دهستی ناوایه کی کرد، به لام به گوتن وه لامی نه دامه وه، منیش له به رنه وهی له نامازه که ی پیغه مبهه - دروودی خوی لسهه بی: حالی نه بووم، نه وهی که ههه خوا خوی باشر ناگای لییه تی هات به دلما، جا له دلی خوما گوتم: په نگه پیغه مبهه - دروودی خوی لسهه بی: له سهه نه وه لییم زویر بووبی چونکه درهنگ هاتمه وه بو خزمه تی؟ دیسان سلاوم ئی کرده وه، دیسانه وه سلاوی نه دامه وه، نه مجاره یان له جاری په کهم زیاتر خهه

دایگرتەم و دڵەم سەخڵەت بوو، لەجاری سییەما کەسلاوم لێکرد، وەلامی دامەووە فەرمووشی: (ئەووە مەشغوولێ نوێژ بووم، بۆیە وەلامی سلاوەکەتم نەدایەووە).

جابیر فەرمووی: لەو کاتەدا بەرپۆه بوو، بەسواری و لاخەکە ی بوو، لەو کاتەدا رووشی لە رووگە (قیبلە) نەبوو.

نەیی کراوە لە دەست گرتن بە کەلەکەووە لەناو نوێژدا

۵۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا (الحديث ۱۲۲۰ - طَرَفُهُ فِي ۱۲۱۹)^۱

ئەبو ھورەیرە (رەزای خوەی لێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر -درووی خوەی لەسەر بێ- نەهی کردووە لەو، کە مروّف، چ پیاوو، چ ژن، لەناو نوێژا، دەست بگرێ بە ھەردوو کەلەکە یەووە.

راڤە و شیکرنەووە:

دەست گرتن بەکەلەکەووە ئەو یە کە مروّف ھەردوو دەستی لەسەر ھەردوولا کەلەکە ی و نانیشکەکانی لەلا قەبرغە ی دووربخاتەووە، لەسەر شیوە ی نیوە بازنەیی. ئەم کارمیش بۆیە ناباشە چونکە پەفتاری دەعیە زلەکانە، گەلێ جار ماتەمدارو خەمبارەکانیش وادەکەن. دەلێن: جوولەکەیش زۆر وادەکەن.

(۹) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ كَرَاهَةِ الْأَخْتِصَارِ فِي الصَّلَاةِ، رَقْم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۸. باسه کانی هه لهی ناو نویژ (أَبْوَابُ السَّهْوِ)

باسی نهوه: نهکه ر نویژ خوین به هه له پینج رکاتی کرد

۵۹۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: (وَمَا ذَاكَ؟) قَالَ: صَلَّيْتُ خَمْسًا، فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ (الْحَدِيثُ ۱۲۲۶) ۱:

عه بدوللای کوری مه سهوود (رمزی خوی لی به) فه رمووی: پیغه مبه ر - درودی خوی
سهر بن - ویزی نیومرۆی به جه ماعت بۆ یارانیکرد، له جیاتی چوارپکات پینج
رکاتی کرد، عهرزی کرا: نهی پیغه مبه ری خوا! خیربوو وای پینج رکاتت
کرد، ئایا نویژی نیومرۆ رکاتیکی لی زیادکراوه؟ فه رمووی: (کوا شتی
وابوو) پرسیارکه ره که گوتی: تۆ ئیستا له باتی چوارپکات پینج رکاتت
کرد، نه و جا پیغه مبه ر - درودی خوی لسه ر بن - له پاش سلاودانه وه دوو کورنووشی
هه لهی برد، نویژکه ره کانی تریش له که ئیدا نه و دوو کورنووشه یان برد.

نهکه ر نویژ خوین قسه ی له که ئدا کرا و کویی له قسه کرت و به ده ست

نامازه ی کرد: که نویژ ده که م، نویژه که ی بووج نابیته وه!

۵۹۷- عَنْ كُرَيْبٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمُسَوَّرَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَزْهَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالُوا، إِقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مَتَا جَمِيعًا، وَسَلِّمْ عَلَيْهَا عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ، وَقُلْ لَهَا: إِنَّا أَخْبَرْنَا أَنَّكَ تُصَلِّينَهُمَا، وَقَدْ بَلَّغْنَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

(۱۰) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّلَاةِ، انْظُرْ (الْعَيْنِي ۳۱۵/۷، فَتْح ۱۲۰/۳- خاتمة، صحيح مسلم بشرح النووي ج/ ۶ ص ۱۱۹ مبحث الأوقات التي نهى عن الصلاة فيها، دار إحياء التراث العربي. بيروت. لبنان).

— المترجم —

نَهَى عَنْهَا، وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْهَا، فَقَالَ كُرَيْبٌ: فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَبَلَّغْتُهَا مَا أُرْسَلُونِي، فَقَالَتْ: سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ، فَخَرَجْتُ إِلَيْهِمْ، فَأَخْبَرْتُهُمْ بِقَوْلِهَا، فَرَدُّونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِمِثْلِ مَا أُرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ. فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْهَا، ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيهِمَا حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ، ثُمَّ دَخَلَ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَأَرَسْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ، فَقُلْتُ: قُومِي بَجَنِّهِ، قَوْلِي لَهُ: تَقُولُ لَكَ أُمُّ سَلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ، وَأَرَاكَ تُصَلِّيهِمَا؟ فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ، فَفَعَلْتُ الْجَارِيَةَ، فَأَشَارَ بِيَدِهِ، فَاسْتَأْخَرْتُ عَنْهُ، فَلَمَّا أَنْصَرَفَ، قَالَ: (يَا بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ، سَأَلْتُ عَنْ الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ، وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ، فَشَغَلُونِي عَنِ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهُمَا هَاتَانِ). (الحديث ۱۲۳۳ - طرفه في: ۴۳۷۰) ۱۱:

کورہیب (رمزی خوی ن بی) فہرمووی: ٹیبنو عہباس و میسوہری کوری
 مہخرہمہو عہبدوہرہمانی کوری ٹہزہر، ٹہم سی ہاورپیہی پیغہمبہر درودی
 خوی لہسر بی: منیان نارد بولای عائشہی ہاوسہری پیغہمبہر درودی خوی لہسر بی:
 فہرموویان بجو بؤ خزمہتی، سلاوی ہہموومانی عہرز بکہ، وہ لہبارہی
 کردنی دوورکات نویزی سوونہت لہپاش فہرزی عہصرہوہ پرسیری لی بکہ،
 عہرزی بکہ لہزمانی ٹیمہوہ، کہ ٹیمہ ہہوالمان پی دراوہ، کہ تو ٹہو
 دوورکاتہ سوونہتہ دہکہی، ولحال ٹیمہ پیمان گہیشٹوتہوہ کہپیغہمبہر
 درودی خوی لہسر بی: نہیی لہم نویزہ کردوہ، سہرہرای ٹہمیش ٹیبنو عہباس (رمزی
 خوی ن بی) فہرمووی: وھمن خوّم لہگہل نیمامی عومہردا، لہسہرکردنی ٹہم نویزہ
 لہپاش عہصر، لہخہلکم دہدا، جا کورہیب فہرمووی: جا چووم بؤمالی عائشہ
 (رمزی خوی ن بی) پھیامہکہی ٹہوانم پی راگہیانڈ، فہرمووی: لہ ٹوم سہلہمہی

هاوسهری پیغهمبهر لهم بارهیهوه بپرسه، ههوالی تهواو لای ئهوه، منیش
چوومهوه بۆ خزمهتی ئهوان و قسهکهی عائیشه پێگوتن، جا لهسهرهمان
شیوهی که ناردمیان بۆلای عائیشه، ناردمیشیان بۆ خزمهتی ئوم سهلهمه،
ئوم سهلهمه (عزى خوى ئى بن) فهرمووی: لهپیغهمبهر خویم دهبیست کهنههی
دهکرد لهم نوێژه، کهچی رۆژی دیتم کاتی لهکردنی نوێژی عهصر بۆوه
تەشریفی هات بۆ مالهوه لهمالهوه دوورکات نوێژی لهپاشیهوه کرد، لهو
کاتهدا کۆمهڵی ئافرمتی نهنصاریم لهلا بوون، که لهخێلی بهنی حهرام بوون،
لهبهرنهوه خۆم لێیم نهپرسی، بهلکوو کارهکهرهکهم نارد بۆ خزمهتی و پیم
گوت: لهتهنیشتییهوه رابوهستهو عهرزی بکه: که ئوم سهلهمه عهرزت دهکا:
ئهی پیغهمبهری خوا! من لهخۆتم بیستوو که نهی دهکهی لهکردنی ئهم
دوو رکاته لهم کاتهدا، کهچی ئهوهتا خۆت دهیانکهی؟ به کهنیزهکهم گوت:
جا نهگهر بهدهستی ئامازهی بۆ کردی کهکاتی ئهوه نییه، بجۆره دواوه وازی
لی بهینه، کهنیزهکهکش رێک وایکردو ئهویش لهناو نوێژهکهدا، که له
پرسیارهکه حالی بوو بهدهستی ئامازهی کرد، ئیتر کارهکهرهکه رۆیشته دواوه
پیغهمبهری بهجی هیش، کاتی له نوێژهکهی بۆوه، فهرمووی: دروودی خوی لاسهر بهی:
(ئهی کچی ئهبو ئومهیهه! لهم دوو رکاته نوێژه سوننهته دهپرسیت، که
ئیستا لهپاش نوێژی عهسروه من کردم، ئهمه دوو رکاته سوننهتهکهی دوا
نوێژی نیومرۆ بوو ئیستا گێرامنهوه، چونکه لهکاتی خۆیاندا نهم پهڕژا که
بیانکهم، بههۆی خهریکبوونم لهگهڵ وهفدهکهی هۆزی عهبدول قهیسى دا که
هاتبوون ئیسلام ببن و بن به نوینهری هۆزهکهیان).

رافه و شیکرنهوه:

عهبدولرهمانی کۆری ئهزههر برازای عبدالرحمنی کۆری عهوفه، له
صهحابه گهنجهکانه، له سائی فهتحد، پهسیده بوو، لهگهڵ پیغهمبهردا
ئامادهی غزای حونهین بوو.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۹- نامه‌ی تهرم: کتاب الجنائز

باسی نهو کهسه‌ی له سهره مهرکدا دوا وشه‌ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بی

(بروانه: تاج/۵۱۶/۱ ز/۱۹۱ تا - ۲۲۹ - باسی تهرم)

۵۹۸- عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي، أَوْ قَالَ: بَشَّرَنِي، أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ). قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ (وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ). (الحديث ۱۲۳۷- أطرأفه في ۱۴۰۸، ۲۳۸۸، ۳۲۲۲، ۵۸۲۷، ۶۴۴۳، ۶۴۴۴، ۷۴۸۷) ۱۲

ئه‌بوذر (رمزی خو‌ی لی بن) - فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر - درودی خو‌ی لسه‌ر بی: - فهرمووی: (له‌ته‌رفی په‌روم‌دگارمه‌وه، له‌ خه‌ودا، جو‌برائیل ته‌شریفی هات بو‌لام، ئه‌م موژده خو‌شه‌ی داپیم: هه‌رکه‌سی له‌گه‌لی ئیسلامی من له‌سه‌ر ئیمان و باومر به‌خودا بمرئ و هیچ هاوبه‌ش بو‌خودا دانه‌ئ، ده‌جیته به‌هه‌شت).
ئه‌بوذر فهرمووی: عه‌رزی چه‌زرمتم کرد: باحیزی و دزیشی کردبی؟
فهرمووی - درودی خو‌ی لسه‌ر بی: : (باحیزی و دزیشی کردبی).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

له‌ فه‌تحو‌لباریدا ده‌فهرمووی: له‌کاتی سهرمه‌رگدا، دمیانه‌وی، وشه‌ی پی‌روزی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بخه‌نه‌ سه‌ر زمانی مامو‌ستای فهرموودم‌زانی مه‌زن ئه‌بو زورعه‌و به‌م وشه‌ پی‌روژه ته‌لقینی بکه‌ن، جا له‌خزمه‌تیدا

(۱۲) اخرجہ مسلم فی الایمان، باب مات لا یشرک باللہ شیئاً دَخَلَ الْجَنَّةَ، رقم/ ۹۴.

بروانه: ریاض الصالحین، به‌رگی دووه‌م لاپه‌ره / ۳۲۷ ز/ ۱۴۴ تا ز/ ۱۶۱. - وەرگیر-

باسی فہرموودہ کہی موعاز دہکن کہ پیغہ مبہر دروودی خوی لہسمر ہن۔ دہفہ رموی:
 (ہہر کہسی دواقسہی وشہی پیروزی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بی دہجیتہ
 بہہشت) جا نہبو زورعہ بہ رشتہی خوی ہہتا سہر پیغہ مبہر دروودی خوی
 لہسمر ہن۔ نہم فہرموودہ یہیان بو دہگیریتہ وہو لہگہل گوتنی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾
 دا، گیانی پاکی دہردہ چی! فہر مایشتی ماموستای عہسقہ لانی تہواو۔

خودایہ! لہ سہرمہ مرگدا گوتنی نہم وشہ پیروزہ مان بہنسیب
 بفہر مووی و خوت و فریشتہ کانت تہ ثقینمان بکہن پی۔ نامین۔
 ۵۹۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: (مَنْ مَاتَ يَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ). وَقُلْتُ أَنَا: مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ
 بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ. (الحديث ۱۲۳۸ - طرفاء في ۴۴۹۷، ۶۶۸۳) ۱۳

عہ بدولای کوری مہسعوود رمزی خوابان لی ہن۔ فہر مووی: خوشہ ویست دروودی
 خوی لہسمر ہن۔ فہر موویہ تی: (ہہر کہسی لہسمر نیمان و باومری ساغ بہ خودا
 نہمری، بہ لکو بہ موشریکی بمری دہجیتہ ناو دوزخہ وہو نہ وجورہ
 کہسہ دوزخین)۔

منیش بہ پی موقتہ زای نہم فہرموودہ یہی پیغہ مبہر دروودی خوی لہسمر ہن۔
 دہلیم: (ہہر کہسی لہسمر نیمان و باومر بہ خودا بمری و ہیج ہاوبہش
 بو خودا بریار نہدا دہجیتہ بہہشت و نہوہ بہہشتیہ)۔

فہرمان کراوہ بہ شوین کہوتنی تہرمی مردوو

۶۰۰- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 بِسَبْعٍ وَكَهَانَا عَنْ سَبْعٍ: أَمَرْنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي،
 وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ، وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ، وَرَدِّ السَّلَامِ، وَكُثْمِيتِ الْعَاطِسِ، وَكَهَانَا عَنْ آيَةِ

الْفِضَّةُ، وَخَاتَمُ الدَّهَبِ، وَالْحَرِيرُ، وَالْدِّيَاجُ، وَالْقَسِيُّ وَالْإِسْتَبْرَقُ. (الحديث ١٢٣٩، أطرافه في: ٢٤٤٥، ٥١٧٥، ٥٦٣٥، ٥٦٥٠، ٥٨٣٨، ٥٨٤٩، ٥٨٦٣، ٦٢٢٢، ٦٦٥٤) ١٤:

به پای کوری عازیب (رمزی خوی لی بی) فہر رموی: پیغہ مبہر درودی خوی لہ سہر بی:
فہرمانی پیگردین بہ حہوت شت، وجلہ وگیری لیگردین لہ حہوت شت،
فہرمانی پی گردین بہ شوینکھوتنی تہرم و بہسہردانی نہخوش و چوون
بو سہر دمعویت و یاریدہی ستہ مبارو بہ جیہینانی سویندو و ہلامدانہ و ہ
سلاوونزا بو پڑمیو۔ جلہ وگیری لی گردین لہم حہوتہ: لہ حاجہتی زیوو
نہنگوستیلہی زیرو لہ ناوریشم و لہ دیباج و لہ کالو مشکى و ہہوری و
بووشینی تیکیل لہ ناوریشم و شتی ترو لہ نیستہ برہق۔

چوونہ ژوورہوہ بو لای مردوو لہ پاش کفن کردنی

٦٠١- عَنْ أُمِّ الْعَلَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ بَايَعَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْبَرْتَهُ أَنَّهُ اقْتَسَمَ الْمُهَاجِرُونَ قُرْعَةً فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَطْعُونٍ فَأَنْزَلْنَاهُ فِي أَبِيَاتِنَا فَوَجَعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ فَلَمَّا تُوفِّيَ وَغُسِّلَ وَكُفِّنَ فِي أَثْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ فَشَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَكْرَمَهُ). فَقُلْتُ يَا بِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللَّهُ؟ فَقَالَ: (أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللَّهُ إِنِّي لَأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللَّهُ مَا أَذْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ، مَا يُفْعَلُ بِي). قَالَتْ فَوَاللَّهِ لَأُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا.

(١٤) أخرجه مسلم في كتاب اللباس والزينة، باب: تحريم الذهب والحريير علي الرجل وإباحته للنساء (شرح النووي علي مسلم ج/١٤ ص٣١).
المرجم-

(الحديث ١٢٤٣ - أطرافه في: ٢٦٨٧، ٣٩٢٩، ٧٠٠٣، ٧٠٠٤، ٧٠١٨)°:

ئوم عەلاء (رمزى خوى ئى بىن) كە ژنىك بوو لە ياريدەدەمران (ئەنصار) وە يەككىش بوو، لەو ئافرەتەنەى كە پەيمانيان بەپيغەمبەر دابوو - فەرمووى: كاتى كۆچكاران (موهاجيرين) كۆچيان كرد بۆ مەدينە، نەداراو هەزار بوون، مال و سامانيان هەموو ئى بەجى مابوو، لەبەرئەوه موهاجيرەگان بەتير و پشك دابەش کران بەسەر ماله ياريدەدەمرەکاندا، عوسمانى كورى مەظموون بەرئيمە كەوت و ئيمەيش بردمانەوه بۆ مالى خويمان و جيگەو ريگەى شايانمان لە مالهوه بۆ دابين كرد، بەلام خواستى خوا وابوو نەخۆشكەوت و لەو نەخۆشىيەدا مرد، جاكاتى مردو شۆردراو لەجلەكانى خۆىدا كفن كرا، پيغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بىن - هاتە ژوورەوه بۆ سەر تەرمەكەى.

منيش گوتم: رەحمەتى خودات ئى بى، ئەى ئەبوسائيب!

- ئەبوسائيب كەسناوى (كنيه)ى عوسمانى كورى مەظموونە - من شايەتيت بۆ ئەدەم كە خودا ريزدارى كردووى.

پيغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بىن - فەرمووى: (چووزانيت كە خوا ريزى ئى گرتووه؟).

منيش گوتم: بە باوك و دايكەوه بەقوربانىت بىم، پيىم بىزەرموو ئەگەر خودا ريز لەم زاتە پاك و پيرۆزە نەگرى، ئەى ريز لەكى دەگرى؟ ئەويش فەرمووى: (هەرچى وەكوو عوسمانە وامردو رويشت بەرپى هەقى

خۆیهوه، به خودا من ئومید دهکهم که خیر بێته ریگهی، بهلام بۆ کهسانی تر، نهنجامی کار نادیاره، تهنا ته خۆم که پیغمبهری خواشم، سویندم بهخودا نازانم چیم ئی دهکری و له قیامهتدا چیم بهسهر دئ (۱).

ئوم عهلا (روزی خوی ئی بێ) فهرمووی: کهواته سویندم بهخودا جاریکی تر، لهسهر ئهم داستانی عوسمانهدا، له خۆمهوه، کهسی به پاک و پیرۆزو بهههشتی دانهنیم، مهگهر خوداو پیغمبهری خودا برپاری ئهوهیان دابی.

رافه وشیکردنهوه:

۱- ئهوهی که پیغمبههر - درودی خوی لهسهر بێ - دهفهرموئ: ((نازانم.. له قیامهتدا چیم بهسهر دئ) ئهمه پیشهاتنی ئایهتهکهی سوورتهی فهتح بووه که دهفهرموئ: ﴿لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ﴾ - واته: ههتا خودا لهگوناھی پێشین و پاشینت خۆش ببی ئهی موحهممه (۱) وه بهپیی ئهم ئایهتهی تره که دهفهرموئ: ﴿قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ، وَمَا أَذْرِي مَا يُفَعَّلُ بِي وَلَا بَكُمْ﴾.

ئهوهی که گومانی تیدا نییه که پیغمبههر - درودی خوی لهسهر بێ - لهم بارمهیهوه فهرمووی: (من یهکهم کهسم که دهچمه ناو بهههشت).

۲- لهم فهرموودهیهدا ناوی دووان لههاورپییانی پیغمبههر هاتوو، یهکه میان عوسمانی کوری مهظعوونه، لهمهکهکه ئیسلام بوو، لهپاش سیانزه پیاو، لهکۆچی یهکهما خۆی و سانیبی کوری کۆچیان کرد بۆ حهبهشه، یهکهم کهس بوو لهکۆچکاران (موهاجیرین) که له مهدینه مردوووه، له گۆرستانی بهقیع نێژراوه، پیغمبههر - درودی خوی لهسهر بێ - به مردوویی ماچی کرد، وهبۆی دهگری، کاتی ئیبراهیمی کوری پیغمبههر.

دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمری، پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمرموی: (بچو بؤلای پیشینی باشی خۇمان عوسمانی کوری مهظعوون)۔

عوسمانی کوری مهظعوون برای شیرى پیغهمبر بووه، پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ گۆرهگهی بهکیلی نیشانه کردبوو زۇرجار سهری دهمدا لهگۆرهگهی، له سهردهمی نهزانیشتا عوسمان مهی و بادهی لهخوی حهرام کردبوو، لهسالی دووهمی کۆچیدا لهمهدينه مرد (رمزی خوی ن بن) بپروانه: (تاج/۱/ ۵۷۴ هـ/ ۶ ز/ ۲۲۱)۔

دووهم هاوړپى نوم عهلايه لهو ژنانهيه كه پهيمانيانداوه بهپیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ نه نصاریه، له خهويدا دهبنیت: (عوسمانی کوری مهظعوون جوگهیهك ناوی پروونی رهوانی ههیه، كه دهیگپریتهوه بؤ پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهمرمویت: (ئهوه کردهوی باشیهتی، پاداشتی باشی ههر بهردهوامه بؤی)۔

نه خووش دهبیت پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ دهچیت بؤ سهردان و ههوال پرسینی، فهرموودهی له بوخاری و موسلیمدا ههیه۔

۶۰۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: لَمَّا قُتِلَ أَبِي، جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثُّوبَ عَنْ وَجْهِهِ، أَبْكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ، وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَنْهَانِي، فَجَعَلْتُ عَمَّتِي فَاطِمَةَ تَبْكِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (تَبْكِينَ أَوْ لَا تَبْكِينَ، مَا زَالَتْ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ). (الحديث ۱۲۴۴- أطرافه في: ۱۲۹۳، ۲۸۱۶، ۴۰۸۰)۔

جابر (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: (له پۆزی غهزای ئوحووددا باوكم شهیدکرا، كه لاشهكهيان هیئا بؤلای پیغهمبر دروودی خوی لسمبر بن۔ لووت و گویان کردبوو منیش چووم سهريم ههلهدایهوهو دهستم کرد بهگریان

بوؤ! خرمان نه يانده هیشت بوؤ بگریم، به لام پیغه مبه ر گهرچی ناگای لیّم بوو قه دهغهی لی نه کردم، تا فاتیمهی کچی عمر، که خوشکی باوکم بوو، وه پووری من بوو هاتوو دهستی کرد به گریان بوؤ، نه وسا پیغه مبه ر دروودی خوی لهسر بی. فهرمووی: (بوؤ بگریت و بوؤ نه گریت چوونیه که بوؤ نهو، چونکه نهو به پایهی شهیدی گه یشتوو، نهو فریشته به بالیان سیبهریان بوؤ کردبوو، تا له خۆرمتاوه که بی پارێزن و تا لاشهی تیک نه چیت، وه گیانی پاک و پیروزی بهرزوه بکه ن بوؤ ئاسمان، نه مه حالیان بوو ههتا نهو کاتهی که له سه ر تاته شوړه که هه ئتانگرت). (بروانه: تاج/۵/ ۸۲ ف/۱ + تاج /۵/ ۸۱- باسی/۵۰).

دروسته له سه ر شیوه یه کی ره وا مردنی مردوو رابگه یه نری

۶۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا) (الحديث ۱۲۴۵ - اطرافه فی: ۱۳۱۸، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۳۳، ۳۸۸۰، ۳۸۸۱).^{۱۶}

نه بو هوریره (رهزای خوی لی بی) فهرمووی: لهو رۆژهدا که نه جاشی تیا مرد، که ووشهی نه جاشی نازناوی پادشایانی حه به شییه کانه، وهک چۆن رۆم به پادشای خۆیان ده ئین قه یسه رو ئیرانیان به پادشای خۆیان ده ئین کیسرا، حه به شیش به پادشای خۆیان ده ئین نه جاشی، وه پادشایه کی باش بوو، پیغه مبه ر دروودی خوی لهسر بی. په یامی مردنی نهوی به یارانی راگه یاند، فهرمووی: نه صحه مه که بهنده یه کی باشی خودا بوو نه مړو مرد. جا

حه زرمهت - دروودی خوی لهسهر بێ- لهگهڵ هاوڕێیانیدا دمرچوو، ڕۆیشتن بۆ نوێژگا که، لهوێ لهپشت خۆیهوه ڕیزی کردن و نوێژی نادیار (صلاة الغائب) ی به کۆمهڵی لهسهر کرد، له نوێژه کهدا وهک نوێژی مردووی ئاسایی چوار الله اکبری کرد. (تاج / ۲/ ۵۵۱/ ۱ + ل/ ۵۶۰/ ف - ۲).

۶۰۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأَصِيبَ، ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأَصِيبَ، وَإِنْ عَيَّنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَتَذَرِفَنَّ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ امْرَأَةٍ فَفُتِحَ لَهُ). (الحديث ۱۲۴۶ - اطرافه في: ۳۶۳، ۳۰۶۳، ۲۷۹۸، ۳۷۵۷، ۶۲۴۲): ۱۷

ئههههس (همزای خوی ئی بێ) فهرمووی: پێغه مبهه - دروودی خوی لهسهر بێ- ههوالی مههگی زهیدو جه عهفهرو عهبدولای کوری ڕهواحهی ڕاگهیانده به موسوڵمانان، لهغهزای مۆتهدا لهشام شههیدکران پێش ئهوهی ههوالیان بهشیوهیهکی ئاسایی بگاته مهدینه فهرمووی - دروودی خوی لهسهر بێ- (زهید ئالاکهی هه لگرت و پێکرا، ئهوجا جه عهفهه هه لگرت و ئهویش پێکرا، ئینجا عهبدولای کوری ڕهواحه هه لگرت و ئهویش پێکرا) لهم کاتهدا هۆن هۆن فرمیسک به چاوهکانی پێغه مبهردا - دروودی خوی لهسهر بێ- دههاته خوارێ. فهرمووی - دروودی خوی لهسهر بێ- (ئیتیر ئالاکه خالیدی کوری وهلید - که شمشیریکه له شمشیرهکانی خودا - هه لگرت و داینه نا ههتا خودای گهوره سهههه خستن، خالید خودسهه لهخۆوه ئالاکهی هه لگرت و خۆی کرد به سهههههه سوپاکه به بێئهوهی که سیک ئهوه ئههههه پێ بسپیریت). (تاج / ۵/ ۱/ ۱۴۳).

پاشه و شیکردنه وه:

ئه م بههرانه له م باسه وهردهگیرین:

راگه یاندنی په یامی مردنی کهسی له سهر شیوه یه کی رهوا دروسته، له بابیه تی ئه و (نهی) ه نییه که شهرع نه هی لی کردوه، وهک ئیستا باوه له رادیوو ته له فزیوون و رپوزنامه دا مهرگی کهسیک بلاوده که نه وه، تا خهک بچن بۆ بهر یکردنی تهرمه کهی و بۆ پرسه و سهره خووشی کردن له کهس و کاری.

نوێژی مردوو له سهر مردووی نادیار دروسته

بۆ باسی فهزلی جه عفهرو زهید بپروانه (تاج ۱/۱۰۵/۵ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵) و (تاج ۱۲۲/۵ - ۲۲ + ۲۳/ ل ۱۲۵/ ز - ۲۴)

پاداشتی منال مردن

۶۰۵ - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ، يُتَوَقَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَلْغُوا الْجَنَّةَ، إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ). (الحديث ۱۲۴۸ - طرفه فی: ۱۳۸۱): ۱۸

پیشه و نه نهس (مزی خوی ل بن) فهرمووی: خوشه ویست درووی خوی له سهر بهی:

فهرمووی: (هه ر موسولمانیک سی منالی نابالقی بمرن، که ره سیده نه بووین، بیگومان که خودا له بهر خاتری ئه و مندالانه دهیاته بهههشت) (تاج ۱/۵۳۵/۲، تاکوتایی باسه کهه).

(۱۸) لم یوافقه مسلم علي تخريجه (فتحة ۳/۳۰۶/۱۳۹۴ - خاتمة) انظر رقم (۸۶)

وصحيح مسلم ۱۶/۸۰/ - باب فضل من يموت له ولد فيختسبه. - المترجم

شۆردنی مردوو دهستنوێژکردن بۆی به ناوو به مۆرد

۶۰۶- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ تُؤَفِّتُ ابْنَتُهُ، فَقَالَ: (اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا، أَوْ خَمْسًا، أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَ ذَلِكَ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنِّي). فَلَمَّا فَرَعْنَا آذَنَاهُ، فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ فَقَالَ: (أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ) تَعْنِي إِزَارَهُ. (الحديث ۱۲۵۳): ۱۹

ئوم عهتی (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: خه ریکبووین ته رمی زهینه بی کچی پیغه بهرمان دهشۆرد، پیغه مبهه خوی دروودی خوی لهسهه بی. هاته ژوره وه بۆلامان، فهرمووی: (به ناوو مۆرد سیجار، یاپینج جار بیشۆن، یازیاتریش نه گهر زیاترتان به پیویست زانی، وه له دواترین دهستا کافووریشی تی بکهه، کاتیکیش لیبونه وه له شۆردنه کهی ناگادارم بکهه). جا که لیبونه وه پیمان گووت. جا پیغه مبهه دروودی خوی لهسهه بی. کراس (نیزار) ده کهی خوی هه لدا بۆمان و فهرمووی: (بیکهه به ژیر کراس بۆی). واته: له سهه گوشته وه بیکهه بهری. (تاج ۵۴۶/۱ ز - ۲۰۳).

وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى: أَنَّهُ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا دُنِ بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا). قَالَتْ: (وَمَشَطْنَاهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ). (الحديث ۱۲۵۴):

له گیرانه وهیه کی تر دا: ئوم عهتییه (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: پیغه مبهه دروودی خوی لهسهه بی. بۆ شۆردنی ته رمی زهینه بی کچی فهرمووی پیمان: (له نه ندامه راسته کانی وه و له نه ندامه کانی دهستنوێژه وه دهست بکهه به شۆردنی). ئوم عهتییه فهرمووشی: قژه کهیشیمان شانه کردوو کردمان به سی په لک و بهشتیا شۆرمان کرده وه.

به‌رگی سببی بؤ کفن باشه، باسی کفن

۶۰۷- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَفَّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَلْوَابٍ يَمَانِيَةٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ (الحديث ۱۲۶۴ - اطرافه فی: ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۳۸۷): ۲۰

عایشه (همزی خوی لی بین) فہرمووی: پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بین۔ لہ سئی لؤ جلی یہمہنی سبی خاوینی لؤکہدا کفن کرا، نہکراس و نہمیڈریان تیانہبوو (تاج/۵/۵۴۵/۴)

۶۰۸- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ، إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصَتْهُ. أَوْ قَالَ فَأَوْقَصَتْهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ، وَلَا تُحَنِّطُوهُ، وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ، فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبَّيًّا). (الحديث ۱۲۶۵ اطرافه فی: ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۸۳۹، ۱۸۵۱): ۲۱

ثیبنو عہباس (همزی خوی لی بین) فہرمووی: پیاوی لہحہجی مالآواپیڈا، بہہرگی ئیجرامہوہ، لہکیوی عہرفہ، لہخزمہتی پیغہمبہردا بوو، لہ وشترہکھی کہوتہ خوارہوہو ئہستوی شکاو مرد، ئیمہش لہخزمہتی پیغہمبہردا بووین، پیغہمبہر خوئی - درودی خوی لسمہر بین۔ لہ ئیجرامدا بوو، فہرمووی - درودی خوی لسمہر بین: (بہئاوو مؤرد بیشورن و لہدوو لؤ جلا کفی بکہن بہلام حہنووط و بوئی خوئی لی مہدن و سہریشی دامہپوشن، چونکہ روژی قیامت کہ خودا زیندوو دہکاتہوہ بہ بہرگی ئیجرامہوہ زیندوو دہکاتہوہو وک حاجیان لہبہیکہ دہکات). (تاج ۱/۵۴۹/۱-ش/د/ت/ن).

(۲۰) أخرجه مسلم في الجنائز، باب كفن الميت، رقم: ۹۴۱

(۲۱) أخرجه مسلم في الحج، باب: ما يفعل بالمحرم إذا مات، رقم: ۱۲۰۶

۶۰۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي لَمَّا تُوفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أَكْفَنُهُ فِيهِ وَصَلَّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرَ لَهُ، فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَمِيصَهُ، فَقَالَ (أَذْنِي أَصْلِي عَلَيْهِ) فَأَذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: أَلَيْسَ اللَّهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ؟ فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَنَا بَيْنَ خَيْرَيْنِ، قَالَ: (اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْلاً تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ). فَصَلَّى عَلَيْهِ، فَتَرَلْتُ: (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ). (الحديث ۱۲۶۹ - اطرافه في: ۴۶۷۰، ۴۶۷۲، ۵۷۹۶: ۲۲)

نیبنو عومەر - رمزی خوابان ن ہیں۔ فہرمووی: (کہ عہدولای کوری سہلول - سہروکی ناپاکہکان - مرد، عہدولای کوری نہم عہدولایہ، کہ یہ کیک بوو لہاوری راست و باشہکانی پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہیں۔ ہات بو خزمہتی پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہیں۔ عہرزی گرد: نہی پیغہمبہری خودا! کراسیکی خوتہم بدمری، تا بیکہم بہ کفن بو باوکہم، نہویش کراسیکی خوییدا پیی، لہ پاشا داواشی لیگرد کہ نویژی مردووشی لہسہر بکاو بووشی بپاریتہوہ، پیغہمبہریش - درودی خوی لہسہر ہیں۔ بہ لینی نہوہی پیداو فہرمووی: (ناگادارم بکہ نویژی لہسہر دہکہم) جا کہ لہشورین و کفن کردنی بوونہوہ، عہدولای پیغہمبہری ناگادارکردہوہ، کہ تہشریفی بجی نویژی مردوو لہسہر تہرمہکہی باوکی بکا، پیغہمبہریش - درودی خوی لہسہر ہیں۔ ہہلسا کہ نویژی لہسہر بکا، عومہر - رمزی خوابان ن ہیں۔ ہہلسا جہکہی پیغہمبہری گرت و کیشایہ دواوہو عہرزی گرد: فوربان! نہی پیغہمبہری خودا! تو خودا ریگہی

ئەمەى نەداویت، ئیتر نوپۇزى چى لەسەر دەكەى! ئەوھتا بەئاشكرا قورئان دەفەرموویت: ﴿اَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ...﴾؟ پېغەمبەرىش -دروودى خوى لەسەر بى- فەرمووى: (ئەمەى تۆ دەيلىكى وايە، بەلام من هېشتا ئومېدم ماوهو بەتەواوى رېگەى ئەوہ نەگىراوہ، چونكە لەم ئايەتەدا، كە سەبارمت بەم بابەتەن، خودا منى كىردووه بەسەر پشك و خاتىر خۆى كىردووم و دەفەرموى: ﴿اَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ - تەوبە ۸۰/۹﴾ واتە: ئەى پېغەمبەرى! ئارمىزوى خۆتە داواى لىخۆش بوون بكە بۆيان يا مەكە، ئىمە رېگەى ئەوھت لىئاگرىن، بەلام ئەوہ بى سوودە، ئەگەر نەك جارو دووجار، تەنانەت حەفتا جارىش داواى لىخۆش بوونيان بۆ بكەى خودا لىيان خۆش نابى). ئەو جا پېغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- فەرمووى: (دەى من لە حەفتا جار زياتر داواى لىخۆش بوونى بۆ دەكەم). عومەر -رەزى خويان ئى بى- فەرمووى ئاخىر ئەمە ناپاك و موناققە.

جا قسەبەر فەرمووى: جاكاتى پېغەمبەر -دروودى خوى لەسەر بى- نوپۇزى لەسەر ئىبىنو سەلوول كىرد، خودا ئەم ئايەتەى تىرى ناردە خوارەوہ كەدەفەرموویت: ﴿وَلَا تَصَلُّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهٖ - تەوبە ۸۴/۹﴾. واتە: بە هېچ جۇزى نوپۇزمەكە لەسەر هېچ كامى لەوان، كاتى كە دەمرن، وە لەسەر گۆرەكەى رامەوہستە بۆ نزاكىردن بۆى (بىروانە: تاج ۶/۲۰۷/۱۶-ش/ت).

رافەوشىكىردنەوہ:

يەكەم- ئەم فەرموودەيە بەلگەيەكى روون و ئاشكرايە بۆ

چەند بابەتییکی تازە بابەتی ھاوچەرخی، کە بەزەقی و مەترەقی لەم
سەردەمەیی ئێمەدا روودەدەن، بەتایبەتی لەو ناوچە و ولاتانەیی کە بەناوی
نازادی و سەربەستییەووە رێگەیی ئیلحاد دراو، وەهەندی گرووپ و لایەن و
کۆمەڵ و پارت پەیدا بوون، بەدەق لەبەرنامەیی نوسراوی خۆیاندا
جار دەدەن: (ئێمە باوەرمان بەهیچ ئایینی نییە). وە زۆر کەسیش لە
خەڵکی ولات، دەچنە سەر ئەم بیرو باوەرمانە، وەناوی خۆیان لەلیستی
ئەوانا دەنوسن و ناسنامەیی ئەو گرووپانە وەردەگرن، کە ئەمانە لەپیش
ئەم گۆرانکارییەدا سەر بەئایینی لەئایینەکان بوون. ئەمە لەلای.
لەلایەکی تریشەووە زۆرینەیی کات هەتا کاتی مردن، ئەوێ پێی بلیی بۆنی
ئایین لێیان نای، بگرە زۆرینەیی کات بەناشکراش دژی ئایین دەوێستن،
وەکی تریش کاتی دەمرن، بەشیۆمیەکی گشتی، هەموو مەراسیم و
پێویستییە ئایینیەکانیان بۆ دەکری، بە وێنە ئەگەر لە پێشدا بەئیسلا
ناسرابن ئەوا وەک موسوڵمانانی تر دەشۆرین و کفن دەکری و نوێژی
مردوویان لەسەر دەکری و تەلقینیان دا ئەدری و پرسەیان بۆ دادەنری و
سەرخۆشی لە کەس و کارییان دەکری و لە پرسەکیاندا فاتیحە و قورئان
دەخوینری و پاداشەکیان دەنیرری بۆ گیانیان و نزای باشیان بۆ دەکری
و داوا لێخۆشبوونی گوناھیان لە خدا بۆ دەکری!!

دە بیریاری شەری پیرۆز سەبارەت بەم مەراسیم و دەستوورە
ئایینیانە کە بۆ ئەم زەندیق و بی پروا رەسمییانە دەکری چییە؟
لەو لāmدا دەلیین: بەپێی بنەما شەریعیەکان و فەرموودەیی زانا
گەورەکان و فەرماشتی پەرەو ناو دارەکانی شەریعت، دەبی لەم جۆرە
بابەتانەدا، ئەم بنەما و رێسا سەرەکیانە بەووردی پەچاو بکری:

۱- هەرکەسێ ساغ بوویەووە کە بەشیۆمیەکی شەری لەئایین پاشگەز

بوو ته وه ئه وه له یاسانامه ی خودادا کۆمه ئی بریاری چه سپاوی ناسراو، له بارمه وه ههیه. ئیمه لیژدها مه به ستمان پروونکردنه وهی ئه و بریاره زانراوانه نییه، که له یاسانامه (شهریعت) دا سه بارهت به ملحدین و مورتهددی شهرعی ههیه.

٢- بریاردان له سه ر و مرگه پان له ئایین کاری موفتی و قازییه، ئیشی ره شه خه لک و عه وام نییه، وه ئه وانیش له کاتی وادا ده بی ئه و په ری دووربینی بکه ن و به کوپرا نه بریاری کافر بوونی که سی نه دهن که نیسه تی گوشتارو کرداری پاشگه ز بوونه وه یان ئی دهری وه ک ئه م که سانه ی که گووتمان.

٣- هه موو ئاده میزادی به زیندووپی و به مردووپی، به شی خۆی ریژی ههیه، وه هه موو ریژیکی پارێزراوه، مه گه ر ریژی که شهرع ئیسقاتی بکاو پووچی بکاته وه.

٤- وه ک له شهرحه کانی ئه م فه رمووده یه دا هاتوو، حیکمه تی ئه م ئاسانکارییه که پیغه مبه ر خۆی - دروودی خوی له سه ر بێ - بۆ سه روکی مونا فقه کانی ره وا دیوو ه ئه م چه ند مه به سه تییه:

١ - ئومید نه براره، ده گونجی کابرا ته وه به بکا، یا ته وه ی کردبی، خاتیمه مه جه ووله، ئیمان په نه انه، زۆر له مانه له سه ره مه رگ و نه خۆشینی مه رگا، پاش ئه وه ی که له جاهو ده سه تله ات و خۆشی دنیا نا ئومید ده بن، مل بۆ هه ق داده نه وینن و دین له کانگای دله وه قه بوول ده که ن، ئیمان هی نانی فرعه ون له کاتی نووقم بوونیدا راسترین به لگه یه بۆ ئه م بابته.

وه ک قورئان به ده ق ده فه رموی: ﴿... حَتَّىٰ إِذَا أَذْرَكَ الْفَرْقُ قَالَ آمَنْتُ أَلَهُ

لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. ﴿۹۰/۱۰﴾. واته: کاتئ فیرعمون لهدمریاکهدا غهرق بوو، ئیمانی هیئاو گوتی: (واباومرم هیئا بهو خواپیهی کهنهوهی ئیسرائیل دهیپهرستن، وه من یهکیکم له موسولمانان).

ب - (استصلاحا للقلوب المؤلفه) ئیتر شتهکه سوودی ههیه بؤ مردووکه یا نییهتی نهوه زؤر کاریگهر نییه لهکارهکهدا. دهئین: بههوی ئهم ههئویستهی پیغهمبهروهه لهگهل ئیبنوسهلولدا، نهو رۆژه ههزارکهس له هۆزهکهی ئیسلام دهب.

ج - بؤ ریزلینان له عهبدوئلای کوری، که موسولمانیکی زؤر زؤرباش بووه، وهک له ژیاننامهکهیدا کهمی لهمهودوا پروونی دهکهینهوه، زؤر لهشوئینکهوتوانی ئهم پارتیه ئیلحادییانه ساویلکهو ههزاروکهو رهشه خهلکن، لهکارهکه بهباشی حالئ نهبوون، پارتیه زهندیقهکانیش بؤ تهفردانی جهماومره دیندارهکه تهقیه بهکاردهئین و زؤر به زمقی شالوو نابهنه سهر ئایین و پهپرهوانی. بگره زؤرکهس لهپهپرهوانی رهسمی ئهم پارتیه زهندیق و بی ئایینانه نوێژ دهکهن، رۆژو دهگرن، جهج دهکهن، هامۆشوی مزگهوت دهکهن، خیر دهکهن.

نموونهی زؤر ههیه لهسهرهئهوه که مروفقای رهش نییه که ههتا مردن لهیهک پیستا بمیئیتهوه. نهوهتا رۆژانه دهبینین کهسانی تاوانبارو فاسق و زهندیق و بی دین تهوبه دهکهن و دهگهپینهوه بؤ باوهشی ئایین، کئ دهلی ئهمانهیش تهبهپرایان لهو لایهنا نهکردوو؟

تهکفیری شهخصی بهتایبهتی - واته: لهپاش مردن - جگه لهوانهی که له قورئان و سوننهتدا ناو براون، کاریکی باش نییه، بگره دروست نییه،

له پاش ره چا و گردنی نه م خالانه، به دلتیاییه وه ده لئین:

۱ - گردنی نه م جوړه شتانه، بو نه م جوړه که سانه، به م جوړه نیازانه ی که با سمان گردن، قهیدی نییه، بهر مهرته بهی عه فو ده که ون، وه بهر نه و شتانه ده که ون، که قورشان له باره یانه وه ده فو رمیت: ﴿یا ایها الذین امنوا لاتسألوا عن اشیاء ان تبدلکم تسؤکم﴾. وه پیغه مبه ریش خوای لسمه یی ده فو رموی: ﴿وَعَفَا عَنْ أَشْيَاءَ رَحْمَةً بِكُمْ لَا عَنْ نِسْيَانٍ فَلَا تَسْأَلُوا عَنْهَا...﴾.

وه کی تریش شته که گه یشتوته راده ی به لوا عاممه، له بهر نه وه چا و پو شتی گردن و خو گیل گردن لئی کار یکی خراپ نییه. نه وه ند ه هیه نه گه ر که سی نا گاداری ته و او ی هه بی به سر حالی مرد و وه که دا، که هه تا کاتی گیان دمر چوون، هه ر بهر د و ام بو وه له سر پاشگه ز بو ونه وه له نیس لام، نه وه با شترو چاکتر نه وه یه، که وه ک پاشگه زو مور ته دد مامه لئی له گه لدا بکا، به لام له سنووری نه م فو رمو و ده یه پیغه مبه ردا، که هانمان د هدا له سر سړ قایمی که به ده ق ده فو رموی: (استعینوا علی قضاء حوائجکم بالکتمان).

ب - وه که له م فو رمو و ده پیر و زه وه دمر ده که وئ، مردو و - گه ر چی له ژیا نیدا خرا پیش بی - به لام کاتی دمر وئ، له لای که سوکاری شیرین ده بی، نه نگیه گانی ده شاری ته وه، له بهر نه وه که سوکاری به پیی توانا، هه وئ دمه دن مایه ی چا و پو شتی لی گردنی خودای بو دابین بکه ن، وه به هو ی سه رم تای خو ربه لیکه و تنه وه و سامی مه رگه وه، له مه دا تا راده یی عوز ریان هه یه. سه رنج بفه رموون: نه و متا عه بد و لای کور ی عه بد و لای کور ی سه لو ول، له ژیا نی با و کیدا، زو ر توند و تیژ بو وه دمر هه قی، ته نا نه ت دا وای

له پیڅه مېهر - دروڼی خوی لیسر - کرد که ریځه ی بدات خوی به دهستی خوی بدا
له گهر دنی باوکی، له سهر نهو هه ټوږسته ناشیرینانه ی که بهرام مېهر
به پیڅه مېهر هه پېوو، به لām پیڅه مېهر ریځه ی نهو دی نه دا، چونکه ناگای
لهو نایه تانه بوو که سهار مت به ئیبنوسه لوولی باوکی هاتبوون، له گهل
نهو هیشا، نهو هتا کاتی ئیبنوسه لوول دهمری، له بهر چاوی عه بدو لای
کور ی شیرین دهبی، مهرگ خراپه کانی داده پوښی، شلوقی هه ټوږست
کاریکی واده کا، که ره حمی بو ی بجوولئ، چونکه کاتی گله یی و تانهو
ته شهر نییه به لکو کاتی لیقه ومان و فریا که وتن و نرای باشه.

نهم دیدو بو چوونه نوږیه بوو که وای له عه بدو لای کرد داوا له
پیڅه مېهر بکاو نهو شتانه بو باوکی بکا، که له فهرمووده که دا باس کراوون.

ج - پیڅه مېهری خودا - دروڼی خوی لیسر - به نه ټینی، ناوی موفاق و
ناپاکه کانی به حوزه یفه ی کور ی یه مان فهرموو بوو، له بهر نهو ه کاتی که سی
دهمرد، پیڅه و عومهر - دمرای خواهران - له لای خوږیه وه سهرنجی حوزه یفه ی ددها،
نه گهر ناماده ی سهر تهرمی نهو مردووه ببوا یه و نوږی له بهر بگردایه، نهوا
حه زهرمتی عومهریش دمیزانی که نهو موفاق نییه، له بهر نهو ه ناماده ی
سهر تهرمه که ی دهبوو، و نوږی له سهری ده کرد، به لām نه گهر حوزه یفه
ناماده ی سهر تهرمه که ی نه بووا یه، نهوا عومهریش ناماده ی نه ده بوو، وه
له ووه نهو دی و مرده گرت خاوه ن نهو تهرمه لهو ناپاکانه یه، که پیڅه مېهر
ناوه کانیانی به نه ټینی به حوزه یفه ووتووه، دی نه مه به لگه ی نهو دیه که نهم
جوړه بابه تانه هه تا له ژیر په رده وه بن باشه، و شهرع ناشکرا بیینه،
له بهر نهو ه بریاری شهرع به پی رواله ته، وه نه صل لهم جوړه کاتانه دا،
به رانه ته، چونکه نه صل به قای نه صل که ئیمان، وه به رانه ته له کوفر هه تا
به به لگه ی دامه زراو کوفری کابرا ده چه سپی.

د - فەرمايشتى راست و دروست ئەوھىيە: (كە موسولمان ھەتتا بۆى دەكرى ئەدنیاو لەقيامەتدا لەم جۆرە كەسانە دوور بى، لە دونيادا ھاوړيتى يان نەكات و، لە گۆرستان گۆړى لەگەڵ گۆړياندا نەبى، چونكە نزيكى مړۆقى خراب لە ھەردوو دنيادا مايەى سەراسيە).

ه - لەبابەتى نيكاح و تەلاق و ميرات و شتى ترى وايشدا ھەمان حسابيان بۆ بكرى.

دووم: عەبدوﻟﻻى كورپى عەبدوﻟﻻى كورپى سەلوول (رەزاي خوي ئ بى)
يەككە لە ھاوړى زۆر بەرپزەكانى پيغەمبەر - دروودى خوي لەسەر بى - خەزرجيە،
ئەنصاريە، لەپيشدا ناوى حوباب بوو، پيغەمبەر - دروودى خوي لەسەر بى - ناوھەكى
گۆړى و ناوى نا عەبدوﻟﻻ نامادەى غەزاي بەدرو ئوحدو گشت
غەزاوتەكانى ترى پيغەمبەر بوو، لەخزمەت پيغەمبەر خويدا وھيەكى
بوو لەنووسەرانى سرووش، وە لەغەزاي تەبووكا عەبدوﻟﻻى باوكى، كە
ناودارە بە ئيبنوسەلوول، كە سەرۆكى ناپاكەكان بوو، ھەرپشەى
لەپيغەمبەر كردو گوتى: (من و موھەمەد كاتى گەراينەوھ بۆ شارى
مەدينە، گامان بەدەسلات و تواناتر بوو، بەوى ترمانى چۆل دەكات،
مەدينە يا بۆ من دەبى يا بۆ ئەو) جا كاتىك قورئانى پيروز، پەردەى
لەسەر ئەم قسە ژھراوييەى ئيبن سەلوول ھەلماى، عەبدوﻟﻻى كورپى،
پشتى پيغەمبەرى گرت و لەدزى باوكى وەستاو بەپيغەمبەرى فەرموو:
(سویندم بە خودا ئەى پيغەمبەرى خودا ! داماوو ناتەوان ئەوھ، عەزیزو
دلیروتوانا توى!) ھەروھەا فەرمووى: (ئەى پيغەمبەرى خوا ! ئەگەر
پيگەم پى بەدى بەدەستى خۆم دميكوژم) بەلام پيغەمبەر - دروودى خوي لەسەر بى -
پيگەى پى نەدا، پيغەمبەر - دروودى خوي لەسەر بى - زۆر لى رازى بوو، وەگەل جابر
بەسەن و مەدحى ئەوى كردوو، لە شەرى ھەلگەراوھەكاندا (رددە) دا،

له کاتی جینشینى نه بوبکرى سدیقدا، له سالى دوانزهى کۆچیدا، له یه مامه شه هیدبوو، (رمزى خوى لى بى) (بپر: شەریعەتى ئىسلام، مغنى موحىتاج، فیهى ئاسان، باسى تەرم).

سینهم: ئەم عەبدوللای کورپی سەلوولە باوکی ناوی ئوبەیی کورپی مالیکە، سەلوول نەنکییەتی، دایکی باوکییەتی، ژنى بوو لەھۆزى خوزاعە، ئیبنو سەلوول یەکیک بوو لەسەرۆک ھۆزەکانى ھۆزى خەزرج لەمەدینە، ھۆزى خەزرج - لەپیش کۆچى پیغەمبەر بۆ مەدینە - بېاریان دابوو کە ئیبنو سەلوول بکەن بەپادشای خویان، بەلام پیغەمبەر و موسولمانان دەولەتى ئىسلامییان لەمەدینە دامەزراندا، ئەم ھەلەى لەدەست چوو لەبەرئەو ھەتا مرد، ئەو کۆنە رقیەى لە پیغەمبەر بوو، مەشھورە بە سەرۆکی ناپاکەکان، کە لەزاراوى سوونەتدا ناودارە بەسەرۆکی موناققەکان. ئیبنو سەلوول لەسالى نۆى کۆچیدا مردوو.

٦١٠- عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأَخْرَجَهُ، فَتَفَتَّ فِيهِ مِنْ رِيقِهِ، وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ (الحدیث - ١٢٧٠ - أطرافه فی: ٣٥٠، ٣٠٠٨، ٥٧٥٩): ٢٣

جابرى کورپی عەبدوللا (رمزى خوى لى بى) فەرمووی: پیغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بى - چوو ھەر گۆرەكەى عەبدوللای ئوبەیی، لەپاش ناشتنى، فەرمانى کرد دەریان ھینا لە گۆرەكەى، بەئومىدى سوود بۆى تفى دەمى بەقوى خۆیدا لەجەستەى و، کراسىكى خۆى بۆ موفەرکی لەسەر گۆشتەو کردەبەرى.

٦١١- عَنْ خَبَّابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَنَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ، فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ، فَمِنَّا مَنْ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ

شَيْئًا، مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ، وَمِنَّا مَنْ أُيْنِعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ، فَهُوَ يَهْدِيهَا قَتْلَ يَوْمٍ
أَخَذَ، فَلَمْ نَجِدْ مَا نُكْفِنُهُ إِلَّا بُرْدَةً، إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ، وَإِذَا
غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَغْطِيَ رَأْسَهُ،
وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ (احديث ١٢٧٦ - اطرافه في: ٣٨٩٧،
٣٩١٤، ٣٩١٣، ٤٠٤٧، ٤٠٨٢، ٦٤٣٢، ٦٤٤٨):

خه بباب (رمزى خوى ئى بن) فهرمووى: كاتى له خزمهت پيغه مبهردا درووى خوى
لسمير بن. كاتيك كۆچمان كرد، مهبه ستمان بهس رمزى خوا بوو، نيتړ نه جرو
پاداشى باشمان كه وته سهر خودا، جا گه لى كه سمان لى مردو هيچى له
نه جرو پاداشتى خوى له دونيادا نه خواردوو، گشتى برد بو قيامه تي،
يه كى له م خودا پيداوانه ي كه نه مه حاليان بوو، كه مردوو موصعبى
كورى عومه ير بوو، وه گه ليك كه سيشمان ماوون و له خوداى گه وره به زياد
بيت، باخه كه يان خه مليوهو په يتا په يتا ده ير نن! موصعبى كورى عومه ير
(رمزى خوى ئى بن) كه له غمزاي ئو خودا شه هيد كرا، يه ك لؤ بهرگى له پاش
به جيمابوو كه برى تي بوو له عه بايه ك، نهو عه بايه يان بو كورد به كفن،
به لام نهو يش نهو منده نه بوو كه هه موو له شى داپوشى، نه گهر ده ياندا
به سهر سهر يدا قاچه كاني دمرده كه وتن، نه گهر ده ياندا به سهر قاچه كانيدا
سهرى دمرده كه وت! له بهر نهو هه حه زمرت درووى خوى لسمير بن. فهرمووى: (سهرى
به جله كه ي داپوشن و پوشه سورناتك (گياى ئيژخر) يش بدن به سهر
قاچه كانيدا). (تاج/٥/١٢٩/١).

رافه و شيكردنه وه:

خه بابى كورى نه مرمت (رمزى خوى ئى بن)، يه كي كه له موسولمانه همره
پيشينه كان، يه كه م كهس بوو كه ئيسلامبوونى خوى ئاشكرا كرد، له پيناوى

نایینی خودادا تووشی نهشکه نهجهو نازاردانیکی زۆربوو، لهپیش ئیسلامدا ناسنگهر بوو شمشیری دروست دمکرد، له کۆچکاره پێشیننهکانه دمیفرموو: هاوبهش پهیداکارمکان ناگریکان کردموه بۆم و بهسهر ئهو ناگرمدا رایان کیشام، قرچه قرج جهستهه دمسووتا، تا بههره بههره بهزه تواومکهی لهشم ناگرمکهی کوزاندموه! ههتا مرد چال وچۆلی ئهو سووتانه بهپشتیهوه مابوو، لهکاتی بهستنی پهیمانی برایهتیدا پێغه مبههر خووی خوی لهسهر بهی کردی بهبرای جوبهیری کوری عهتیک، خهباب نامادهی جهنگی بهردو ههموو شهرگاکانی تری پاش بهدر بوو لهخرمته پێغه مبهردا، له کوفه نیشتهجی بوو ههر لهویش مرد، لهسالی ۳۷ کۆچیدا، لهو دهمهدا که عهلی کوری ئهبو تالیب خووی خوی لهسهر بهی له شهری صفین گهراپهوه عهلی نوێژی لهسهرکرد، ۶۳ سال ژیاوه.

موصعهبی کوری عومهیر (رمزی خووی ئی بهی)، له موسوولمانه ههره پێشیننهکانه، جوانترین و شوخ و شهنگترین و تهپرپۆشترین لاو بوو له مهککهدا ئهو کاته موسوولمان بوو که پێغه مبههر له مائی ئهرقه مدها بهدزییهوه له گهڵ موسوولمانهکاندا کۆ دهبوونهوه، که دایک و باوکی پێیان زانی پێوهندیان کردو خهپسیان کرد، تا ههلی بۆ ههڵکهوت و ههڵهاتو کۆچی کرد بۆ حهبهشه، پاشان گهراپهوه بۆ مهککهو لهوێهه کۆچی کرد بۆ مهدينه، له پاش عهقه بهی دووهم پێغه مبههر خووی خوی لهسهر بهی ناردی بۆ مهدينه، لهوێ فێری قورئانی دهکردن و شارمزی دهکردن له ناییندا، ئهو یهکه م کهس بوو که له مهدينه لهپیش کۆچی پێغه مبهردا نوێژی ههینی کرد بۆ موسوولمانهکانی مهدينه، نامادهی جهنگی بهدر بوو، له جهنگی ئو خودادا ئالای ئیسلام بهو بوو، که لهم جهنگهدا شههید کرا، عهلی ئالاکهی هه لگرت، موصعب له ته مهنی چل سائییدا له شههری ئو خودادا به دهستی ئیبنو قمنهی له یسی شههید کرا (رمزی خووی ئی بهی).

کفن ناماده کردن بؤ کاتی مردن دروسته

٦١٢- عَنْ سَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِرُودَةٍ مَنْسُوجَةٍ، فِيهَا حَاشِيَتُهَا، أَتَذَرُونَ مَا الْبُرْدَةُ؟ قَالُوا: الشَّمْلَةُ، قَالَ نَعَمْ، قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدَيَّ فَجِئْتُ لَأَكْسُو كَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا، فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِثْمُهَا إِزَارُهُ فَحَسَنَتْهَا فَلَا نَ فَقَالَ اكْسُيْهَا، مَا أَحْسَنَتْهَا، قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لِبِسِهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا، ثُمَّ سَأَلْتُهُ، وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ، قَالَ: إِنِّي وَاللَّهِ، مَا سَأَلْتُهُ لَأَلْبِسَهَا، إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لَتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنُهُ (الحدیث ١٢٧٧- اطرافه فی: ٢٠٩٣).

سهلی کو ری سہعد (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: ٹافرتی پارچہ یہ شالی
ہینا بؤ پیغہمبہر - درودی خوی لہسر بی- ہیشتا ریشوہدکانی ہمر پیوہ مابوو، ہمر
توپ بوو نہبرابوو، ٹہو پارچہ شالہ بہشی بالاپوشیکی دہگرد، خو دہزانن
بالاپوش چیہ؟ گوتیان: بہئی عابایہ، کہ ہہموو لہش دادہپوشی - ژنہکہ
گووتی: ٹہی رہوانہ کراوی یہزدان! بہدل و بہداو، بہدہستی خوٹ ٹہم
پارچہ شالہم چنیوہ بؤ تو کہ بؤ خوٹ لہبہری بکہی، پیغہمبہریش -
درودی خوی لہسر بی- ٹاتاجی بہ شالہکہ ہہبوو وریگرت، پوژی ٹہو شالہی کرد
بوو بہئزارو لہباتی دہری ٹالاندبووی بہلای خواریوی خوہوہو
تہشریفی ہات بؤ ناومان، جا پیاوئی کہ ناوی فیسار بوو، دہستی دا
لہقوماشہکہی وگوئی: بہراستی جوان و چاکہ، ٹہی پیغہمبہری خودا!
ٹہم شالہم بدہری تا لہبہری بکہم، فہرمووی - درودی خوی لہسر بی- : (باشہ)
جاچہندہ حہزی خودای لہسر بوو، پیغہمبہر - درودی خوی لہسر بی- ٹہوہندہ
لہناو کوڑہکہدا مایہوہو پاشان گہرایہوہ بؤ مالہوہ، لہوی شالہکہی
پیچاہیہوہو ناردی بوئی، خزمانیش پییان گووت: جوان نہبوو داوای ٹہو
شالہت لیگرد، ٹہو خوئی ٹاتاجی پیی ہہبوو، ٹہوہبوو لہبہری کردبوو،

تۆ خۆت دىمزانىت كە ئەو -دروودى خۆى لەسەر بى- داواكار ناھومىد ناك، كەواتە نەدەبوو داواى بكردايە. پياوھەكەش (كە ھەندى دەلێن: عەبدورەحمانى كورپى عەوف بوو، وە ھەندى دەلێن: سەعدى كورپى ئەبو وەقاس بوو، گوتى: بەخودا بۆ ئەوھم داوا نەكردوو كە لەبەرى بكەم وەك ئىوھ وادىزانن، بەلام بۆ ئەوھ داوايم كردوو، كە ھەلى بگرم بۆ ئەو رۆژەى دەمرم، تابىي بەكفنم. سهل (رەزى خۆى ئى بى) فەرمووى: ئاواتەكەى ھاتەدى، كە مرد ئەو شالە بوو بەكفى، خۆزگەم بەخۆى. (بىر/ تاج ١٠٦/٤ ف/٦).

راقەو شىكردنەوھ:

لەكۆى فەرموودەكانى ئەم باسەوھ ئەوھى كە لەشەرى پىرۆزدا پىي دەگوتى (التَّبَرُّكُ بِأَنْتَارِ الصَّالِحِينَ) بەباشى رەنگ دەداتەوھ.

چوونى ژنان لەگەل تەرما بۆ گۆرستان

٦١٣- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: تُهِنَّا عَنْ أَتْبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُخْزَمْ عَلَيْنَا. (الحديث ١٢٧٨):^{٢٤}

ئوممو عەتییە (رەزى خۆى ئى بى) فەرمووى: ئىمەى ژنان نەھیمان لىكراوھ لە شوپنكەوتنى تەرم كە لەگەلیدا بچین بۆ گۆرستان، بەلام لەگەل ئەوھشدا ياساغ نەكراوھ لىمان كە لەگەل تەرمدا برۆين بۆ سەر قەبران و ئامادەى ناشتنى بين (تاج ٧/٥٦٩/١).

(٢٤) أخرجه مسلم في الجنائز باب: نهى النساء عن إتباع الجنائز (ج/٧ ص/٢ صحیح مسلم بشرح النووي).
-الترجم-

واته: چوونى ژنان له گهال تهرمى مردوودا بۆ گۆرستان و ناماده
بوونى پى و پهسمى ناشتنى تهرم، له لايهن ژنانهوه، ناباشه، واتا:
كه راهه تى ههيه، بهلام چهرام نيهه.

ماته م دانانى ژن له سى رۆژ بۆ غهبرى مێردى

٦١٤- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، تُجِدُّ عَلَى مَيْتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ، إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ
وَعَشْرًا). (الحديث ١٢٨١ - اطرافه في: ٥٣٣٥، ١٢٨٢، ١٢٨٠). ٢٠.

حومهيدى كورى ناخ (مژى خوى ئى بى) فهرمووى: زهينبى كچى نوم سه له مه
(مژى خوى ئى بى) فهرمووى: كاتى نه بو سوفيان مرد كه باوكى نوم حه بيبه
هاوسه رى پيغه مبه ر بوو، بهم بۆنهيه وه چوون بۆلاى، روانيم نوم حه بيبه
داواى بۆنيكى گيراوهى كرد، كه مئى زهغه رانى تيدا بوو، جا ههردوو دهستى
كرد به ناويدا و ئينجا دهسته كانى هينا به سه رى كه نيزه كه كه دا، ههتا دهستى
بۆنى كه مئى بپوه بمينيت ئينجا دهستى سووى به ههردوولا روومه تى خويداو،
بۆنىدا له خوى و تازيى شكاندو فهرمووى: بهو خودايه ك هه ر خوى
خودايه هيج كاريكم به بۆنى خوش نيهه، بهلام بۆ نه وه به كاري دهينم
چونكه له پيغه مبه رم ژنهوت درووى خوى لسه ر بى. له سه ر دووانگه دهيفه رموو: (ئهو
ژنهى باوه رى به خوداو، به رۆژى دوايى ههيه، دروست نيهه بۆى: كه له سى
رۆژ زياتر پرسه و ماته م بگيريت بۆ مردوو مه گه ر بۆ مێردى، كه ده مبيت بۆ
ئهو چوارمانگ و ده شه و تازى باربيت بۆى). (تاج/٣/١٧٢-٤).

(٢٥) أخرجه مسلم في الطلاق، باب: وجوب الإحداد في عدة الوفاة (صحيح مسلم

راڻه و شيڪردنه وه:

ئوم حەبیبەى ھاوسەرى پيڻەمبەر - دروودى خوى لەسەر بێ- ناوى ڤەملەى کچى ئەبوسوفيانى کورى سەخرە، خوشكى حەزرەتى موعاویەيە. لەپيش پيڻەمبەرايەتيدا بە حەقەدە سال لەدايك بوو، لەموسولمانە پيشينه‌گانه، کۆچى کرد بۆ حەبەشە لەوئ بيوەژن کەوت، ئوم حەبیبە دمه‌رموئیت پياوئ لەخەومدا پيئ فەرمووم: (ئەى داىكى موسولمانان!) لەم خەونە شلەژام، زۆرى پيئ نەچوو، هەر کە عیدەى شەرعیم تەواوبوو پاشای حەبەشە کەنیزەکیكى نارد بۆ لام و خوازبيني کردم بۆ پيڻەمبەر و شووم پيکەرد، خالیدی کورى وه‌لیدم کردە وه‌کیلى خۆم، وه‌کیلى پيڻەمبەريش جەعفەرى کورى ئەبوتالیب بوو، نەجاشى لەجياتى پيڻەمبەر - دروودى خوى لەسەر بێ- چوارسەد لیڤى زيڤرى کرد بە مارەيیم، خالید وه‌ریگرت و دوايى دایەوه بەخۆم.

لەباسى مارەيیدا، لەبەرگی سیئ تاجول ئوصولدا، ئوم حەبیبە دمه‌رموئ: ژنى عەبدووللای کورى جەحش بووم، لە وولاتى حەبەشە ئەمرى خودای کرد، جا نەجاشى شای حەبەشە مارەى بپیم لە پيڻەمبەر - دروودى خوى لەسەر بێ- وه‌ نەجاشى خۆى چواره‌زار درەم مارەيى لەباتى پيڻەمبەردا پيیم، ئەوجا لەگەل شۆرە جبیلی کورى حەسەنەدا ناردەمى بۆ پيڻەمبەر - دروودى خوى لەسەر بێ- (تاج/٣-٧٨ + تاج/٥-١٥٨ ز/٣٩).

ئوم سەلەمە نزیکەى هەشتاوسى سال ژیاوه، چونکە لە اصابەدا دمه‌رموئ: بەحەقەدە سال لە پيش پيڻەمبەرايەتيدا لەدايك بوو، وه‌ لەمەدینە لەسائى پەنجاو چواری کۆچیدا مردوو. دەى ١٧+١٢+٥٤=٨٣ سال.

زۆرکەس فەرموودەى لە ئوم حەبیبەوه گيڤاوه‌تەوه، دوو فەرموودەى لە بوخاریدا هەيە. حەزرەتى عائیشە دمه‌رموئ لەکاتى سەرەمه‌رگدا، ئوم

حه بيبه ناردی به دوامدا، فهرمووی: خۆت دهمزانی من وتۆ ههوی یه کتری بووین، ههویش له وهمه زهنی ههوی پزگاری نابیت، کهواته به خه پیری خۆت کهردنم نازاد بکه، منیش کهردنیم نازاد کردو له خودا پارامه وه بۆی که له گوناھی خوش بیت، نهویش پیی فهرمووم: بهراستی دلت خوش کردم خوا دلت خوش بکات.

دینی و سهردانی گۆرو گۆرستان

٦١٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ، فَقَالَ (اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي). قَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي، وَلَمْ تَعْرِفْهُ، فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّائِينَ، فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ، فَقَالَ: (إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدَمَةِ الْأُولَى) (الحديث ١٢٨٣): ٢٦

پیشهوا نهنسی کوری مالیک (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: ژنیک له سهه گۆری منالیککی خۆی دهگریا، پیغه مبهه - دروودی خوی له سهه بن - له لایه وه رهت بوو پئی فهرموو: (ئافههت! له خودا بهتر سهه دان به خۆتا بگهه ئارام بگهه، له بهه رباری خودادا). ژنه کههش نهیناسی که نه وه پیغه مبهه ره، گوئی پئی: بهه لاهه! تۆ ئاگات له دهردی من نییه، له پاشدا پییان ووت نه وه پیغه مبهه ره بوو، ژنه کههش چوو بۆ مالی پیغه مبهه - دروودی خوی له سهه بن - پروانی که دهه رگاوانی لی نییه، گووتی: نهی پیغه مبهه ره خوا لیم مه گهه که نه وه قسه زهق و پهقهه له پرووی تۆدا، چونکه نهه ناسیت، فهرمووی - دروودی خوی له سهه بن - : (نه وه

صهبرو نارام و خۆراگرتنه‌ی که خودا پێی خوۆشه، دهشی له سه‌ره‌تای
خۆرپه‌ لێ که وتنه‌وه‌ بیّت). (تاج/۱/۵۳۲-۲ س /د/ت/ن)

گریان بۆ مردوو، په‌واو ناره‌وا‌ی

۶۱۶- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُرْسِلَتْ ابْنَةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَيْهِ: إِنَّ ابْنًا لِي قُبِضَ فَأَتِنَا، فَأُرْسِلَ يُقْرَأُ السَّلَامَ، وَيَقُولُ: (إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى، وَ كُلُّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ). فَأُرْسِلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لِيَأْتِيَنَّهَا، فَقَامَ وَمَعَهُ: سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ، وَمَعَادُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَبِيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَ رَجُلٌ، فَرَفَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الصَّبِيَّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعَّقُ، قَالَ حَسْبُهُ اللَّهُ قَالَ: كَأَنَّهُا شَنْ، فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ سَعْدُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا هَذَا؟ فَقَالَ: (هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ). (الحديث ۱۲۸۴ - اطرافه
في: ۷۳۷۷، ۶۶۵۵، ۶۶۰۲، ۵۶۵۵، ۷۴۴۸): ۲۷

ئوسامه‌ی کوری زه‌ید (رمزای خ‌وای ئی بن) فه‌رمووی: کچیکی پێغه‌مبه‌ر - دروودی خ‌وای
له‌سه‌ر بن که ناوی زه‌ینه‌ب بوو، ناردی به‌شوین باوکیا: که‌وا کوره‌که‌م گیان
ده‌دا، ته‌ش‌ریف‌ت بێنه‌ بۆلامان، پێغه‌مبه‌ریش - دروودی خ‌وای له‌سه‌ر بن: به‌راپه‌ره‌که‌دا
سلاوی بۆناردو فه‌رمووی: پێی بلی: ئه‌وه‌ی خودا ده‌یدا به‌به‌نده‌ی خ‌وای
هه‌تا ماوه‌یه‌ک و له‌پاشا ده‌یباته‌وه‌ بۆ خه‌زینه‌ی خ‌وای هی خ‌وێه‌تی، وه
هه‌مووش‌تی‌کیش له‌لای خودا ماوه‌یه‌کی دیاری‌کراوی هه‌یه‌و که‌ناکامی هات
ئیت‌ر پاش و پێشی نیه‌و ماوه‌ی به‌سه‌رده‌چی! که‌وا‌بوو پێی بلی: با‌صه‌برو
نارام بگ‌ری، ساغ له‌به‌ر ره‌زای خودای گه‌وره‌، به‌لام دی‌سانه‌وه‌ که‌چه‌کی

ناردییه وه به شوینیداو سویندی لی خوارد که دمی همر ته شریف بهینی بۆلای، پیغه مبه ریش - دروودی خوی لسمر بی- هه ئسا له گه ل سه عدی کوری عوبادهو موعادی کوری جه بهل و ئوبهیی کوری که عب و زمیدی کوری پابیت و چهند پیاویکی تردا چوون بۆلای، که مناله که یان هینا بو پیغه مبه ر - دروودی خوی لسمر بی- گیانی ددهاو هه ناسه ی سوار بووبوو، وه ک کوندهیی که بیژهنی بهدم گیانه لانه وه دههات و دهچوو، جاهوون هون فرمیسک به چاوه کانی پیغه مبه ردا - دروودی خوی لسمر بی- هاته خواره وه، سه عدیش (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: نه ی پیغه مبه ری خوا ! نه م گریانه چییه ؟ فهرمووی: نه مه سۆز و پرهمه خودا دهیخته دلی بهنده کانی خۆیه وه، وه خودای گه وره له ناو بهنده کانی خۆیدا ته نیا رحم به وانه دهکات، که به پرهم و مهیهرمبان). (تاج/ ۱/ ۱/۵۸۸- ش/ د/ ن).

رافه و شیکردنه وه:

به ندو عیمرت له م جوړه فهرمودانه دا نه وه یه که موسوئمان له هه موو بۆنه و کاتیکا، پیغه مبه ر بکا به سه ر مه شق. ئیسلام هه زده کا که موسوئمان گه شبین بی، ره شبین نه بی، هه میسه له گه ل خه لکا روو خو ش و قسه شیرین و رهفتار جوان و کراوه بی، چهنده ی له توانادایه هه ول بدات که باریان سووک بکا. خه میان بره وینیته وه، ببی به مایه ی سه بوری و خه م و په ژاره یان، پاداشی باشی گه وره ی خۆیان لای خوا یاد بخته وه، بو ئیمه له م سه رده مه ناسکه دا، که هه وری خه م وه ک تویرالی ته م بالی کیشاوه به سه ر مینای دل و دمروونی هه موو کوردیکی مه ردو موسوئمانی پاکدا، عه رزی خوشک و باریان ده که م، که نا ئومید نه بن، جله وی سه به روشه کیبایی و خۆگری، له کاتی لیقه ومانی کاره سات و پروودای

دلته زیندا له دهست نه دهن، ته سلیم به خهم و خهفت و رهشبینی نه بن،
 بابزانن که کاری موسولمان هه موو هه رخیره، هه رچی تووشی موسولمان
 دهبی، دهبی به مایه ی په حمهت، دهبی نه وانه ی که نازیزیکیان له دهست
 دهچی، پیغه مبهری نازیزو نازدار بکه ن به پیشه و او سه رمه شق بو خویان،
 له راستیدا نه و هه موو نازیز مردن و ناخویشی و زه حمه ته ی که به سه ر
 پیغه مبهردا - دروودی خوی له سه ر بی- هاتوو، بو نه ویه که یه ک به یه ک پرووداو هگانی
 ژيانی پیغه مبه ر، ببن به سه ر مه شق بو نیمه، پیغه مبه ری خوا - دروودی خوی له سه ر
 بی- له سکی دایکی دا باوکی ده مرئ، له هه تیوی دمرناچی دایکی ده مرئ،
 هه روا باپیره ی - که دالده ی بووه - نه ویش ده مرئ، له شه ش منال،
 پینجیان له پیش خویدا ده مرن، وه ک نیمامی جه زمری له (ذات الشفاء) دا
 دمفه رموئ:

وَكُلُّهُمْ قَدْ مَاتَ فِي حَيَاتِهِ إِلَّا الْبَتُولَ قَالَى وَقَاتِهِ

واته:

منالی، یه ک یه ک، به ر له خوی مردن به س فاتیمه ما، تا وه فات کردن
 حیکه مه تیکی تری نه م لایه نه ی ژيانی پیغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بی-
 نه ویه: که کهس نه ئی: نه م مناله مان شووم بوو، یاپیی رهش بوو، یا نه مه
 سه ره خوړیه، سه ری باوکی خوارد، یا گوته ی بی بایه خی تری له م بابه ته.
 پیغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بی- دمفه رموئ: (لَا طَيْرَ وَخَيْرُهَا أَلْفُ!) (نه نوقلانه ی
 خراب هه یه و، نه پی رهشی و به دقوومی هه یه، به لام باشرین نوقلانه
 نوخشه لیډانه). که واته دروسته بلئین: نه م منداله سه ری به رزقه، یا نه م
 دوکانه پیوقدومی باشه! یا من چووم بو حه ج نوخشه ش بی له توش،
 چونکه نه مه یان زیانی بو کهس نییه، به لکوو دهبی به هو ی خو شه ویستی
 زیاتر. وه ک نه ویه که حه لیمه ی سه عدیه به پیغه مبه ری برده وه، بو یان بوو

به هوی گوشتاد بوونی رزق و رۆزی. له مامۆستا به پیرهکانی خۆم
بیستوو، له ولاتی خۆمانا، پیره زنی خواناسی وابوو کاتی سولتان
له ههسته مبول گۆراوه، نهو لیڤه ههستی پیکردوو، به وهدا که مانگا
شیر دمره کهی، بهر کهت که وتوو ته شیری !

٦١٧- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْنَا بَشًّا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ، قَالَ: فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ، قَالَ: فَقَالَ: (هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ) فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا، قَالَ: (فَأَنْزِلْ) قَالَ: فَنَزَلَ فِي قَبْرِهَا. (الحديث ١٢٨٥- طرفه في ١٣٤٢).^{٢٨}

ئه نه سهی کوری مالیک (رهزی خوی لی بن) فهرمووی: له گهل تهرمی کچی
پهغه مبهردا - درودی خوی لسه بن - چو وین بو سه رقه بران، فهرمووی: پهغه مبهرم
بینی له سه لئواری گۆره که دانیشتبوو، ته ماشایم کرد ههردوو چاوی
پهغه مبهه هون هون فرمیسیان پیدا دیته خواریوه جا فهرمووی: (ئایا
پیاویکتان واتیادا که ئهم شهو نهو ئیشهی نه کردیت!). نه بو ته لحه
فهرمووی: (بهائی من) فهرمووی - درودی خوی لسه بن - (دهتو دابهزه ناو گۆره که وه)
ئه ویش دابهزییه ناو گۆره که وه تهرمی مردوو کهی داگرته ناویه وه.

رافه و شیکردنه وه:

ئه م کچهی پهغه مبهه - درودی خوی لسه بن - ناوی ئوم که لپوم بوو، سالی نووی
کۆچی مردوو، هاوسه ری ئیمامی عوسمان بووه.
ئه بو ته لحه ناوی زهیدی کوری سه هلی ئه نصاری بوو، خه زه جیه،

(٢٨) لم یوافقه مسلم غلی تخریجه، قاله العسقلانی فی خاتمة کتاب الجنائز، انظر فتح
الباري المجلد الثالث، الصحيفة ٣٠٦. - المترجم

لههه موو غهزهواته کانی پیځه مبهردا ټاماده بووه، پیځه مبهرد دروودی خوی لسمه به: له وهسفی دلیری نهودا دمفه رمووی: (تهنھا دهنکی نه بو تهلحه لهناو سوپای نیسلامدا له سهد پیاو باشره). له رږژی شهرې حونه یندا بیست پیاوی له بیړواکان کوشت و چهك و كهلوپه له کانیانی گشت به تالان گرت، له شهر و غهزاکاندا خوی دهگرد به سوپهرو په رده بو پیځه مبهرد دروودی خوی لسم به: وه دهیفرموو: (نهی پیځه مبهردی خوا روحم دهکهم به قوربانې روحي تو). پروانه (تاج ۵/ ۱۷۹/۱)

۶۱۸- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ) (الحديث ۱۲۸۷ - طرفاه فی: ۱۲۹۰ - ۱۲۹۲).

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فَلَمَّا مَاتَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فَقَالَتْ: رَحِمَ اللَّهُ عُمَرَ، وَاللَّهِ مَا حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ اللَّهَ لَيُعَذَّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ، وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ اللَّهَ لَيَزِيدُ الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ) وَقَالَتْ: حَسْبُكُمْ الْقُرْآنُ: (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى). (الحديث ۱۲۸۸ - طرفاه فی ۱۲۸۹ - ۳۹۷۸): ۲۹

کاتی پيشهوا عومهرد (همزی خوی لی بی) پیکرا، صوهه یب (همزی خوی لی بی) هاواری لی هه ټسا دهیگوت: ئای برارو! عومهردیش فهرمووی: نهوه چوون واده ټییت، نهیدی نازانی که پیځه مبهرد دروودی خوی لسمه به: ریځه ی شتی وای نه داوه، نهوه تا دمفه رمووی: (مردو سزا ددری به هو ی هه ندی لهو گریان هوه که کهس و کاره که ی له سهردی دهگرین).

ثیبنوعه باس (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: کاتی عومهر (رمزی خوی ن بن) بهو
 پیکرانه مردن قسه کهی عومهرم گیرایه وه بؤ عائیشه: که گوايه مردو سزا
 دمدري له سهر نهو گریانهی که که سوکاره کهی بؤی دمکهن، عائیشه (رمزی خوی
 ن بن) فهرمووی: رهمه تی خوا له عومهر، عومهر پیاوی درؤ نه بوو، بهلام
 یا باش له یادی نه ماوه، یا به هه له دا چوو، چونکه به خودا پیغه مبهه
 درودی خوی لسمه بن: سهرومال و حال و ههست و نهست به قوربانی گهردی
 سه رگوری پیروزی بی - وهای نه فهرموو، نه یفه رموو که موسولمان
 به هوئی گریانهی که سوکاری له سهری ئیش و نازار دمدري، بهلام فهرمووی
 درودی خوی لسمه بن: (کافرو بیروا که که سوکاری بؤی دهگرین، خودا به هوئی
 نه وه وه نه و مندهی تر ئیش و نازاری گرانتر دهکا). عائیشه فهرمووی:
 دهقی نایه تی قورنانتان بهسه بؤ شایه تی راستی و دروستی نه قسه ی من،
 که دمه فهرموئ: ﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ/ الانعام ۱۶۴/ واته: هیچ
 که سی با گونا هباریش بی، بارو گونا هی که سیکی تر، جگه له خوی
 هه ئناگری﴾. (بر: تاج/ ۱/ ۵۲۷ / ۳ ز - ۱۹۶، ز ۱۹۷، ۱۹۸) + (فقهی ئاسان
 بهرگی ۱/ لاپره ۲۷۵).

۶۱۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 قَالَتْ: إِذَا مَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى يَهُودِيَةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا،
 فَقَالَ: (إِنَّهُمْ لَيَكُونَنَّ عَلَيْهَا، وَإِنَّهَا لَتُعَذَّبُ فِي قَبْرِهَا). (الحديث ۱۲۸۹ - طرفاه
 فی: ۱۲۸۸، ۳۹۷۸): ۳۰

عائیشه (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: نه بو عه بدولر ه حمان خوا لیخوش بیت
 پیاوی درؤنییه کهوا دمه فهرموئ، بهلام یا باش له یادی نه ماوه، یا
 به هه له دا چوو، چونکه شته که خوی ئاوا بوو، جاری پیغه مبهه درودی خوی

لەسەر بێ. لە لای گۆڕی ژنە جوو لە کەیه کەوێ پەت بوو، کەچی کەسوکارە کە لەسەری دەگریان، فەرمووی: (ئەوان لەسەری دەگرین، کەچی ئەویش لە گۆرە کەیدا سزا دەدرێ) (تاج/۱/ ۵۲۸-ش/د/ت/ن).

۶۲۰- عَنْ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبِ عَلَى أَحَدٍ، مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ) وَسَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ نَبَحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نَبَحَ عَلَيْهِ) (الحديث ۱۲۹۱): ۳۱

موغیرە (رمزی خوی ئی بێ) فەرمووی: بە گۆیی خۆم لەزاری پیرۆزی پێغەمبەری ئازیزو نازدارم بیست دەیفەرموو: (درۆ بە دەم منهو وەك درۆ بە دەم کەسێ ترهوه نییه هەركەسێ بە ئارەزوو بە دەم منهو درۆ هەلبەستێ باحی فەنگی خۆی لەناو ئاگری دۆزەخا خۆش بکات). وە هەروەها لێم ژنەووت دەیفەرموو (هەرمردووێ شین و زاری لەسەر بکری بەهۆی ئەو شین و زاری یهوه سزا دەدرێ). (تاج ۱/ ۵۲۶/ ۱ + ژمارە ۸۹/ ۹۰ کە لە پێشەوه رابوون.

۶۲۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ) (الحديث ۱۲۹۴- اطرافه في: ۱۲۹۸، ۱۲۹۷، ۳۵۱۹): ۳۲

عەبدوللا (رمزی خوی ئی بێ) فەرمووی: پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ- فەرمووی: (ئەوێ روومەت بڕنێتەووە یەخە دا بدرێ و بانگەوازی سەردەمی نەزانی پێش هاتنی ئیسلام هەل بەدات لە ئێمە نییه) (تاج/۱/ ۵۲۴-ش/ت/ن).

(۳۱) أخرجه مسلم شطره الأول في المقدمة، باب: تغليظ الكذب علي رسول الله رقم: ۴ وشطره الثاني في الجنائز، باب الميت يعذب ببكاء أهله عليه رقم: ۹۲۳
(۳۲) أخرجه في الأيمان، باب: تحريم ضرب الخدود، رقم: ۱۰۳

راقه و شیکردنه وه:

عەبدوڵڵا کان کە هاوڕێی پێغەمبەر بوون چەند کەسیکن: عەبدوڵڵای کورپی عەبباس و عەبدوڵڵای کورپی مەسعود و چەندین عەبدوڵڵا ناوی ترن کە لە ئیصابە و ئیستیعیاب و چەندین پەراوی تری لەبابەتی ئەمانە ناویان تۆمار کراوە لەناو هاوڕێیانی پێغەمبەر دا. دروودی خۆی لەسەر بی. چاپاش ئەمە دەئێین: هەركاتى فەرمووده یی له (عەبدوڵڵا) وه گیرایه وه، لەسەر ئەم شیوێهیهی ئێره، کە هەرنای خۆی براوه، ناوی باوکی نه براوه، ئەوه مەبەست عەبدوڵڵای کورپی مەسعووده، کە ناسراوه بە ئیبنو مەسعوود.

مەبەست لەوه کە دمه رموئ (لەئیمە نییه) دەرکردنی نییه لە بازنەى ئیسلام، بە لکوو مەبەست هه پەشهیه، دهنه موسوڵمان به کردنی هیچ تاوانی - بێجگه له هاوبهش پهیدا کردن بۆ خوداو باومر نه کردن به پێغەمبەر - کافر نابێ.

باسی راسپێری و بەزەهیی هاتنه وه به مردوودا

۶۲۲- عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي، فَقُلْتُ إِنَِّّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ، وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثِي مَالِي؟ قَالَ: (لَا) فَقُلْتُ: بِالشَّطْرِ؟ فَقَالَ: (لَا). ثُمَّ قَالَ: (الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ، إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أَجُرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي أَمْرَاتِكَ). فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْلَفَ بَعْدَ أَصْحَابِي؟ قَالَ: (إِنَّكَ لَنْ تُخْلَفَ فَتَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا إِلَّا أَزْدَدْتَ بِهِ دَرَجَةً وَرِفْعَةً ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخْلَفَ حَتَّى يَتَفَقَّحَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ

آخِرُونَ، اللَّهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَغْقَابِهِمْ لَكِنَّ الْبَائِسُ
سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ (الحديث ١٢٩٥): ٣٣

سہ عدی کو ری نہ بو وقاص (رمزی خوی ن ہن) فہرمووی: سالی حہ جی
مالئاوایی، کہناسراوہ بہسالی حہ جہ تلوہوداع (حجہ الوداع)، لہمہ ککہ
نہ خوشکہ و تم، کہ شہنگ بووم، خہریکبووم بمرم، پیغہ مبہر - درویدی خوی لہسر ہی۔
ہات بو سہردان و ہہوال پرسیم۔ عہرزیم کرد: ئہی پیغہ مبہری خوا!
دہمبینی کہ نہ خوشی چی لی کردووم، مائیکی زوریشم ہہیہ، تاقہ
کچیکیشم ہہیہ کہ کہلہپوورو میراتم لی بگری، جادہمہوی دووبہش لہسی
بہشی مالہ کہم بکہم بہ خیرو وہسیٹ و راسپیڑی، لہ پاش مردنم بووم
بکری بہ خیّر، تو فہرمانت جییہ، شتیوا دروستہ یان نا؟

فہرمووی: (نہوہ دروست نیہ) گوتم دہ نیوہی؟ فہرمووی: (ئہویش
نابی). گوتم: دہ سی یہ کیکی؟ فہرمووی - درویدی خوی لہسر ہی۔ سییہک دہبی،
بہلام سییہکیش ہہر زورہ، کہمتر بی باشترہ، چونکہ تو لہپاش مردنی
خوت، کہلہپوور گرہکانت بہدہولہمہندی و تیروتہسہلی بہجی بہیلت،
گہلی لہوہ باشترہ کہ بہ ہہزاری بہجیان بہیلتی، لہپ لہم ولہو پان
بکہنہوہو چاویان لہ دہستی خہلک بی!

ئہوہیش بزانیہ ہہرجی خہرج بکہی لہبہر رہزای خودای گہورہ، ئہوا
پاداشتی باشی لہسہر و مردہگریٹ، تہنانہت ئہو پاروہ نانہیش کہ
دہیدہیت بہ زنی خوت، یا ئہو مہصرفہی کہ دہیکہی بو خیزانی خوت،
کہ زیواریان لہسہر توہیہ، ئہم جوورہ مہسرفہیش، بہمہرجی بہ نیازی
پاک بی، ئہویش ہہر خیڑیکی گہورہیہ).

عەرزىم كەرد: قورىان ! ئەى پىغەمبەرى خودا ! دەترسم لە ھاوړپىكانم بەجى بىنم و لەم نەخۆشپىيەدا لە مەككە بمرم و نەگەرپىمەوہ لەگەڵ ئىوہدا بۆ رەوگەى كوچ و دارى ھىجرەتم ؟! وە ئەوھىش بۆ كوچەكەم زىانى ھەبى ؟! فەرمووى: (بابەجىش بىنى، گرنگ ئەوھىە تۆ بەنىازى پاكى خۆت دەگەى ھەر كارى بكەى، لە ھەر كوئ بى، بەمەر جى مەبەستت رەزای خودا بى پى، ئەوہ پاىەو پلەت پى بەرزتر دەبىتەوہ، ئومىد دەكەم كە جارى نەمرى و بىنى و تەمەنت درىژبى و خوا بتكا بەمايەى خىرو خۆشى بۆ گەلى موسولمانان و ببى بەھۆى زيان و شكستى بۆ ھۆزى كافران، ئەى خودايە ! كوچ و ھىجرەتى ھاوړپىكانم گىرا بكەو پاشگەزىان مەكەرەوہو ئاخىر شەريان مەكە، بەلام داخەكەم ھەزارە سەعدى كورى خەولە لەمەككە مرد، بۆيە پىغەمبەر دروودى خوى لەسەر بى. بەزمى پىادا ھاتەوہو دلى پى سووتا). (تاج/٣/٢٧-١/ش/د/ن) + (رياض/١/١٣-٦/كوردى)

راھەو شىكردنەوہ:

سەعدى كورى ئەبو وەقاص لەپاش ئەم نزايەى پىغەمبەر بۆى، چل سالى تر ژيا، خوا پىت و فەرى خستە تەمەنى.

شىن و شەپۆرو روومەت و قژ رنىنەوہو دانىشتن بەغەمبارى

٦٢٣- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: وَجَعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا شَدِيدًا، فَعُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجَرٍ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ: أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِيَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَرِيَ مِنْ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقِقَةِ. (الحديث ١٢٩٦): ٣٤

ئەبو بوردەى كۆرى ئەبو موسا (رمزى خۆى لى بىن) فەرمووى: جارى باوكم
 نەخۆش كەوت، لە كەشەنگى خۆى بوورايەو، لەوكاتەدا سەرى لەسەر
 كۆشى ژنى بوو لەكەسوكارەكەى، ژنەكە دەستى كرد بەگريان و هات و
 هاوار، ئەبو موسا نەيتوانى لەو كاتەدا وەلامى ئەو ژنە بداتەو، بەلام
 كاتى ھۆشى ھاتەو فەرمووى: من بىزارى خۆم دەرەبىرم و بەرىم لەو
 كەسەى كە پىغەمبەر -درودى خۆى لەسەر بىن- لىى بىزارەو بەرىيە لىى فەرمووى:
 پىغەمبەر -درودى خۆى لەسەر بىن- بىزارو بەرىيە لەو ژنەى كە شىن و شەپۆر دەكاو،
 سەرى خۆى دەتاشى و يەخەى خۆى دادەدرى لەكاتى رپوودانى كارەساتا).
 (تاج/ ١/ ٥٢٤ ٢/ ش/ د/ ن).

٦٢٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ قَتَلَ ابْنَ حَارِثَةَ وَجَعْفَرَ وَابْنَ رَوَاحَةَ، جَلَسَ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ، وَأَنَا أُنْظَرُ
 مِنْ صَائِرِ الْأَبَابِ، شَقَّ الْأَبَابِ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرَ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ
 فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ، فَذَهَبَ، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَةَ، لَمْ يُطِغْنَهُ، فَقَالَ: (اِنَّهِنَّ) فَأَتَاهُ الثَّالِثَةَ،
 قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ غَلَبْتَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَرَعَمَتْ أَلَّهُ قَالَ: (فَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ
 التُّرَابَ). (الحديث ١٢٩٩- طرفاه في: ١٣٠٥، ٤٢٦٣٩): ٣٥

عائيشە (رمزى خۆى لى بىن) فەرمووى: پىغەمبەر -درودى خۆى لەسەر بىن- كاتىك ھەوالى
 شەھىدبوونى ئەم سى سەرکردمىەى بو ھات، كە لە شەرى مۆتەدا
 كۆژرابوون، كە عەبدووللاى كۆرى رەواحەو جەعفەر و زمىدى كۆرى حارىئە
 بوون پىغەمبەر -درودى خۆى لەسەر بىن- لە مزگەوت بەغەمبارى دانىشت و
 خەموخەفەت و پەستى لەرووى دياربوو، من لەدرزى دەرگاكوە تەماشام
 دەكرد، پياوى ھاتە خزمەتى عەرزی كرد: ئەى پىغەمبەرى خودا! ژنانى

جہ عفر شین و شہ پور دمکھن؟! نہویش فہرمانی پی کرد کہ نہہیان لی بکات، نہویش رویش، بہ لām سوودی نہبوو، ژنہکان بہ گویان نہکرد، دیسان پیاوہکہ ہاتہوہو پی گوتہوہ، نہویش فہرموویہوہ: (نہہیان لی بکہن).

جا بو جاری سیہم پیاوہکہ ہاتہوہ بو خرمہتی پیغہمبہرو عہرزی کرد بہخودا نہی پیغہمبہری خودا! چاریان ناکہین! عایشہ (ہرمزی خوی لی بہن) فہرمووی: حہ زہمت - درودی خوی لہسہر ہی - پیی فہرموو: (دہی قوربدہن بہدہمیاند). (ہر: ژمارہ/٦٠٤).

رافہو شیکردنہوہ:

نہم فہرموودہیہ وہک شیخی عہینی دہفہرمووی: بہلگہی دہستوری دانیشتن بو تازی واتیادا، لہگیرانہوہی نیمامی نہبوداودا دہلیت: پیغہمبہر - درودی خوی لہسہر ہی - لہ مزگہوت دانیشنت. کہواتہ: نہمہی کہ نیستا موسولمانان لہ مزگہوت دادہنیشن بو پرسہی مردووی خویان لہم فہرموودہیہ وہرگیراوہ.

٦٢٥ - عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: اشْتَكَى ابْنُ لَآبِي طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ، فَلَمَّا رَأَتْ امْرَأَتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّاتَ شَيْئًا وَنَحْنَهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ: كَيْفَ الْغُلَامُ؟ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ، وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ اسْتَرَاخَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ. قَالَ: فَبَاتَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ اغْتَسَلَ، فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمَتْهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ، فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُبَارِكَ

لَكُمْ فِي لَيْلَتِكُمْ).

قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: (فَرَأَيْتُ لَهُمَا تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ).
(الحديث ١٣٠١ - طرفه في: ٥٤٧٠: ٣٦)

پیشہوا ئه نسی کوری مالیک (رمزی خوی لہ بن) فہرمووی: کورپکی منالی
ئہبوتہلحہ نہخوش بوو، کہ ئہبوتہلحہ لہمال دمرچوو کورہکہ کہدایک
برای من بوو مرد، کہ ئہبوتہلحہ دیتهوہ بہدایکی دلئیت: کورہکہم چۈنہ
؟ ئوم سولہیمیش، کہ ہم دایکی من و ہم دایکی منالہ مردووہکہ بوو،
پی دہفہرموئیت: لہ گشت کاتیک خامۂشرہ زور بیڈہنگہ، تہرمی منالہ
مردووہکہیش لہ فوزبنیکی مالہکہدا دادہنئیت، ئینجا شیو دادہنئیت بو
ئہبوتہلحہو شیو دہکا، شہویش خوی نہختیک بوی دہرازیئیتہوہو لہگہلی
دروست دہبئیت، کہرۂوز دہبئیتہوہ ئہبوتہلحہ خوی دہشورئیت و کاتیک
دہیہوئیت لہمال دمرچئیت، ژنہکہ پی ووت: منالہکہ مردووہ، دہی
بیسپیژن بہخاک و برۂون بینیزن ! جا ئہو بہیانئیہ ئہبوتہلحہ نوئیزی
بہیانی لہگہل پیغہمبہردا دہکات و، سہرگوزہشتہی خوی و ژنہکہی و
منالہکہیانی عہرز دہکات دہفہرموئیت (دروودی خوی لہسر بن): (نایا ئہم شہو دروست
بوون پیکہوہ ؟) دلئیت: بہلی، دہفہرموئیت: (خودا ! لئتان پیروز بکات).

دوایی ئوم سولہیم کورپکی بوو، ئہبوتہلحہ باوہپیارم بوو، پی
فہرمووم: براکت ہہلبرمو ببہ بو خزمہتی پیغہمبہر (دروودی خوی لہسر بن)
وہچہند دہنکی خورماشی لہگہلہدا نارد، حہزرت (دروودی خوی لہسر بن)
فہرمووی: (ہیچت ہیناوہ لہگہلی ؟) گوتم: بہلی، چہند قلی خورمام
ہیناوہ، جا خورماکہی و مرگرت و جووی و دوایی لہدہمی خوی دہری

هینا و خورما جو ورا و دهکە ی نایە نا و دەمی منالە که و مە لاشووی پێ هەنو و،
و ه ناوی نا عە بدو لا).

ئیبنو عویە یینە دەیفەر مو و: پیاویکی ئە نصاری دە یگو و ت: بە چاوی
خۆم نۆ منالی ئە م عە بدو لا یە م دیو و، و مەر نۆ یان قورئان خوین بو و ن.
(ریاض ٤٤/٦١/١).

٦٢٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيِّفٍ الْقَيْنِ، وَكَانَ ظَنَرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخَذَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ، ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ
ذَلِكَ، وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ، فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تَذَرِفَانِ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَلْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟
فَقَالَ: (يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ) ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى، فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
(إِنَّ الْغَيْنَ تَذْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا تَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ
لَمَحْزُونُونَ). (الحديث ١٣٠٣) ٣٧

ئە نە سە کور ی مالیک (رمزی خوی ئ بێ) فەر مو و ی: لە خزمەت پێغە مە مە ردا
- درو و دی خوی لە سەر بێ- جو وین بۆ مالی ئە بوسە یفی ئاسنگەر، کە می ردی دایە نە کە ی
ئیرا هیمی کور ی پێغە مە ربو و - درو و دی خوی لە سەر بێ- باوکی شیر ی ئیرا هیم بو و،
پێغە مە بر - درو و دی خوی لە سەر بێ- ئیرا هیمی هە لگرت و گرتیە باو ه و تیر تیر
ما چی کرد و بو ئی کرد، لە پاشان رو ئی تر جوینە وە بۆ مالیان، ئە م
جار میان کە جو وین ئیرا هیم گیانی دە دا، جا چاو هکانی پێغە مە بر - درو و دی خوی
لە سەر بێ- هۆ ن هۆ ن فر می سکیان پێ دا دە هاتە خو ارە وە، لە بەر پەر وشی بۆ

حالی ئیبراهیم، جا عهبدولرحمانی کوری عهوف پئی ووت: نهوه تۆیش دهگریت؟ نهی پیغه مبهری خودا! فهرمووی - دروودی خوی لسمه بی: - نهی کوری عهوف! ریگهی رحم ناگیری، نهمه نیشانهی رحم و میهره بانیه ئینجا فرمیسیکی تری بهشوینا ریژاو فهرمووی - دروودی خوی لسمه بی: - (چاو پردهبی) لهئه سرین و دل کهیل دهبی لهخهم و پهزاره بهلام بهزمان نهوهی رمزای خودای پهرومردگارمانی لهسه نهبی نایلیین). (لهراستیدا نهی ئیبراهیم! ئیمه له دووری تو خهمگین و خهمبارین و به گوچی بیوهختت پهروشین). (بر: تاج ۱/۵۲۸/۱) + (ریاض ۱/ ۳ تا دوایی).

۶۲۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: اشْتَكَيْ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَرَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ، فَقَالَ: (قَدْ قَضَى)، قَالُوا: لَا يَارَسُولَ اللَّهِ، فَبَكَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَكَوْا فَقَالَ: (أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ، وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ، أَوْ يَرْحَمُ، وَإِنَّ أَلَمِيَّتَ يُعَذِّبُ بِكُأَةِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ). (الحديث ۱۳۰۴) ۳۸

ئیبنو عومەر - رمزای خواهان ئی بی: - فهرمووی: جاری سهعدی کوری عوباده، نهخۆش بوو، پیغه مبهر - دروودی خوی لسمه بی: - رۆیشت بوو سهه رلیدانی، عهبدولرحمانی کوری عهوف و سهعدی کوری نهبو ومقاص و عهبدوللای کوری مهسعوودیشی لهگهڵ بوون، که پیغه مبهر - دروودی خوی لسمه بی: - رۆیشته ژوورهوه بوو لای، روانی بووراوتهوهو پهل و پوی شکاوهو که سوکارمهکی

دهورميان داوه، جا فهرمووی دروودی خوی لسمبر بی: (ثایا ماوه، یا مردووه ؟) گوتیان: نهی پیغهمبهری خودا ! هیشتا ماوه، ئیتیر پیغهمبههر دروودی خوی لسمبر بی. دهستی کرد به گریان، کاتی خه لکه کهیش دییان واپیغهمبههر دروودی خوی لسمبر بی. دهگری نهوانیش گریان، جا فهرمووی دروودی خوی لسمبر بی: (گویتان لی بی: خودا لهسهر فرمیسکی چاوو لهسهر خهم و پهزاری دل ئازارو سزاتان نادا، بهلام بههوی نهم زمانهوه سزاتان ددها: نهگهر شیوهن و ناسوپاسی پی بکهن، یا رهمتمان پی دهکا، نهگهر لهکاتی سهختی و هورت و کؤستدا قسهی باشیی پی بکهن، وهك نهوه بلی: انالله وانا الیه راجعون - ۱۵۶/۲). (بر/تاج/۱/۵۲۹/۲).

۶۲۸- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: (أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لَا نُتُوحَ، فَمَا وَقَّتْ مِنَّا امْرَأَةً غَيْرَ خَمْسٍ نِسْوَةٍ، أُمِّ سَلِيمٍ، وَأُمِّ الْعَلَاءِ، وَابْنَةُ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةً مُعَاذٍ، وَامْرَأَتَانِ أَوْ ابْنَةُ أَبِي سَبْرَةَ، وَامْرَأَةً مُعَاذٍ وَامْرَأَةً أُخْرَى) (الحديث ۱۳۰۶ - طرفاه فی: ۴۸۹۲، ۷۲۱۵) ۳۹.

نوم عهتییه (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: نهو کاتهی که ئیمه ی ژنان پهیمانمان بهست لهگهل پیغهمبهردا، لهسهر پابه ندبوون بهدهستووردهکانی ئیسلام، چه زرهت دروودی خوی لسمبر بی. بهتایبهتی پهیمانی نهوهی لیسه ندین: که شیوهن و زاری نهکهین، بهلام پینج ئافرتمان نهبی کهسمان نهمان بردهسهر، نهوانیش نهم ژنانه بوون: نوم سولهیم و نوم عهلاوو کچهکهی نهو سهبره ی ژنی موعازو دووژنی تربوون، یا، کچهکهی نهو سهبره و نهکهی موعازو ژنیکی تر بوون).

ههستان له بهر تهرم و شتی تری وهها

٦٢٩- عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ جَنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ، حَتَّى يُخَلِّفَهَا أَوْ يُخَلِّفَهُ، أَوْ تُوَضَّعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلِّفَهُ). (الحديث ١٣٠٨) ٤٠:

عامری کوری ره بیعه (رمزی خوی لی بی) فهرمووی پیغه مبهه دروودی خوی له سهه بی-
فهرمووی: (کاتی تهرمیکتان بینی له بهری هه لسن، جائه گهر له گه لی نه چوو دامه نیشنه وه هه تا تهرمه که تیده بهری، یا نه گهر تی نه بهری هه تا دانه ری) پروانه: تاج/ ١ ز/ ٢٢٠ ل - (٥٧١).

٦٣٠- عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِيهِ: قَالَ: (كُنَّا فِي جَنَازَةٍ، فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَ مَرْوَانَ فَجَلَسَا، قَبْلَ أَنْ تُوَضَّعَ، فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَخَذَ يَدَ مَرْوَانَ، فَقَالَ: قُمْ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَهَانَا عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: أَبُو هُرَيْرَةَ، صَدَقَ) (الحديث ١٣٠٩ - طرفه في: ١٣١٠) ٤١:

سه عیدی مهقبووری (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: باوکم ناوی کیسان بوو،
فهرمووی: جاری تهرمیکیان بهری ده کرد، بهرله وه تهرمه که له سهه رسانی
پیاوان دابگری و له سهه زهوی دابنری، نه بو هورهیره (رمزی خوی لی بی) دهستی
مهروانی گرت و فهرمووی: (هه لسه دامه نیشه، ده سا به خودا ئه مهی که له گه لت دانیشتوو هه ویش وه کو من ده زانی که پیغه مبهه دروودی خوی له سهه بی-
نه هی لی کردوین له شتی وا که بهرله وه تهرمه که دابنری له سهه زهوی
ئیمه دابنشین، نه بو هورهیره ش فهرمووی: راست دهکا).

(٤٠) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: التشديد في النياحة، رقم: ٩٣٦

(٤١) الحديث من أفراد البخاري (عيني ٦٨/١٠٩/٨).

٦٣١- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَمْنَا لَهُ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا جَنَازَةٌ يَهُودِيٍّ؟ قَالَ: (إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا). (الحديث ١٣١١) ٤٢:

جابرى كورى عهبدوللا (مژای خوى ن بن) فهرمووى: تهرمى لهلامانهوه رپتو، پيغهمبر درووى خوى لهسر بن. لهبهرى ههلسا، ئيمهش لهگهليا، لهبهرى ههلساين، ئينجا گوتمان: ئهى پيغهمبرى خودا! خو ئهوه تهرمى جوولهكه بوو؟ فهرمووى درووى خوى لهسر بن: (مردن به سامه! لهبهرنهوه كه تهرمتان بينى لهبهرى ههلسن). (تاج ١/٥٧٢/٢ + ١/٥٧١/١ + ٣/٥٧٢/١).

رافه وشيکردنهوه:

ئهم فهرموودهيهو چهند فهرموودهيهكى دروستى ترى لهم بابته بهلگهيهكى روشنن لهسهر رپز گرتنى تهرمى مردوو، چ تهرمى جوولهكهبن، چ مهسيحى، چ بيپرواى تر. كهواته بهشداريكردى نوينهري دهولهتيكى موسولمان له رپ و رهمى بهرپيكردى تهرمى كهساياهتيكه ناموسولمانان كاريكى دروستهوه بهلگهسى سينگ فراوانى نوممهتى ئيسلامه، به مهرجى كه ئهو نوينهره بهشدارى نهكا له كاريكى دزى ئيسلامدا، وهك ئهوان لهكاتى بهخاك سپاردندا رهمزى صهليب لهسهر سينگى خويان بكيشن، ئهو نابى شتى وابكا، بهلام سلاو ليكردن و گول دانان و شتىوا لهسهر گورهكهى ئهوه شتى تره، ئهوه رپزيكى مهدهنييه، رپزى دينى نييه، ئهوه پهيوهندى بهكاروبارى جيهانهوه پتره وه لهو بابتهيه كه پيغهمبر درووى خوى لهسر بن. له بارهيهوه دمهفرموئ: (انتم اعلم بامر دنياكم - واته: خوتان له كاروبارى جيهانى پتهى خوتان، كه پهيوهندى بهلايهنى

ثاينيه وه نه بى، باشر دمزان (١). پروانه: تاج/٤/ ٣٣٠ ز (١٠٣).

٦٣٢ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ، وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ، فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدْ مُونِي، وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ، قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا، يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ). (الحديث ١٣١٤ - طرفاه في: ١٣١٦، ١٣٨٠) ٤٣.

نه بو سهعيد (رمزي خوي ن بى) له خو شه ويسته وه - درووى خوي لسمير بى - دمفه رموى: (كاتى تهر مى مردوو دادهنرى ليناو دارتهرما، وه پياوان هه لى دهگرن و دهينينه سهرشانيان هه تا بيبهن بؤسهر گؤرستانن لهو كاتهدا مردوو هكه نهگهر مروفيكى باش بى دهلى: زووكهن زوو بمبهن ! وه لى نهگهر مردوو هكه مروفيكى باش نه بى دهلى: ههى هاوار ! خو م رؤ ! بؤكويم دهبن ؟ چه زرمث - درووى خوي لسمير بى - فه رموى: (لهم كاتهدا هه مووشتى دهنكى دهبيستى، ناده ميزاد نه بى، خو نهگهر ناده ميزاد گوئى لهم هاتوهاواره بى له ترسانا دهتوقى و زندهمقى دهجى) (تاج/ ١/ ٨/٥٦٩).

٦٣٣ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدَّمُونَهَا، وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ، فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ). (الحديث ١٣١٥) ٤٤.

نه بو هورهيره (رمزي خوي ن بى) له خو شه ويسته وه - درووى خوي لسمير بى - دمفه رموى: (دهست وبرد له بهر پيكر دنى تهر مى مردوودا بكه ن و زوو به زوو بيبهن بؤ گؤرستان و له رى خيرا برؤن، چونكه حال لهم دوو خاله بهدمر نيبه: نهگهر خوى مروفيكى باش بى نهوا نئوه نهيبهن بهسهر خير و خوشيدا،

(٤٣) لم يوافقهم مسلم علي تخريجه (فتح / ٣/ ٢٠٦ - خاتمة كتاب الجنائز). - المترجم

(٤٤) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: الإسراع في الجنابة رقم: ٩٤٤.

خُوْ نِهْ كِهَر خُوْى مَرْوْفِيْكى بَاش نِهْبِيْ، نِهْوا نِهْوَه شِهْرِيْكِهْوَ زُوْوَ بَهْزُوْوَ
لِهْ كُوْلِيْ خُوْتاَنِى دِهْ كِهْ نِهْوَه (تاج/١/٥٦٨-٥ ش/د/ت/ن+ز - ٢٨ ب/١).
٦٣٤- عَنْ نَافِعٍ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: (حُدِّثَ ابْنُ عُمَرَ: أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: مَنْ تَبَعَ جَنَازَةَ فَلَهُ قِرَاطٌ، فَقَالَ أَكْثَرُ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا
(١٣٢٣)، فَصَدَّقَتْ يَغْنِي عَائِشَةُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُهُ. فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَقَدْ فَرَطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ
(الحديث ١٣٢٤) ٤٥.

نَافِع (رَمَزَى خُوْى لِي بِي) فَهَرْمُوْوى: (عَهْرَزَى ثِيْبِيْنُو عُوْمَهْرِ يَآن كَرْد: كِه
نِهْ بُوْهَوْرَهِيْرَه دَهْفَهْرَمُوْوى: پِيْغَهْمَبِهْر دُرُوْدَى خُوْى لِهْ سَهْر بِي. دَهْفَهْرَمُوْوى: (هَهْر كِهْ سِيْ
شُوْيْن تَهْرَمِيْ بَكِهْوِيْ) (قِيْرَاتِيْكى بُوْ هَهِيَه) نِهْوِيْش فَهَرْمُوْوى:
(نِهْ بُوْهَوْرَهِيْرَه پِيْى لِي هَهْلَبَرى!).

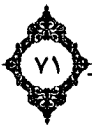
جَا كَاتِيْكَ نِهْمَه كِهِيْشْتَهْوَ بَهْ عَائِيْشَه (رَمَزَى خُوْى لِي بِي) فَهَرْمُوْوى:
(نِهْ بُوْهَوْرَهِيْرَه رَاسْت دَهْفَهْرَمُوْوى، مَنِيْش نِهْمَهْم لِهْ پِيْغَهْمَبِهْر بِيْسْتُوْوَه)
جَا كَاتِيْ ثِيْبِيْنُو عُوْمَهْر فَهَرْمَايْشْتَهْ كِهِيْ عَائِيْشَه يْ ژَنَهْوَت، فَهَرْمُوْوى: (قِيْرَات
كِهْ لِيْكى زُوْرْمَآن لِهْ كِيْس خُوْْمَآن دَاوَه). (بِرَوَانَه: تاج/١/٥٥٧-١ ز - ٢١٠).

نِهْوَ شُوْيْنَانَهِيْ كِهْ نُوْیْژِيْآن تِيَا بَاش نِيْيَه

٦٣٥- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ: (لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَلْيَائِهِمْ
مَسْجِدًا) قَالَتْ: وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأَبْرَزُوا قَبْرَهُ، غَيْرَ أَنِّي أَخَشَى أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا.
(الحديث ١٣٣٠) ٤٦.

(٤٥) أخرجه مسلم في عدة مواضع (عيني/ ١٢٧/٨).

(٤٦) أخرجه مسلم في المساجد ومواضع الصلاة، باب: النهي عن بناء المساجد غلي القبور، رقم: ٥٢٩.

عائیشہ (رمزی خوی ن بی) کاتی فریشتہی مہرگ ہات بو خزمہتی حہزرمّت دروودی خوی لسمہر بی۔ لہکاتی سہرمہرگدا، حہزرمّت دروودی خوی لسمہر بی۔ پارچہیہکی گول گولی، دابوو بہسہر پرووی خویدا، ناوبہناو کہ پارچہکہ خفہو تہنگہنہفہسی دہکرد، پرووی خووی لادہدا ولہم کاتی سہرمہرگہدا فہرمووی: (لہعنہت و نہفرینی خودا لہ جوولہکھو گاوری، کہگوری پیغہمبہرکانی خویمان کردووہ بہمزگہوت)۔ پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بی۔ بہمہ ہہرہشہی لہم کردارہ ناپہسہندہیان دہکرد نہبادا موسولمانہکانیش چاو لہوان بکہن و گوری پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بی۔ بکہن بہ مزگہوت و نویژو پہرستشی تیدابکہن و بہرہبہرہ لہپاش پوژگاریکی دوورو دریژ گورہکہ خویشی بہرستن۔ عائیشہ (رمزی خوی ن بی) فہرمووی: دہی نہگہر لہبہر نہم مہترسییہ نہبواہ گورہکہی پیغہمبہریان دروودی خوی لسمہر بی۔ دمرئہخست خانوویان بہسہرہوہ نہدہکرد، گہرچی من ہہرمہترسی نہوم ہہیہ کہ گورہکہی بکریّت بہ مزگہوت) سوپاس بوخوا کہہہتا نیستا گورہکہی نہوپہری ریژی نایینی لی دہگیری، بہلام نہوہی عائیشہ مہترسی لی کردووہ، لہسایہی خواوہ رووی نہداوہ۔ (بروانہ: تاج (۳+۲+۱/۳۶۶/۱)۔

نویژ خوین لہ کوئی تہرمہوہ دہوہستی

۶۳۶- عَنْ سُمْرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطُهَا). (الحديث ۱۳۳۱) ۴۷:

سہ موورہی کوری جوندوب (رمزی خوی تی ہی) فہرمووی: لہ پستی
پیغہ مبرہوہ دروودی خوی لہسر ہی۔ نویژی مردووم بہ کوّمہ لی (بہ جہ ماعت)
لہسر تہرمی ژنیک کرد، لہ زمیستانیدا مردبوو، پیغہ مبرہر دروودی خوی لہسر ہی۔
لہ نویژہ کدا لہ ناومر استی تہرمہ کدا و ہستا بوو (تاج/۱/۵۵۸ - ۲ -
ش/د/ت/ن)۔

۶۳۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ، فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ
الْكِتَابِ، فَقَالَ: لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ. (الحديث ۱۳۳۵) ^{۴۸}:

تہلحہی کوری عہدوللا (رمزی خوی تی ہی) دہ لیت: لہسر تہرمی لہ پستی
ئیبنو عہباسہوہ نویژی مردووم بہ جہ ماعت (بہ کوّمہ لی) کرد، لہ پاش
نہ للاو نہ کبہری نویژ دابہستن سوورہتی فاتیحای خویند، کہ دیباچہ و
سہرہتای قورنانی پیروژہ، لہ پاشا کہ لی بووہوہ فہرمووی: (بوّیہ وام کرد
تاموسولمانان بزنان کہ خویندنی فاتیحا لہ نویژی مردوودا یاساو رپفتارو
ریبازی پیغہ مبرہر خوہیہتی) (تاج/۱/۵۵۲ - ۴ - ب/د/ت/ن)۔

مردوو لہ ناو گورد اشت دہ بیستی و گفتوگو دہ کا

۶۳۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ، حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ
أَنَّهُ مَلَكَانَ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولَانِ لَهُ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، فَيَقَالُ: انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ
النَّارِ أَبَدَ لَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (فَيَرَاهُمَا

(۴۸) لم يوافقہ مسلم علي تخريجه (فتح ۲/ ص ۳۰۶ حديث رقم: ۱۳۹۴، خاتمة كتاب

جَمِيعًا، وَأَمَّا الْكَافِرُ، أَوْ الْمُنَافِقُ، فَيَقُولُ: لَا أَذْرِي، كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ،
فَيَقَالُ: لَا ذَرَيْتَ، وَلَا تَلَيْتَ، ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ،
فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ). (الحديث ١٣٣٨ - طرف
في: ١٣٧٤) ٤٩:

ئەنەسى كۆرى مالىك (رەزى خەلىق ئىبنى) فەرموۋى: خۆشەويىست - دروودى خەلىق لەسەر بىن.
فەرموۋى: (كاتى بەندە دايدەنن لىناو گۆرەكەيداۋ ھاورپىكانى بەرەو
دواۋە دەگەپنەۋە، ھىشتا گوۋى لەچرپەى كەۋشەكانيانە، دوو فرىشتە
(كە ناويان نەكىرو مونكىرە) دەگەنەسەرى و دايدەننىشىنن و پىي دەلئىن:
باومرپت چىيە دەربارەى ئەم پىاۋە ؟ واتە: باومرپت چىيە دەربارەى
موحەمەد - دروودى خەلىق لەسەر بىن. فەرموۋى: (جائەۋەى موسولمان بى دەلئى:
ئاگادارم كە ئەم پىاۋە كە ناۋى موحەمەدى كۆرى عەبدوللايە، بەندەو
پىغەمبەرى خودايە، ئەۋجا پىي دەگوترى: ئا ئەۋە جىگەى تۆ بوو لە
ئاگرى دۆزەخا، سەيرى كە، خودا بۆى گۆرپتەۋە بەو شوپنە خۆشە لە
بەھەشتا، جائەۋىش ھەردوۋ جىگەكە بەچاۋى خۆى دەبىنئى) ھەزەرت -
دروودى خەلىق لەسەر بىن. فەرموۋى: (بەلام بىپروا) يافەرموۋى: (بەلام ناپاك =
مونافىق = دوو پروو، كەھەمان پرسىارى ئى دەكەن دەلئى: ئاگام لەھىچ
نىيە، ئەۋەندە ھەيە سەيرى دەمى خەلگم كەردوۋە، ئەۋان چىيان گوتوۋە
منىش ئەۋەم گوتوۋە! ئەۋجا دەلئىن دەك ھەرنەزانىت ! نىتر يەك گورزى
ئاسنىنى ئى دەدەن، دەدەن لەنىۋانى ھەردوۋ گوۋى، ئەۋسا يەك قىزە دەكا
ھەرچى لەدەۋرۋبەرەتەى دەبىبىستى، مەرۋف و جنۆكە نەبى، ئەم دوو
رەگەزە نايىبىستن !). (تاج/١/٥٨١/٢ - ش/د/ت/ن).

نہم فرمودہ یہ لہ گہل نہر موودہ کی دوائ، بہ لکھ کی رؤشنہ لہ سہر نہم بابہ تانہ

- سزای گۆر راستہ و ہہیہ.
 - پرسکاری نہ کیرو مونکیر ہہ قہ.
 - مردوو لہ ناو گۆر دا دہ بیستی، قسہ دکا، دادہ نیشی دہ بینی، قیزہ و ہاتوو ہاوار دکا، چاوو گوئی و زمان و نہندامی تری ہہیہ، جہستہ ی ہہیہ، شتی بہ باشی لہ بیر دہ مینی، فریشتہ دہ بینی، شایہ توومانی سوودی ہہیہ بوی، پیلینانی لہ سہر تاوانی خوی لہ سہری دکہ وئی !
 - گیانلہ بہرانی تر خوا پہ نامان بدات. نامین - بیجگہ لہ نادہ میزادو جنوگہ - دہنگی مردوو دہ بیستن.
 - بہہشت و دۆزخ نیستا ہن و دروستکراون.
 - دوعای خیرو شہر لہ پاش مردنیش کاریگہرییان ہہیہ.
 - ناشتن لہ شوینی پیروزو شوینی چاکدا پہسہندہ.
- ۶۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمَّا جَاءَهُ صَكُّهُ، فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: أُرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَأُيْرِدَ الْمَوْتَ، فَرَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ، وَقَالَ: ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَنْ ثَوْرٍ، فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ. قَالَ: أَيُّ رَبِّ تَمَّ مَاذَا؟ قَالَ: تَمَّ الْمَوْتُ. قَالَ: فَالآنَ، فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ). قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (فَلَوْ كُنْتُ تَمَّ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكَيْبِ الْأَخْمَرِ). (الحديث ۱۳۳۹ - طرف في: ۳۰۴۷) °.

ئەبو ھوریرە - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی کە پیغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی: (فریشتە ی گیان کێشان بە فەرمانی خودا دەچی بۆ لای پیغەمبەر موسا - دروودی خوی لەسەر بێ - کاتی دەگاتە خزمەتی، موسا مستەکوڵە یەکی ئی دەدا، چاویکی قەلپووج دەکا، جا فریشتە کە دەگەرێتەووە بۆ لای خودا دەفەرموی: تۆ منت ناردوووە بۆ لای بەندەیی کە نایەوی بمری! جا خودا چاوی چاک دەکاتەووە، دەفەرموی: بچۆرەووە بۆ لای و پێی بلی: دەستت دابنێ لەسەر پستی جوانە گایی، چەند موو بوو بەژێر دەستتەووە لەباتی ھەر مووی، لەو مووانە سائی تریش بژی، موسا فەرمووی: ئەو پەرورەدگارم! لەپاش ئەووە چی؟ فەرمووی: لەپاش ئەووەش ھەر مردنە، موسا فەرمووی: کەواتە با ئیستا بێ، بەلام داوی لە خودای گەورە کرد کەوا نزیکێ بکاتەووە لەخاکێ پیرۆزەووە کە بە قەد یەک بەردە ھاویژی بمینی بۆی! جا خوشەویست - دروودی خوی لەسەر بێ - فەرمووی: ئەگەر ئیستا من لەوئ بووما یە گۆرمکەیم نیشان دەدان، کەوا لە تەنیشت رێگە کەووە لە بن تەپۆلکە لە سوورە کەدایە، بەردە ھاویژیکی دەمینی بۆ بەیتول مەقدیس) (تاج/ ۴/ ۳۸۱ - ش):

بەلگە یە لەسەر ناشتنی تەرم لە شوینی پیرۆزدا، ھەروا لە تەنیشت گۆری پیاوچاکانەووە.

ئەم جۆرە فەرموودە یە جۆرە غەیبیەتیکی وا تیادا، باش وایە بەبێ عیلم قەسە ی ئی نەکری.

نوێژ لەسەر تەرمی شەھید

۶۴۰ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ، فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ يَقُولُ: (أَيُّهُم

أَكْثَرُ أَخَذًا لِلْقُرْآنِ)، فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ، وَقَالَ: (أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)، وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُعَسَّلُوا، وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ. (الحديث ١٣٤٣ - اطرافه في ١٣٤٥، ١٣٤٦، ١٣٤٧، ١٣٤٨، ١٣٥٣، ٤٠٧٩) ٥١:

جَابِرِي كُورِي عَهْدُوَلَّا (رمزي خوي ن بن) فِهْرَمُووي: يَبْغِه مَبْهَر دروودي خوي له سمر
بن شه هیده گانی شهر ی نوحودی، دوو پیاو، دوو پیاو، ده خسته ناو یه ک لو
جله وه له باتی کفن، نه و جا ده یفه رموو: (کامیان له م دووانه، زیاتر
قورنانی له بهر بووه، نه وه یانی له نه لحه ده که دا ده خسته لای قیبله وه!).

وه فِهْرَمُووي (رمزي خوي ن بن) (له رُوژي قیامه تا من خوُم ناگاداری نه مانه
ده که م و ده بم به شایهت بویان و شایهت یان بو دده م که گیانی شیرینی
خویان، له پیناوی خودادا به خت کردووه، له پاشدا فه رمانی فه رموو که
هر به خوین و خوره که ی خویانه وه ناشتیانن، نه شوُردران و نه نو یژیان
له سمر کرا) (تاج/١/٥٤٧ - ب/د/ت/ن).

٦٤١ - عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أَهْلِ أَحَدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمَنْبَرِ،
فَقَالَ: (إِنِّي فَرَطُ لَكُمْ، وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ، وَإِنِّي وَاللَّهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ
وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ
عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي، وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا). (الحديث
١٣٤٤ - اطرافه في: ٣٥٩٦، ٤٠٤٢، ٤٠٨٥، ٦٤٢٦، ٦٥٩٠) ٥٢:

(٥١) لم يوافقته مسلم علي تخريجه (فتح / ٣ / ٣٠٦ ح / ١٣٩٤ خاتمة) - المترجم
(٥٢) أخرجه مسلم في فضائل النبي صلى الله عليه وسلم ، باب: حوض نبينا صلى الله
عليه وسلم وصفته (ج/ ١٥ ص ٥٧/ طبقة ٢. شرح صحيح مسلم للنووي). - المترجم

عوقبەى كورپى عامر (رمزى خوى لى بىز) ددەفەرموئى: پۇژى پىڭەمبەر درودى خوى لەسەر بىز. لەپاش ھەشت سال لە شەھىد بوونى شەھىدانى ئوھود، لەمال دەرچوو، پۇشت نوژى مردووى لەسەر شەھىدانى غەزى ئوھود كرد، لەپاشا كەگەراپەوھ بۇ مەدینە درودى خوى لەسەر بىز. پۇشتە سەر دوانگەكەو، وەك خواخافىزى لەزىندووان و مردووان بكا، فەرمووى: (خۆم بەرايى و پىشەرەوتانم لەپىش گەلى ئىسلامى خۆمەوھ دەرپۇم، تائەوان دىن ھەوزى كەوسەريان بۇ نامادە دەكەم، خۆم چاودپىرم بەسەرتانەوھ لەھەردوو جىھاندا كەردەموكانى ئۆھم پى نشان دەدرى و لە قىامەتدا شاھەتیتان بۇ دەدەم، سوپىندم بەخودا من ئىستاكە لەم دەمەدا ھەوزى كەوسەر - كە ھەوزى تايبەتى خۆمەو ژوانگەى خۆم و ئۆمەتمەو پىشوازى ئۆمەتمى لە بەھەشتا لەسەر دەكەم - ئا ئىستا وا لەبەرچاوم و، بەچاوى سەر تەماشای ئەو ھەوزە دەكەم، بىگومان كلىلەكانى گەنجىنەكانى زەوى ھەموو خەلاتكراون بە من، يا فەرمووى: كلىلەكانى زەوى دراون بە من، كەواتە: زوو يادرنەنگ گەلى ئىسلام دەست دەگرن بەسەر ئەو ولاتانەدا، بەخودا تازە من مەترسىم لەوھ نەماوھ كە ئۆھ خوا نەخواخستە، لەپاش مەرگى من بچنەوھ سەر بىتپەرستى و فرەخودايى و شتى واو دەست بكەنەوھ بە بىتپەرستى، بەپشتى خودا شتى واتازە لەتېكرای ئۆمەتم رووناداتەوھ، تاك و تەرايش ئەو گرنگىەى نىيە، بەلام ترسى ئەوھم لىتان ھەيە، كەئىوھش وەك نەتەوھكانى ترى پىش خۇتان، كە لەسەر پىروپىتى دنيا، لەناو خۇتاننا بچن بەگژ يەكاو تىك بەربىن و لەناوبچن وەك چۆن ئەوان لەسەر شتىوا لەناوچوون). (تاج ۴/ ۳۶۸ + تاج ۱۰/ ل ۵۶/۱).

داواى نيمان هيٺان له منال دهكړى

٦٤٢- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي رَهْطٍ قَبْلَ ابْنِ صَيَّادٍ، حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبْيَانِ، عِنْدَ أَطْمِ بَنِي مَعَالَةَ، وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُلْمَ، فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَهُ، ثُمَّ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ: (تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ)، فَتَطَرَّأَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ، فَقَالَ: (أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ)، فَقَالَ: ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ)، فَرَفَضَهُ، وَقَالَ (آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ)، فَقَالَ لَهُ: (مَاذَا تَرَى ؟) قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (خُلُطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ). ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا). فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ: هُوَ الدُّخُّ، فَقَالَ: (اخْسَأْ، فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ)، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: دَغْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ). (الحديث ١٣٥٤ - اطرافه في: ٣٠٥٥، ٦١٧٣، ٦٦١٨).

وَقَالَ سَالِمٌ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، يَقُولُ: انْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَنُ كَعْبٍ، إِلَى التَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا، قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، فَرَأَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ، يَعْنِي فِي قَطِيفَةٍ، لَهُ فِيهَا رَمْرَمَةٌ أَوْ زَمْرَةٌ، فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ التَّخْلِ، فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ: يَا صَافٍ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ، هَذَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَارَ ابْنُ صَيَّادٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَوْ تَرَكَتُهُ بَيْنَ). (الحديث ١٣٥٥ - اطرافه في: ٢٦٣٨، ٣٣، ٦١٧٤، ٣٠٥٦) ٥٣:

عەبدوللای کوری عومەر - (رمزای خوایان ئی بێن) - فەرمووی: عومەری کوری خەتتاب (رمزای خۆی ئی بێن) لە گەڵ دەستەیی لەیارانی پیڤەمبەردا - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - لەخزمەتی حەزەرەتدا دەرچوون - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - بۆ سووسەکردنی باسی ئیبنوصەباد، کە دەیدۆزنەوه، دەروانن لەناو دەستەیی منالای یاری دەکات لەلای قەلاکەیی بەنی مەغاله لەمەدینە، ئەوکاتە ئیبنو صەبیاد نزیکي ڕەسییده بوون بوو، ئیبنوصەبیاد بەخۆی نازانی هەتا پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - لەپشتەوه دەستی دەمالی بە پشتیدا، لەپاشا فەرمووی: (ئایا شایەتی دەدەیی کە من پیڤەمبەری خودام؟) جا ئیبنوصەبیاد تەماشای پیڤەمبەری کردو گوتی: شایەتی دەدەم کەتۆ پیڤەمبەری عەرەبە نەخویندەواره بێ سەوادهکانی، ئەنجا گوتی: ئەی تۆ شایەتی دەدەیی کە من پیڤەمبەری خودام؟ پیڤەمبەریش - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - شتی وای نەسەلاندو فەرمووی: (باوێرم بەخوداو پیڤەمبەرانی خودا هەیه) ئەنجا پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - پێی فەرموو: (لەهەواڵە نەینییەکان، لە دەنگوباسی غەیب چی ئی دەزانی؟) گوتی: راستیشم بۆ دئی و درۆیشم بۆ دئی.

پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - فەرمووی: (سەریان ئی شیواندووی) لەپاشا پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - فەرمووی پێی: (من شتیکم بۆ گرتوویتە ناو دڵم، ئایا دەتوانی کە هەڵی بهێنی و بزانی چی وا لەدڵما) گوتی: ئەوه دوخخه ! پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - پێی فەرموو: (چغەت ئی بێ ! رادەت ناکەوئ لە پلەوپایەیی خۆت - کە پلەیی کۆلەنانی و کاهینییه - سەرکەویت و پەیی بەغەیبی خودایی ببەیی و بجیتە پایەیی پیڤەمبەران).

عومەری کوری خەتتاب (رمزای خۆی ئی بێن) فەرمووی: (ئەی پیڤەمبەری خودا لێم گەڕی با لەگەردنی بدهم، پیڤەمبەر - (دروودی خۆی لەسەر بێن) - فەرمووی: (ئەگەر ئەو بێ - واتە: ئەگەر ئیبنو صەبیاد جەجال بێ - تۆ دەرەقەتی نایەیی،

خُوْ نه گهر نه ویش نه بیْ خیر له کوشتنیدا نییه بۆ تۆ. (تاج/ ۱۰-۲۴۸- ز - ۹۶ - ش د ت).

عه بدوللای کورێ عومه ر - (رمزی خوابان لێ بێ) - فهرمووی: له پاشدا جاریکی تریش پیغه مبه ر - (دروودی خوی لسه ر بێ) - خۆی و ئوبه یی کورێ که عب چوون بۆ ناو ئه و باخه خورما یه ی که ئیبنوصه ییاد له و ئی بوو، پیغه مبه ر - (دروودی خوی لسه ر بێ) - خۆی ده دایه په نا بنکی داره خورماکان و له پال قه دی داره خورماکانه وه، به ماته مات به نه سپای ده چوو به پیشه وه، به لکو پیش نه وه ی که له ئیبنوصه ییاد ئاشکرا ببی، به دزه شتیکی لێ ببیستی، ئیبنو صه ییاد له سه ر رایه خێ پال که وتبوو، له ناو پارچه یی قه یفه دا بوو، له به ر خۆیه وه له ناو قه دیفه که دا ورته ورتی بوو، دایکی ئیبنوصه ییاد له و کاته دا پیغه مبه ری بینی، که وا خۆی ده داته په نا قه دی داره خورماکان، له به ر نه وه کوره که ی ئاگادار ده کاته وه و بانگی ده کا: صافی! نه وه مو حومه ده. ئیبنوصه ییاد راده په ر، پیغه مبه ر - (دروودی خوی لسه ر بێ) - فهرمووی: (نه گهر دایکی لیلی بگه رایی خۆی ئاشکرا ده کرد).

۳۴ - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ، يَخْدُمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَرِضَ، فَأَتَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعُوذُهُ، فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَقَالَ لَهُ: (أَسْلِمَ) فَتَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُ: أَطْعَمَ أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَسْلَمَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يَقُولُ: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَلْقَدَهُ مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۳۵۶ - طرفه في: ۵۶۵۷) ٥٤

ئه نه س (رمزی خوی لێ بێ) - فهرمووی: جاران له مه دینه کورێکی جووله که هه بوو، خزمه تی پیغه مبه ری ده کرد، کوره که نه خۆش که وت، پیغه مبه ر.

دروودی خوی لهسمر بڼه چوو بو سهردانی، له سهرینهوه دانیشته و پټی فهرموو: (موسولمان ببه) کورهکیش باوکی له لایهوه بوو سهیریکی باوکی کرد، باوکیشی پټی گوت: به گوئی نه بو القاسم بکه، جا نه ویش موسولمان بوو، پیغه مبه ریش دروودی خوی لهسمر بڼه که ته شریفی هه لساو رویشته فهرمووی: (سو پاس بو خودا که له ناگری دوزخ رزگاری کرد). (تاج/۴/۱۸۵).

۶۴۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ، أَوْ يُنَصِّرَانِهِ، أَوْ يُمَجِّسَانِهِ، كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةٍ جَمْعَاءَ، هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ). ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (فِطْرَةُ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ). (الحديث ۱۳۵۹- اطرافه في: ۱۳۵۸، ۱۳۸۵، ۴۷۷۵، ۶۵۹۹) °°

نه بو هورمهیره (رمزی خوی ئی بڼه) ده فهرمووی: (له پیغه مبه ری خو شه ویسته وه دروودی خوی لهسمر بڼه ده فهرمووی: (هه موو مندا لئ کاتی له دایک ده بی، به سروشته، به خودا کرد ناماده یه بو قه بو لئ ئایینی پاک، نه گهر وازی ئی به یئرئ بهردهوام ده بی له سمر خوداناسی، به لام له وه ودوا باوک و دایکی و نه ریت و ده ستوو رو باوی ناو کو مه ل ده یگو ژن و له رئ دهری ده که ن، جاهه یه ده یکه ن به جووله که، هه یه ده یکه ن به گاور، هه یه ده یکه ن به ناگر په رست، هه یه ده یکه ن به جو رئ تر، به لئ هه موو مندا لئ، هه رو ده ک چو ن به چکه ی ناژه ل و مالا ت له سه ره تا وه، به ته واوی و به بی که م و کو ری له دایک ده بن: نه وه تانی نابین که به چکه یی له و به چکانه، له کاتی له دایک بووندا، لووتی برابی، یا گو یی قرتابی، یا که می و کو رتی و نات ه واوی یه کی هه بی، به لام

پاش له دايك بوون، لييان كوډل دهكرئ، يان لووت و گوډ و دهست و قاجييان، هي هه نديكيان دهقرتئ (1) ئينجا نه بو هورهيره (رمزي خوي ئي بي) فهرمووي: نه گهر چه زيش دهكمن بو پشتييواني ئهم باسه ئهم نايه ته بخويننه وه: ﴿فَطَرَهُ اللَّهُ الَّذِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تُبْدِلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ - ۳۰/۲۰﴾

واته: نهو رهوشت و سروشته پاكه خودا كرده بگرن، كه خوداي گه وره له سه رهتاوه، بهني ئاده ميزادي له سه ره دروست كردوو، نه وه ئاييني راستي دروستي دهستكردي خودا خويه تي، بوئه هه رگيزو هه رگيز گوڤريني بو نيهه). (تاج/۱/۳۸- س/د/ت).

داواي باوهر هينان له بي بروا له كاتي سه ره مه ركا

۶۴۵- عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ، جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَبِي طَالِبٍ: (يَا عَمُّ! قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ) فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ: (يَا أَبَا طَالِبٍ، أُرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْزِضُهَا عَلَيْهِ، وَيَعُودَانِ بَيْنَكَ الْمَقَالَةَ، حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَأَبَى أَنْ يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (أَمَّا وَاللَّهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أَلَمْ أَنُكِرْ)، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ: (مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ) الْآيَةِ. (الحديث ۱۳۶۰- اطرافه في: ۳۸۸۴، ۴۶۷۵، ۴۷۷۲، ۶۶۸۱) ۵۶:

(۵۶) أخرجه مسلم في وفاة أبي طالب، انظر شرح صحيح مسلم للنووي ج ۱ / ص ۲۱۳، باب الدليل علي صحة إسلام من حضره الموت.. المترجم-

سه عیدی کوری موسویب (رمزی خوی ئی بی) فهرمووی: باو کم (رمزی خوی ئی بی)

فهرمووی: کاتی نیشانهی مردن له ئه بوتالیب دیاریداو هاته سه مردن، پیغه مبهه - دروودی خوی له سه بی - چوو بۆلای، له و کاته دا ئه بوجه هل و عه بدو لای کوری نه بو ئومه ییهی کوری موغیره ی له لا بوون، پیغه مبهه - دروودی خوی له سه بی - فهرمووی: (ئه ی مامه بلی: لا اله الا الله، دمی کم به به لگهی باو مرو شایه تیت بو ددهم له لای خودا له سه رئه وه که تو ئه م ووشه پیرۆزه یه ت قه بوول کردوه). به لام ئه بوجه هل و عه بدو لای کوری ئومه ییه - که له و کاته دا له و ئی بوون - چوونه بن کلێشه ی و پیان گوت: ئه ی ئه بوتالیب! دمه و ئی له ئایینی عه بدو لوته لیب و باو و باپیری خۆت لایه میت و حاشای ئی بکه یه ؟ ئیتر ئه مانه که ئی قسه یان له م باریه وه له که ئدا کردو دلیان سارد مر کرده وه، هه موو جار ئی که پیغه مبهه - دروودی خوی له سه بی - دهیدا به گویندا که شایه تمان به ینی، ئه وانیش وه ک شملی شه پ به رپه رچی یان ده دایه وه دوو باره دمیان گوته وه: ئای حاشا ده که ی له میلله ت و ئایینی باو و باپیری خۆت، هه تا کوو دواقسه ی ئه وه بوو گوتی پیان: که ئه وه له سه ر ئایینی عه بدو لوته لیبی باو کیتی، وه قاییل نه بوو که بلی: لا اله الا الله. ئیتر پیغه مبهه - دروودی خوی له سه بی - فهرمووی: (ئه دی به خودا هه ربۆت ده پارێمه وه داوای لیخۆش بوونت له خودا بو ده کم، به مه رجی خودا ئه وه م ئی قه دهغه نه کات جا خودای که وره مه زن ئه م ئایه ته ی نارد ه خواره وه، که ده فهرموئ: ﴿مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ﴾. (۱۱۳) سورة التوبة ﴿﴾. (تاج/ ۶ ل- ۲۱۲ ش).

رافه و شیکردنه وه:

۱. ئه بو تالیب که مامه ی هه قی پیغه مبهه، واته: برای دایک و

باوکیه‌تی، ناوی عه‌بدوله‌نافی کوپری عه‌بدول موته‌لیبه، باوکی نیمامی عه‌لییه.

۲. ئەبو جه‌هل به‌کافری کوژراوه له‌غه‌زای به‌دردا (ب‌ر/تاج/ ۸ ل ۲۰۸).

ناوی عه‌مری کوپری هشامی کوپری موغیره‌ی مه‌خزوومیه، که‌می خیل بوو، مابون بوو واته: به‌دناو بوو، مه‌شه‌وره به‌فیرعه‌ونی ئەم ئوممه‌تی ئیسلامه، کاتی پی‌غه‌مبهر درودی خوی له‌سهر بی هه‌والی کوشتنی بیست، خۆی چوو بۆ سهر لاشه‌که‌ی تابزانی راسته کوژراوه، که بینی تۆپاوه، راوه‌ستا له‌سه‌ری و فه‌رمووی: (سوپاس بۆ خودا که به‌هۆی کوشتنی ئەم سته‌مکاره‌وه ئیسلام و موسوڵمانانی سه‌ربه‌رزکرد) سی‌جار وای فه‌رموو. ئەبو‌جه‌هل زۆر ئازاری پی‌غه‌مبهر و موسوڵمانانی ده‌دا (ب‌روانه: به‌رگی یه‌که‌م له‌م کتێبه‌ پیرۆزه فه‌رمووده‌ی ژماره ۱۷۲). ئەم مه‌لعوونه یه‌که‌م که‌س بوو، که له‌سه‌رده‌می ئیسلامدا سه‌ری ب‌پ‌رئ، کاتی پی‌غه‌مبهر به‌ کوژراوی چوو سهر لاشه‌که‌ی فه‌رمووی: (ئهی دوژمنی خودا! سوپاس بۆ ئەو خودایه‌ی که ریسوای کردی، ئەمه فیرعه‌ونی ئەم ئوممه‌ته بوو، سه‌روکی پێشه‌وایانی ب‌پ‌رواکانه) ئەوجا کورنوشیکی سوپاسی بۆ خودا برد، لاشه‌که‌ی توو‌ر درایه بیره‌که‌ی به‌دره‌وه.

۱. عه‌بدو‌للا‌ی کوپری ئەبو ئومه‌ییه، که‌رچی له‌پێشدا زۆر ئازاری موسوڵمانانی داوه‌و، دوژمنایه‌تی‌یه‌کی سه‌ختی به‌رابهر به‌پی‌غه‌مبهر درودی خوی له‌سهر بی نه‌نجامداوه، به‌لام له‌پێش ئازادکردنی شاری مه‌که‌که‌دا ئیسلام بووه، وه‌ئیسلا‌میکی جوانی ئی دهرچوو، پورزای پی‌غه‌مبهره درودی خوی له‌سهر بی. دایکی ناوی عاتیکه‌ی کچی عه‌بدولوته‌لیبه، برای باوکی هه‌زرره‌تی ئومموسه‌له‌مه‌ی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبهره درودی خوی له‌سهر بی. له‌ خزمه‌ت پی‌غه‌مبهردا ئاماده‌ی فه‌ت‌ح‌ی مه‌که‌و غه‌زای حونه‌ین و غه‌زای تائیف

بووه، له غهزای تائیف تیرئ بهری دهکهوئ، بهو تیره شههید دهبی. (بر: تاج/ ۳ ل/ ۱۳۹ ف/ ۶).

۲. سهعیدی کوږی موسه‌ییه‌بی کوږی هه‌زن. سهعید تابیعیه، باوکی و باپیره‌ی صه‌حابی بوون، له‌مه‌ککه‌وه کوچیان کرد بو مه‌دینه، موسه‌ییه‌ب بازگان بوو، له‌وه کوومه‌له‌یه، که له‌ژیر دره‌خته‌که‌ی شه‌جهره‌توول ریضواندا په‌یمانی به‌ست له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا، هه‌وت فه‌رمووده‌ی گپ‌را‌ته‌وه، سیانیان له‌بوخاری پیر‌وژدا هه‌یه. هه‌زن پوژی ئازادبوونی مه‌ککه‌ ئیسلام بوو، په‌کیک بوو له‌ پیاوماقولا‌نی قورپش، ناماده‌ی شه‌ری یه‌مامه‌ بوو، له‌کاتی جینشینی نه‌بویه‌گردا له‌ پوژه‌که‌ی شه‌ری یه‌مامه‌دا شه‌هیدکرا، په‌زاو په‌حمه‌تی خوداو به‌ره‌که‌تی خودا له‌خوی و له‌ موسه‌ییه‌بی کوږی و سه‌عیدی کوږه‌زای. سه‌عید تابیعیه، په‌کیکه‌ له‌رجالی صه‌حیحه‌ین په‌کیکه‌ له‌ مه‌لا گه‌وره‌کانی مه‌دینه، که ناوداران به (فقهاء المدینه) له‌نزیکه‌ی چل هاورپی پیغه‌مبه‌ره‌وه فه‌رمووده‌ی گپ‌را‌ته‌وه، داده‌نرئ به‌ سه‌روم‌ری تابعیان، له‌سائی سییه‌می جینشینی عومه‌ری کوږی خه‌تتا‌بدا له‌ دایک بووه، له‌ سائی نه‌وه‌دو چواری کوچیدا له‌سه‌رده‌می جینشینی وه‌لیدی کوږی عه‌بدوله‌لیک دا، فه‌رمانی هه‌قی به‌جیه‌ئاوه‌و مردووه، په‌زاو په‌حمه‌تی خوا له‌م کوږو باوک و باپیره‌ بی. (بروانه: تاج / ۵ ل — ۳۳۱ + تاج/ ۱۰ل - ۱۶۱ف - ۱+ عمده‌ القاری و/ ۸ ص ۱۸۰ العمده / ۲۲ ص ۲۰۷ + ئیصابه‌و ئیستیعباب، له‌ ناوی (حزن و مسیّب) دا.

۳. نه‌م فه‌رمووده‌یه:

أ- داده‌نرئ به‌مورسه‌لی صه‌حابی، چونکه‌ له‌کاتی نه‌م پرووداوه‌دا، که نه‌م گه‌توگوویه له‌نیوانی پیغه‌مبه‌رو نه‌بوتالیب و نه‌واندا پرویداوه، نه‌ موسویب و نه‌ هه‌زنی باوکی موسوئمان نه‌بوون و، موسه‌ییبش پروونی

نہ کردوہ تہ وہ کہ نہم فہرموودہ یہی لہ کی بیستو وہ، بہ لام مورسلی
صہ حابی برپاری مہرفووعی ہہیہ، چونکہ صہ حابہ ہہموویان عدولن.
ب۔ نہم فہرموودہ یہ کہ بوخاری و موسلیم گیراویانہ تہ وہ، دادہ نری
بہیہ کی لہ فہرموودہ نہفرا دہکانی صہ حیحہین چونکہ نہم فہرموودہ یہ
کہ موسہیب دہیگیر پتہ وہ، موسہیب یہک راوی ہہیہ، کہ سہ عیدی
کورپہ تی، بہ لایہ نی کہ مہ وہ بو نہ وہی رمفعی جہ ہالہ، لہ راوی ببی دہبی
دو و راوی ببی، بہ لام چونکہ صہ حابہ ہہموویان دادپہ رومرن تاقہ یہک
راویشی ہہبی بہ سہ.

باسی خوتند نہ وہی ناموزگاری لہ سہر گور

دانیشتن لہ دہوری ناموزگار

۶۴۶- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَأَتَانَا
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ، وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ، فَنَكَّسَ، فَجَعَلَ
يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ: (مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ، مَا مِنْ نَفْسٍ مَنفُوسَةٍ، إِلَّا كُتِبَ
مَكَائِلُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَإِلَّا قَدْ كُتِبَ: شَقِيَّةٌ، أَوْ سَعِيدَةٌ) فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ
اللَّهِ، أَفَلَا تُتَكَلَّمُ عَلَى كِتَابِنَا وَكَدِّعِ الْعَمَلِ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ
إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ
الشَّقَاوَةِ؟ قَالَ: (أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ
فَيُيسَّرُونَ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ. ثُمَّ قَرَأَ: (فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى، وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ...)
الآيَةِ. (الحديث ۱۳۶۲- اطرافہ فی: ۴۹۴۵، ۴۹۴۶، ۴۹۴۷، ۴۹۴۸، ۴۹۴۹، ۶۲۱۷، ۶۶۰۵، ۷۵۵۲) ۵۷:

(۵۷) أخرجه مسلم في القدر، باب: كيفية خلق آدمي في بطن أمه وكتابة رزقه..

پیشەوا علی (رمزی خوئی ئی بئ) فەرمووی: لەگەڵ تەرمیک بووین، لەگۆرستانی بەقیعول غەرقەد، پیڤەمبەر -دروودی خوئی لەسەر بئ- تەشەریفی هات بۆلامان، پیڤەمبەر -دروودی خوئی لەسەر بئ- تەشەریفی دانیشت، ئیمەیش لەدەوری دانیشتین، حەزەمت دار دەستیکی بەدەستەووە بوو، سەری دانەواندو مات بوو، خۆش خۆش داردەستەکە ی دەخشانە لە عەرزەکە، وەك کەسێ پەرۆشی شتێ بۆو بیر بکاتەو، ئەوجا فەرمووی: (یەك بەیەکتان، یەك بەیەکی دروست کراوان، لەسەرەتاو، لە ئەزەلدا جیگە ی هەم لە بەهەشت و هەم لە دۆزەخدا نووسراو، هەروا نووسراو کە بەدبەختە یا بەختەو). پیاویکیش لەیاران فەرمووی: ئە ی پیڤەمبەری خودا ! جا کەوا یە بۆ بەو نووسراویمان پەشت نەبەستین و پەشتی ئی نەدەینەو و ئیتر واز لە کارو کردەوی چاکە بەینین، ئیمە چی بکەین و چی نەکەین، بئ سوو دە، چونکە جیگەمان لە بەهەشتا، لەدۆزەخدا لەپێشدا، لە ئەزەلەو دیاریکراو. فەرمووی -دروودی خوئی لەسەر بئ- : ئیو لەکاری چاکە سارد مەبنەو و کارو کردەوی خۆتان بکەن، قەدەر سەپکی خوداییە، چارەنووس رازیکی خوداییە، هۆش و ئەقڵی ئیو دەرکی حیکمەت و دانایی ئەو نەینییە ناکات، هەرکەسێ لەئەزەلدا، لەزانستی خودادا بۆ کوێ دروست کرابێ، رێگە ی ئەوێ دەگرێ، جا لەسەر ئەم بنیاتە بەختیار رێگە ی چاکە دەگرێ و بەدکار رێگە ی خرابە، بەم پێیە کاری باش نیشانە ی بەهەشت و خراب نیشانە ی دۆزەخ).

ئینجا پیڤەمبەر -دروودی خوئی لەسەر بئ- لە بۆ پەشتیوانی ئەم مەسەلە یە، ئەم ئایەتە ی خویندەو کە دەفەرموێ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَىٰ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ... ۷-۵۹۲-﴾.

واتە: جا هەرکەسێ مائی خوئی لەرێگە ی خوادا بدات، زەکات و

سہر فیترو بہشی بہ شدارانے لی بداو، لہ خودا بترسی و کو لہ گوناہ و تاوان بکاتہوہ، پہلاماری سہرو نامووس و مالی خہلکی نہدا، وہ لہ ہمان کاتدا پئی وابی کہ چاکہ چاکہیہو خراپہ خراپہیہ، ئہوہ ئیمہش کہ خودای بہہقی ئیوہین ئہو کہسہ دہخہینہ سہر ریگہی چاکہو، نامادہی دہکہین بو گہیشتن بہپلہی باش کہ شادبوونہ بہ دیداری خودای مہزن و چوونہ ناو بہہہشتی بہرینہ ۱). (بر: تاج/۷ ل/۲۵۳ ف/۱).

باسی خو کوشتن

۶۴۷- عَنْ ثَابِتِ بْنِ الصَّحَّاکِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ، كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ، وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عَذَّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ). (الحديث ۱۳۶۳ - اطرافہ فی: ۴۱۷۱، ۴۸۴۳، ۶۰۴۷، ۶۱۰۵، ۶۶۵۲)^{۵۸}

ثابتی کوری ضحاک (رمزی خوی لی بن) لہ پیغہمبہرہوہ - درودی خوی لہسر بن - دمفرموی: ہہرکہسی سویند بخوا بہمیللہتی غہیری ئیسلام، وک ئہوہ بہ قہستی دل بلی: ئہگہر ناپاکی لہگہلی خوّم بکہم جوولہکہ ہم، وہ لہپاشا دروزن دہرچی و ناپاکی لہگہلی خوی بکا، ئہوہ وک خوی دہلی وایہ، بہو قہسیہی کافر دہبی، وہ کہسی بہ شتی خوی بکوژی لہناو ناگری دوزہخیشا، دیسانہوہ بہو شتہیہ سزا دہدریتہوہ، لہعنہت و نہفرمت کردنیش لہ موسولمان بہ قہد کوشتنہکہی گوناہو، موسولمان چی لہعنہتی لی بکہیت و چی بیکوژی چوون یہکہ، وہ ئہو کہسہی بہموسولمان بلی: ئہی بی بروا ! ئہی کافر ! ئہوہ وک بیکوژی وایہ (تاج/۳ ل/۳۲۵ ف/۳ - ش/د/ت/ن).

رافه و شیکردنه وه:

ثابیتی کوپی ضحاک نه نصاریه، له کومه ئی اصحاب الشجره یه، که پیان دهوتریت: تاقمه ی به یعه تولپیزوان، به لام نه وکاته منال بووه، ناماده ی غه زای به درو صولجی حوده یبیه و غه زای خه نده ق وحه مرانول نه سه د بووه. له اصابه دا دمه فرموی: له سالی سی بیعه تدا له دایک بووه، واقیدی دمه فرموی: له سی کوجیدا له دایک بووه و له چل و پینج دا مردووه.

۶۴۸- عن جندب رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (كَانَ بِرَجُلٍ جَرَّاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللَّهُ بَدَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ). (الحديث ۱۳۶۴ - طرفه في: ۳۴۶۳) ۵۹:

جوندوب (رمزای خوی ئی بن) له پیغه مبهروه حروودی خوی له سر بن. دمه فرموی (له نه ته وه کانی پیش ئیوه کابرای دهبی، زامار دهبی، جا ئارامی ئی هه لده گیرئ و چه قوی دینی و دهستی خوی پی لهت لهت دهکا، ئیتر خوینه که ی ناگیر سیته وه، تاده مرئ، خوی گه وره پیش دمه فرموی: (ئهم بهنده یه دهست پیشکهری ئی کردم و په له ی له مردنی خوی کردو ئارامی نه گرت له ژرباری خودادا، وامنیش له سر نه وه به هه شتم له و حه رام کرد). (تاج ۳۹/۹/ فت۱):

رافه و شیکردنه وه:

جندوبی کوپی عه بدوللای کوپی سوفیانی بوجه لی، له کوفه داده نیشت، له پاشا له به صره، ناودار بوو به جوندبی خیر، له پاش فیتنه که ی

ثیبنو زووبهیر مردووہ، (رمزی خوی لی بی) •

۶۴۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ، وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ). (الحديث ۱۳۶۵ - طرفه في: ۵۷۷۸) ۶۰

نہبو ہوریرہ (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہر درودی خوی لسمہر بی۔
فہرمووی: (ہرکہسی لہم جیہانہدا بہ ہہرشتی، یا بہ ہہرجوئی خوی بکوژی لہقیامہتیشدا دیسانہوہ بہو شتہ سزا دہدری، بہوینہ کہسی بہخنکان خوی بکوژی لہناو ناگری دوزہخیشا سزاکی نہوہیہ کہ خوی دہخنکینی ہہروا نہگہر بہچہکی خوی بکوژی)۔

باسی بہچاکہ ناو ہینانی مردوو

۶۵۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: (مَرُّوا بِجَنَازَةٍ، فَأَتَتْهَا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَجَبَتْ)، ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَتَتْهَا عَلَيْهَا شَرًّا، فَقَالَ: (وَجَبَتْ)، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ (هَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ). (الحديث ۱۳۶۷ - طرفه في: ۲۶۴۲) ۶۱:

نہنس کوری مالیک (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: پیغہمبہرو درودی خوی لسمہر بی۔
کؤمہلی لہ ہاورپیانی دانیشتبون، تہرمی لہلایانہوہ تیپہری، خہلکہکہ

(۶۰) من افراد البخاري من هذا الوجه، و أخرجه في الطب من طريق الأعمش عن أبي صالح عن أبي هريرة.. ومن ذلك الوجه أخرجه مسلم: (عيني / ۸ / ۱۹۲) - المترجم
(۶۱) أخرجه مسلم في الجنائز، باب: فيمن يثنى عليه خيراً أو شراً.. من الموتى، رقم: ۹۴۹۰.

وہسفی باشی نہویان کرد، پیغہمبہری خودایش درودی خوی لہسمر بی۔ و سہرومال
و مندال ہہست و نہست بہ قوربانی گہردی سہرگوڑی پیروزی بی۔
فہرمووی: (پیویست بوو) جا تہرمیکی تریش لہلایانہوہ تیپہری،
خہلکہکہ بہخراپہ ناویان ہیئا، پیغہمبہریش درودی خوی لہسمر بی۔ فہرمووی:
(پیویست بوو). عومہری کوڑی خہتتابیش (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: نہی
پیغہمبہری خودا ! باوک و دایکم بہقوربانت بن، چی پیویست بوو،
مہبہستت چییہ لہوہ کہ دہفہرمووی پیویست بوو؟ فہرمووی:
(نہوگہسہی کهنیوہ وہسفی باشی نہوبکہن بہہہشت پیویست دہبی بوئی،
وہ نہو گہسہی نیوہ وہسفی خراپی نہو بکہن، دۆزہخ پیویست دہبی بوئی،
نیوہ شایہتانی خودان لہسہر زہوی، نہوہی شایہتی باشی بو بدن،
بہہہشت بو خوی دابین دہکا، نہوہی شایہتی خراپی لی بدن، دۆزہخ
مسؤگہر دہکا بو خوی). (تاج/۱/۵۶۴ + ریاض/۳/ل ۷۷۲ ز/۱۶۲ ف/۱).

۶۵۱- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ) فَقُلْنَا: وَكَلَاةٌ؟ قَالَ: (وَكَلَاةٌ). فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: (وَاثْنَانِ) ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ. (الحديث ۱۳۶۸ - طرف في: ۲۶۴۳) ۶۲:

نہبولنہسودد (رمزی خوی لی بی) فہرمووی: چووم بو مہدینہ، پہتایی
داکہوتبوو، زوو زوو خہلک دہمردن، لہخزمہتی عومہردا دانیشتم، تہرمی
لہویوہ رہتبوو، خہلکہکہ وہسفی چاکہیان دہکرد، عومہریش (رمزی خوی لی بی)
فہرمووی: (مسؤگہر بوو) لہپاشا تہرمیکی تریش تیپہر بوو، خہلکہکہ
وہسفی خاودن تہرمہکہیان بہ باشہ دہکرد، عومہریش (رمزی خوی لی بی)

فهرموویه وه: (مسۆگهر بوو) له پاشا تهرمیکی سییه م رپت بوو، خه لکه که باسی خاوه نه که یان به خراپه ده کرد، وهك ئه وه ده یانگوت: به راستی پیاویکی به د بوو، عومه ریش گوتییه وه: (مسۆگهر بوو).

ئه بولئه سوود ده فهرموئ: منیش سه رم له م فهرمایشته ی عومه ر سورما، چۆن سه باره ت به که سی مه دحی بکه ن هه رده ئی: (مسۆگهر بوو) هه روا سه باره ت به که سی کیش زه می بکه ن هه ر ده ئی (مسۆگهر بوو) له بهر ئه وه لییم روونکرده وه گوتم: ئه ی فهرمان په وای موسوئمانان! چی مسۆگهر بوو، وه ئه م فهرمایشته واتای چیه ؟ فهرمووی: (ئه وه گوته یه ده لییم که پیغه مبه ر خوئی دروودی خوئی له سه ر بن له وینه ی ئه م شوینه دا ده یفه رموو، که ئه م گوته پیروژه یه تی: (هه ر موسوئمانی چوار که س شایه تی خیری بو بدن، خودای گه وره ده یباته به هه شته وه). ئیمه ش که له خزمه تیدا بووین، عه رزمان کرد، ئه ی ئه گه ر که سی سی که س شایه تی بو بدن چۆنه ؟ فهرمووی: (سی که سیش شایه تی بو بدن هه روایه). گوتمان ئه ی دووان ؟ فهرمووی: (دوانیش هه روا). به لام بو یه ك شایه ت لیمان نه پرسى. (تاج/۱/۵۶۴ + ریاض/۳/ل ۷۷۵/ز ۱۶۳ ف/۲).

سزای ناوگۆر

۶۵۲- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِذَا أُقْعِدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ، أُنْبِئَ، ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَذَلِكَ قَوْلُهُ: (يُبَيِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ). (الحدیث ۱۳۶۹ - طرفه فی: ۴۶۹۹) ۶۳:

بہراو (رمزای خوی لی بی) گوتی پیغہ مبرہ - دروودی خوی لسمہ بی۔ فہرمووی: (موسولمان کاتی دہینیژن، دوو فریشتہ - کہ ناویان نہکیرو مونکیرہ - بۆ تاقیکردنہوہ دینہ سہری و دایدہ نیشین و لیی دہپرسن: خوات کییہ؟ پیغہ مبرہرت کییہ، لہسہر چی ئاینیکی؟ خودای گہورمیش توفیقی دہدات و دہلی: اشہد ان لا الہ الا اللہ وان محمد رسول اللہ).

شایہتی دووہم کہ ہہرخودا خودایہو خودای بہہہفی تر نییہو محمد پیغہ مبرہری خودایہ، خودای من ئەللائیہو پیغہ مبرہرم موحمہ مہدہ، جا مہبہست لہم ئایہتہ پیروژہ ئەم پرسیارو وەلامہی ناوگۆرہ، کہ لہقورئان دا دہفہرمووی: ﴿يُحِبُّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِأَقْوَلِ الثَّابِتِ ۝۱۴-۲۷﴾.

واتہ: خودای گہورہ بہہووی ئەم وتارہ دامہ زراوہ جوانہوہ، کہ ووشہی (لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ) یہ موسولمان رزگار دہکاو دایدہ مہزرینی لہ دنیاو قیامہتدا. (تاج/۱/ ۵۸۰ ف/۱) بپوانہ: فہرموودہی ژمارہ/۶۳۸ کہ لہپیشہوہ رابوردن لہم بہراوہ پیروژہدا.

۶۵۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ قَالَ: اطَّلَعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَهْلِ الْقَلْبِ، فَقَالَ: (وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا)، فَقِيلَ لَهُ: تَدْعُو أَمْوَانًا؟ فَقَالَ: (مَا أَتُّمَّ بِأَسْمَعٍ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا يُجِيبُونَ). (الحدیث ۱۳۷۰ طرفاہ فی: ۳۹۸۰، ۴۰۲۶) ۶۴

ئیبنوعومہر - رمزای خواہان لی بی۔ فہرمووی: حہزرمت - دروودی خوی لسمہ بی۔ لہپاش سی پۆژ، چووہ سہرئہو بیرہی کہ لاشہی ئەبو جہہل و ئومہییہی کوری خہلہف و کۆمہلیکی تری لہکوژراوانی روژی بہدری تییدا بوو، لہسہر

لیواری بیرهکه وهستا، دهستی کرد به بانگکردنی کافره کوژراوهکانی ناو
بیرهکهو یهکه یهکه، بهناوی خویان و باوکیانهوه بانگی دهکردن و
دهیفهرموو: ئەه ئه بوجههلی کوپی هشام ! ئەه ئومهیهیهی کوپی خهلهف
! ئەه فیساری کوپی فیسار ! ئەه ئەوهو ئەه ئەوه ! ئایا پهشیمانیتان
حاصل کردو، ئیستا خۆزگه دهخوازن که ئەم پهندهتان بهخۆتان نهادهوه،
لهدنیا دا موسولمان ببونایهوه، لهفرمانی خوداو پیغهمبهری خودا
دهرنهچوونایهوه، ئەم پۆژه رهشهتان بهسهر خۆتان نههینایه، دهی بزانی
ئوهو ئیمه لهسایهی خوداوه بهئاواتی خۆمان گهیشتین و، ئەو مژدهو
بهئینهی که خودای خۆمان وادهی پیمانداوه، هاتهدی و بهچاوی خۆمان
دیمان، دیاره ئیوهش بهتۆلهی سهختی کاری بهدی خۆتان گهیشتوون و
نهو ههرهشهو ئیش و نازارهی کهخودا وادهی ئوهوی پێدا بوون، بهچاوی
خۆتان بینیتان ! ئیمامی عومهر (رمزی خوی ئی بن) فهرمووی: (قوربان ! قسهی
چی لهگهل مردووان دهکهی ؟ فهرمووی: (سویند بهو کهسه که گیانی
موحهممهدی به دهسته، ئەوانیش وهک ئیوه ئاوا گوپیان له قسهکانمه،
بهلام ناتوانن وهلام بدمنهوه). (تاج ۸/ ۲۰۰/ ۶)

۶۵۴ - عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِذَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (إِلَهُمَّ لِيَعْلَمُونَ الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقًّا). وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى). (الحديث ۱۳۷۱ طرفاه في: ۳۹۷۹، ۳۹۸۱)

عائیشهی هاوسهری چهزهرت - درودی خوی لهسهر بن - دمهفرمووی: ئوهوی که
پیغهمبهر - درودی خوی لهسهر بن - لهه بارهیهوه فهرموویهتی، که گوايه قسهی
لهگهل لاشهکانی ناو بیرهکهی بهدردا کردوه، ئەمهیه که من دهیلیم، نهک
ئوهیه که ئیبنو عومهر و ئەو خهلهکی تر دهیلین پیغهمبهر - درودی خوی لهسهر
بن - تهنیا ئاوی فهرموو بوو: (لهراستیدا ئەمانه ئیستا بۆیان دمرکهوتوووه

زۆرباش دوزانن كه نهو قسانه‌ی من بۆيانم ده‌كرد، سه‌بارمت به‌راست و دروستی نايینی پيروزی نيسلام، هه‌موویان هه‌ق بوون)، عائیشه فه‌رمووی: (نه‌وه‌تا خودای گه‌وره به‌ده‌قی نایه‌تی قورئان، به‌پیغه‌مبه‌ر ده‌فه‌رموئ: ﴿إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَى﴾ واته: بیگومان ده‌نگی تو ناگات به‌مردووان و تو ناتوانی گوته‌ی خۆت به‌مردووان ببیستی ﴿واته: كه‌واته چون نه‌و خه‌لکه ده‌لّین: پیغه‌مبه‌ر قسه‌ی له‌گه‌ل بی‌پراو کوژراوه‌کانی بیره‌که‌ی به‌دردا کردووه؟).

رافه‌و شیکردنه‌وه:

لێره‌دا به‌پێی شهرحه گه‌وره‌کانی سه‌حیحی بوخاری و سه‌حیحی موسلیم، نه‌م چهند خاله‌ روون ده‌که‌ینه‌وه:

۱- پرسیارو وه‌لامی ناوگۆڤ هه‌ق و راسته، له‌پاش ناشتن دوو فریشته دین بۆلای، خودا رۆحی ده‌کاته‌وه به‌به‌رداو نه‌و پرسیارو وه‌لامانه‌ پووده‌ده‌ن كه له فه‌رمووده‌ی ژماره (۶۵۲۰) دا رابوو‌ردن.

۲- جه‌ماومری زاناكان فه‌رمووده‌که‌ی ئیبنوعومەر په‌سه‌ند ده‌که‌ن و رایه‌که‌ی عائیشه به‌رپه‌رچ ده‌ده‌نه‌وه‌و نایه‌ته‌که ئاوا ته‌ئویل ده‌که‌ن: (ئه‌گه‌ر قسه‌و گوته‌ی تۆش ببیستن سوودی نابێ بۆیان).

۳- رای جه‌ماومر وایه: كه له‌کاتی پرسیارو وه‌لامی ناو گۆڤدا، گیان ده‌کرێته‌وه به‌به‌ر له‌شی مردوو‌ه‌که‌دا، نه‌ك وه‌ك هه‌ندی ده‌لّین: پرسیار ناراسته‌ی گیانی ده‌کرئ و به‌س.

۴- قسه‌ی دروست له‌م جو‌ره باسانه‌دا، كه بابه‌تیکی غه‌یبی په‌تین، نه‌وه‌یه كه ده‌قی فه‌رمووده ده‌یفه‌رموئ، له‌به‌رئه‌وه گوئ به‌بۆچوونی

ئەقلى پرووت نادى. عەسقىلانى- پەحمەتى خوداى لەسەربى- لەفەتحو
بارىدا بەدەق دەفەرموى: (هەلەى ئەمانە لەموو هاتووە كە قىاسى غايە
لە شاھىد دەكەن و كاروبارى پاش مردن بەپۆمى پيش مردن دەپۆن)
بەروانە: فەرموودەى ژمارە: ۶۳۸ كە لەپيشەو پابوورد. هەروا بەروان:
رياض الصالحين/ ۲ ل/ ۱۳۹ ژ/ ۵۸۴.

۶۵۵- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَطِيئًا، فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَفْتِنُ فِيهَا الْمَرْءَ فَلَمَّا ذَكَرَ
ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً. (الحديث ۱۳۷۳):

ئەسمای كچی ئەبو بىكر (زمزى خوای ئى بن) فەرمووى: پۆزى پىغەمبەر -دروودى خوى
لەسەربى- هەلەسایەو، وتارىكى پر سۆزو كاریگەرى فەرموو، بەدووورو درىزى
باسى ئەو ئەزموونەو تافىكردنەو سامناكەى فەرموو، كە لەپاش مردن لە
گۆردا بو مروق ئەنجام دەدرى، جا ئەوئەندە بەسامناكى باسى كرد،
موسولمانان زۆر شەژان و لە تاوان هاواريان ئى هەلەسا).

پەناگرتن بەخودا لە سزای گۆر

۶۵۶- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ: وَقَدْ وَجِبَتْ الشَّمْسُ، فَسَمِعَ صَوْتًا، فَقَالَ: (يَهُودُ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا).
(الحديث: ۱۳۷۵) ۶۵:

ئەبو ئەيووبى ئەنصارى (زمزى خوای ئى بن) دەفەرموى: جارى پىغەمبەر -دروودى
خوى لەسەربى- لەپاش خۆرناوا بوون تەشريفى دەرچوو بو دەرەو مەدينە
جادهنگىكى سامناكى بىست، لەبارمىهەو فەرمووى: (ئەو جوولەكەن

له گۆره کانیانا سزاو نازار دهدرین).

٦٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَذْغُو وَيَقُولُ: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ). (الحديث ١٣٧٧) ٦٦:

ئەبوهورەهیرە (رمزی خوێی ئی بن) فەرمووی: بەردەوام پێغەمبەر -دروودی خوێی لەسەر بی- ئەم نزیایە دەکرد: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ: خودایە! پەنا دەگرم بەتۆ لەسزای گۆڕو، لەسزای ئاگری دۆزەخ و، لەفیتنە و ئازاوەی ژیان و مردن و، لەفیتنە و ئازاوەی جەجائە کوێرەیی هەلاتباز). (تاج ٥٨٤/١- ش-ن).

مردوو لەگۆرا، بەیانیان و نیواران جیگەیی خوێ پێشان دەدری

٦٥٨- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ، عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْعَدَاةِ وَالْعَشِيِّ، إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَيُقَالُ: (هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث ١٣٧٩- طرفاه في: ٣٢٤، ٦٥١٥) ٦٧:

عەبدووللای کوڕی عومەر -رمزی خۆیان ئی بن- فەرمووی: پێغەمبەر -دروودی خوێی لەسەر بی- فەرمووی: (ئێوە کاتێ دەمرن، گشت رۆژی بەیانیان و نیواران هەر کەسەتان جیگەیی خوێ پێشان دەدری، جا ئەگەر بەهەشتی بی ئەوا

(٦٦) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَمَوَاضِعِ الصَّلَاةِ، بَابُ: نَا يَسْتَعَادُ مِنْهُ الصَّلَاةُ، رَقْمٌ: ٥٨٨

(٦٧) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْجَنَّةِ وَصِفَةِ نَعِيمِهَا وَأَهْلِهَا، بَابُ: عَرْضُ الْمَقْعَدِ الْمَيْتِ..

جيگه‌ی خو‌ی له بهه‌شتا ده‌بينی، وه نه‌گهر دۆزه‌خی بی، نه‌وا جيگه‌ی خو‌ی له دۆزه‌خا ده‌بينی، وه‌پیی ده‌لین: نه‌مه جيگه‌ته، له رۆژی قیامه‌تا، که خودا زیندووت ده‌کاته‌وه دییته نی‌رهو نه‌مه مالی هه‌تا هه‌تاییه‌ته). (تاج/٥٨٣/١-ش-تن).

منالی بێ‌بروایان، که به‌مندالی ده‌مرن جيگه‌یان کو‌یه‌؟

٦٥٩- عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تُوفِّيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ). (الحديث ١٣٨٢ - طرفاه في: ٣٢٥٥، ٦١٩٥) ٦٨:

به‌راء (ره‌زی خو‌ی ن بێ) فه‌رمووی: کاتی ئی‌براهیمی کوری پێ‌غه‌مبه‌ر -ه‌روودی خو‌ی له‌سه‌ر بێ- مرد. پێ‌غه‌مبه‌ر -ه‌روودی خو‌ی له‌سه‌ر بێ- فه‌رمووی: (له بهه‌شتا دایه‌نیکی بۆ دانراوه، شیرێ ده‌داتی، تا له‌ته‌مه‌نی مه‌مک خواردنی تێ‌ده‌په‌ری). (ب‌ر: تاج/٢٥٧/٥-ف/١).

نه‌وه‌ی که له‌باره‌ی مندالی ناموسولمانه‌کانه‌وه

له‌ناییندا روون کراوه‌ته‌وه

٦٦٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ، فَقَالَ: (اللَّهُ إِذْ خَلَقَهُمْ، أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ). (الحديث ١٣٨٣- اطرافه في: ١٣٨٤، ٦٥٩٧، ٦٥٩٨، ٦٦٠٠) ٦٩.

ئیب‌نو عه‌باس (ره‌زی خو‌ی ن بێ) فه‌رمووی: له‌باره‌ی مندالی ناموسولمان و

(٦٨) من أفراد البخاري لم يوافقه مسلم علي تخريجه (العيني/٢١١/٨/ح/١٣٦). -المترجم-

(٦٩) أخرجه مسلم في القدر، باب: معني كل مولود يولد علي الفطرة، رقم: ٢٦٦٠.

هاوبهش پهيدا که ره کانه وه، له پيځه مېه ر - درویدی خوای له سهر بن - پرس سيار کړا: نایا مندالی ته مانه که به مندالی دهمرن، به هه شتيين يا دوزخين ؟ فه رمووی: (خودا خوای باش دمزانی ئه و مندالانه نه گهر گه وره ببوونايه و ته کليفيان له سهر بوايه کار و کرده ميان چی دېوو، به لام مادهم له پيش رې سيد مېو ندا مردوون نه وه نه رک و ته کليفيان له سهر نييه، که واته له بهر نه وه به هه شتيين). (تاج/ ١٠/ ٣٥ ف/ ٣).

٦٦١- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى صَلَاةً، أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ، فَقَالَ: (مَنْ رَأَى مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا)، قَالَ: فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا، فَيَقُولُ: (مَا شَاءَ اللَّهُ)، فَسَأَلْنَا يَوْمًا، فَقَالَ: هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا، قُلْنَا: لَا، قَالَ: (لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيْنِي فَأَخَذَا بِيَدَيَّ فَأَخْرَجَانِي إِلَى الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ، وَرَجُلٌ قَائِمٌ، بِيَدِهِ كَلْبٌ مِنْ حَدِيدٍ)، قَالَ: بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ مُوسَى إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلْبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ، ثُمَّ يَفْعَلُ بِشِدْقِهِ الْآخَرَ مِثْلَ ذَلِكَ، وَيَلْتَمِسُ شِدْقَهُ هَذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ، قُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالَا: انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا، حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدُخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَهَّدَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَمِسَ رَأْسَهُ وَعَادَ رَأْسَهُ كَمَا هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا، إِلَى ثَقَبٍ مِثْلِ الثَّنَوْرِ أَعْلَاهُ ضِيقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا، فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا، حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجُوا، فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا، وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ غُرَاءَ، فَقُلْتُ: مَنْ هَذَا، قَالَا: انْطَلِقْ، فَانْطَلَقْنَا، حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ، فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ وَعَلَى سَطِّ النَّهْرِ - قَالَ يَزِيدُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ - وَعَلَى سَطِّ النَّهْرِ، رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ، فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ، فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ، فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي

فِيهِ بِحَجَرٍ، فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ، فَقُلْتُ: مَا هَذَا؟ قَالَ: الطَّلُقُ، فَاطْلُقْنَا، حَتَّى
انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ، فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ، وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصِيَّانٌ، وَإِذَا
رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا، فَصَعِدَا بِي فِي الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلَانِي
دَارًا لَمْ أَر قط أَحْسَنَ مِنْهَا، فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصِيَّانٌ، ثُمَّ
أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ فِيهَا شُيُوخٌ
وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّقْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالَ: نَعَمْ، أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ
يُشَقُّ شِدْقُهُ، فَكَذَّابٌ، يُحَدِّثُ بِالْكَذِبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ
إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشْدَخُ رَأْسُهُ، فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ، فَنَامَ عَنْهُ
بِاللَّيْلِ، وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ، يُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقَبِ،
فَهُمُ الرُّنَاءُ، وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهْرِ، أَكَلُوا الرِّبَا، وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ،
إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَالصَّبِيَّانُ حَوْلَهُ فَأَوْلَادُ النَّاسِ، وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ،
مَالِكُ خَازِنِ النَّارِ، وَالِدَارُ الْأُولَى، الَّتِي دَخَلْتَ، دَارُ عَامَةِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَمَّا هَذِهِ
الدَّارُ، فَدَارُ الشُّهَدَاءِ، وَأَنَا جِبْرِيلُ، وَهَذَا مِيكَائِيلُ، فَارْفَعِ رَأْسَكَ، فَرَفَعْتُ
رَأْسِي، فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ، قَالَ: ذَاكَ مَنَزِلُكَ، قُلْتُ: (دَعَانِي أَدْخُلْ
مَنَزِلِي)، قَالَ: (إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمُرٌ، لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ، فَلَوْ اسْتَكْمَلْتَ، أَتَيْتَ مَنَزِلَكَ).
(الحديث ١٣٨٦) ٧٠:

سهمووردهی کوری جوندوب (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: گهلی جار، پیغهمبهر
دروودی خوی لسمربن: که نویژی بهیانی بو دهکردین، رووی تیدهکردین و
دهیغهموو: (کهستان نهم شهو خهونی نه دیوه؟) نیتر نه گهر که سنی
خهونیکی بدیبایه دهیگیرایه وه بووی و پیغهمبهریش - دروودی خوی لسمربن:

(٧٠) قال العسقلاني: (.. لم يوافقه مسلم علي تخريجه.. ولكن عند مسلم طرف يسير
من اوله: (خاتمة / فتح / ٢٠٦).
الترجم-

نه و نه ندهی خودا مهیلی له سهر بوايه، لیکی دمدایه وه و خو په رزینی ده کرد، جا پوژی پرسى لیمان و فهرمووی: (کهستان خه ونی دیوه؟) عه رزمان کرد: نه خهیر، فهرمووی: (به لأم من ئەم شهو له خه و مدا، دوو پیاو هاتنه لام و دستیان گرتم و بردمیان بو خاکی پیروز، بو ولاتی شام، لهوئ، که ته ماشام کرد: وا کابرای دانیشتوو و پیاو یکیش قولاپیکی ناسنینی به دهسته و مهو به پیوه و هستاوه، خوش خوش قولاپه که ده خاته لالغاوهی کابراکه تا له پشت سه ریوه دمرده چی، نه و جا نه و لالغاوه که ی تریشی ناوا لی ده کرد، جا هه تا ئەم لای والی ده کرد، نه و لاکه ی تری چاک دمبووه و دنوسایه وه به یه کدا، نه ویش دیسانه وه وهک جاری پیشووی لی ده کرده وه ! نیتز هه بهم دهستووره، گووتم: ئەمه چیه؟ دوو فریشته که فهرموویان: جارئ برؤ، پویشتن تاجووینه لای کابرایه کی تر، له سهر گازمره ی پشت راکشابوو، پیاو یکیش خرکیکی پیبوو یا تاویریکی پی بوو له سهر سه ری کابراکه راوهستا بوو دیمالی به ته پئی سه ری دا، جا که به رده که ی ده کی شا به سه ری کابراکه دا، به رده که هه لده به زیه وه و خلور دمبووه، پیاوه که ییش ده چوو دمیهنایه وه، تا دهاته وه سه ری کابرا وهک خوئ ساریژ دمبووه، جا نه ویش دیسانه وه ده کی شایه وه به سه ری دا، نیتز هه روه ها ئەمه کاری بوو، گووتم: ئەمه چیه؟.

گوئیان: جارئ برؤ !

جا پویشتن هه تا گه یشتینه لای شتی وه کوو ته ندوور وابوو، له سه روه ته سک و له بنه وه پان و ده لپ بوو، ته ماشام کرد، پیاوو ژنی پرووتی زووری تیادا بوو ناگر له ژیریدا ده سووتاو بلیسه ی ناگره که نیله نیلی دههات، جا که تاوی ده سه ند ناوه که ده کولاو قولپه ی ده کردو چه پوکانی ده کردو زه لامه کانی ناوی وهک دهنکی دانووله ی سه ر ناگر، له کاتی کولاندا،

بەدەم قوڭتە قوڭتە ۋە بەرز دەبوونە ۋە خەرىك بوون ھەلجەن ! بەلام
 كۆپەى ئاگرەكە گورج كەپ دەبوۋە، ئىتر ئەوانىش دەكەوتنە ۋە بنەكەى !
 ئىتر ھەروەھا ئەمە ھالىان بوو، گوتەم: ئەمە جىيە؟ ھەرموويان: جارى
 بېرۇ، پۇشتىن ھەتا گەشتىنە سەر پووبارىكى خويىن، كابرايى لەناويدا
 بەپىۋە راۋەستابوو، پىاۋىكىش لەسەر لىۋارى چۆمەكە بوو، بەردىكى
 زۆرى لەبەردەستدا بوو، گشت جارى كاتى كابراى ناو چۆمە دەھات كە
 دەرېچى، كە دەگەشتە لاي ئەو بەردىكى دەكشا بەناو دەمىداو، تەسى پى
 دەكرە ۋە بۇ شوپىنى پىشۋى، ئىتر ھەموو جارى تلىكى دەمالى بە دەم و
 قەپۇزىا، كابرا دەگەراپە ۋە بۇ شوپىنى خۇى، گوتەم: ئەى ئەمە جىيە؟
 ھەرموويان جارى بېرۇ، جا پۇشتىن، تا گەشتىنە لاي باخىكى سەوز،
 درەختىكى گەورەى تىايدا بوو، پىرەمىردىكى نوورانى لەبنىدا دانىشتىبوو،
 كۆمەلە مندالى زۆر زۆرى لە دەوربوون، پىاۋىكى تىرىش - لەنزىك
 درەختەكە ۋە، ئاگرىكى لەبەردەم دابوو، ھەر ئاگرەكەى خۇش دەكرە،
 ئىنجا دوو ھرىشتەكە بەو شىخەلەدا سەريانخستەم و بىردىمانە ناو
 خانوۋىيەكە ۋە، قەت خانوۋى واباشەم نەدىۋە، پىرېو لەپىاۋى پىرو لە لاو
 لە ژن و لە منال، ئىنجا لەۋى ھىنامىانە دەرۋە دىسان بەشىخەلەكەدا
 سەريانخستەم و بىردىمانە ناو خانوۋىيەكى ترەۋە لەۋى تر جوانترە باشتر
 بوو، پىرى بوو لە پىرو لاو.

ئىنجا گوتەم: ئەم شەو مىنتان سوۋرەنە ۋە، دەپىم بلىن ئەمەى مىن دىم
 چى بوو؟ ھەرموويان: بەلى باشە، ئەۋەى كە دىت: لالغاۋەيان ھەلدەردى،
 ئەۋە ئەو درۆزنەيە كە درۆيى ھەلدەبەستى و لەدەمى ئەۋە ۋە بەھەر
 چوارلادا بلاۋدەبىتە ۋە، ئىنجا ئەۋە ھەتا پۇزى قىامەت ھەرواى لى دەكرى،
 ئەۋەيش كە بىنىت سەريان دەشكاند، ئەۋە ئەو جۆرە كەسەيە كە خودا

فیبری قورئانی کردووهو له سایه‌ی خوداوه فیبری قورئان بووه، که چی به شهو ده‌خه‌وی و دهوری ناگاته‌وه، به رۆژیش ره‌فتاری پی ناکا، تا رۆژی قیامت هه‌روای لی دمکری و نه‌وه حالیه‌تی، نه‌وانه‌یش که له‌ناو کونه‌که‌دا دیتن، نه‌وانه داوین پیسه‌کانن، نه‌وه‌یشی که له‌ناو چه‌مه خویناوه‌که‌دا دیت، نه‌وه سوو خۆر بوو، پیره‌می‌رده‌که‌ی بن دره‌خته‌که‌یش ئیبراهیم بوو، دروودی خوی لی بی، مندا‌له‌گانی ده‌وریشی منالی خه‌لکان بوون، که له‌پیش ره‌سیده بوونیاندا مردوون، نه‌وه پیاوه‌یش که له‌نزیکی دره‌خته‌که‌وه ناگره‌که‌ی خۆش ده‌کرد، مالیکی وه‌ردیانی دۆزه‌خ بوو، خانووی یه‌که‌میش که‌چوو‌پته ناوی خانه‌ی سه‌رتاپای موسو‌ل‌مانان بوو، نه‌م خانووه‌یش مالی شه‌هیدانه ! منیش جو‌برائیلیم و نه‌مه‌یش که‌وا له‌که‌ل‌مایه می‌کائیله، جا سه‌ره‌ه‌ل‌په‌، که سه‌رمم هه‌ل‌پری له ژوور سه‌رمه‌وه شتی‌کم دی، وه‌ک په‌له هه‌ور وابوو، فه‌رموویان: نه‌وه‌یش هه‌وارو باره‌گای تۆیه، گوتم: ده‌لیم که‌رپن باب‌چه ناو جی‌گه‌ی دوا‌رۆ‌زی خۆم، فه‌رموویان: هیشتا ته‌مه‌نت ماویه‌تی، که‌ی ته‌مه‌نت له جیهاندا ته‌واو بوو دی‌پته ناو مالی خۆت). (تاج/۱۰/۸ - ف/۱).

مردنی کوتوپری

۶۶۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِنَّ أُمَّي أَقْبَلْتُ نَفْسَهَا، وَأَطْنُهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ تَصَدَّقْتُ، فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا؟) قَالَ: (نَعَمْ). (الحدیث ۱۳۸۸ - طرفه فی: ۲۷۶۰) ۷۱:

عائیشه (همزای خوی لی بی) فه‌رمووی: سه‌عیدی کوری عوبیده (همزای خوی لی بی)

عهرزی پیڼغه مبهری کرد - درودی خوی لسمر بن- فهرمووی: نهی پیڼغه مبهری خودا !
 دایکم له ناکاو مرد، فریانه کهوت که راسپیږی و ووسیعت بکا، تاخیری بو
 بکهین، ودها دهمانم نه گهر مهودای قسه کردنی ببوایه خیریکی بریار ددها
 بو خوی، که له پاش مردنی بوی بکری، جا نایا خیری دهگا نه گهر من
 نیستا له جیاتی خوی خیری بو بکه م؟ فهرمووی: (به لی خیری دهگا).
 (تاج/١/ل/٥٩٤ ف/١+ ف/٣ + تاج/١/ل/٩٥ ف/١، ٢، ٣ + تاج/٢/ل/٣٧٨ ف/٣
 ز/١٨٣).

باسی گۆری پیڼغه مبهرو نه بوبه کرو عومهر

٦٦٣- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيَتَعَدَّرُ فِي مَرَضِهِ: (أَيْنَ أَنَا الْيَوْمَ أَيْنَ أَنَا غَدًا) اسْتِطَاءً لِيَوْمِ عَائِشَةَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي قَبَضَهُ اللَّهُ بَيْنَ سَخْرِي وَنَخْرِي، وَذُفِنَ فِي بَيْتِي. (الحدیث ١٣٨٩) ٧٢:

عائیشه (همزی خوی لی بن) فهرمووی: پیڼغه مبهرو - درودی خوی لسمر بن- له نه خویشی
 سهره مهرگیدا، ههر پوژدی به سهره، له مائی یه کی له ژنه کانی دهبوو،
 نه لهای نوره پوژی من بوو، دمیفه رموو: نه مپو من له کویم، سبهینی له لای
 کیم له هاوسه ره کانم، دوو سبهی له لای کامیانم ؟ بویه وای دمفه رموو
 چونکه هزی له مائی من بوو، که سهرهی پوژی من هات، نیت له لای من
 گلی خواردوهو مالهو مائی نه کرد، به پئی نوره پوژی ژنه کانی، که
 له شهرعی پیروژا پئی دهگوتری: (قه سم) نیت لهو ماوهیه دا خوم خزمه تم

دهگرد، ههتا گیانی سپاردو شادبوو به دیداری په رومردگاری، ناوا له رۆزی
سهری خوځمدا له باوهمدا پشتمی پیرۆزی دابوو به سینگ و بهرۆکمه وه که
خودای مهزن گیانی کیشاو رۆحی موبارمکی و مرگرت). (تاج/۵/۱۵۶ ف/۷ +
تاج/۴ ل/۲۹۷ باسی تهمه نی پیغمه مبر و ماوهی په یامه که ی).

راشه و شیکردنه وه:

۱- پیغمه مبری خودا دروودی خوی لسمر بی- زور ریژو نازی حه زرته ی عانیسه ی
دهگرت، له بهر هم دوو هوپه:

په که م/ عانیسه ژنیکی ژيرو زرنګ و هوپیارو هوپمه ندو خانه دان و
زاناو دانا بوو، په کی بوو له بلیمه ته کانی میژوو، زور زور پیغمه مبری
خوش دهویست و پیغمه مبریش نه وی زور خوش دهویست.

دووهم/ وهك له چهند فهرمووده په کی ساغ و دروسته وه دمردکه وی،
عانیسه ریژوفه زلی تایبه تی هه بووه له لای خودا، وه به سروش پیغمه مبر
دروودی خوی لسمر بی- ناګادارکراوه: که عانیسه له ههر دوو جیهاندا ژنی ده بی، جا
له بهر هم دوو هوپه عانیسه له لای پیغمه مبر نازدار بوو، به لام له کاتی
داستانی بوختیانه گه وره که دا، که کرا بۆ عانیسه، حه زرته ی عانیسه
نه خوش کهوت، ناګای لهم که پین و به پین و هه لاتنه نه بوو، که بوی کرابوو،
له بهر نه وه وهك له وه وپیش نازی عانیسه ی نه ده گرت، تاخودای گه وره
پاکانه ی بۆ عانیسه کرد، به ناردن (۱۰) ده نایه تی قورنان، نیتر پیغمه مبر
دروودی خوی لسمر بی- هیچی له دلا نه ماو گه پرایه وه سهرحالی ناسایی له وه بهری،
ته نانه ت له سهرمه رگیشدا مه بهستی بوو که شوپنه واری نه و رووداوه
ساردوسره له دلی عانیسه دا بسپرتنه وه، بویه له وماوه ناسکه دا له مائی
عانیسه مایه وه تاگیانی پاکي سپارد، وه له هه مان کاتدا موسولمانانیش

تیبگه یه نئی ریژی هاوسه ری خویان بزنان و خاوه نی ریژو فه زلی فه راموش
نه که ن !

به نده بۆ پروونکر دنه وهی ئەم دوو هه لۆیسته ی پیغه مبه ر گوتومه :

بولبول ناز ده کا له گول ده تۆی بۆیه به نه سه ری ده سنوێژ ده شوێی

واته :

حه زره تی پیغه مبه ری خۆشه و یست و نازدار دروودی خوی لسه ر بن له کاتی
بوختانه گه وره که دا که کرا بۆ عانیشه، که عانیشه نه خۆشکه وت، له و
نه خۆشینه دا، هه زره ت وه ک جاران نازی نه ده گرت، به لام له کاتی سه ره
مه رگا، بۆ سه رینه وهی ئەو یادگار ه ناخۆشه، هه زره ت له باوه شی عانیشه دا
گیانی سپارد، دیاره له و ده مه دا، عانیشه فرمی سکی زۆری بۆ هه زره ت
ریژاوه، مه به ست ئەوه یه : چۆن بولبول له شه ودا، که تاریکی دادی، خوی
له گول ده دزی ته وه، به لام به یانی زووده چی خوی هه لده سوێ له بۆن و
به رامه و شه ونمی گول، وه ک داوی چاپۆشی ئی بکا ئاوا، پیغه مبه ریش
دروودی خوی لسه ر بن له به ره به یانی ژیا نی ناو به هه شتا ده سنوێژی به فرمی سکی
عانیشه گرتوه و ئەو گه رده کۆنه ی له دل سه ری وه ته وه.

٢- وه ک چراوگێ بۆ کاری گه ری و شوینه واری ئەو ناکوکییه ی که له ناو
یارانا پروویدا وه له ناو دلایا، ئاماژه ده که ی ن بۆ راستیه ک عانیشه (زمزی خوی ئی
بن) له فه رمووده که ی پێش ئەم فه رمووده یه دا، بۆیه ناوی سه عدی کوپی
عوباده نابا، به لکو دمفه رموی: (پیاوی له پیغه مبه ری سه ری ... دایکم له
ناکاو مرده تاد)، چونکه سه عد له پرووداوی ئیفکدا له سه ر عانیشه ی
نه کردۆته وه، به لکو وه دزی سه عدی کوپی مو عاز وه ستا که ویستی تو له
له سه روکی هه لاتبازه کان بسینی، هه ره وک له گه ل هه زره تی عه لیشدا

لهبهر هه مان هو تا مردن نیوانیان ساز نه بوو !

۶۶۴- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ، الَّذِينَ تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ، فَمَنْ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ الْخَلِيفَةُ، فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا، فَسَمِيَ: عُثْمَانُ وَعَلِيٌّ، وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، وَسَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. (الحديث ۱۳۹۲ - اطرافه في: ۳۰۵۲، ۳۱۶۲، ۳۷۰۰، ۴۸۸۸، ۷۲۰۷) ۷۳:

عومهري كورې خهتاب (رمزي خوي ن بن) كاتې نه بولولئوئهي فارسي زاماري كرد، له پيش شه هيدبووني دا، وهسي تي بو موسولمانان كرد، به شي له راسپيرييه كه ي نه مه بوو، فهرمووي: (به پي ناگاداري من، كه سي تر وهك ئه م چهنه كه سه يه، شايه ني نه وه نييه كه ببې به جينشيني پيغه مبه ر له پاش مردني من، چونكه ئه م زاتانه ي كه من ناويان دينم، پيغه مبه ر دروودي خوي له سر بن هه تا وفاتي كرد هه رلييان رازي بوو، جا ئه مانه هه ركه سيكيان هه لبزاردو كرديان به جينشين ئيتر گوپرايه لي بن و فهرمانبه ري بكهن، وه ناوي ئه م شهن كه سه ي هينا: عوسمان و عه لي و طه لحه و زوبيرو عه بدولرهماني كورې عه وف و سه عدي كورې نه بو و مقاص (رمزي خوي ن بن).

۶۶۵- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَا تَسْبُوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا). (الحديث ۱۳۹۳ - الحديث ۱۳۹۳ - طرفه في: ۶۵۱۶) ۷۴:

(۷۳) لم يخرجہ مسلم (انظر: خاتمة / فتح الباري / ۳ ص ۲۰۶) - المترجم

(۷۴) لم يخرجہ مسلم (فتح الباري / ۳ - خاتمة - ص ۲۰۶) - المترجم

عائیشه (رعزای خوای ن بئ) فہرمووی: پیغہ مہر - درویدی خوای لہسہر بئ - فہرمووی: (جنیو بہ مردووان مہدہن، چونکہ ئہوان رووبہروو بوونہتہوہ لہگہل کردہوی لہوہپیشی خویان، کہ لہجہانا کردوویانہ، ج چاک، ج خراپ، وہ بہپی ئہو کردہوہ پیشینہیان پاداشی خویان و مردہگرن). (تاج/۱/۲۵۵۰).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ماموستای عہسقلانی - رحمتی خودی ن بئ - لہ پایانی (نامہی تہرمدا)، بۆمان پروون دہکاتہوہ: کہ نامہی تہرم دوو سہدو دہ فہرموودہی بہرزہوہکراوی واتیا، بہنجاو شہشیان بئرشتہو موتابہعاتن، ئہوانی تریان پہیوہستی تہواون، واتہ: مہوصوولن، سہدو نو فہرموودہیان دووبارہن، سا یا لہ نامہیہ خوئی دا، یا لہ بابہتہکانی پیشیدا، سہدو یہکیان پالفتہی ئہم نامہیہن و دووبارہنین، پیشہوا موسلیمیش ہہموو فہرموودہ پالفتہکانی گیراوتہوہ، بیجگہ لہم بیست و چوارہیان:

۱. فہرموودہکە ی عائیشہ: (أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى فَرَسِهِ) رقم ۱۲۴۱، ۱۲۴۲ فتح. لہ تہجریدہکەدا نییہ.

۲. فہرموودہکە ی ئوم عہلا سہبارت بہداستانی مہرگی عوسمانی کوری مہظمون، ژمارہ: ۱۲۴۳ ف، ۶۰۱ ت.

۳. ئہنہس (أَخَذَ الرَّأْيَةَ زَيْدٌ فَأَصِيبَ) ز/۱۲۴۶ ف/۶۰۴ ت.

۴. فہرموودہکە ی ئہنہس (مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثَةٌ) ز/۱۲۴۸ ف/۶۰۵ ت.

۵. فہرموودہکە ی عہبدولرہحمانی کوری عہوف (قِيلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ) ز/۱۲۷۵ ف، لہ تہجریدہکەدا نہہاتوہ.

۶. فہرموودہکے ہی سہ ہلی کوری سہ عد: (إِنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ بِبُرْدَةٍ مِّنْ سُوحَةٍ)
 ژ/ ۱۲۷۷ ف/ ۶۱۲ ت.
۷. فہرموودہکے ہی نہ نہس: (شَهِدْنَا بِنْتًا لِّلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ژ/ ۱۲۸۵
 ف/ ۶۱۷ ت.
۸. فہرموودہکے ہی نہ بو سہ عید: (إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرَّجَالُ)
 ژ/ ۱۳۱۴ ف/ ۶۳۲ ت.
۹. فہرموودہکے ہی نیبنو عہ بیاس سہ بارمت بہ خویندنی سوورہتی فاتحہ
 لہ نوژی مردودا. ژ/ ۱۳۳۵ ف/ ۶۳۷ ت.
۱۰. فہرموودہکے ہی جابیر: (زَمَلُوهُمْ بِدِمَائِهِمْ...) ژ/ ۱۳۴۳ ف، لہ تہ جریدہکے دا
 لہم جیگہیہ دا نیہ.
۱۱. فہرموودہکے ہی صفیہ کی گچی شہیبہ، سہ بارمت بہ تہ حریمی مہکے
 ژ/ ۱۳۴۹ ف، لہ تہ جریدہکے دا لہم جیگہیہ دا نیہ.
۱۲. فہرموودہکے ہی جابیر. داستانی شہید بوونی باوکی و ناشتنی. ژ/ ۱۳۵۱
 ف. لہ تہ جریدہکے دا لہم جیگہیہ دا نیہ.
۱۳. فہرموودہکے ہی نہ نہس: چیرۆکی کورہ جوولہکے کہ. ژ/ ۱۳۵۶ ف/ ۶۴۳ ت.
۱۴. فہرموودہکے ہی نیبنو عہ بیاس: (كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ) ژ/ ۱۵۵۷،
 لہ تہ جریدہکے دا نیہ.
۱۵. فہرموودہکے ہی نہ بو ہور میرہ: (سہ بارمت بہ تاوانی نہو کہ سہ کہ
 بہشتی خوی بخنکینی) ژ/ ۱۳۶۵، ۶۴۹ ت (بروانہ تہ خرچی ژمارہ/ ۶۴۹ +
 فتح الباری، بہرگی/ ۳ لاپرہ/ ۲۶۸).
۱۶. فہرموودہکے ہی عومہر: (أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ) ژ/ ۱۳۶۸ ف/ ۶۵۱
 ت.
۱۷. فہرموودہکے ہی نہ بو ہور میرہ، لہ بارہی پہ ناگرتن بہ خودا لہ ناگری

دۆزهخ و سزای گۆر. ژ/۱۳۷۷ ف/۶۵۷ ت.

۱۸. فهرموودهکەى بهراو. کاتى ئیبراهیم مرد ژ/۱۳۸۲ ف/۶۵۹ ت.

۱۹. فهرموودهکەى سه‌مووره. خه‌ونه درێژه‌کەى پێغه‌مبەر -دروودی خوی لسم‌ بى-

ژ/۱۳۸۱ ف/۶۶۱ ت (پروانه ژماره: ۶۶۱).

۲۰. فهرموودهکەى عائیشه: (تَوَقَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ

الْاُثْنَيْنِ). ژ/۱۳۸۷ له ته‌جریده‌کەدا نییه.

۲۱. عائیشه راده‌سپێری که‌له‌گەل ئه‌وانا نه‌نی‌ژری. ژ/۱۳۹۱ ف، له

ته‌جریده‌کەدا نییه.

۲۲. فهرموودهکەى عومه‌ر. راسپێرییه‌کەى عومه‌ر. ژ/۱۳۹۲ ف/۶۶۴ ت.

۲۳. فهرموودهکەى عائیشه: (لَا تَسْبُوا الْأُمْرَاتِ ..). ژ/۱۳۹۳ ف/۶۶۵ ت.

۲۴. فهرموودهکەى ئیبنوعه‌بباس. سه‌بارمت به‌گوته‌کەى ئه‌بوله‌ه‌ب

ژ/۱۳۹۴ له ته‌جریده‌کەدا نییه.

هه‌روا عه‌سقه‌لانى -ده‌مى‌تى خودای ئ بى- فهرمووی: له‌م نامه‌یه‌دا چل و هه‌شت

بیستراو (اثر) ی واتیادا، که‌ هه‌یانه ده‌چیته‌وه سه‌ر هاو‌رپییانى پێغه‌مبەر

-دروودی خوی لسم‌ بى-، هه‌شیانه ده‌چیته‌وه سه‌ر زانایانى دوا ئه‌وان، شه‌شیان

په‌یوه‌ست (موصول)ن، ئه‌وانی تریان بى‌ رشتەن (واته: معلق)ن.

شیخی عه‌سقه‌لانى -ده‌مى‌تى خودای ئ بى- له پایانى (باسه‌کانی کارکردن له‌ناو

نوێژدا) ده‌فه‌رموی:

له‌م باسه‌دا سیو دوو فهرمووده‌ی به‌رزموه بووی واتیا، شه‌شیان بى‌

رشتەن، واته: موعه‌لله‌قن، ئه‌وانی تریان هه‌موو په‌یوه‌ستن، واته: موصولن،

بیست و شه‌شیان دووبارەن، ئه‌وانی تریان که‌ شه‌شن پالفتە‌ی باسه‌که‌ن،

پێشه‌وا موسلیم -ده‌مى‌تى خودای ئ بى- گشتیانی گیراوه‌ته‌وه ئه‌مه‌یان نه‌بی:

۱. فەرموودهگهی ئەبو بەرزە سەبارت بەچیرۆکی بەلەسە بوونی
ولاخەگهی ژ/ ۱۲۱۱ ف.

۲. تەعلیقەگهی عبدالله ی کۆری عەمر سەبارت بە فووگردنی پێغەمبەر
لەناو کړنووشی ناو نوێژی خۆر گیراندا، وا لەپیش ژماره/ ۱۲۱۳ و،
خۆی ژماره ی بۆ دانەنراوه.

۳. فەرموودهگهی ئەبو هورەیرە لە بابەت خۆیندنی سوورمت لەناو
نوێژی شیواندا.

۴. هەروا شیخی عەسقلان دمفەرموئ: ئەم باسە شەش بیسراویشی واتیا.
بیسراو - واتە: اثر = ئەسەر.

هەروا مامۆستای عەسقلانی -رحمەتی خودای ئی- لەکوئایی (باسەکانی
هەڵە ی ناو نوێژدا) دمفەرموئ:

لەم باسەدا نۆژدە فەرمووده ی بەرزەوهکراوی واتیا، دووانیان لەم
نۆژدەیه بئێ رشتە (معلق) ن بۆیه بە نۆژدە فەرمووده دادەنرێن، چونکە
فەرموودهگهی کورەیب (ژماره/ ۵۹۷ ت/ ۱۲۳۳ ف) بە چوار فەرمووده
دادەنرئ، ئاوا:

۱- کورەیب لە عەبدولرەحمانی کۆری ئەزەهرهوه.

۲- کورەیب لە ئیبنو عەبباسهوه.

۳- کورەیب لە عەبدولرەحمانی کۆری ئەزەهرهوه.

۴- کورەیب لە میسورە ی کۆری مەخرەمهوه.

موسلیم -پەزاو رەحمەتی خودای ئی- گشتیانی گێراوتهوه.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۰. نامه‌ی زهکات (کتاب الزکاة)

باسی پیوستی زهکات

۶۶۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: (ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خُمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ). (الحديث ۱۳۹۵ - اطرافه في: ۱۴۵۸، ۱۴۹۶، ۲۴۴۸، ۴۳۴۷، ۷۳۷۱، ۷۳۷۲) ۷۰.

نبینو عه‌باس (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: کاتی پی‌غه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سهر بن - موعازی کوری جه‌به‌لی نارد بو یه‌مه‌ن و کردی به سهرکارو ماموستایان، له‌سهر نهم شیومیه فهرمانی پی‌کردو پیی فهرموو: (ئها تو ده‌جیت بوناو گه‌لیک، که نه‌هلی کیتاب و خاوه‌نی نامه‌ن، کاتی ده‌جیته ناویان له‌پیشدا داویان لی بکه شایه‌تی بده‌ن: که ههر خودا خودایه‌و خودای تر نییه‌و موحه‌مه‌دی کوری عه‌بدو‌للا پی‌غه‌مبه‌ری خودایه، نه‌وجا نه‌گهر بو نه‌مه به گوئیان کردی ئها پیشیان بلئ: که خودا -له هه‌موو شه‌وو ر‌وژیکدا- پی‌نج نویژی له‌سهریان داناوه جا نه‌گهر بو نه‌مه‌یش به‌گوئیان کردی، ئها پیشیان بلئ: که خودا زه‌کاتی له‌سهریان داناوه، که له ده‌وله‌مه‌نده‌کانیان وهرده‌گیری و دهریته‌وه به هه‌زاره‌کانیان، جا نه‌گهر بو نه‌مه‌یش به گوئیان کردی، ئها نه‌که‌یت بجیت، نایابی سامان و ماله‌کانیان هه‌لب‌ژی‌ری

و لهباتی زهکات و هری بگری. وه خوشت له نالھو نزای سته مبار بپاریزه، چونکه ئاهو نزولهی سته مبار تیریکی کوشندهیهو له گهل له کهوان دهرچوو برستی سته مکار دهبرئ و هیچ شتی بهری ناگری تاخوی دهگهیه نیته باره گای په رومردگار (!). (بر: ریاض الصالحین به کوردی بهرگی یه کهم چاپی دووهم لاپه ره/ ۱۹۵ ف/ ۲۰۸/ ۶ ز/ ۲۶).

۶۶۷- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ، قَالَ: مَا لَهُ مَا لَهُ، وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَرَبَّ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللَّهُ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتَقِيْمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ). (الحدیث ۱۳۹۶ - طرفاه فی: ۵۹۸۲، ۵۹۸۳) ۷۶:

ئەبو ئەیوبی ئەنصاری (رمزای خوای ئی بن) فەرمووی: پێغه مبهەر - دروودی خوای له سهر بن- و سهرومال و منال و دایک و باوک و ههست و نهست گشتی به قوربانى گهردی بهرپیی دینی کهرانی گوړی پیرۆزی بئ - به سواری و شترئ بوو، پیاوئ هات جلّه وى ولاخه کهى گرت و رایوهستان و عهرزى کرد: ئەى پێغه مبهرى خودا! کارێکم پئ بفرموو ئەگەر ئەنجامى بدهم بمباته بهههشت، بازئ له یارانیش - رمزای خوابان ئی بن- فەرموویان: چى چى! پێغه مبهریش - دروودی خوای له سهر بن- فەرمووی: (خودا بپهرسته و هیچ هاوبه شى بۆ دامهنئ و نوێژ بکه و زهکات بده و په یوه ندى به خزم و خویشه وه بکه و بۆیان باش به و به پئى حال پئیان ئی مه بره و یارمه تیان بده، ئینجا پئى فەرموو: ده ئینجا بهرى ولاخه که بهرده بابروا له رینگه ی خویشه وه). (تاج/ ۱۳/ ۹ ف/ ۱/ ۴).

۶۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَقَالَ: (دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، قَالَ: تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا أَرِيدُ عَلَى هَذَا، فَلَمَّا وُلِّي، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا). (الحديث ١٣٩٧) ٧٧:

ثَبَو هورمهيره (رمزي خوي ل بن) فهرمووی: پیاوی هاته خزمه تی پیغه مبهر درودی خوی لسمه بن: گوتی: قوربان ! کاریکم پی نشان بده، نه گهر بیکه م بیم به به هه شتی ؟ فهرمووی: (بهس خودا بپه رسته و به ندمی و په رستشی بو بکهو، هیچ هاو به شی بو برپار مه دهو، نویژه فهرزه کان بکهو، زه کاتی فهرزی سهرت بدهو، پوژوی مانگی رده مه زان بگره). پیاوه کهیش گوتی: بهو کهسه که گیانی منی به دهسته، له مانه زیاتر ناکه م، جا که رویشت پیغه مبهر درودی خوی لسمه بن: فهرمووی: (هرکه سی حه زده کا که له م جیهانه دا به چاوی خوی پیاویکی به هه شتی ببینی باته ماشای نه م پیاوه بکا). (تاج/ ٢ ل- ٥٥ ف- ٢ ش/ن)

٦٦٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ، فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: (كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي، مَالَهُ، وَنَفْسُهُ، إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ)، (الحديث ١٣٩٩ - اطرافه في: ١٤٥٧، ٦٩٢٤، ٧٢٨٢) فَقَالَ: (وَاللَّهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ، فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ، وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَّا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَيَّ

رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَاتِلَتْهُمْ عَلَى مَنْعِهَا، قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ
الْحَقُّ. (الحديث ١٤٠٠ - اطرافه في: ١٤٥٦، ٦٩٢٥، ٧٢٨٥) ٧٨:

ئەبو ھوریرە (رمزى خوارى لى بى) فەرمووى: كاتى پيغەمبەر - دروودى خوارى لەسەر بى-
كوچى دوايى كرد، وه لەباش ئەو ئەبوبەكر كرا بەجىنشين (واتە: بە
خەليفە) وئەو عەرمانەى كە لە ئايين ھەلگەرانەو پەيدا بوون، وه
ئەبوبەكر ويستى بچى بەگزيانا، بەم بۆنەيەو عومەرى كورپى خەتاب (رمزى
خوارى لى بى) پيى فەرموو: تۆ چۆن جەنگ دەكەى لەگەل ئەم خەلگەداو،
بەلگەت چيە لەم بارميەو؟ ئەى چى دەكەى لەو كە پيغەمبەر - دروودى خوارى
لەسەر بى- دەفەرموئى: فەرمانم پيكر اوو كە شەرپ لەگەل ئەو خەلگەدا بكەم، تا
شايەتمان دىنن و بەزمان دەلین: (لا اله الا الله: ھەر خودا خودايەو بەس)
ئيتەر ئەو كەسەى كە ئەمە بلئ، ئەوا سەر و مالى خوارى لەمن قەدەغە دەكاو،
خوين و نامووس و سەر و سامانى لە من حەرام دەبئ، مەگەر لەسەر
مافيكى رەوا، كە لەسەرى بئ بە پيى شەرعى خوا، وئيتەر حيساب و
ليپرسينەوئى لەسەر نيازى دئ، لەو دنيايدا لەسەر خودايە؟ جا بۆم روون
بكەرەو: ئايا ئەم ھەلوپستەى تۆ لەگەل ئەم فەرموودەيە پيغەمبەردا
چۆن يەك دەگرەو؟

ئەبوبەكر ريش بۆ وەلامى ئەم رەخنەيەى عومەر- فەرمووى: (ئەمەى
تۆ دەيلى راستە، بەلام مەسەلەكە گەلئ لەم روالەتكارىيە قوولترە، بەخودا
زۆرباش دەچم بەگژ ئەوانەدا كە فەرقى نوپژو زەكات دەكەن و دەلین:
نوپژ فەرزەو دەيكەين و، زەكات فەرز نىيەو نايدەين، چونكە زەكات مافى

ماله، مافیکه خوا له سامانا پیویستی کردووه، نهوهی ئینکاری بکا، ئیکاری له نهصلی له نوصولی ئایین دهکا، جا له بهر نهوه دهچم به گزیدا، سویندم به خودا نه گهر لهم لایه نهوه فهرقی من و پیغه مبهه بکهه لیان هه بوول ناکهه، کهواته نه گهر له مه و بهر گیسکه زه کاتیکیان دابی به پیغه مبهه رو ئیستا به بر و بیانووی بی سهرو بهر، نهیدهه به من، که جینشینی پیغه مبهه رم و فه رمانه روای گشتی موسولمانانم، له سهه نه دانی نهو گیسکه یه دهچم به گزیانا. عومهه دهیغه ره موو: به خودا دیار بوو که کردنی نهو جهنگه شتی بوو له خوداووه خوئی نابوویه ناو دلی نه بو به کروه، وه منیش بووم دهر کهوت که فه رمایشته کهی نه بو به کهر راست بوو) (تاج/۲/۱۲ ف/۴ - ش/د/ت/ن).

تاوانی زهکات نه دهر

۶۷۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (تَأْتِي الْإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا، عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ، إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا، تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا، وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ، إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا، تَطَوُّهُ بِأَظْلَافِهَا، وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا، وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ). قَالَ: (وَلَا يَأْتِي أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا يُعَارَ، فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ، فَأَقُولُ: (لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا، قَدْ بَلَغْتُ، وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ، لَهُ رُغَاءٌ، فَيَقُولُ: يَا مُحَمَّدُ، فَأَقُولُ: (لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ). (الحديث ۲/۱۴۰ - اطرافه في: ۲۳۷۸، ۳۰۷۳، ۹۶۵۸) ۷۹:

ئهم فهرموودهیه دوو فهرموودهیه، یه که میان له بهرگی سیی ریاض

الصالحیندا، زنجیر ۲۱۶/۵ ل-۹۰۰ف۹. تەرجمە کوردییه‌کە ی ئاوايه:

ئەبو ھوریرە (رەزى خۇى ئى) ڤەرمووى: پېغەمبەردرود دڤەرموئ:
(ئەوگەسەى خاوەنى زېرپوزىو بى و زەكاتى ئى دەرئەگا، لەرۆزى قىامەتا،
ئەو زېر و زىوہ سوور دەرئیتەوہ، لەناو ئاگرى دۆزەخا، تادمبى بەيەك
پارچە ئاگرى سوور، ئەوجا تەنىشتى و ناوچەوانى و پىشتى و ھەموو
لەشى ترى پېئى داخ دەرئى، ھەموو جارئ كە سارد دەرئیتەوہ، سەرلەنوئ
سوور سوورى دەرئیتەوہ بۆى و ديسان واى ئى دەرئیتەوہ، ئىتر لەو رۆژەدا
كە پەنجا ھەزار سال دريژە، ئەو كابرەيە ئەمە حالىيەتى، ھەتا دادگايى
بەندەگان لەناو خۇيانا لە دادگاي خودادا تەواو دەرئى، ئەوجا رېگەى خۇى
نیشان دەرئى، سا يا بۆ بەھەشت، يا بۆ دۆزەخ.

گوترا: ئەى پېغەمبەرى خودا ! ئەى وىتر؟

ڤەرمووى: (وہ ئەوہى خاوەنى وىتر بى و، مافى مافدارانى ئى نەدا، كە
يەكئ لەو مافانەى كە لە وىتردا ھەن ئەوہيە: ئەو رۆژەى كە وىترەكە
دەرئى بۆ سەر ئاوو ئاودەرئى و دە دۆشرئ، لەو شىرەى ئەو رۆژەيشدا
مافى ھەزارانى واتىادا، وەك خەرمانلۇغەى خەرمان، ئەو خاوەن وىترەى
كە مافى مافدارانى ئى نەدا، لە رۆزى قىامەتدا، لە دەشتىكى كرکاي كرکا،
لەسەر دەم رایدەخەن بۆ ئەو وىترانە، وەتا بلىيت زل و ڤیلەتەن و
ڤەبەن و يەك پارئەشيان كەم نييە، ئىتر ئەوانيش بەپا دەيشيلن و بە
دەم دەيگەزن و ڤەبى ئى دەرئى، گشت جارئ كە دوايىيەكەيان بەسەریدا
تى دەپەرئى، ديسانەوہ بەرەپەكەيان دەگيرنەوہ بۆ سەرى ئىتر ئەمە
حالىيەتى لەو رۆژەدا، كە پەنجاھەزار سال دريژە ھەتا مەحكەمەو
دادپرسىي ناو بەندەگان تەواو دەرئى، ئەوجا رېگەى خۇى پىشان دەرئى،
سايا بۆ بەھەشت يا بۆ دۆزەخ.

گوترا: ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەى رەشەولاخ و مەرو بزن ؟

فەرمووى: (وہ ئەوہى خواہنى رەشەولاخ و مەرو بزن بىئو، مافى ھەزارانىان ئى نەداو زەكاتى شەرىعیان ئى دەرئەکا، لە پۇزى ژینەویدا، لە قیامەتدا، لە دەشتىكى كرکای كرکا، لە سەردەم بۆيان رادەخرى، ئەو ئازەلە لەو کاتەدا، نە تاقە يەکیکیان کەمە، نە شاخبار دراویکیان واتیادا، نە کۆلى، نە شاخ شکاوى، بەلکەو ھەموو زرت و زيت و بز و نامادەن بۆ شەپە شۆق و قۆچ وەشانەن، ئیتەر بە شاخ دەیدەنە بەر شۆق و بە سم گیرەى دەکەن، گشت جارى کە دوايە کەیان بەسەریدا تى دەپەرى، دیسانەو بەراییە کەیان دەگیرنەو بە سەرى، ئیتەر ئەمە حالىەتى لەو رۆژەدا کە پەنجا ھەزار سال درێژە، ھەتا مەحکەمەى ناوەندە بەندەگان تەواو دەبى، ئەوجا رینگەى خۆى پى نیشان دەدرى: جا يا بۆ دۆزەخ، يا بۆ بەھەشت.

گوترا: ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەوا بپريار (حوکم) ى زىرو زیوو و شترو رەشەولاخ و بزن و مەرمان زانى ئەى بپريارى ولاخى بەرزە چيیەو چۆنە؟

فەرمووى: (ولاخى بەرزە سى جۆرە: بۆ ھەندى پياو مايەى پاداش و خیرە، مايەى تاوان و شەپە بۆ ئەو پياوہى کە رايدەگرى بۆ ریاو چاوہو خۆنەندەن و شانازی کردن و ھەروا بۆ دوژمنایەتى و دزايەتى گەلى ئیسلام و لە دزى موسولمانان!

بەردەو تارمەھى داپۆشەریشە بۆ ئەو پياوہى کە لەرینگەى خودادا رايدەگرى و بۆ پروسوورى ھەردوو جیھان، کارو کەسابەتى پيوە دەکاو، ئەو مافەى کە خودا لەسەر ئەو ولاخەى داناو، کە بریتىيە لە خەباتگيران لەسەر پىشتى فەرامۆش نەکا، لەکاتى خۆیدا ئاوو ئالىكى دەدا، وچانى دەدا، ناپرەتینى، مايەى پاداشى باش و خیرى گەورەیشە بۆ ئەو پياوہى کە

راپیده گری بۆ غەزا کردن و تیکۆشان لەبەر ڕەزای خودا، بۆ بەرژەوه‌ندیی گەلی ئیسلام، لە مێرگێکدا، یا لە مێرغوزاریکا دەیبەستیتەو، ئیتەر ئەو و لآخە ھەرچی بخوات لەو مێرگ و مێرغوزارەو، چەندە لەو لەو مەرە بڵەومرێ، بە ژمارەى ئەو چاکەو خێرو خێرات بۆ خاوەنەکەى دەنووسرێ، تەنانەت ئەگەر مەر بەندەکەى بپسینێ، یان پەت و گوریسەکەى بپچرپینێ، وە سەرێ دووسەر غار بکاو، باى باڵى خۆى بداو، یاری بکاو، تەنانەت ئەگەر بەبێ سوارەکەیشى تەراتین بکا، ھەتا لەکاتى وایشدا، خودا بە ژمارەى شوپن سم و بە ژمارەى تەرس و مێزەکەى چاکەو خێرى بۆ دەنووسرێ.

گریمان خاوەنەکەى بەسەر ئاوێکا بردى، نیازى ئەو ھەیشى نەبێ کە ئاوى بدا، بەلام و لآخەکە لە خۆیەو دەمى نایە ئاوەکەو و لێى خواردەو، ئەو بە قەد ژمارەى ئەو ئاوەى کە دەبخواتەو چاکەى بۆ دەنووسرێ!.

گوترا: قوربان! ئەى گویدریژ؟

فەرمووی: (لەبارەى گویدریژەو ھیچ سرووشیکم بەتایبەتى بۆ نەھاتوو، تەنیا ئەم ئایەتە دانسقەو کەم ھاوتایە نەبێ، کە تیکرا گشت جۆرە خەیرى، کەم و زۆر دەگریتەو، کە دەرمووی: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ، وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾. (۷-۸) - زلزە - ۸/۹۹ واته: ھەر کەسێ بەقەى سەنگى تۆسقالی چاکەى کردبێ پاداشتەکەى و مردەگری، ھەروا ھەرکەسێ بەقەى سەنگى تۆسقالی خراپەى کردبێ، پاداشتەکەى و مردەگری..)، (ریاض الصالحین، کوردی/۳/۹۰۰ ف/۹ ش).

فەرموودەى دووھەمیان لە بەرگی سێى تاجول ئوصول دا، و مرگەراوھ کوردییەکەى، لە لاپەرە/۲۹۶ ز/۱۰۹ ف/۲ - دا ئاوايە:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خىواي نى بىر) فەرمووى: پىغەمبەر درووى خىواي لەسەر بى.

ھەتسايەو، وتارىكى فەرموو بۆمان، باسى ناخونەك و دەستپىسى لەمالى تالانى كرد، وە ئەوئى بە تاوانىكى گەئى گەورە دانا، وە فەرمووى: (نامەوئى لە پۆزى قىامەتدا بەيەكىكتان بگەم سەپئى ماينى، بەلووشكە لووشك، بە قەلاندۆشكانىيەو بى، كە لە جىھانا بەناھەق بەدەستى ھىنابى، بىت بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرى خودا دەخىلتەم لىم قەوماو، بەدەستى ئەسپەو پەرىشانم، ھەم شەكەت و ماندووم و ھەم ئابرووم چوو، دەى فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم كە من دەسەلاتى ھىچەم نىيە بۆت كە بىكەم، من لە كاتى خۆيدا پىتەم راگەيانددوويت، نامەوئى لە پۆزى قىامەتدا بگەم بەيەكىكتان مەپى، يا بزنى، بە بارمبارو قارە قارو باعە باع، بەسەر نەپەى شانىيەو بى، بى و بلى: ئەى پىغەمبەرى خودا! فرىامكەو منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بۆتى بكەم، من لەكاتى خۆيدا پىم راگەيانددووى !

نامەوئى لە پۆزى قىامەتدا بەيەكىكتان كەسى (بە ھاتووھاوار قىزە قىز) بە قەلاندۆشكانىيەو بى، بىت بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم، من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بىكەم بۆت، من لەكاتى خۆيدا پىتەم راگەيانددوو، نامەوئى لەپۆزى قىامەتدا بگەم بە يەكىكتان نكالو جىل و بەرگ (بەخششى) بە قەلاندۆشكانىيەو بىت، بى بۆ لام و بلى: ئەى پىغەمبەرى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم نىيە كە بىكەم بۆتو، من لە كاتى خۆيدا پىتەم راگەيانددوو، نامەوئى لە پۆزى قىامەتدا بگەم بەيەكىكتان مردە مال و زىرو زىوى دزىتى و گزىتى و فزىتى، بەقەلاندۆشكانىيەو بىت، بىت بۆلام و بلى: ئەى پىغەمبەرى خودا ! فرىامكەو، منىش پىئى دەللىم: من دەسەلاتى ھىچەم

نبيه كه بيكه م بؤت، من له دنيا دا، سه بارمت بهم كاروباره، پيتم
 راگه ياندووه. له گيرانه وهيه كدا: نهى خه لكينه انهى موسولمانينه! هر
 كه سيكتان كران به سهركارو كار به دهستي ئيمه ن له سهر كارى، له كاروبارى
 موسولومانان، وه به قه دهرزيهك، يا زياتر، له و كارى له ئيمه شارده وه
 قولى دا بو خوى و به دزيه وه حه شارى دا، نه وه داده نرى به گزيتى
 دهستپيسى (غولل). وه له رۆزى قيامه تدا دهينى به سهر شانیه وه
 به بهرچاوى نه وه همكه عه شاماته وه دهيهينى بو مهيدانن بو پاى ههق و
 حساب و ليپرسنه وه! نه وا به هويه وه باش باش تهريق و ريسواو شهرمه زار
 دهينى، وهك خوداى گه و ره مه زنن له م ئايه ته دا، سه بارمتى بهم بابيه ته
 دهقه رموى: ﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - نايه تى ئالى عيمران/ ١٦١/٣-
 واته: ههر كه سى دهستپيسى و ناپاكى و دزى و گزرى له مالى دهسكه وتى
 جهنگى ئايينى بكاو به ناههق لى قول بدا بو خوى، نه وه له رۆزى
 هه لسانه وه دا كه رۆزى قيامه ته، دهينى به سهر شانیه وه دهيهينى بو
 مهيدانى ليپرسنه وه به هويه وه باش ريسواو شهرمه زاردهينى. خوا په نامان
 بدا. نامين. (تاج/ ٢٩٦/٣ ف/ ٢ ز/ ١٠٩ باسى به رتيل و ديارى بو كار به دهست
 ناره وايه: تَحْرِمُ الرِّشْوَةَ وَالْهَدْيَةَ عَلَى الْحَاكِمِ).

٦٧١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ: (مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ، مَثَّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ،
 لَهُ زَبَبَتَانِ يُطَوِّفُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ، يَغْنِي بِشِدْقَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا
 مَالُكَ، أَنَا كَنْزُكَ، ثُمَّ تَلَا: (وَلَا يَخْسِبَنَّ الَّذِينَ يَنْخَلُونَ.. الْآيَةَ). (الحديث ١٤٠٣
 اطرافه في: ٤٥٦٥، ٤٦٥٩، ٦٩٥٧) ^{٨٠}:

(٨٠) اخذته مسلم بالمعنى: (ج/ ٧ ص ٦٩ عن ابي هريرة، و ص ٧٢ عن جابر، صحيح
 مسلم بشرح النووي - مبحث اثم مانع الزكاة).
 المترجم

ئەبو ھوریرە (رەزى خەوى ئى بىن) فەرەمووى كە خۆشەويست دروودى خەوى لەسەر بىن:

فەرەمووى: (هەر كەسى خەوى مالى پى بدات و زەكاته كەى نەدا، لەرۆزى قىامەتدا دەبى بەنپەرە خەفیانىكى سەرگەرى زەھراوى، دوو كە ئەبى دەرپەرىوى لە دەم داىە، جا وەك كە ئەمە لە مى گادا، ئاوا ئەلقە دەخوات بە مىلوا، دەنووسى بەهەردوو لالغاومیدا، سەرى لەم لالغاومى و كلكى لەم لالغاومە كەى تری گیر دەكاو، بە تەوەسەوە بۆ زیادە سزا، پى دەلى: من ماله كەى خۆتم، من گەنجه كەى خۆتم !)

ئىنجا خەزەرت دروودى خەوى لەسەر بىن: بۆ پەشتىوانى ئەم فەرەموودەى ئەم ئایەتە پەرۆزەى خۆیندو: ﴿لَا يَخْسِبُ الَّذِينَ يُبْخَلُونَ...﴾

واتە: ئەوانەى كە رۆزى و چروكى دەكەن، لە بەختكردنى ئەم مالى و داراییەدا، كە لە سایەى خەوادە پىیان دراو، باوانەزانن كە ئەم رۆزى و رەزىلەى بۆ ئەوان چاكە، بەلكوو ئەو زۆر بەدو خراپە بۆ دواپۆزىان، ئەم بەشە ماله لەكوئ سامانەكانیان، كەهەقى خاوەن هەقەنەو، ئەوان لەبەر رۆزى نایەدن پىیان، لەرۆزى رەستاخیزدا، دەكرى بەتەوقى ئاسنین و دەكریتە مىلان ! (تاج/۲-۱۱-۳-ش/ت/ن).

ئەم مالهى زەكاته كەى بدەرى بەر ئەم (كەنە ناكەوى كە

هەرهەشەى سەخت لە خاوەنە كەى كراو

۶۷۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ دَرَاهِمٌ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسٍ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ) (الحديث ۱۴۰۵ - اطرافه في: ۱۴۴۷، ۱۴۵۹، ۱۴۸۴) ^{۸۱}:

ئەبو سەئیدی خۇدری (رەزىي خۇاى ئى بىن) فەرمووى: پېغەمبەر -جروودى خۇاى لەسەر بىن- فەرمووى: (زىو لە پېنج ئۆقىيە كەمتر بى زەكاتى ئى ناكەوى، پېنج ئۆقىيە دەكاتە دوو سەد درەھەم، ژمارەى وشتر لەپېنج وشتر كەمتر بى زەكاتى ئى ناكەوى، دانەوئە لە پېنج ويسق كەمتر بى، زەكاتى ئى ناكەوى). (تاج/۲/۱۵ ف/۴ + ل/۲۵ ف/۱).

رافە و شىكردنەو:

۱. پېنج وەسق دەكاتە سەد صاع، بەپيوانەى كوردەوارى دەكاتە نزيكەى چل و پېنج تەنەكە.
۲. درەمى شەش دانقە، دە درەم حەوت مسقالە، كەواتە: دوو سەد درەم دەكاتە: سەدو چل مسقال.

خیر کردن له كهسابهتى پاك

۶۷۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ ثَمَرَةٍ، مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ، وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ، وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِمِيزَانِهِ، ثُمَّ يُرَبِّهَا لِصَاحِبِهِ، كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلَوْهٗ، حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ) (الحديث ۱۴۱۰ - طرفه في: ۷۴۳۰):

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇاى ئى بىن) لە پېغەمبەرەو -جروودى خۇاى لەسەر بىن- دەفەر موئ: (ئەوھى خیرى بکا، لە كەسابەتى حەلال چونكە ھەرچى حەلال نەبى خودا وەرى ناگرئ، ئەوھى خیرى بکا لە حەلال، خوداى مېھربان بە دەستى راستى خۇى وەرى دەگرئ، وەك چۆن يەكئ لە ئیوھ جوووانووى ماينئ، یا پارینە وشترئ، بۆ خۇى پەرودەكا، خودايش ئەو خیرە ئاوا پەرودە دەكا، تا تەواو گەورە دەبئ، وەبەقەد كیویكى ئى دئ). (تاج/۲/۶ ف/۴).

تا زوو خیر بکری درهنگه

۶۷۴- عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (صَدَّقُوا، فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا، يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ، لَقَبِلْتُهَا، فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا). (الحديث: ۱۴۱۱ طرفاه في: ۱۴۲۴، ۷۱۲۰) ^{۸۲}:

حاریثه ی کوری وهب (رمزی خوی ن بن) فهرموی: بهگویی خۆم لهزاری پیرۆزی خۆشهویستم بیست درودی خوی لهسەر بن. دهیضه رموو: (تازوو خیربکهه درهنگه هاكا كهوتنه پۆزگارێکی واوه كهستان دهست ناکهوی، كهخیرتان ئی وهربگری، هاكا وای لیهات پیاو بهمالی خیرهوه بهسهه خهلكا بسورپتهوه، بهلكوو ئهوه كهسهی كهخیرهكهی دهداتى پێی دهئى: ئهگهر دوینی بهاتیتایه لیتم ومردهگرت، بهلام ئیستا كارم پێی نییه، لهبههرئهوه ومی ناگرم ! لهئهنجامدا كهسی دهست ناکهوی كهخیرهكهی ئی ومربگری). (تاج/ ۱۰ ل/ ۷۳ ف/ ۴ - ش).

۶۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تَقْرُومُ السَّاعَةُ، حَتَّى يَكْثَرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِضَ، حَتَّى يُهَمَّ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ، وَحَتَّى يَعْزِضَهُ، فَيَقُولَ الَّذِي يَعْزِضُهُ عَلَيْهِ: لَا أَرَبَ لِي). (الحديث ۱۴۱۲) ^{۸۳}:

ئهبو هورمیره (رمزی خوی ن بن) له خۆشهویستهوه درودی خوی لهسەر بن. دهفه رموی: (قیامهت هه ئناسی، تا مال له نیوانتانا وا زۆردمبی، دمبی به لیشاو، ته نانته خاوهن سامان دمکهویته مشووری ئهوهوه دمبی كهسیکی وای دهست بکهوی،

(۸۲) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الرِّكَاعَةِ أَيْضًا: (صحيح مسلم بشرح النووي/ ۹۹/۷). -الترجم-

(۸۳) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الرِّكَاعَةِ، بِأَب: التَّغْيِيبُ فِي الصَّدَقَةِ قَبْلَ أَنْ رَقِمَ: ۱۵۷.

کہ خیر و زمکاتی لی و مربگری ! هتا نه گاته نه وه خاومن سامان خیر و زمکات دمبا بؤ مهردووم، به لام نه وهی که بؤی دمبا لکی و مرناگری و پیی دهلی: کارم پیی نییه.

۶۷۶- عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ، أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعِيْلَةَ، وَالْآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ، فَإِنَّهُ لَيَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ، وَأَمَّا الْعِيْلَةُ، فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لَيَجِدَ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لَيَقْفَنَ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ، لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ، وَلَا تَرْجُمَانِ يُتْرَجَمُ لَهُ، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ: (أَلَمْ أَوْتِكَ مَالًا فَلَيَقُولَنَّ: بَلَى، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ: أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا؟ فَلَيَقُولَنَّ بَلَى، فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، فَلَيَتَقَيَّنَنَّ أَحَدُكُمْ النَّارَ، وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ). (الحديث ۱۴۱۳- اطرافه في: ۱۴۱۷، ۳۵۹۵، ۶۰۲۳، ۶۵۳۹، ۶۵۴۰، ۶۵۶۳، ۷۴۴۳، ۷۵۱۲) ^{۸۴}:

عهدی کوپی حاتم (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: له خزمه تی چه زرمندا بووم. درودی خوی لسمیر بی: له و کاته دا دوو پیاو هاتن بؤ خزمه تی، یه کیکیان سکاالی له دهستی هه زاری کرد، نه وی تریان سکاالی له دهستی ریگری و جهرده یی کرد. پیغه مبه ریش. درودی خوی لسمیر بی: فهرمووی: (نه ی عه دی ! نایا شاری حیرت دیوه؟ گوتم: نه مدیوه، به لام ناوو نیشانیم بیستوو، فهرمووی: (نه گهر مهرگ مؤلته ت بدات و ته مهنت دریژی، به چاوی خو ت نافرم تی که زاوه نشین ده بی نی له حیرموه دی، ته وافی که عبه دهکا، به بی نه وه ی

کەسیکی لەگەڵدا بێ، وە لەو ماوەیدا لەخودا نەبێ لەکەسی تر ناترسی، چونکە ئاوا پێگەوبان ئەمین و بێ ترس دەبێ و جەردەو پێگر نامێن، منیش لەدای خۆمدا گوتم: ئەو دەشێ ئەو جەردانەی ھۆزی طەی چییان بەسەر بێ و بۆ کوێ بچن، ئەوانەی کە ئیستا ئەم ولاتەیان کردوو بە ئاگر. حەزەرت فەرمووشی: (ئەگەر تەمەنت بەبەر یەو ھەبێ گەنجینەکانی کیسرا فەتەح دەکری، ئەو گشتە گەنج و سامان و گەوھەرە دەکەونە دەستی مسوڵمانان و مسوڵمانان بەتالان دەیاننەن بۆ خۆیان!).

عەزیزم کرد: مەبەستت کیسرای کۆری ھورموزە کە ئیستا شای ئێرانە ؟ فەرمووی: بەئێ، مەبەستم ئەو، ھەروا ئەگەر تەمەنت درێژبێ بەچاوی خۆت پیاو دەبینی بە چنگی زیڕەو، یا بە پێ چنگی زیو، دەسوورپێتەو، بەلام لەبەر زۆری پارو و پوول و لێشای مال، کەسی دەست ناکەوێ کە ئەو چنگە زیڕو زیوێ لێ وەرگری، سویندم بەزاتی خودا، ئێو یەک بەیەکتان لە پوژی قیامەتدا کە دەگەنەو بەخەرمەتی خودای خۆتان، ھەرکەسەتان بەتەنھا خۆی دەجێتە بەردەستی خودا، خودا بەخودی خۆی بەبێ پەردەو بەبێ تەرجومان و زمانزان قسەتان لەگەڵ دەکا، دەفەرموێ بەبەندە لەو گفتوگۆیەدا: ئایا لە دنیا دا پێغەمبەرەم نەنارد بۆ سەرت، ھەتا فەرمانی منت پێ راگەینێ؟ بەندە دەئێ: بێ، بەئێ، دەفەرموێ: مال و منالەم دابوو پێت یا نا؟ خێر و بێریکی زۆرم پێزاندا بۆ بەسەرتا یا نا؟ بەندە دەئێ: بەئێ وابوو، ئێتر ئەو بەندە کە سەیری لای راستی خۆی دەکا دۆزەخ دەبینی، کە تەماشای لای چەپی خۆی دەکا دیسان ھەر دۆزەخ دەبینی، جا کە حال وایە خۆتان بپاریزن لە ئاگری دۆزەخ، ئەگەر چی بەلەتی دەنکە خورمایەکیش بێ، ئەو ھیشی کە نییەتی بەخێرو خێرات خۆی لە ئاگر قوتار بکا، بابە قسە ی باش و زمانی

شیرین خوی رزگار بکا). عهدی فہرمووی: من خۆم بہ چاوی خۆم دیتم کہ زنی کہ ژاوەنشین لە حیرەوہ دہات و تہوافی کہ عہدی دہکردو ترسی کہسی تری نہبوو، ترسی خودای گہورہ نہبی، وہ من خۆیشم یەکیک بووم لەو لەشکرەدی کہ گەنجینەکانی کیسرامان بہ تالانی گرت، ئیوہیش ئەگەر تەمەنتان درێژ بی ئەوی کہ پێغەمبەر - دروودی خوی لەسەر بی - فہرمووی بہ چاوی خۆتان دەبینن). (تاج/ ۴/ ۳۶۲ ف/ ۱) ئەم تەرجەمەییە دەقی ئەو پێوایەتەدی بوخاریی کہوا لە (کتاب المناقب) باب علامات النبوة فی الاسلام (بروانہ: عمدة القاریء/ ۱۶ ص/ ۱۳۴ ژمارەدی فہرموودە/ ۱۰۰). ھەر و ھا بروانہ: ریاض الصالحین/ کوردی بەرگی یەکەم ژمارە/ ۲۳-۱۳۹).

۶۷۷- عن أبي موسى رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ، يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ، ثُمَّ لَا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ، وَيُرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتَّبِعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَتًا يُلْذَنَ بِهِ، مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ) (الحديث ۱۴۱۴) ^{۸۵}:

ئەبو موسای ئەشعەری (زمزی خوی لێ بی) فہرمووی: خۆشەویست - دروودی خوی لەسەر بی - فہرمووی: (مەردوم دہکەونە پۆزگارێکی واوہ، پیاو بەزێری خێرەوہ مالەو مال و شارەو شار دەسوورپێتەوہ تابیکا بەخێر، یا بیدا بەزەکات، بەلام ھەژاری دەست ناکەوئ کەلێی وەرگرت، لەبەر زۆری مال کەس نایەوئ، و دەببینرئ چل ژن شوینی تاقە پیاوئ دہکەون و پەنای بۆ دەبەن، تا سەرەوکارییان بکاو، کەس دەسدرێژیان لێنەکا، ئەمەیش لەبەر کەمی پیاو و زۆری ژن، بەھۆی زۆری ئازاوەو زۆری کوشتنەوہ). (ریاض/ ۴/ ل/ ۱۳۲۲ + تاج/ ۲/ ۵۹ ز/ ۲۳ ف/ ۲).

خیر که میشی هر زوره

۶۷۸- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ، أَنْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ، فَتَحَامَلَ، فَيُصِيبُ الْمُدَّ، وَإِنَّ لَبَعْضَهُمُ الْيَوْمَ لَمِائَةَ أَلْفٍ. (الحديث ۱۴۱۶) ۸۶:

نهو مهسعوودی نه نصاری (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: جاران کاتی پیغه مبه ر دروودی خوی لمسر بی. که فهرمانی پیمان ده کرد به کردنی خیر و سه دهقه، هه مانبوو ده چوو بو بازارو کول کیشی ده کردو مشت دانه و پیلای په یدا ده کردو دمیکرد به خیر، نه و سا له کاتی پیغه مبه رداو به سه رینی نه و زاته، حالی نیمه وابوو، به لام نیسته خه لک دارابوون، هه ندی له برادران سه د هه زار دره و دیناریان هه یه).

۶۷۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: دَخَلَتْ أَمْرَأَةً مَعَهَا ابْتَنَانِ لَهَا تَسْأَلُ، فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ ثَمَرَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا، فَقَسَمْتُهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ، فَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْنَا فَاخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: (مَنْ ابْتَلَى مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ شَيْئًا كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ). (الحديث ۱۴۱۸ - طَرَفُهُ فِي: ۵۹۹۵) ۸۷:

عائیشه (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: زنی دووکچی خوی پیبوو، هاته لام بو سوال، منیش تاقه دهنکی خورمام هه بوو دام پی، نه ویش له تی کرد بو هه ردوو کچه که ی و خوی لی نه خوارد، نینجا هه لساو رویش، که پیغه مبه ر دروودی خوی لمسر بی. هاته وه نه مه م بو گیرایه وه، فهرمووی: (که سه ی

(۸۶) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ: (صحيح مسلم بشرح النووي ج/۷ ص ۱۰۵، باب الحمل بأجره). - المترجم.

(۸۷) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْبَرِّ وَالصَّلَةِ.. فضل الاحسان إلى البنات، رقم ۲۶۲۹.

دووچارى دهستى كچ بېئو خودا بيهوئ بههوى كچه وه تاقي بكاته وه،
وهباش بئ بؤيان، ئيتړ كچه گان يهك بن يا پتر، خودا له پرؤزى قيامه تدا
بههوى نهو كچانه وه پرزگارى دهكا له ناگرى دؤزه خ). (رياض/۱/ ۲۳۴ ز/ ۳۳
ژماره/ ۱۰/ ۱۲۶۹ + تاج/ ۱۱/ ۹/ ف/ ۴/ ز/ ۲).

كام خيره زور خيره

۶۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْراً؟ قَالَ: (أَنْ تُصَدَّقَ
وَأَنْتَ مَحِيحٌ صَحِيحٌ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُنْهَلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ
الْحُلُقُومَ قُلْتَ: لِفُلَانٍ كَذَا، وَلِفُلَانٍ كَذَا، وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ). (الحديث ۱۴۱۹-
طرفه في: ۲۷۴۸) ۸۸.

ئهبوهورهيره (رمزي خواي ن بئ) فهرمووى: پياوئ هاته خزمه تي
خوشه ويست - درووى خواي لمسر بئ - عهرزى كرد: نهى په وانه كراوى خودا! كام
خيرو به خشينه پاداشتي گه وره تره؟ فهرمووى: (نهو خيره ي كه دهيكه ي
له شت ساخ بئو دلت به مالدارى خوش بئو، مه ترسى هه ژار كه وتنت
هه بئو هيواي دهوئمه ندبوننت هه بئ، نه وهك كه مته رخه مي بكه ي تا
نه ودهمه ي كه گيان ده گاته سهرليو، وه مردن يه مخه ت ده گري، جانه و حله
به په له پرووزه بلئي، نه وه بؤ نه م و نه مه بؤ نه و، تازه چ سوودا گريمان
نه گهر سووديشي هه بئ كه مه له چاو خير كردنى حالي له ش ساخيدا،
چونكه نهو شته له دهستى دهرچووه وده بئ به مالى يه كيكي تر!).
(تاج/ ۵۷/ ۲/ ف/ ۱- ش/ ن).

۶۸۱- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ لِحَقًّا؟ قَالَ: (أَطْوَلُكُمْ يَدًا). فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَذَرُغُونَهَا، فَكَانَتْ سَوْدَةً أَطْوَلَهُنَّ يَدًا، فَعَلِمْنَا بَعْدُ: أَلَمَّا كَانَتْ طُولَ يَدِهَا الصَّدَقَةَ، وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا لِحَوْقًا بِهِ، وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ. (الحديث ۱۴۲۰) ۸۹:

عائشه (رضی خوی آن بی) فہرمووی: ہندیٰ لہاوسہرہکانی پیغہمبہر - درودی
خوی لسمہر بی۔ عہرزی پیغہمبہریان کرد: لہپاش مردنی تو کاممان زووتر
دہمرین و لہو دنیا بہخزمہتت دہگہینہوہ؟ پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بی۔
فہرمووی: (نہوہتان کہ دہستی دریژترہ زووتر دہگاتہوہ بہ من) جا
ژنہکانی پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بی۔ تہلئ قامیشیان ہینا باسکی خویان پی
پیوا، تابزان دہستی کامیان دریژترہ، بہلام لہدواییدا دہرکہوت مہبہستی
حہزمت لہدہستی دریژ، خیرہومہندی و بہخشندهی بوو، چونکہ سہوہ
لہ ہہموویان باسکی دریژترہ بوو، (بہلام زمینہب لہپیش ہہموویانا
نہمری خودای کرد، دیاربوو کہدہست دریژیہکھی زمینہب بریتی بوو لہ
خیرہومہندی و خیرخواہی، چونکہ ہہمیشہ بہدہستی خوی نیشی
دہکردو کوٰی دہکردہوو دہیکرد بہخیر و چاکہ). (تاج/۵/۱۶۰/ف ۱/م/ب)۔

پافہو شیکردنہوہ:

شیکہرہوہکانی نہم فہرموودہیہ زورقسہیان لہم فہرموودہیہ کردوہو،
لہبارہی توفیق و سازان لہنیوان خاتوو سہوہو خاتوو زمینہبہوہ۔ گرنگ
نہوہیہ کہجوڑی خیری نایابی پیڈمزانری۔

خیر به دهوله مه ندو دزو داوین پیس

۶۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (قَالَ رَجُلٌ: لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ عَلَى سَارِقٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِي زَانِيَةٍ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ؟ لَا تُصَدِّقَنَّ بِصَدَقَةٍ، فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ، فَوَضَعَهَا فِي يَدِي غَنِيٍّ، فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ: تُصَدِّقُ عَلَى غَنِيٍّ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ، عَلَى سَارِقٍ، وَعَلَى زَانِيَةٍ، وَعَلَى غَنِيٍّ، فَأَتَى: فَقِيلَ لَهُ: أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِيفَ عَنْ سَرِقَتِهِ، وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِيفَ عَنْ زَنَاهَا، وَأَمَّا الْغَنِيُّ أَنْ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ، فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ). (الحديث: ۱۴۲۱)؛

نه بو هورمه رده (رمزي خوي لي بر) فهرمووي: خو شه ويست دروودي خوي له سر بي - له سر و مال و منال و هه ست و نه ست گشتي به قورباني نه و گهرده بي، كه له پي دي نيكه راني گوږي پيروزي دمنيشي فهرمووي: پياوي دهب له نه وهوي ئيسرائيل، ده لي: به خودا دهب نه مشه و خيرئ بكه م، شه و خيركه ي دهب او دمنيته ناوده ستى دزيكه وه، بو به ياني خه لك ده لين: زور سهيره ئيمشه و خير به دزي كراوه ! خيركه ره كه ده لي: خودايه ! سو پاس بو تو له سه ر نه م خير به م دزه (چونكه نه مه ويست و خواستى تو ي له سه ربووه، خواستى تو يش پره له زانستى به رزو، بي دانايى نيه) دهب خيرئ تر بكه م، خيركه ي دهب او، دمنيته ناوده ستى ژنيكى داوین

(۹۰) اخراجة مسلم في الركاة، باب: ثبوت آخر المتصدق وإن وقعت صدقته في يد غير

أهلها، رقم: ۱۰۲۲.

پیسەو، بۆ بەیانی دیسان خەلك دەلئین: سەیرە! ئیمشەو خیر بە ژنیکی داوین پیس کراوه، پیاوکه دەلئ: خودایە! سوپاس بۆ تۆ لەسەر ئەم خیرەیش بەم ژنە داوینپیسە، دەبی خیری تر بکهەم، خیرەکهی دەباو دەینیتە ناو دەستی دەولەمەندیکهو، دیسان بۆ بەیانی خەلكهکه دەلئین: ئای چەند سەیرە خیر بەپیاویکی دەولەمەند کراوه!

پیاوکهش دەلئ: خودایە! سوپاس بۆ تۆ لەسەر خیردان بەپیاوی دزو بە ژنی خراپەکارو بە پیاوی دەولەمەند، خیرکەرەکه شەو لەخەودا خەوی دی، لەخەوا پێیان گوت: هەرسێ خیرەکانت گیرابوون، سا بەلكو ئەو دزه بەهۆی خیرەکهی تۆو واز لەدزی کردن بهینئ، بەشکو ئەو ژنە سەلیتەیه (واتە: سۆزانییه) بەهۆی ئەو خیرە تۆو دەست لەو ئیشە خراپە هەلبگری، بەشکو دەولەمەندەکهیش پەندوعیرەت وەربگری و شەرم لەخۆی بکاو، لەو مال و سامانە کە خودا پێی داوه دەست بکا بە بەخشش و خیرکردن). (تاج/۱۰/۷۵-۷۶ ش).

خیر بە خزمی خۆت و بە کۆر و کچی خۆت

۶۸۳- عَنْ مَعْنِ بْنِ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -أَنَا وَأَبِي وَجَدِي رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَخَطَبَ عَلِيٌّ فَأُكِّحَنِ وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ: كَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا، فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا، فَأَتَيْتُهَا بِهَا، فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا يَبَاكَ أَرَدْتُ، فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (لَكَ مَأْوِيَّتٌ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ). (الحديث ۱۴۲۲) ۱:

مەنى كۆرى يەزىدى كۆرى ئەخەنسە سى السّلمى (رەزى خۇى ئى بىن)، فەرمووى: (من پەيۋەندىيەكى پتەوم لەگەل پىغەمبەردا ھەبوو - دروودى خۇى لەسەر بى- چونكە خۇم و باوكم و باپىرم بەيەت و پەيمانمان بەپىغەمبەر داو، وەپىغەمبەر خۇى - دروودى خۇى لەسەر بى- داخوایى ژنى بۆكردم و ھەرخۇشى لىى مارەپىرم، سكالایشم لەخزمەتدا كىدووه: جارى يەزىدى باوكم چەند دىنارى لەلای پىاوى، لەمزگەوت دادەنى كە بۆى بكا بەخىر. منىش چووم پارەكەم برد بۆخۇم و ھىنام بۆلای باوكم. باوكم فەرمووى: بەخودا شتى وانابى، من مەبەستم تۆ نەبووه، جامنىش بۆ دادخوایى و سكالاكردن، باوكم برد بۆلای ھەزرىت - دروودى خۇى لەسەر بى- خۇشەوېست پاش ئەوھى كە لەھالەكە ھالى بوو، فەرمووى: (تۆ بەنىيازى خۇت گەشتوویت ئەى يەزىد! وەتۇيش ئەوھى كەبردووتە ھى خۇتە ئەى مەعن! چونكە ئەو پارەيە دانراوھ كە بدرى بەكەسى ئاتاجى پىى ھەبى، تۇيش ئەو مەرجەت واتىادا). (تاج/۱/ ۶۹/۱ ف/۱).

پاڤەو شىكردنەوھ:

وہك لەدەقى فەرموودەكەوھ دەردەكەوئ: مەعن خۇى و يەزىدى باوكى و ئەخەنسە باپىرى، ھەرسىكىان ھاورپى پىغەمبەر بوون، دروودى خودا لە پىغەمبەر و پەزى خودا لەوان بى.

يەزىد دەفەرموئ: كاتى مسوئلمان بووم، ھەموو كەس و كارەكەم لەگەلما مسوئلمان بوون، تەنىا ژنى نەبى، بەم بۆنەيەوھ خودا ئەم ئايەتە پىرۋەى ناردە خواروھ بۆ پىغەمبەر: ﴿وَلَا تُمَسِّكُوا بِعَصَمِ الْكُوفِ﴾. سورة المتحنة- ۱۰.

خوشه‌ویست درودی خوی لیسر بن: دمفهرموی: (خودای گه‌وره به‌ئینی پیم داوه، که حهفتا هزار کس له‌نومه‌تم به‌بی لیسر سینه‌وه بباته به‌ههشت) یه‌زیدی کوری نه‌خنه‌سیش دمفهرموی: (سویندم به‌خودا نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! نه‌م نه‌ته‌وه‌ی نیسلامه‌ی که به‌میرموی تو دمکهن، نه‌مونده زورو گه‌ورمو بی‌شومار دمبن، نه‌م نه‌ندازمیه له‌چاو نه‌واندا وه‌ک می‌شی مؤر وایه له‌چاو هه‌موو جو‌رمکانی تری می‌شدا).

خیر کردن مهرج نییه مروّف به‌دهستی خوی بی‌کا

۶۸۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (إِذَا أُلْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا، غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أُلْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا، غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أُلْفَقَتِ، وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ، وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ، لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا). (الحديث ۱۴۲۵ - أطرافه فی: ۱۴۳۷، ۱۴۳۹، ۱۴۴۰، ۱۴۴۱، ۲۰۶۵) ۹۲:

عائیشه (همزای خوی بی بن) له‌پیغه‌مبه‌روه درودی خوی لیسر بن: دمفهرموی: (کاتی ژن به‌بی ده‌ست بلاوی- له‌خو‌راکی ماله‌وه‌ی به‌بخش، نه‌وه پاداشتی باشی بو‌هیه له‌سهر نه‌و به‌خشینه، چونکه نه‌و هو‌ی نه‌وه‌یه، هه‌روه‌ها می‌رده‌کشی پاداشتی باشی بو‌هیه، چونکه نه‌و په‌یدای کردووه، کلیلدارو کلیل به‌ده‌ستیش هه‌روه‌ها، که‌سی‌شان له‌پاداشتی که‌سیان که‌م ناکه‌نه‌وه، واته: نابن به‌موزاحیمی یه‌کتری). (تاج/۶/۲- ف/۴- ش/د/ت/ن).

رافه و شیکردنه وه:

مه به ست نه وه یه: (نه گهر دوو کهس یا چه ندکه سی هاوبه شی بکه ن له نه جامدانی کاریکی خیردا، نه وه هه ریه کی له وان به قه د جوړی هاوبه شی و نه رک و ماندو و بوونی خو، له جیبه جی بوونی نه و کاری چاکه یه دا، خیر و پاداشتی دهگا، و مزوړی و که می پاداشی هه ریه کی له وان، په یوه نندی به نه اندازه ی رڼی خو یه وه هه یه له نه جامدانی نه و کاره خیردا، که واته مهرج نییه که هه موو هاوبه شکه رکه کان وه که یه ک خیریان بگات، بۆ وینه: دروسته ژن که له مالی میړدی، خیرئ بکا، ده چاکه ی بۆ هه بی، یا که متر یا زیاتر، وده میړد سه د چاکه ی بۆ بنووسری، یا زیاتر یا که متر).

خیرده بی له سه ر تیږی بی

۶۸۵- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفَهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ). (الحديث - ۱۴۲۷) ۹۳.

حه کیمی کوړی حیزام (رمزی خوی ن بی) له خو شه ویسته وه درو دی خوی له سه ر بی دمفه رموی: (دهستی سه ره وه، که دهستی خیر که ره، له دهستی ژیره وه باشته، که دهستی خیر و مرگه، له خیزان و خز می خو شه وه ده ست بکه به خیر کردن، باشترین خیریش نه و جوړه خیره یه که له سه ر تیږی بی، وده ر که سیکیش خوی به دوور بگری له روو زمر دی سوال و سوال کردن، خودا له هه ردو و جیهاندا روو سووو سه ربه رزی دهکا، وه هه ر که سیکیش

چاوی تیږبې و خوی بېنیز بگرئ و چاوی له دهستی نه م و نه و نه بې، خودا دموئه مهندو بې نیازی دهکا). (تاج/۲ ۴۸/ف ۱ + ل ۵۱/ف ۵ + ل ۵۴/ف ۱).

پاڅه و شیکردنه وه:

بؤ نه وهی سا به لکو خودای گه وړه، به دهسته لاتی بېسنووری خوی، به پر حمه تی بې پایانی خوی، رفتهاره شیرین و جوانه کانی جاران له ناو مسولمانان زیندوو بکاته وه، به ربه ره شه وکته و سامو شکوی مسولمانان له سهرجه می جیهانا، وهک سهرده می زیړنیا، دهست پېبکاته وه، وابؤ نه م مه بهسته، به پستی خودا، ژیاننامه ی پر له شانازی و سهر به رزی و جوامیری حه کیمی کوړی حیزام دمنووسین، به راستی هیج شتی وهک داستان و باسی ژیاننامه ی پیاوچاکان برودار نابه ستیته وه به نایین و به په پره ی کردنی نایینه وه. حه کیمی کوړی حیزام (رمزی خوی ن به) برازی حه زره تی دایکه خه دیجه ی هاوسه ری پیغه مبه ر بووه - درودی خوی له سر به - ، رمزی خودا له خه دیجه و برازا که ی بې، یه کی بووه له به گزاده کانی قورمیش، پیفاده له دهستی نه و دابوو، ابن الاثیر (رمزی خوی ن به) دمه فرموی: (پیفاده جوړه پیتاک کوکړدنه و میه ک بووه، قورمیش له ناو خویندا، هه رکه سی به پپی توانای خوی، بری به خششی ددها، هه تا سامانیکی زوریان کو ده کرده وه، جا له و ماله خوارده مهنی و میوژو خو شایان دهکری، وه له رۆزانی حه جدا دمرخواردی خه لک و حاجیانان ددها...).

حه کیم خوی دمیفه رموو: (سیازده سال له پېش سالی فیلدا، له دایک بووم، له بیرم دی، که عه بدولوت ته لیبی باپره ی پیغه مبه ر، دهیویست، بؤ جیه جی کردنی نه زره که ی، عه بدولای کوړی، واته: باوکی پیغه مبه ر، سهر بری و بیکا به قوربانی، حه کیم له ناو ژووری که عبه دا له دایک بووه،

له جاهیلیه تا شهست سال ژیاوه، له نیسلا میشا شهست سال ژیاوه، شهست کۆیله ی له سهرده می نادانی پیش نیسلامدا نازادکردوه، له سهرده می نیسلام دا حه جی کرد، سه د و شتری دیاری بهیتی پی بوو، کاتی له جیای عمرمه، له رۆژی عمرمه دا راوهستا، سه دکۆیله ی هی نابوو، له وئ له گه ئیا راوه ستابوون، له گه ئیا حه جیان ده کرد، هه ر سه دیان یه کی سه روته وقی زیویان له گه رندا بوو، به نه خش لیان نوو س را بوو، نه مانه نازادکراوی خودان، له بهر رمزای خودا حه کیمی کوری حیزام نازادی کردوون، هه زار سه ر په زیشی کرد به هه دیی بهیت.

حیزامی باوکی له هه رای (فجار) دا کوژرا، خوش ئاماده ی نه م هه رایه بووه، له پیش بیعنه تا دۆستی پیغه مبه ر بوو، له دوا ی بیعنه تیش هه ر پیغه مبه ری خوشی ده ویست، به لام درمنگ نیسلام بوو، یه کئ بوو له (مسلمه) ی فهتج، له رۆژی نازادکردنی مه ککه دا، بۆ ریزنان له حه کیم، پیغه مبه ر دروددی خوی له سه ر به فه رمووی: (هه رکه سه ی پرواته مائی حه کیمی کوری حیزامه وه، له سه رو مائی خوی دلنیا بی). حه کیم پیاویکی ژیری ریزداری له خوا ترسی ده و له مه ند بوو، زۆر به خشنده و خیرکه ر بوو، سه دو بیست سال ژیاوه، سالی په نجاو چوار، له سه رده می جینشینیی مو عاوییه دا، له مه دینه، له مائی خوی دا زایه بوو (رمزی خوی ن به).

٦٨٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ، وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ وَالْمَسْئَلَةَ: (الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفَقَةُ، وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ). (الحديث ١٤٢٩) ٩٤:

عه بدو ئلای کوری عومه ر (رمزی خوی ن به) فه رمووی: پیغه مبه ر دروددی خوی له سه ر

ب۔ لہ سہر دوانگہ، باسی خیر کردن و خوباراستن لہ دہرووزہو گہدایی
فہرموو، لہم لایہ نہوہ فہرمووی: (دہستی سہرہوہ لہ دہستی ژیرہوہ
باشترہ، دہستی سہرہوہ نہو دہستہیہ گہشت دہبہ خشی، دہستی
ژیرہوہیش نہو دہستہیہ کہ گہدایی دہکا)۔

رافہو شیکردنہوہ:

نہم بہہرانہ لہ فہرموو دہکانی نہم باسہ و مردہ گیرین:

۱. چاکہ کردن لہ گہل خیزان و باشبوون و بویان و مہ سرفہ کردن بویان
بہ نیازی پہرستش بہ شیکہ لہ خیر کردن، خیر بہ باوک و دایک و برا
دہشی۔

۲. وازہینان لہ ہہندی کاری ناشایستہ و پشت بہستن بہ خودا، کہ ہہقی
نہوہی بؤ بکاتہوہ، و ہک تۆ واز لہ سوال کردن بہیننی، بہنومیدی نہوہی
کہ خودا دہروویہکی باشترت لی بکاتہوہ، بؤ دابینکردنی بزوی و
گوزہرانی خۆت و مال و منال، لہکاتی وادا خودا دی بہہانای بہندہی
خۆیہوہو بہیننی نہوہی دہدات۔

باسی ہاندان لہ سہر خیر کردن

۶۸۷- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ، أَوْ طُلِبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ، قَالَ: (أَشْفَعُوا تُؤْجَرُوا، وَيَقْضِي
اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا شَاءَ). (الحديث ۱۴۳۲- أطرافہ
فی: ۶۰۲۷، ۶۰۲۸، ۷۴۷۶) ۹۰:

نهبو مووسا (رمزی خوی ن بر) فهرمووی: جاران که خوشه ویست دروودی خوی لهسهر بر-
نیازمه ندی دهاته خزمه تی بو کاریکی خوئی، رووی ده کرده دانیشتوانی
خزمه تی و دهیفه رموو: (تکای باش بکه ن بو داماو و نیازمه ندان، هه تا
کری و مزو پاداشتی باشی لهسهر وهر بگرن، هه چیش نیازی خودای
گهوره ی لهسهر بی، دپته دی، وه خودای گهوره لهسهر زمانی پیغه مبهری
خوی بهیانی دهکا) (بر: ریاض ل/ ۲۸، تاج/ ۹ ل/ ۸۷ ص/ ۵۴ ج/ ۵).

۶۸۸- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: قَالَ لِي النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَا تُرْكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ). وَفِي رِوَايَةٍ: (لَا تُخْصِي فَيُخْصِي اللَّهُ
عَلَيْكَ). وَفِي رِوَايَةٍ: (لَا تُوعِي فَيُوعِي اللَّهُ عَلَيْكَ، إِرْضَخِي مَا أَسْتَطَعْتَ) (الحديث:
۱۴۳۴) ۹۶:

نهسمای کچی نه بوبه کری صه دیق (رمزی خوی ن بر) فهرمووی: پیغه مبهر -
دروودی خوی لهسهر بر- پیی فهرمووم: (نه ی نه سماو! خیر بکه و ببه خسه ره وه،
دهست مه گمره وه، تا ده توانی مال له ریگه ی خودادا، بهخت بکه و،
مه یکه ره کیسه و تووره که و پریاسکه وه، دمرگا که ی به ده دمبین مه بهسته و،
پاره و پوولی زور، به بی سوودیکی ره واه که له که مه که، نه گینا خودایش
له توی ده گریته وه!) (ریاض/ ۲/ ۱۱۴ فهرمووده ی ژماره/ ۱۶/ ۵۵۹ + تاج/ ۱۰/ ۷۷
ف/ ۱۰ ص/ ۲۲۰ ج/ ۵).

۶۸۹- عَنْ حِكْمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ
أَشْيَاءَ، كُنْتُ أَتَحَنُّ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، مِنْ صَدَقَةٍ، أَوْ عَتَاقَةٍ، وَصِلَةٍ رَحِمٍ، فَهَلْ
فِيهَا مِنْ أَجْرٍ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَسَلَّمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ
خَيْرٍ) (الحديث ۱۴۳۶ - أطرافه في: ۲۲۲۰، ۲۵۳۸، ۵۹۹۲) ۹۷:

(۹۶) أخرجه مسلم في الزكاة (عيني/ ۸/ ۲۰۰) = ج/ ۷ ص ۱۸ - المترجم).

(۹۷) أخرجه مسلم في الإيمان، باب: بيان حكم عمل الكافر.. رقم: ۱۲۳ - ج/ ۲/ ۱۴۰.

حەكیمی كۆری حیزام (رمزى خۇاى ئى بىن) فەر مووى: (ئەى پىغەمبەرى خۇدا ! ئاىا ئەو چاكانەى كە لەمە وپىش، لە سەردەمى نەزانی پىش ھاتنى ئىسلام دا كەردوومەن، بەنیاىى نەزىكبوونەو لە خۇدا، وەك خىركەردن و كۆپلە نازاد كەردن و بەسەركەردنەو خەزم و خوىش، ئاىا پاداشیان ھەپە، وەبەكەردەوەى چاكە ژمىرە دەكرىن بۆم؟ پىغەمبەر -دروودى خۇاى لەسەر بىن- فەر مووى: (لەسەر بىناغە و پىشپەپەكى باش مسوئمان بووئى).

پاشە و شىكەردنەو:

ئەم فەر موودەپە بەلگەپەكى روونە لەسەر ئەو: كەكەردەوەى باشى كاتى بى باوەرى، لەپاش ئىسلام بوون، سوودى ھەپە بۆ خاوەنەكەى، ھەروەك كەردەوەى باشى پىش رەسەپە بوون، سوودى ھەپە بۆ خاوەنەى لە پاش بالق بوون.

خىركەردنى كەپ بەدەست لەو مالىەى وا لەژىر دەستىدا

۶۹۰- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ، الَّذِي يُنْفِقُ -وَرَبَّمَا قَالَ: يُعْطِي- مَا أَمَرَ بِهِ، كَامِلًا مُؤَفَّرًا، طَيِّبٌ بِهِ نَفْسُهُ، فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أَمَرَ لَهُ بِهِ، أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ). (الحدیث ۱۴۳۸ - طَرَفَاهُ فِي: ۲۲۶۰، ۳۳۱۹) ۹۸:

لە ئەبو موساوە (رمزى خۇاى ئى بىن) خۆشەوئىست -دروودى خۇاى لەسەر بىن- فەر مووى: (كەپ بەدەستى مسوئمانى دەستپاك، كاتى ئەو فەرمانەى كە خاوەن مال

پیی کردوو، سه بارمت به کردن و جیبه جی کردنی خیری، نه گهر به ته و اوای و به تیرو ته سه لی، وهك پیی گوتراوه، نهو فه رمانه نه نجام بداو پیدا به و که سه ی که پیی گوتراوه، وه پی خوشحال بی به نه نجامدانی، نه وه خیر که ره کان دهن به دوو، که نهو یه کیکیانه). (بروانه: ژماره: ۶۸۴).

۶۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ، إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَغْطِ مَنْفِقًا خَلْفًا، وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَغْطِ مُنْسِكًا تَلْفًا). (الحديث: ۱۴۴۲) ۹۹:

نه بوهوره پره (رمزی خوی لی بی) له خوشه ویسته وه، دمفه رموی (روودی خوی لیسر بی: هه موو روژی که به نده کان روژیان لیده بیته وه، دوو فریشته دینه خواره وه، یه کیکیان دمفه رموی: خودایه! نه وه ی به خشنده یه، تو ش پیی ببه خشه و تو له ی به زیاده وه بو بکه ره وه، نه وی تریشیان دمفه رموی: خودایه! نه وه ی چرووک و گرو خیرنه که ره، تو ش له وی بگره وه و نایه و مایه ی بفه و تی نه). (بر: ریاض/ ۲۹۵/ ۷/ ۱/ ل/ ۲۴۷).

۶۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ، كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ، عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ، مِنْ تَلْبِئِهِمَا إِلَى تَرَائِقِهِمَا، فَأَمَّا الْمُنْفِقُ: فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبْعَتِ، أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ، حَتَّى تُخْفِيَ بَنَائُهُ، وَتَغْفُوا أَثَرُهُ، وَأَمَّا الْبَخِيلُ: فَلَا بُرِيدَ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلَّا لَرِقَتْ كُلُّ حَلَقَةٍ مَكَانَهَا، فَهُوَ يُوسِعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ). (الحديث ۱۴۴۳) - أطرافه فی: ۱۴۴۴، ۲۹۱۷، ۵۲۹۹، ۵۷۹۷) ۱۰۰:

نه بوهوره پره (رمزی خوی لی بی) فه رموی: ژنه وتم له خوشه ویست (روودی خوی

سمر بن: دهیفر مموو: (پیاوی رهمزیل و پیاوی به خشنده (سهخی) مانه ندی دوو پیاو وان، کهیه کی سهر و زریه ی ئاسنینی تهسکیان له سهر دابی، له مهمکیانه وه بی تاددانه ی سنگیان، جاجار له گهل جارا، که به خشنده که شتی دهبه خشی، زریه که ی کشی دی و گوشادو گه وره دمی، تاوای لی دی له بهر پیی ده خشی (و وهک چون جلی شوپ شوین پیی خاوه نه که ی له کاتی رویشتن دا، کوپر ده کاته وه، خیر و خیرات و به خشنده پیش ناوا گونه و تاوانی خاوه نه که ی داده پوشی)!

به لام پیاوی رهمزیل و چرووک ههرکاتی ویستی خیر بکا، یا شتی ببه خشی، نه لقه ی زریه که ی دپته وه یهک و زیاتر قولفه کانی تهسک دهنه وه، ههتا بهر بهر، ههر دوو دهستی شهتهک دهرین به بهر بینیه وه). فهر مووی: له پیغه مبهرم بیست دهیفر مموو: (جا رهمزیله که ههر ههول و تهقه لا دمدات، که کهشی بینی به لام ناتوانی!).. (تاج - ش + ریاض/۱۱۵/۲/۱۷/۵۶۰/۶۰/۷۰).

۶۹۲- (مکرر) - عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ). فَقَالُوا: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (يَعْمَلْ بِيَدِهِ، فَيَنْفَعْ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقَ). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (يُعِينْ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ). قَالُوا: فَإِنْ لَمْ يَجِدْ؟ قَالَ: (فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ عَنِ الشَّرِّ، فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ). (الحديث ۱۴۴۵ - طرفه فی: ۶۰۲۲) ۱۱:

ئهبومووسا (رهمزی خوی ئ بن) فهر مووی: پیغه مبهرم - جروودی خوی لسمر بن: فهر مووی: (هه موو مسوئمانی له سهریه تی که خیری بکا) عهرزیان کرد: ئه ی پیغه مبهری خودانه ی ئه گهر مسوئمانی نه یبوو چون؟ فهر مووی: (قولی لئه ئمالی و ئیش بکا، هه خوی به خیو بکا، هه خیریش له دهسکه وتی

کارهکەى بکا). گوتیان: ئەى ئەگەر ئەمەى بۆ نەکرا چۆن؟ فەرمووی: (یاریدەى لێقەوماویکی داماو بدە) گوتیان: ئەى ئەگەر ئەمەشى بۆ نەلوا جى بکا؟ فەرمووی: (بارەفتارى جوان بى و کارى باش بى و پێگەى باش بەخەلك بلى و واز لەخراپە بێنى، ئەمەيش دەبى بەگەورەترین خێرو خیرات بۆى). (ریاض/۱/۱۳۳ / ژ/۱۴۱ / ز/۱۳).

۶۹۳- عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ، فَأَرْسَلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (عِنْدَكُمْ شَيْءٌ، فَقُلْتُ: لَا، إِلَّا مَا أَرْسَلْتُ بِهِ نُسَيْبَةَ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ، فَقَالَ: هَاتِ، فَقَدْ بَلَغَتْ مَحَلَّهَا). (الحديث ۱۴۴۶ - طرفاه فى: ۱۴۹۴، ۲۵۷۹) ۱۰۲:

ئوم عەتى (رمى خوى نى بى) فەرمووی: من کەناوم نوسەیبەى ئەنصارىیەو، ناودارم بە داىكى عەتى، پێغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بى - مەپێكى زەکاتى بۆ ناردم، کاتى سەرىم بى، بەدیاری بەشى عائیشەى هاوسەرى پێغەمبەرم لى نارد، پێغەمبەر - دروودى خوى لەسەر بى - بەعائیشە دەفەرموى: (ئایا شتیکتان لەلا هەیه کەقاوەلتى بى بکەین؟). عائیشە دەفەرموى: (هێچم لەلا نییە، تەنیا دیارییەکەى ئوم عەتى نەبى، کە لەو مەره زەکاتە بۆى ناردووم، کە تۆ پیت دابوو، ئایا تۆ لەو دەخوى؟) پێغەمبەریش - دروودى خوى لەسەر بى - فەرمووی: (بەهێنە ئەو کە یووتە جیگەى خوى، گە یووتە ئەو جیگەى کە پى حەلال دەبى، چونکە هەتا زەکات بى بەمن حەرامە، ئیستا بوو بەمالى ئوم عەتى و لەزەکاتى دەرچوو، بەلکوو دادەنرى بەدیاری، دیاریش بۆ من حەلالە). (پروانە: تاج/۲/۴۶ - ف/۱+۲+۳+۴+۵+۶).

(۱۰۲) أخرجا مسلم في الزكاة، باب: إباحة الهدية للنبي صلى الله عليه وسلم ..

٦٩٤- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ النَّبِيُّ
أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ
عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ، فَأَلْهَا تُقْبَلُ مِنْهُ، وَيُعْطِيهِ الْمُتَدِقُّ عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ
شَاتَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا، وَعِنْدَهُ ابْنُ لَبُونٍ، فَإِنَّهُ يُقْبَلُ
مِنْهُ، وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ). (الحديث ١٤٤٨) طرفاه في: ١٤٥٠، ١٤٥١،
١٤٥٣، ١٤٥٤، ١٤٥٥، ٢٤٨٧، ٣١٠٦، ٥٨٧٨، ٦٩٥٥، ١٠٣:

پیشہ‌وا ئه‌نہ‌س (رہزی خوئی ئی بێ) - فەرمووی: (.. ئه‌و زه‌کاته‌ فەرزه‌ی که‌خودای که‌وره‌ دایناوه‌ له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی ئیسلام، نه‌بو به‌که‌ر بو‌ی نووسیمه‌وه‌: (وه‌ هه‌ر که‌سه‌ی زه‌کاته‌که‌ی ده‌یکرده‌ گوێز که‌ه‌ و شترێکی می‌ی یه‌ک ساڵه‌، به‌لام ئه‌وه‌ی نه‌بوو، به‌لکو گوێز که‌ه‌ و شترێکی می‌ی دوو ساڵه‌ی هه‌بوو، ئه‌وا ئه‌وه‌ی لی و مرده‌گیری، به‌لام زه‌کات سی‌نه‌که‌ بیست دره‌م یا دوو مه‌ر یا دوو بز ن سه‌رباقی دمه‌اته‌وه‌ به‌زه‌کامه‌ر، وه‌ نه‌که‌ر که‌سه‌یکیش زه‌کاتی و شتره‌کانی ده‌یکرده‌ کوێز که‌ه‌ و شترێکی می‌ی یه‌ک ساڵه‌، به‌لام گوێز که‌ه‌ و شتری وای نه‌بوو، به‌پێی مه‌رجی خو‌ی، که‌به‌که‌لکی زه‌کات بی، به‌لکوو پارینه‌ و شترێکی نی‌ره‌ی دوو ساڵه‌ی هه‌بوو، ئه‌وا ئه‌وه‌ی لی و مرده‌گیری، سه‌ر به‌سه‌ر به‌بی سه‌رباقی). (تاج ۲۰/۲ ف/ ۱ - ب/د/ن).

ئەم فەرموودەيە ئەم ناسك كارييانهي وا تيا (بر: ژماره/ ۴۸ ب/ ۱):

(١٠٢) قال العسقلاني: ووافقه مسلم علي تخريجها سوي.. وحديث انس عن أبي بكر في الزكاة (فتح/ ٤٤١/٣ - خاتمة كتاب الزكاة - المترجمة) اي لم يخرجها مسلم.

(له فەرمووده رشته چوارینه‌کانی بوخارییه، رشته‌که‌ی ئاواپه: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَسْمَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.. واته: بوخاری دهموودی: موحه‌مه‌دی کوری عەبدوللا قسە‌ی بۆ کردین، فەرمووی: باوکم قسە‌ی بۆ کردووم، فەرمووی: ئومامە قسە‌ی بۆ کردووم، که ئه‌نه‌س قسە‌ی بۆی کردووه، که ئه‌بو به‌کر نه‌و زه‌کاته‌ی.. تاد. رشته‌که‌ی له‌هه‌موو قوناغه‌کانیدا به‌ته‌حدیثه، له‌ شوینی یه‌که‌ما ته‌حدیثه‌که به‌بیژی کۆیه، له‌سن شوینکه‌ی تردا به‌بیژه‌ی تاکه، پیاوانی رشته‌که هه‌موویان به‌صره‌یین، کور له‌باوکیه‌وه ده‌گیرپێته‌وه، که موحه‌مه‌ده له‌ عەبدوللاوه، کورەزا له‌ باپیری‌وه، که ئومامه‌یه له‌ ئه‌نه‌سه‌وه، چونکه ئه‌نه‌س باپیره‌ی ئومامه‌یه، برازا له‌ مامه‌یه‌وه، که عەبدوللا‌ی کور‌ی موته‌ننای کور‌ی ئه‌نه‌سه، له‌ مامه‌یه‌وه ده‌گیرپێته‌وه که ئومامه‌ی کور‌ی عەبدوللا‌ی کور‌ی ئه‌نه‌سه، زنجیره‌ی رشته‌که هه‌موویان نه‌وه‌ی ئه‌نه‌سن، عەبدوللا‌ی کور‌ی موته‌ننا له‌نه‌فرا‌د (تاکه‌گان)ی بوخارییه، واته: پێشه‌وا موس‌لیم احت‌جاج‌ی پێنه‌کردووه، واته: له‌پیاوانی سه‌حیحی موس‌لیم نییه (بر: فەرمووده‌ی ژماره‌/ ۶۶ به‌رگی یه‌که‌م). بوخاری (رع‌زی خ‌وای ن‌ه‌ی) له‌ ده‌ شوینا له‌سه‌حیحی بوخاریدا نه‌م فەرمووده‌یه‌ی گیرپاوه‌ته‌وه، له‌هه‌ندئ شوینا پارچه‌ پارچه‌ی کردووه، له‌هه‌ندئ شوینا به‌دوو‌رو در‌یژی گیرپاویه‌ته‌وه، هه‌ندئ گیرپاوه‌یه‌ی نه‌م فەرمووده‌یه، بۆ د‌ل‌ن‌یای ته‌واو، م‌ؤ‌ری ئه‌م‌وس‌ت‌یله‌که‌ی پێغه‌مبه‌ری وا پێوه. نه‌م به‌ه‌رانه له‌م فەرمووده‌یه وم‌رده‌گیرین:

دروسته فەرمووده بنووس‌ری، دروسته باش‌تر بدرئ به‌ زه‌کات، هه‌نه‌فیه‌یه‌کان نه‌م فەرمووده‌یه ده‌که‌ن به‌به‌لگه‌ بۆ: (دانی به‌ها له‌ زه‌کاتا دروسته، هه‌روا له‌ که‌فارمه‌تو له‌ سه‌رف‌ترمو له‌ ع‌وش‌ورو له‌ خ‌ه‌راجو له‌ نه‌زرا).

(بلا رقم) - وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ الْقِيَّاسَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مَتَفَرِّقٍ، وَلَا يَفْرَقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ، خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ). (الحديث ۱۴۵۰)

دیسان له نه نه سه وه (رمزی خوی ن بى) دهفه رموى: (نه وه زهکاته فهزهى که پیغه مبه ر - درودی خوی لسمه بى - به فه رمانى خودای گه وره دایناوه له سه ر مسولمانان، نه بوبه گری صه دیق (رمزی خوی ن بى) نووسى بؤم و گردمى به سه رکاری سه ر زهکات و ناردمى بؤ به حرهین، تا به پئی نه وه زهکاتنامه یه زهکاته که یان کؤبکه موه، له وه زهکاتنامه یه دا نه مهى تیا نووسرابوو: (نه مالى جیا کؤده کریته وه، نه مالى کؤ جیا ده کریته وه له ترسى زهکات). (تاج/۲/۲۰ ف/۴).

راشه و شیکردنه وه:

وهك برپاره نازهلئ ورده تا نه گاته چل سه ر مهړ، یا چل سه ر بزن، زهکاتى لئ ناکه وئ، که بوو به چل سه ر یه ک سه رى لیډه که وئ، جا بؤ تیگه یشتنى ته و او له م فه رمووده یه نه م نموونه یه ده یئینه وه:

سئ که س، یه کی سه رو چل سه ر مهړیان هه بئ، سى سه ر زهکاتیان ده که وئ، هه ریه که ی مهړئ، به لام بچن به حيله شهرع، مهړه کان بکه ن به یه کا، نه وهکاته یه ک سه ریان ده که وئ، گوايه هاوبه شن و مالى هاوبه شیش نازهلئ ورده هه تا نه گاته سه دو بیستو یه ک، هه ریه ک سه ریان لیډه که وئ. نه مه نموونه ی فیلى شهرعى کؤکردنه وه، نموونه ی فیلى شهرعى جیا کردنه وهش وهك: دوو هاوبه ش دوو سه دو دوو مهړیان هه بئ، له کاتى وادا، سئ مهړ زهکاتیان ده که وئ نه وان بچن له کاتى زهکات له یه ک

جیاببنه وه نهو کاته له باتی سی سهر دوو سهریان ده که وی.
وَفِي أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ، فَإِلَهُمَا يَتَرَجَّعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسُّورَةِ) (الحديث
: (١٤٥١)

له گێرانه وه یه کا: نه نه س (رمزی خوی ئی بی) فه رمووی: (نهو زه کاته ی که
پیغه مبه ر - درودی خوی له سهر بی - دایناوه، نه بو به کر نووسی بۆم که: (نه مائی جیا
کو ده کریت ه وه نه مائی کو جیا ده کریت ه وه له ترسی زه کات،
وه هاوبه شانیش له ناو خویانا، به ریک و پیک که م و زیادی ده گێر نه وه بۆ
یه کتری، هه ر که سی به قه د به شی خوی له سه رمایه که دا زه کات ده دا)
(تاج/ ٢٠/ ٢ - فز/ ٤).

رافه و شیکردنه وه:

بۆ نه مونه: دوو هاوبه ش چل سهر مه پریان هه یه، مه ری زه کاتی لی
ده که وی، گریمان سیی سهریان هی یه کیکیان ه، ده سه ری هی نه وی
تریانه، مه ره زه کاته که دا به ش ده کری به سه ر چواردا، سی چاره گی به ر
نهو هاوبه شه یان ده که وی که سیی سه ری هه یه، چواریه کیشی به ر نه وی
تریان ده که وی که ده سه ری هه یه.

٦٩٥ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْمَجْرَةِ، فَقَالَ: (وَيَحْكُ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ، فَهَلْ لَكَ مِنْ
إِبِلٍ تُؤْذِي صَدَقَتَهَا؟). قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: (فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبَحَارِ، فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ
يَتْرِكَ مِنْ غَمْلِكَ شَيْئًا). (الحديث ١٤٥٢ - أطرافه في: ٢٦٣٣، ٣٩٢٣،
: (٦١٦٥) ١٠٤

ئەبوسەئیدی خودری (رەزەیی خەوی ئی بەن) فەرمووی: عارەبێکی دەشتەکی دەیویست کۆچ بکا بۆ مەدینە بۆلای پیغەمبەر (خودری خەوی لەسەر بەن) جا سەبارەت بەم بابەتە لە حەزرەتی پرسی، خۆشەویست (خودری خەوی لەسەر بەن) پێی فەرموو: هاوار لە خۆت! ئەو بایە گەلی سەخت و دژوارەو ئەرکی گرانە، بەهەموو کەسێ راناگیرێ، واز لەم لایەنە بێنە، بەلام ئایا و شەرت هەیە، کە زەکاتیان لێ بدە؟ گوتی: بەلێ هەمە. فەرمووی: (دە لە هەرکۆی کاری باش دەکە ی بیکە، خودا دەکا کە لەو پەر دەرپاوه دەیکە، لە هەرلا دەیکە ی جیاوازی نییە، کاری خێر هەر کاری خێرە، خودا بۆتی دەنووسی و هیچی لێ کەم ناکاتەوه). (تاج/ ٢/ ١٤ف- ٢ش/ د/ ن).

٦٩٦- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ، الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَدْعَةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَدْعَةٌ، وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتْنَيْنِ إِنْ اسْتَيْسَرَتَا لَهُ، أَوْ عِشْرَيْنَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ، وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ، وَعِنْدَهُ الْجَدْعَةُ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَدْعَةُ، وَيُعْطِيهِ الْمَصَدِقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتْنَيْنِ. وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا بَنْتُ لَبُونٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بَنْتُ لَبُونٍ، وَيُعْطِي شَاتْنَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بَنْتُ لَبُونٍ، وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيُعْطِيهِ الْمَصَدِقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتْنَيْنِ، وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بَنْتُ لَبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ، وَعِنْدَهُ بَنْتُ مَخَاضٍ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بَنْتُ مَخَاضٍ، وَيُعْطِي مَعَهَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتْنَيْنِ) (الحديث ١٤٥٣) ١٠٠:

پێشەوا ئەنەس (رەزەیی خەوی ئی بەن) فەرمووی: ئەو زەکاتە فەرزی کە خودا

دایناوه له سهر مسوئلمانانی ئوممهتی پیغه مبهه درووی خوی لسه بر. نه بوبه کر
(دزای خوی ن بر) بوی نووسیمه وه له سهر ئه م شیومه: (هه رکه سی زه کاتی
وشره کانی دهیکرده وشریکی میچکه ی چوار ساله، به لام ئه م جوړه
وشره ی نه بوو، به لکوو نیونه وشریکی می سی ساله ی هه بوو، نهوا
وشریکی می سی ساله ی لیومرده گیرئ له گه ل دوو مه پدا، یا له گه ل دوو
بزنه، نه گه ر مه پو بزنی هه بوو، یا له گه ل بیست دره م زیوی پروت دا.
وهه رکه سی زه کاته که ی دهیکرده نیونه وشریکی می سی ساله، به لام
ئه وه ی نه بوو، به لکو وشریکی می چوار ساله ی هه بوو، نهوا ئه وه ی
لیومرده گیرئ، به لام زه کات سیئه که، یا بیست دره م، یا دوو مه پ، یا دوو
بزن سه رباقی دمهاته وه به خاوه ن وشره کان، وه هه رکه سی زه کاته که ی
دهیکرده نیونه وشریکی سی ساله، به لام ئه مه ی نه بوو، به لکو پارینه
وشریکی می دوو ساله ی هه بوو، نهوا ئه وه ی لیومرده گیرئ، له گه ل دوو
مه پ یا دوو بزن، یا بیست دره م سه رباقی ددها، وهه رکه سی زه کاته که ی
دهیکرده پارینه وشریکی می دوو ساله، به لام ئه مه ی نه بوو، به لکو
نیونه وشریکی سی ساله ی هه بوو، نهوا ئه وه ی لیومرده گیرئ، به لام زه کات
سیئه که بیست دره م، یا دوو سه ر مه پ یادوو سه ر بزن سه رباقی دمهاته وه
پی وهه رکه سی زه کاته که ی دهیکرده پارینه وشریکی می دوو ساله به لام
ئه مه ی نه بوو به لکو گویره که وشریکی می یه ک ساله ی هه بوو، نهوا
ئه وه ی لی و مرده گیرئ له گه ل بیست دره م یا دوو مه پ، یا دوو بزن
سه رباقیدا، وه هه ر که سی زه کاته که ی دهیکرده گویره که وشتیکی می
دوو ساله ی هه بوو نهوا ئه وه ی لیومرده گیرئ، به لام زه کات سیئه که بیست
دره م یادوو مه پ، یا دوو بزن سه رباقی دمهاته وه، نه گه ر که سیکیش
گویره که وشریکی می یه ک ساله ی ریکوپیکی نه بوو، به لام پارینه

وَشَرِيكِي نِيرِي دُوو سَالْهِي هَهَبُوو نَهَوَا نَهَوِي لِيَوْمَرْدَهْ كِيرِي سَهْرَبَهْ سَهْر
بَهْبِي سَهْرَبَاقِي). (تاج/٢١/٢ ف/١-ب/د/ن).

٦٩٧- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا
الْكِتَابَ، لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ، الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى
الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ، فَمَنْ سَأَلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهِهَا
فَلْيُعْطِهَا، وَمَنْ سَأَلَ فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ:

(فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ فَمَا دُونَهَا، مِنَ الْغَنَمِ، مِنْ كُلِّ خُمْسٍ شَاةٌ، فَإِذَا
بَلَغَتْ خُمْسًا وَعِشْرِينَ إِلَى خُمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بَنْتُ مَخَاضٍ أُثْنَى، فَإِذَا بَلَغَتْ
سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى خُمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ أُثْنَى، فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى
سِتِّينَ فَفِيهَا حِقَّةٌ طَرَوْقَةُ الْجَمَلِ، فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خُمْسٍ وَسَبْعِينَ
فَفِيهَا جَذَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ (يَعْنِي) سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا بَنْتُ لَبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ
إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرَوْقَتَا الْجَمَلِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَفِي كُلِّ خُمْسِينَ حِقَّةٌ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ
مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ الْإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، فَإِذَا بَلَغَتْ خُمْسًا مِنَ
الْإِبِلِ فَفِيهَا شَاةٌ، وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ: فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ
وَمِائَةٍ شَاةٌ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ،
فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً، فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ رَبُّهَا.

وَفِي الرِّقَّةِ رُبْعُ الْعُشْرِ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ تَشَاءَ رَبُّهَا (الحديث ١٤٥٤) ١١٦:

پیشہوا ئہنہس (رمزی خوی ل بن) دمفہرموی: ئہبوبہگر (رمزی خوی ل بن) کاتی منی
کرد بہ سہرکاری سہرزہکاتی ولاتی بہحرہین و ناردمی بؤئہوی، ئہم
زہکاتنامہیہی بؤ نووسیم:

بہناوی یہزدانی بہخشندهی میہرہبان

ئہمہ دستووری زہکاتدانی فہرزہ، کہ پیغہمبہر -درویدی خوی لہسہر بی-
بہفہرمانی خودای گہورہ دایناوہ لہسہر مسوئمانان، جا ہہر مسوئمانی
لہسہر ئہم شیوہ ریک و پیکہ داوای لیکرا ئہوا بابیدات، وہ ہہرکہسی
داوای زیاتری لہمہ لیکرا ئہوا بازیادہکہ نہدات.

وشر لہپینج سہرہوہ ہہتا دہگاتہ بیست و چوار سہر، زہکاتہکھی بہ
مہر، یا بہبزن دہری، لہہموو پینج سہر وشری، مہری، یا بزنی،
زہکاتی لیدہکہوی، لہدہسہر دوو مہر یادوو بزن، لہپازدہ سہر سی مہر، یا
سی بزن، لہ بیست سہر چوار مہر یا چوار بزن، مہری زہکات دہبی
تہمہنی سائیکی تہواو بی یازیاتر، بزن دہبی تہمہنی دوو سالی ریک بی،
یا زیاتر، وہنیروش دہبی واتہ بہران و سابرینش دہدرین بہزہکاتدا،
وہلہکہرتی نیوان دوو ژمارہیش- وک شہش، نو، یاہفدہ، یا بیست و سی
ہیج ناکہوی، بہلام وشرہکان کہبوون بہبیست و پینج سہر ہہتا دہبن
بہچل و پینج سہر پارینہ وشریکی مینگہی دوو سالہیان زہکات
لیدہکہوی، وکہبوون بہچل و شہش سہر ہہتا دہبن بہشہست سہر نیونہ

وشتريكى سى سالىھى بەرگەلئان زەكات لىدەكەوئى، وەكەبوون بەشەست و يەك سەر ھەتا دەبن بەحەفتا و پېنج سەر، وشتريكى مىي چوار سالىھيان زەكات لىدەكەوئى، وەكەبوون بەحەفتا و شەش سەر ھەتا دەبن بەنەود سەر، دوو پارىنە وشتري مىنگەي دوو سالىھيان زەكات لىدەكەوئى، وەكەبوون بەنەود و يەك سەر ھەتا دەبن بەسەدو بیست سەر دوو نیونە وشتري سى سالىھى بەرگەلئان زەكات لىدەكەوئى، بەلام کاتى لە سەدو بیست سەر پتر بوون ئەوا لە ھەموو چل سەرى پارىنە وشتريكى مىنگەي دوو سالىھيان زەكات لىدەكەوئى، وەلەھەموو پەنجا سەرى نیونە وشتريكى سى سالىھيان زەكات لىدەكەوئى، وەھەرکەسى تەنیا چوار سەر وشتري ھەبوو، ئەو زەکاتيان لىناکەوئى، مەگەر خاوەنەکەيان بەئارزووی خوئى زەکاتيان لىیدا.

بەلام کەبوون بەپېنج وشتري مەرى یا بزنى زەکاتيان لىدەكەوئى. زەکاتی مەرو بزنىش کە بەدەمی خوئان بلەومرپن و بۆ دەرەو ببرن و بە لەومرپى کەز بژن و بەئالیک و ئالفی مائەوە نەژن- ئاواپە: کەبوون بە چل سەر ھەتا دەبن بە سەدو بیست سەر مەرى یا بزنى زەکاتيان لىدەكەوئى، وە کە لە سەدو بیست سەر زۆرتربوون تا دەبن بەدوو سەدسەر، دوو مەرى یا دوو بزنى زەکاتيان لىدەكەوئى، وەکە لەدوو سەد سەر زۆرتربوون ھەتا دەبن بەسە سەد سەر، سى مەرى یاسى بزنى زەکاتيان لىدەكەوئى، وەکە لە سى سەد سەر ھەلئان بوارد، ئەوا لەھەموو سەد سەرى مەرى یا بزنى زەکاتيان لىدەكەوئى.

بەلام ئەگەر مەرو بزنى پیاوئى کەبەدەمی خوئان لە دەشت و دەر دەرەو و مران، يەك سەریان لە چل سەر کەمتر بوو، ئەوا زەکاتيان لىناکەوئى، مەگەر خاوەنەکە یان خوئى مەیلی ھەبى.

له زیو چل یهك دهكهوئ، وه زیو ههتا نهگاته دوو سهه درهم زهكاتی
لی ناکههوئ، مهگهر خاوه نهگه ی خوئ نارمزووی هه بی). (تاج/۲/۱۷-۱-ل
۲۷ف-۱).

۶۹۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الْيَاسِرَ
اللَّهُ رَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرَمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ،
وَلَا تَيْسٌ، إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ) (الحديث: ۱۴۵۵) ۱۰۷:

ئه نهس (رمزی خوئی لی بی) فهرمووی: نهو زهكاتی كه پیغه مبهه دروودی خوئی لهسهر
بی. بهفه رمانی خودا دایناوه لهسهر مسوولمانان نه بوبهكر (رمزی خوئی لی بی) بوئ
نووسیمه وه، بهشیکی نه مه بوو: (كه پیری ددان له دهما نه ماوو نازده لی
زهده دارو نادرین به زهكات، ههروا سابرین و بهرانیش مهگهر به نارمزووی
زهكاتمه خوئ) (تاج/۲/۲۲-۱-ب/د/ت/ن).

۶۹۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْيَمَنِ، قَالَ: (إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلُ
كِتَابٍ، فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ، فَأَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ
قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ، فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ
فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ
وَتَوَقَّ. كَرَأَيْمُ أَمْوَالِ النَّاسِ) (الحديث ۱۴۵۸) ۱۰۸:

ئیبنو عه عباس (رمزی خوئی لی بی) فهرمووی: پیغه مبهه دروودی خوئی لهسهر بی. کاتی
موعازی کوپی جه به لی نارد بو یه مه نه و کردی به سه رکارو ماموستانیان،
پیی فهرموو: (ئهوا تو دهجیت بوئاو گه لیک، كه خاوه نی نامه ی ئاسمانین

(ئەھلى كىتابىن = جوولەكە و گاورن) لەچاوخەلكانى تردا جوۆره
 شارەزايىيەكيان ھەيە لەئايىندا، جاكاتى دەجىتە ناويان لەپيشا داويان لى
 بكة كە شايەتى بدن كە ھەر خودا خودايەو ھەر خوداي گەورە شايانى
 پەرستەنەو بەس، وەمەمەدى كورى عەبدوللا پيغەمبەرى خودايە. جاكاتى
 ئەمەيان زانى و لەمە حالى بوون و خويان لەسەر ئەم شيوە راست و
 دروستە ناسى، ئەوا پيشيان رابگەيەنە: كە خودا (لە ھەموو شەوو رۆژيكا)
 پينج نويزى لەسەريان داناو، جاكاتى بو ئەمەيش بە گوڤيان كردى، ئەوا
 پيشيان رابگەيەنە: كە خودا زەكاتى لەسەريان داناو، كە بەشيكي
 ديارىكراو لە مائەكانيان، لە دەولەمەندەكانيان و مردەگيرى و دەدرىتەو بە
 ھەژارەكانيان، جاكاتى بو ئەمە بەگوڤيان كردى و رازى بوون كە بەپيى
 ياسانامەى خودا زەكاتى سامانەكانيان بدن، ئەوانەكەى نايابى مائەكانيان
 ھەلبژيرى و لەباقى زەكات و مرى بگرى، بەلكوو ئەوھى دەيدەن پيت
 لەجياتى زەكاتى سامانەكانيان لىيان و مەبگرە بەرمەجى مەرجه
 سەرەككەيەكانى زەكاتى تىادا بى) (ت/۲/۴-ش/د/ت/ن).

دانى زەكات بەخزمى پىشواو خيترە

۷۰۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَصْحَارِ
 بِالْمَدِينَةِ مَالًا مِنْ نَحْلِ، وَكَانَ أَحَبَّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُ حَاءٍ، وَكَانَتْ مُسْتَقْبَلَةَ الْمَسْجِدِ،
 وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُهَا، وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ،
 قَالَ أَنَسٌ: فَلَمَّا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ). قَامَ
 أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ
 وَتَعَالَى يَقُولُ: (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ). وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَى

بِئْرُحَاءَ، وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ، أَرْجَوْ بِرَّهَا وَدُخِرَهَا عِنْدَ اللَّهِ، فَضَعَهَا يَارَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ. قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (بَخْ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ، وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ). فَقَالَ ابُو طَلْحَةَ: أَفَعَلُ يَارَسُولَ اللَّهِ، فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ). (الحديث ١٤٦١ - أطرافه في: ٢٣١٨، ٢٧٥٢، ٢٧٥٨، ٢٧٦٩، ٤٥٥٤، ٤٥٥٥، ٥٦١١) ١٠٩:

پیشہوا ٹہنہس (رمزی خوی لں ہں) دمفہرموی: لہ مہدینہ، ٹہبوتہلحہ، لہناو یاریدہدہران (انصار) دا لہہموویان دہوٹہمہندتر بوو، بہتایبہتی باخہ خورمای زوری ہہبوو، باخِ خورمای ہہبوو ناوی بہیرہحا بوو، بہرابہر قبیلہی مزگہوتہکہی پیغہمبہر بوو، ٹہم باخہ خوٹہویسترتین مائی بوو، کانیاویکی سازگاری تیادا بوو، گہلی جار پیغہمبہر دروودی خوی لہسمر ہں تہشریفی دہچوو لہ ناوہکہی دہخواردہوہ.

ٹہنہس (رمزی خوی لں ہں) فہرمووی: جا کاتئ ٹہم ٹاہتہ ہاتہخواردہوہ: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾. آل عمران / ٩٢/٣. واتہ: ناگہن بہپاداشتی زور چاک و خیری تہواو، ہہتا سہرف دہکہن لہریگہی خودادا، لہمالہ نایاب و خوٹہویستہکانتان و، لہو نازو نیعمہت و پایہو بہہرہ باشانہی کہخودا پیی داون).

ٹہبوطہلحہ (رمزی خوی لں ہں) ہہٹسا چوو بو خزمہتی پیغہمبہر دروودی خوی لہسمر ہں عہرزی کرد: قوربان! خودای گہورہ لہقورٹانی پیروزدا کہ نامہی خوہتہی، دمفہرموی: ﴿لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ﴾ وہمنیش

باشترین مالّم به لاهمه وه باخی بهیره حایه، جا نهوا نهو باخی بهیره حایه م
کرد به خیر، ساخ له بهر رهمزای خودا، نومید ده کم که خودا به چاکه
بینووسی بؤم، وه پاشه که وتی بکا بؤم بؤ رۆزی دوا ییم، جاتؤیش نهی
پیغه مبهری خودا! خۆت سه رپشک به، چۆنی به باش دمرانی ناوی لی
بکه، پیغه مبه ریش درودی خوی لسه ری - فهرمووی: (بهه، بهه لهم خیره جوانه!
به راستی مالی به سوودو خیردار ناوا دمی! تیگه یستم ده لیی چی، من وا
به باشی دمرانم که بیده ی به خزم و خویشانی خۆت). جا نه بوطه لحه
فهرمووی: (باشه ده یکم) نه وسا نه بوطه لحه دابه شی کرد به سهر خزم و
نامؤزاکانی خوی دا). (تاج/۲/۳۷۴/۱-ش/ت).

۷۰۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَضْحَىٰ أَوْ فِطْرٍ، إِلَى الْمَصَلَى، ثُمَّ انْصَرَفَ، فَوَعِظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ، فَقَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا) فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ، فَقَالَ: (يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ، فَإِنِّي رَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ) فَقُلْنَ: وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (تَكْثِيرُ اللَّعْنِ، وَتَكْفُرُنَ الْعَشِيرَ، مَا رَأَيْتَ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَامَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انْصَرَفَ، فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ جَاءَتْ زَيْنَبُ، امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ، تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ: (أَيُّ الزَّيْنَبِ) فَقِيلَ: امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: (نَعَمْ ائْذِنُوا لَهَا). فَإِذْنٌ لَهَا، قَالَتْ: يَا أَيُّهَا اللَّهُ إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ، وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي، فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ، فَرَعِمَ ابْنُ مَسْعُودٍ، أَنَّهُ وَلَدَهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ، زَوْجُكَ وَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۴۶۲) ۱۱:

ئەبو سەئیدى خۇدرى (رەزى خۇى لى بىن) فەرموۋى: پۇژى جەۋنى قوربان -
يا رەمەزان - بوو، پېغەمبەر - دروۋدى خۇى لەسەر بىن. دەرچوۋ پۇشت بۇ نوۋزگاگە،
لەۋى نوۋزى جەۋنى بەگۇمەل بۇ كىردىن، كەنوۋزەكە تەواۋ بوو، دەستى
كىرد بە پەندو ئامۇزگارى خەلگەكە، وە فەرمانى پىكىردن بەخىكىردن،
فەرموۋى: (ئەى مسولمانىنە! خىر بىكەن) ئەۋجا پۇشت بۇ ناۋ ژنەكان و
پى فەرموۋى: (ئەى ژن گەل! خىرو خىرات بىكەن و زۇرىش بىپارپنەۋە،
داۋاى لىبوردن لەخودا بىكەن، چونكە مەن لەشەۋى مىعراجدا دىم كەئىۋە
زۇربەى خەلگى دۇزەخ بوۋى!) عەرزىان كىرد: ئەى پېغەمبەرەى خودا!
ئەۋە لەبەرچى واىە؟ فەرموۋى: (زۇر پەفو نەفرىن دەكەن و سېلەى
لەگەل مىرد دەكەن و چاكەى ئەۋتان لەبەرچاۋ نىيە، كەسم نەدىۋە كە
ۋەك ئىۋە ھەم كەم ھۇش و ھەم كەم ئايىن بى، كەچى لەگەل ئەۋەىشا پىاۋ
بەۋ ھەموۋ زىرەكى و زىنگىيەۋە دەپخەلەتپىن و بۇرى دەدەن).

لەپاشا پېغەمبەر - دروۋدى خۇى لەسەر بىن. گەرپاىەۋە بۇ مائەۋە، لەمائەۋە
زەىنەبى ژنى ئىبىنو مەسعوود پۇشت بۇ خىزمەتى، رىخۋازى كىرد كە بچى
بۇ خىزمەتى، عەرزىان كىرد: قوربان! زەىنەب ھاتوۋە، پىرسىارى ھەىە؟
فەرموۋى: (كام زەىنەب) عەرزى كىرا: ژنەكەى ئىبىنو مەسعوود فەرموۋى:
(دەى رىگەى پىدەن بابى، نىتر رىگەىان پىدا، گوتى: ئەى پېغەمبەرەى
خودا! ئەمپۇ تۇ فەرمانت فەرموۋ كەخىر بىكەىن، مەنىش بىرئ خىلەم
ھەىە، دەمەۋى كە بىكەم بەخىر، كەچى بەقسەى ئىبىنو مەسعوودى
مىردم بى، ئەۋ خىلە خىرە بىدەم بە ئىبىنو مەسعوودو بەمىندالەكانى ئەۋە
خىرى زۇرتەرە، ئاىا ئەمە واىە؟ پېغەمبەر - دروۋدى خۇى لەسەر بىن. دەفەرموۋى:
(ئىبىنو مەسعوود راست دەكا، قىسەكەى تەۋاۋە، مىردەكەت و مائەكانت
پىشپاۋترىن كەسەن كەئەم خىرەىان پىدەمىت!) (رىاض/۱/۲۶۲ ژ/ ۱۵/۳۲۶ +
تاج/۱/۲۶ ل/۲/۲).

۷۰۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَغُلَامِهِ صَدَقَةٌ): (الحديث ۱۴۶۳ - طرفه فی ۱۴۶۴) ۱۱۱:

نہ بوہورہ پیرہ (رمزی خویٰ لی بن) فہرمووی: پیغہ مبہر - درودی خویٰ لہسہر بی - دمفہرمووی: (مسولمان لہم دوو شتہیدا زمکاتی لہسہر نییہ: لہ ولاخی بہرزہیداو لہ کویلہیدا) واتہ: ولاخی بہرزہو کویلہ زمکاتیان لی ناکہووی.

دانی زہکات بہ ہہتیو وبہ میرد

۷۰۳- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ، وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ، فَقَالَ: (إِنَّ مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا). فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقِيلَ لَهُ: مَا شَأْنُكَ. تَكَلِّمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا يَكَلِّمُكَ؟ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ، قَالَ: فَمَسَحَ عَنْهُ الرُّحْضَاءُ فَقَالَ: (أَيْنَ السَّائِلُ؟) وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ: (إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ، وَإِنَّ مِمَّا يُنْبِئُ الرَّبِيعُ يَقْتُلُ أَوَّلَهُ، إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَاءِ أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا، اسْتَقْبَلَتْ عَيْنِ الشَّمْسِ، فَتَلَطَّتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ، وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ خُلُوَّةٌ، فَنِعَمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أُعْطِيَ مِنْهُ الْمُسْكِينُ وَالْيَتِيمُ وَابْنُ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذْهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، وَيَكُونُ شَهِيداً عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (الحديث ۱۴۶۵) ۱۱۲:

نہبو سہعیدی خودری (رمزی خویٰ لی بن) فہرمووی: روژی پیغہ مبہر - درودی خویٰ

(۱۱۱) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: لازكاة علي المسلم في عبده وفرسه رقم: ۹۸۲.

(۱۱۲) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: تخوف ما يخرج من زهرة الدنيا. رقم: ۱۰۵۲.

لەسەر بێ: لەسەر دوانگەکه دانیشتو ئیڵمەیش لەدهوری دانیشتین، فەرمووی: (من زۆرتر لەوێ مەترسیان لێدەکەم، کەخودا لەپیت و فەری زەوی دەری دەهێنێ بۆتان) عەرزی کرا: مەبەست لەپیت و فەری زەوی چیه؟ فەرمووی: (ئەوێه کە دەبێ بەمایه ئارایش و پەونەقی ژایانی جیهان، وەك زیو زیو سامانیتر. پیاوی عەرزی کرد: قوربان! بۆچی شتیوا دەبێ کە ئەم خێرو خوشییه ببێ بە مایه خراپەو شەر!)

پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ: هەتا ماوهی پامو ماتو خامۆش بوو گووتیان بە پرسیارکەرەکه: ئەوێ چیتە هەر لەخۆتەو، بەبێ ئەوێ پێغەمبەر قسەت لەگەڵدا بکات، قسەئە لەگەڵ دەکەئ؟ خامۆشییهکەئ پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ: درێژەئ کێشا، هەتا زمینمان بۆ ئەوێ چوو کە لەم بارمیهوێ سرووش (وەحی = نیگا)ی بۆ بێ، پاش ماوهی بارانای ئارەقی ناوچەوانی خۆئ سەری و فەرمووی: (کوا پرسیارکەرەکه؟) وەك بێئ پرسیارکەرەکی پێخۆش بێ وابوو، پیاوێکە گووتی: قوربان! ئەمەتام، فەرمووی: (خێر هەر خێر دینێ و چاکە هەردەبێ بەهۆئ چاکە، کەواتە: خێر شەر ناھینێ! بەلام مائی دنیا میوێهەکی شیرین و خۆشە، وەك سەوزەگیای بەھار ناسک و نازدارە، هەمووێکەئ کەم تازۆر حەزی لێ دەکا، جائەوێ کە بەشیوێهەکی پەیدا بکا، لەسەر شیوێهەکی پەوایش چێگەئ بکاتەو، ئەوێ کۆمەك و دەستگیرێکی فرەچاکە بۆئ، وەلئ ئەوێ بەشیوێهەکی ناپەوا پەیدا بکا، ئەوێ وەك سەکەرۆو ژەمەنبوور دەوێ، هەر دەخواو هەرتێر ناخوا، دەق مائیش وەك سەوزەو گزوگیای بەھار وایە، ئیوێ دەلێن: گواپە گزوگیای بەھار شتی چاکەو ئازەلئ پێدەژئ، ئەمە راستەو وایە، بەلام گەلئ جاریش ئەگەر ئازەل هەر بیماشیتەوێ زیادەخۆئ تیا بکا، تورخەو کاپێچ و ژانی پێدەکا و دەیکوژئ، یازۆری نامینئ کە بیکوژئ،

به لّام نازده لی گياخوړکه به ددهم و جهم ده یخوا تاکه له که ی هه لّدی، نه و جا خو ی ددها به خوړو ددهست دهکا به کاو یژو به ناسایی ریخ و گمیزی خو ی دهکا و له پاشدا هه می شه له سه ر نه م یاساو ددهستووره تی هه لّ ده چیت ه وه، له گیا خواردن و وچان گرتنی خو ی، نه و نازده له هیچی لی نایمت.

له راستی دا نه م ماله میو میه کی سه وزو خو شه وه هاریکاری کی چاکه، بو نه و مسو لمانه ی که به شی نه داراو هه تیوو ری بواری لی ددهات، وم نه وه ی که مال به نار هوا په یدا بکا وهک ژده نه برده وایه، هه رده خواو تی ر ناخوا، وه روژی قیامه تیش دهبی به شایهت له سه ری (تاج/۲ ۵۲/۲ ف/۷ + تاج/۹/ ۲۹۴ ف/۲۱).

پاښه و شیکردنه وه:

شیخ نه بو حامید رحمتی خودی لی بن: ده لی: (مال وهک مار وایه، که ههم تریاقی واتیا، که شتی کی به که لکه، وه ههم زده ری واتیا، که شتی کی کوشنده یه، خاوهن مالی ش یا وهک مارمزی لیزان وایه، به هو شیاران ه خو ی له شه ری مار که رزگار دهکا و، به شارمزیی تریاقه که ی لی دمرده ینی، یا وهک کابرایه کی گیلو که به نه زانی دهیگری و پیوه ی ددهاو تووکی سه ری با دهیبا، خوا په نامان بدا له شتی وا).

۷۰۴- عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ خُلِيكُنَّ) وَكَأَنْتِ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَأَيْتَامٍ فِي حَجَرِهَا، قَالَ: فَقَالَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ: سَلْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْجُزِي عَنِّي أَنْ أَتَّفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيْتَامِي فِي حَجَرِي مِنَ الصَّدَقَةِ؟ فَقَالَ: سَلِي أَلْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ،

فَانْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي، فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلَالٍ، فَقُلْنَا، سَلِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أُلْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامَ لِي فِي حَجْرِي، وَقُلْنَا: تُخْبِرُنَا، فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: (مَنْ هُمَا) قَالَ: زَيْنَبُ، قَالَ: (أَيُّ الزَّيَانِبِ) قَالَ: امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: (نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ: أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ) (الحديث ١٤٦٦) ١١٣:

له پیښه وه پابورد برپاوه ژماره: (٧٠١) زهینه بی کچی عهبدو لای کوری موعاویه، زنی ثیبنومه سعوود بوو (رحمٰی خوی لى بن) ژنیکی دهست پهنگین بوو، عهبدو لای میړدی دهست کورت بوو، نه وه هتوانه ی که له لای بوون و خوی به خپوی دهرکردن بر ازاو خوشکه زای بوون، چه نندین فهرمووده له پیڅه مبرموره دهگیرپته وه، سه بارهت به چوونی ژنان بو مزگهوت، بو جه ماعهتی خهوتنان، دمه فرموی: پیڅه مبرمور دروودی خوی لى بن. به نيمه ی ژنانی فهرموو: (نیوه ی نافرمتان کاتى چوون بو مزگهوت بو ناماده بوونی جه ماعهتی نویژی خهوتنان، بوئی خوش مه دهن له خوتان).

لیرمدا شتى پروون ده کهینه وه، فهرمووده ی دروست (حه دیسی صه حیح) و هه روا هه موو جوړه فهرمووده یه کی تر، وهک فهرمووده ی حه سهن، بایه خو نرخى ته واوی خوی هیه، خواه پیاو بیگیرپته وه خواه ژن، وه نه وه مهرجانه ی که دانراون بو راوی وهک: عه دالهت وچاگی و ثیقه یی، بو ژن و پیاو وهک یه که، سه حابه ی پیڅه مبرمور دروودی خوی لى بن. هه موویان عادلن، ژن بن یا پیاو، وه هه موویان مه قبول الریوايه ن. واته: له ریوايه تا جیاوازی ژن و پیاو نییه.

۷۰۵- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَيْ أَجْرٌ أَنْ أَتُفِقَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِذَا هُمْ بَنِيٌّ؟ فَقَالَ: (أَتُفِقِي عَلَيْهِمْ فَلَكَ أَجْرٌ مَا أَتُفِقْتِ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۴۶۷ - طرفه فی ۵۳۶۹) ۱۱۴.

نوم سەلەمە (ڕەزای خۆی ئێ بێ) دمفەر موی: گوتم: ئەهی پێغەمبەری خودا! چەند منائیکم هەیه لە ئەبوسەلەمە میردی پێشووم، هێشتا لەهەتیوی دمرنەچوون، ئایا خێرم دەگا ئەگەر مەسرفیان بۆ بکەم وەک تریش خۆ ناتوانم بەرەڵاشیان بکەم بەم لاو بەم لادا، چونکە منائی خۆمن؟! فەر موی: (مەسرفیان بکە، ئەو مەسرفەیی بۆیان دەکە، پاداشتی باشی هەیه بۆت).

پاڤه و شیکردنەوه:

نوم سەلەمە (ڕەزای خۆی ئێ بێ) ناوی هیندی کچی ئەبو نومهیهی کوری موغیرمیه. لە پێشا خیزانی ئەبوسەلەمە هەق نامۆزای بوو، چوار منائی لە ئەبوسەلەمە هەبوو، دوو کوڕ، دوو کچ، کۆرەکانی سەلەمە و عومەر بوون، کچەکانیش دوو پرەو زمینەب بوون، کە ئەبوسەلەمە مرد، هەر چواریان لە هەتیوی دمرنەچوو بوون، نوم سەلەمە و ئەبوسەلەمە میردی لە موسولمانە پێشینەکان، کۆچیان کرد بۆ حەبەشە، لەحەبەشەوه گەڕانەوه بۆ مەککە، لە مەککەوه کۆچیان کردەوه بۆ مەدینە. نوم سەلەمە ژنیکی جوانی شوخی هۆشمەندی دانا بوو، لەپۆژی خودەیبییهدا ئەو نامازەیی کرد بۆ پێغەمبەر (دروودی خۆی لەسەر بێ). کە ئیحرام بشکێنێ و سەری

خوئی بتاشی، نیتر مسوئلمانانیش ناچار دهن کهوا بکهن، هه زره تیش وایکرد، له جومادای دووهمی سالی چواری کۆچی شووی کرد به پیڅه مبهه دروودی خوای لهسهر به. نوم سه له مه به چاوی خوئی هه زره تی جو برائیلی دیوه لهسهر شیوهی (دحیه الکلبی).

نوم سه له مه لهم زاتانه وه گیرانه وهی ههیه: له پیڅه مبهه خوئی و له ابو سه له مه و فاتیمه ی زههرا وه، ئهم زاتانه ییش گیرانه و میان له وه وه وه ههیه: دوو کور په که ی: سه له مه و عومه و زهینه بی کچی و عامیری برای و موضعه بی برازای و خیره دایکی هه سهنی به صری و زۆر که سی تریش له ژن و له پیاوو له صه حابه و غهیری صه حابه، په کهم که ژاوه نشین بوو له نافرمتانی مسوئلمان، که کۆچی کردوو به مەدینه. له دهو روبه ری (٦٠) ی کۆچیدا مردوو، نه بو هورهیره نویژی لهسهر تهرمه که ی کردوو، دواترین کهس بوو له هاوسه رانی پیڅه مبهه دروودی خوای لهسهر به. که مردوو. نوم سه له مه دهفه رموی: ناماده ی جهنگی خه بیهر بووم، نه وکاته که مه رحه ب کوژرا، گویم له قرچه قرچی ددانه گانی مه رحه ب بوو که به شم شیر ده یان شانندن.

نه بو سه له مه ی میردی نوم سه له مه ناوی عه بدوللای کوری عه بدول نه سه دی کوری هیلالی مه خزوومی یه، یازدهه مین کهس بووه که ئیسلام بووه، برای شیر ی پیڅه مبهه و ئیمامی هه مزه ی مامی پیڅه مبهه بوو، پوهه بیه ی که نه یز که نه بوله هه ب، له پیشا شیریدا به هه مزه، نه و جا به پیڅه مبهه له پاشا به نه بو سه له مه، پورزای پیڅه مبهه بوو، دایکی ناوی به ره ری کچی عه بدول موته لیب بوو، له فه رمووددا دهفه رموی: (په کهم کهس که نامه ی کرداری به دهستی راستی وهرده گری، نه بو سه له مه ی کوری عه بدول نه سه ده).

له سالی چواری کۆچیدا، له غه زای ئو خوددا زامارده بی، که ده گه پێته وه
 بۆ مه دینه زامه که ی ده گولێته وه ده ته قی و ده مرئ. له سالی دووی کۆچیدا
 پێغه مبه ر خروودی خوی له سه ر بی. که ده رچوو بۆ غه زوه ی (العشیره) نه بوسه له مه ی
 کرد به جینشینی خۆی له سه ر شاری مه دینه. بۆ پترناسینی ئه م بنه ماله
 پیرۆزه یه بفرموو بپروانه: (فرمووده ی ژماره (۹۴، ۲۰۱۰، ۲۲۳، ۲۸۴)
 + (تاج/۲/۱۸۴، تاج/۱/۴۹۴ + تاج/۵/ل/۱۵۸ + تاج/۱۴۶-۱/ف/۵/ز/۳۰ +
 تاج/۳-۶۸/ف/۴/ز/۲۹ + ریاض/۱/ل/۲۵۰/ز/۲۹۹/۳۸) + (تاج/۱/۵۲۰/ف/۴+۳
 + تاج/۱۸۹-۴/۱/ت/۲/۴۷/۴) + (تاج/۳/ل/۱۳۰/ف/۲/ز/۵۱، تاج/۲/ل/۱۳۹/ف/۶
 ز/۵۶) + (ت/۵/ل/۱۲۰/ف/۱۶/ز/۲۰، تاج/۵/ل/۱۸۶/ف/۴).

باسی نایه تی

﴿وَفِي الرَّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾

۷۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالصَّدَقَةِ، فَقِيلَ مَتَى ابْنُ جَمِيلٍ، وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَاتِقُمْ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَأَمَّا خَالِدٌ: فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا، قَدْ اخْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: فَعَمُّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا). (الحديث ۱۴۶۸) ۱۱۰:

ئه بو هورمه ريه (رمزى خوى ئى بى) فرمووى: پێغه مبه ر خروودی خوی له سه ر بی. فرمانی
 کرد به دانی زه کات، پێشه و عومه ر (رمزى خوى ئى بى) فرمووى: ئیبنو جه میل و

خالیدی کوری وه لیدو عه عباسی کوری عه بدولوطه لیب، فه زمانه کی
تۆیان پیگه یشتوو، به لام زهکات نادن!

پیغمبه ر خوای لیسر یی فهرمووی: (ئیبنو جه میل تۆله ی نه وه
دهستینی، که له پیش نیسلام بوونیدا هه ژار بوو، له پیت و فه ری نیسلام و
له سایه ی خواو پیغمبه ره وه ئیستا ده و له مه ند بوو، واته: نه م کاره ی
ئیبنو جه میل نه وه پری سپله یی و پینه زانی یه. به لام ئیوه ناهه قی له خالید
دهکن، چونکه نه و ته نانه ت زیره کانی و چه ک و تفاق ی جهنگی خو یی
ته رخان (وه قف) کردوو، له پریگه ی خوا دا، ئیتر چون زهکات نادا ت.
عه عباسی کوری عه بدول موطه لیبیش که هه ق مامه ی منه که
پیغمبه ری خودام، به ئینتان دده می نه و زهکاته ی که له سه ری هه تی
دهیدا ت، و نه وه منده ی تریش له گه ئیدا ده بی بدا).

پوونگر دنه وه:

١- گه لی جار با سی که سی به خرا په ده کری، له پیش نیسلام بوونیدا،
وهک زۆر له هاو پیا نی پیغمبه ر خوای لیسر یی بگره هه ندیکیان هه تا نه و
ده مه ی که نیسلام بوون، دزایه تی نیسلامیان کردوو، به لام له پاش
نیسلام بوون یه کسه ر گۆرا ون و له دوژمنیک ی سه رسه خته وه بوون
به دوستیکی دلسۆزی نیسلام.

٢- هه روا جار و بار له فه رمووده و شتی وادا، به تایبه ت له کاتی جه رح و
ته عدی لدا، با سی خرا په ی هه ندی که س ده کری، بگره پیغمبه ر خو ی
زه می هه ندی که سی کردوو، وهک نه وه به کابرایه کی فه رمو و: (پریگه ی پی
بدن با پی بۆ لام، به راستی کابرایه کی زۆر به ده).

وهك لهم فھر موودھیش دا پیغھ مہر - درویدی خوی لہسر ہن - باسی خراپی
 ئیبنو جھ میل دھکا. دھبی لھ جوڑھ شوینانہ دا ھہ ٹوہستی ئیمہ چی بی؟
 وہلام: کورت و پوخت دھبی ئیست لھ کار مھکا بکھین، یھ کسھر حوکی ھو
 کسہ بہ پیئ ھو شوینہ نہ دھین، بہ لگوو دھبی چاومروان بکھین، زانا گھورہ
 پسپور مھکان چیان بریار داوہ لھو بار میہوہ، ئیمہیش پھیرھوی بریاری
 ھوان بکھین، تھانمت ھگھر زاناکان لھناو خویاندا سہبارت بہو کسہ
 رایان جیاجیا بوو ئیمہ سھرپشکین پای کامیان بہ ھیزتر بوو، ھو رایہ
 دھکھین بہ سھر مھشق.

با ئیبنو جھ میل بکھین بہ نمونہ بوؤ ھم بابہ تہ:

۱- قازی حوسھین - رحمتی خودی لی ہن - دھلی: ناپاک (منافق) بوہ، بہ قسہی
 ھو بی گواہ ھم ئایہ تہ: ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللّٰهَ سَهَابَرْتِ بھو ھاتووہ،
 عھسقلانی لھ ئیصا بہ دا ھمہ بہ (إدعاء) دادھنی، وہ دھفر موئ: (وا باو
 ناسراوہ کہ ھم ئایہ تہ سہبارت بہ ھعلہ بہ ھاتووہ).

۲- موھللہب - رحمتی خودی لی ہن - دھفر موئ: (ئیبنو جھ میل ناپاک بوو،
 لہبر ھوہ زمکاتی نہ دا، بہ لام کاتی خودا داوای تھو بہی لی کرد بہم ئایہ تہ:
 ﴿وَمَا لَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ.
 التوبہ: ۷۴﴾

ئیبنو جھ میل کوتی: پھروردگارم داوای توبہو پھشیمانیم لی دھکا،
 ئیتر توبہی کردو مسولمانیکی جوانی لی دھرچوو.

۳- شیخی عھینی دھفر موئ: (ھم فھر مایشتہی پیغھ مہر - درویدی خوی لہسر
 ہن - دوویات کردنہوہی مھدحہ لھشیوہی زم دا). عھسقلانی شھروا
 دھفر موئ.

۴- پیښه وانه ووهی -ړمزاو ږهحه متی خودای لی بی- پښتگیری نیبن
 قهصار دهکا، که داستانه که دهرپئ به سهر نه دانی خیری سونه تداو ده لی:
 (گومانی نه و نه نابری به هاوړپایانی پیغه مبر که فهرز جیبه جی نه کهن).
 که واته: کورت و پوخت زوړینه ی فهرمایشته کان له بهر ژوهندی نیبنو
 جه میل، له بهر نه و بهر نه هم فهرموودیه ده که وئ: (باسی چاکه ی
 مردووتان بکه ن و باسی خرابه یان مه کهن). ړمزاو ږهحه متی خودا له
 نیبنو جه میل بی.

باسی ړووسووری دووری له سوال

۷۰۷- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ، سَأَلُوا
 رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ، ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ، حَتَّى نَعِدَ مَا
 عِنْدَهُ، فَقَالَ: (مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدْخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يَغْفِرْهُ
 اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا
 وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ). (الحديث ۱۴۶۹ - طرفه فی ۶۴۷۰) ۱۱۶:

نه بوسه عیدی خودی (رزمی خوی لی بی) فهرمووی: چهند که سی - له
 یاریده دمران (نه انصار) - چهند جاری داوای به شیان له پیغه مبر دروودی خوی
 مسر بی. گرد، نه ویش هه موو جاری به شی ددان، تا نه و مالهی که له لای بوو
 هه مووی ته و او بوو، جا فهرمووی دروودی خوی مسر بی: (نه و مال و خپرو بیړه ی
 له لای من بی له نیوه ی ناشارمه و، وه من نه و دی له ده ستم بی له نیوه
 دریغی ناکه م، وه هه که سیکیش خوی به دوور بگری له ړووزمردی
 سوال و سوال کردن، خودا له هه ردو جیهاندا ړوو سوورو سهر بهرزی دهکا،

وہ ہر کہ سیکیش چاوی تیربی و خوی بی نیاز بگری و چاوی لہدستی
نہم و نہ و نہی، خودا دہولہ مہندو بی نیازی دہکا، وہ ہر کہ سیکیش دان
بہ خویا بگری و سہووری خوی بدا، مسوگر کہ خودایش سہبرو نارامی
پیدہ بہ خشی، وہباشترین و گہورہ ترین خہلاتی کہ بہ کہ سی درابی،
خہلات و بہرہی سہبرو نارامگرتنہ) (تاج/۲/۱۴۸-ش/د/ت/ن)

۷۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ، فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ
مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَغْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ). وَفِي رِوَايَةٍ: عَنْ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُرْمَةٍ
الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا، فَيَكْفَأَ اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ
أَغْطُوهُ أَوْ مَنَعُوهُ). (الحديث ۱۴۷۰ - أطرافه في: ۱۴۸۰، ۲۰۷۴، ۲۳۷۴
+ الحديث ۱۴۷۱ - طرفاه في: ۲۰۷۵، ۲۳۷۴) ۱۱۷:

نہ بوہورہیرہ (رمزی خوی لہ بی) فہرمووی: پیغہ مبہر درووی خوی لہسر بی
فہرمووی: (سویندم بہو کہ سہ کہ گیانی منی بہ دہستہ، کہ سی لہئیوہ
گوریسہ ہلہگری و بہ کول کولہ دار بکیشی و بیفروشی و خودا بیکا
بہ مایہی نہوہ کہ خوی پی رزگار بکا لہچاو بہرہو زیری نہم و نہو،
نہمہی گہلی باشرہ لہوہ کہ بچی دہست لہ مہردوم پان بکاتہوہ، نیتر نہو
مہردومہ بہشی بدن یا بہشی نہدن، ہر نیش کردنہ کہ باشرہ لہ سوال
کردنہ کہ ۱) (تاج/۲/۴۹-۳-ش/د/ت/ن).

۷۰۹- عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي، ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَتَانِي، ثُمَّ قَالَ: (يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُوْرِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ، أَلَيْدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى). قَالَ حَكِيمٌ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، لَا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ، ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا، فَقَالَ إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَغْرَضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَنَى فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ، فَلَمْ يَرْزَأُ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى تُؤْفَى). (الحديث ١٤٧٢ - أطرافه في: ٢٧٥٠، ٣١٤٣، ٦٤٤١، ١١٨):

حەكیمی كۆری حیزام (رەزای خۆی ئی بێ) فەرمووی: جاری داوای بەشەم لە پیڤەمبەر (رەزوی خۆی لەسەر بێ) كرد، ئەویش بەشی دام، دیسان داوام لێكردەوه، دیسانەوه بەشی دامەوه، هەم دیسان داوام لێكردەوه هەم دیس بەشی دامەوه، لەپاشا فەرمووی: (ئەهێ حەكیم! راستە كە مالا میوهیهكێ سهوزو شیرین و خوشه، بەلام بزانه ئەوهی بهرجاوتی بێ و دل تی بێ و هەری بگری، خودا بهرەكهت و پیت و فەری بۆتێ دهكاو ئەو ماله خیر دەداتەوه، وەلێ ئەوهی كە بە خاوازه‌لۆكی و چاوجنۆكی هەلپه‌هەلپێ بۆدهكاو قەرم و مرخی لیخۆش دهكاو چاوی تی دەمبێ تاده‌یسەنی، بەشیوه‌یهكی وا له‌وه‌ودايش خاومنه‌كه‌ی چاوی له‌دوايه‌تی، ئەوه ئەو ماله پیت و به‌ره‌كه‌تی به‌حه‌وادا ده‌چێ! ئیتر ئەوه‌كه‌سه كه‌ئه‌وه‌ حالیه‌تی وه‌ك ژمه‌نبورده‌ی لی‌دی، هەر ده‌خواو هەر تی‌رنابی! دیاره كه‌ده‌ستی سه‌روه‌،

که دهستی خیرکهره، یا نهو دهستهیه که بیژ له دمووزه دهکاتهوه، دیاره که دهستی سهروو له دهستی ژپرو که دهستی دمووزه که ره گه لی باشره).

حهکیم (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: که نه مەم له خوشه ویست درودی خوی لیسر بن. ژنهوت گوتە: نهی ره بهری خودا! بهو که سه که توی کردوو به پیغه مبهریکی راست و دروست و رهوانه ی کردوی له گه لی نهو نایینه راست و دروسته دا، نیتز له پاش تو تا له جیهان دمرده چم شت له کهس و مرناگرم، له پاش هه زرمەت درودی خوی لیسر بن. نه بوبه کرو عومەر - رمزی خویان لی بن. له کاتی جینشینی (خه لافەت) ی خویاندا، بهشی ههکیمیان له دهسکه وتی جهنگی (فهیا) ده دا، به لام ههکیم ههتا مرد بزگورپکی له کهس و مرنه گرت، عومهریش شایه تی لیگرت و فهرمووی: نهی گه لی مسولمانینه! ئیوه به شایهت بن، نه وهتا من به بهرچاوی ئیوه وه له م دهسکه وته بهشی خویی دده مە، وهک نهو پشکه ی که خودا بوی داناوه، به لام ههکیم خوی وهری ناگری). (ریاض الصالحین ۲/ ل ۹۵ ژ ۵۲۴/۳ ز ۵۷).

۷۱۰- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ: أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي، فَقَالَ: (خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ، وَأَلْتَ غَيْرَ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ، فَخُذْهُ وَمَالًا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ). (الحديث ۱۴۷۳ - طرفاه فی: ۷۱۶۳، ۷۱۶۴) ۱۱۹.

عومهری کوری خهتاب (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: جاران پیغه مبهر درودی خوی لیسر بن. که بهشی ددهام له مال، عهرزیم دهکرد: قوربان! بیده به کهسی که نهو له من زیاتر پیویستی پیی هه بی، نهویش درودی خوی لیسر بن. دهیفرموو:

ئەى عومەر! كاتى لەم ماله شتتكت پئدرا وەرى بگرە، بەمەرچى چاوى تئىنەبىرى و خوت داواى نەكەى، ئەگىنا خوتى تئىمەگەىنە). (تاج/۲/۵۱/۶ - ش/ن).

۷۱۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ، حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةٌ لَحْمٍ) وَقَالَ: (إِنَّ الشَّمْسَ تَذْهَبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى يَبْلُغَ الْعَرَقُ نِصْفَ الْأُذُنِ، فَيَبْتِئُهُمْ كَذَلِكَ اسْتَعَاثُوا بِأَدَمَ، ثُمَّ بِمُوسَى، ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (الحديث ۱۴۷۴) + (الحديث ۱۴۷۵ - طرفه: ۴۷۱۸) (۲۰).

ئىبنو عومەر (رەزى خەى نەى) دەفەرەموى: حەزەمت - رەودى خەى لەسەرەى - دەفەرەموى: (پىاوى واتان هەى ئەى مەولمانەگان! هەرخەرىكى دەرووزەو سەولکردنە، هەتا لە پۆزى ژىنەو هەدا كەدى بۆ دىوانى خەداى گەورە، بۆ لىپرسىنەو، يەك پەرزۆلە گوشت بەروویەو نامىنى، لەو دەشتى مەحشەرەدا خەدا مۆرى سەولگەرى دەنى بەروویەو، دەم و چاوى يەكپەرچە ئىسقانى رەوتى بىگوشت دەبى! (فەرەمودەى ۱۴۷۴ لە فەتەحول بارى دا). (رىاض/۲/ل/۱۰۰/ژ/۵۳۰/ز/۵۷/ف/۹ - ش).

فەرەمودەكەى تە كۆرتەو هەراوى فەرەمودەىەكى زۆردرێژە. بىروانە: (رىاض/۱/ل/۳۱۲/ژ/۳۹۹ هەتا ۴۰۳ + تاج/۱۰/ز/۱۳۰/ف/۴، ۵، ۶، ۷، ۸) + (تاج/۲/ل/۵۲/ز/۲۰).

۷۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يُطَوَّفُ عَلَى النَّاسِ، تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ وَاللَّقْمَتَانِ، وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ، وَلَكِنَّ الْمِسْكِينَ: الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ، وَلَا يُعْطَنُ بِهِ فَيَتَذَقُّ عَلَيْهِ

وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ). (الحديث ۱۴۷۹) ۱۲۱.

نه بوهورمیره (رمزی خوی ن بر) له پیغه مبهروه درووی خوی لسمه بر. دمه رموی:
(هه زاری به پراستی نه وه نییه که دمرگاو ماله و مال دمسووپته وه، خه لک
خیری پی ده که ن و، لیرو له وی به پارووی، دوو پاروو، یا دمنکی دوو دمنک
خورما دهستی پیوه دمنین و له کولی خویانی ده که نه وه، به لام هه زاری
ته و او که شایسته ی ده سگرویی و زه کات پیدانه، نه و که سه یه که خوی
نه وه نده ی دارایی نییه که به شی بکاو، که سیش پی نازانی تازه کاتی
بداتی و ده سگرویی بکا، وه خویشی له بهر قه درگرتنی خوی ناچی سوال
له م و له و بکا!). (ریاض ۲/ ل ۱۰۴/ ز ۵۳۷/ ز ۵۷ - ش + تاج ۲/ ل ۴۲/ ف ۳
ز ۸/ ش/ د/ ن).

باسی خه مل و خه رساندن ی به رزه دره خت

۷۱۳- عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَزْوَةَ تَبُوكَ، فَلَمَّا جَاءَ وَادِي الْقُرَى، إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا،
فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: (أَخْرُصُوا) وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ، فَقَالَ لَهَا: (أَخْصِي مَا يَخْرُجُ مِنْهَا). فَلَمَّا أَتَيْنَا تَبُوكَ
قَالَ: (أَمَّا، إِنَّهَا سَتَهُبُّ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ، فَلَا يَقُومَنَّ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ بَعِيرٌ
فَلْيَعْقِلْهُ). فَعَقَلْنَاهَا، وَهَبَّتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَأَلْقَتْهُ بِجَبَلٍ طَيِّبٍ. وَأَهْدَى
مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَغَاةً بَيْضَاءَ، وَكَسَاهُ بَرْدًا وَكَتَبَ لَهُ
بَبْخَرِهِمْ، فَلَمَّا أَتَى وَادِي الْقُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ: (كَمْ جَاءَتْ حَدِيقَتُكَ) قَالَتْ: عَشْرَةٌ
أَوْسُقٍ: خَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: (إني مُتَعَجِّلٌ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِيَ فَلْيَتَعَجَّلْ)، فَلَمَّا — قَالَ الرَّأَوِي كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ: (هَذِهِ طَابَةُ) فَلَمَّا رَأَى أَحَدًا قَالَ: (هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ، أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ). قَالُوا: بَلَى، قَالَ: (دُورُ بَنِي النَّحَارِ، ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ، أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، وَفِي كُلِّ دُورٍ الْأَنْصَارُ — يَعْنِي — خَيْرًا). (الحديث ١٤٨١ — أطرافه في: ١٨٧٢، ٣١٦١، ٣٧٩١، ٤٤٢٢) ١٢٢:

نُهَبُو حَوْمَه يَدِي نُهَل — سَاعِدِي (رمزي خوي ن بن) فِهْرَمُوِي: لَهُ خَرْمَه تِي
 حَهْرَه تَدَا (رمزي خوي ن بن) چَوَوِيْن بُوْ غَهْزَاي تَهَبُووك، كَهْگَه يَشْتِيْنَه وَادِيْلَقُوْرَا،
 زُنْئِيْ لَهْ نَاوْ بَاخِيْكَى خُوَيْدَا بُوو، پِيْغَه مَبَهْر — حِرْوُوْدِيْ خُوَايْ لَهْ سَمَر — بِيْن. بَهْ هَاوِرْ پِيَانِيْ خُوْ
 فِهْرَمُوو: (نَادَهِيْ نَهْمَ بَهْرِيْ نَهْمَ بَاخَه بَخَه مَلِيْن) نِيْمَهْشْ هَهْرَكَه سَهْمَان
 بَهْ جُوْرِيْ خَه مَلَانْدَمَان، وَهْ پِيْغَه مَبَهْر — حِرْوُوْدِيْ خُوَايْ لَهْ سَمَر — بِيْن. خُوْ
 وَهْ سَق، وَهْ بَهْ زَنَهْ كَهْ شِيْ فِهْرَمُوو: (تُوْ سَهْرْ زَمِيْرِيْ بَكَه، بَهْرِيْ بَاخَه كَه
 چَه نَدَه بُوو ژَمَارَه كَه يَمَان بُوْ لَهْ بَهْرَبَكَه). نُهَوْجَا رُوْ يَشْتِيْن هَهْ تَا چَوَوِيْنَه
 تَهَبُووك، پِيْغَه مَبَهْر — حِرْوُوْدِيْ خُوَايْ لَهْ سَمَر — بِيْن. فِهْرَمُووِي: (نَاگَادَارْبَن! كَه نَهْ مَشَهْ
 بَايَهْ كِيْ سَهْ خَت هَهْ ثَدَهْ كَا لِيْتَان، كَه سَتَان لَهْ وَكَاتَهْدَا هَهْ لَهْمَسَن، هَهْرَكَه سَهْشْ
 وَشْتَرِيْ هَهْ يَهْ بَاتُوْنَد پِيُوْمَنْدِيْ بَكَا) جَانِيْمَهْشْ وَشْتَرَهْ كَانْمَان نَهْ شَكِيْل كَرْد،
 جَابَايَهْ كِيْ سَهْ خَتِيْ وَآ هَهْ لِيْ كَرْد، پِيَاوِيْ لَهْ وَكَاتَهْدَا هَهْ لَسَا بَايَهْ كَه هَهْ لِيْ كَرْتَو
 لَهْ لَايْ دُووْ كِيُوْهْ كَه يْ طَهِيْدَا، لَهْوِيْ تُوُوْرِيْدَا، فِرُوْسْتَاْدَهِيْ نِيْبَنُو عَهْلَايْ شَايْ
 نَهْيَلَهْ نَامَهْ يَهْ كِيْ لَهْ نِيْبَنُوْعَهْلَاوَهْ هِيْنَا بُوْ پِيْغَه مَبَهْر — حِرْوُوْدِيْ خُوَايْ لَهْ سَمَر — بِيْن. لَهْ گَهْلْ
 هِيْ سَتَرَهْ مَاچَهْ يَهْ كِيْ سَپِيْدَا، بَهْ دِيَارِيْ، پِيْغَه مَبَهْرِيْشْ — حِرْوُوْدِيْ خُوَايْ لَهْ سَمَر — بِيْن.

(١٢٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: أحد جبل يحبنا ونحبه وفي الفضائل باب: في معجزات النبي ﷺ. رقم: ١٣٩٢، لاحظ (فتح — ٣ ص ٤٤١ — خاتمة) من نفي العسقلانيي لإخراج مسلم لهذا الحديث — المترجم.

نامه‌یه‌کی بۆی ناردو عه‌بایه‌کی نایابیشی به‌دیاری بۆ ناردو به‌پیی
 په‌یماننامه‌یه‌کی نووسراو، به‌رام‌بهر سه‌رانه‌یه‌کی دیاریکراو، له‌سه‌ر
 قه‌له‌م‌ره‌وه‌که‌ی خۆی هی‌شتیه‌وه، جاکاتی هاتینه‌وه‌و بۆ وادیلقورا،
 پی‌غه‌م‌بهر -دروودی خوای له‌سه‌ر به‌- بۆ مه‌سه‌له‌ی به‌ری باخه‌که له‌ژنه‌که‌ی پرسى:
 (به‌ره‌که‌ی چه‌ند وه‌سقی دهرچوو ؟). گوتى: ده وه‌سق؛ ده‌ق به‌قه‌د ئه‌وه که
 پی‌غه‌م‌بهر خه‌م‌لاندى. ئه‌وجا پی‌غه‌م‌بهر -دروودی خوای له‌سه‌ر به‌- فه‌رموى: (من
 به‌زووی دهرچومه‌وه بۆ مه‌دینه، جا ئه‌وه‌ی چه‌ز ده‌کا له‌گه‌ل من دابی ئه‌وه
 که‌یفی خۆیه‌تی و ئه‌وه‌شی چه‌ز ده‌کا لی‌ره به‌می‌نی‌ته‌وه ئه‌وه به‌می‌نی‌ته‌وه).
 ئه‌وسا که‌وتینه‌ پ‌رئ، کاتی له‌دووره‌وه مه‌دینه‌مان لی‌ دهرکه‌وت، پی‌غه‌م‌بهر
 -دروودی خوای له‌سه‌ر به‌- فه‌رمووی: (ئه‌مه طابه‌یه) کاتی‌کیش چاوی به‌جیای ئو‌حود
 که‌وت فه‌رمووی: (ئه‌وه‌میش جیای ئو‌حوده، ئه‌م کپوه ئی‌مه‌ی خۆش ده‌وی و
 ئی‌مه‌ش ئه‌ومان خۆش ده‌وی ؟). له‌پاشدا فه‌رمووی: (ئه‌دی با‌پی‌تان بلی‌م
 که‌ باشترین تیره‌کانی یاری‌ده‌م‌هران (انصار) گامانه‌ن). یاران فه‌رموویان
 به‌فه‌رموو، فه‌رمووی: (باشترین بنه‌ماله‌ی یاری‌ده‌م‌هران، که‌ هه‌موویان
 هه‌رباشن، بنه‌ماله‌ی به‌نی نه‌چارن، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی عه‌بدول
 ئه‌شه‌هل، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی ساعیده، ئه‌وجا بنه‌ماله‌ی به‌نی حاریسی
 کو‌پی خه‌زرج، وه‌کی تریش به‌شی‌ومه‌یه‌کی گشتی تیره‌و بنه‌ماله‌و
 گه‌ره‌که‌کانی یاری‌ده‌م‌هران هه‌موویان هه‌رخێردارو خاسن). (تاج/۴/۱/۳۳۱)
 ز/۱۰۳- م/ت).

را‌فه‌و شیکردنه‌وه:

عه‌ینی ده‌فه‌رموی: ئه‌م فه‌رموودیه‌ موس‌لیم اخراجی کردووه.
 مه‌دینه له‌پیشا ناوی یه‌ثریب بوو، تائه‌ندازه‌یی ناوو هه‌وا‌ی بۆ لاوه‌کی

ناسازبوو، یه‌ثریب واته؛ لۆمه‌و سه‌رزهنشت. جاله‌به‌ر ئه‌م واتایه پێغه‌مبه‌ر
 -دروودی خوای له‌سه‌ر بی- ناوه‌که‌ی گۆڤری و فه‌رمووی: (خودای گه‌وره‌ خۆی مه‌دینه‌ی
 ناناوه‌ طابه‌) طابه‌ وشه‌یه‌کی عه‌ره‌بییه‌، واته‌: شاریکی خۆش و باش و
 سازگار و خاومنی دانیش‌توانی خاس و باش. عه‌سقه‌لانی و عه‌ینی -رحمته‌ی خودایان لێ
 بی- ده‌فه‌رموون: إحصاؤ بؤیه‌ وای پی ده‌گوتری، چونکه‌ عه‌ره‌به‌گان بی
 سه‌واد بوون، وه‌ نووسینیان باش نه‌ده‌زانی، له‌به‌رئه‌وه‌ ژماره‌یان به‌ ورده
 به‌ردو چه‌و کۆنترۆل ده‌کرد، که‌پێیان ده‌لێن (حصی) بۆ شاره‌زابوونی
 ته‌واو له‌پیرۆزی مه‌دینه‌ به‌روانه‌: (تاج/ ۲ ز/ ۱۳۸) تا دوا‌یی.

زه‌کاتی دانه‌ویته‌و به‌رووبوو‌می دیمی و به‌راو

۷۱۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
 (فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ، أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعَشْرُ، وَمَا سُقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ
 الْعَشْرِ). (الحديث: ۱۴۸۳) ۱۲۳:

ئێبێنو عومه‌ر -هم‌زای خواجه‌ان لێ بی- فه‌رمووی: پێغه‌مبه‌ر -دروودی خوای له‌سه‌ر بی-
 فه‌رمووی: (ئه‌وه‌ی به‌باران و چه‌م و جۆگه‌و کانی و کاریز ئاوبدری، یاخود
 دیمی بی، یاخود ره‌گه‌که‌ی بگاته‌ ناو و پێویستی به‌ئاودانی ئاسایی نه‌بی،
 ئه‌وه‌ی وابی، زه‌کاته‌که‌ی ده‌یه‌که‌، ئه‌وه‌یشی که‌ به‌هه‌ڵاخی ئا و هه‌ڵگوز،
 یاخود به‌ئاو‌کێش ئا و بدری، زه‌کاته‌که‌ی نیوه‌ی ده‌یه‌که‌، که‌ ده‌کاته‌ بیست
 یه‌ک). (تاج/ ۲/ ۲۵/ ۲ ز/ ۷).

کاتی وه‌رگرتنی زه‌کاتی خورما کاتی رینینی به‌ره‌که‌یه‌تی

۷۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَأْتِي بِالتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ التَّلْخَلِ، فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرٍ خٍ، وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ، حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كُومًا مِنْ تَمْرٍ، فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ، فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا ثَمْرَةً فَجَعَلَهُ فِي فَمِهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ، فَقَالَ: (أَمَّا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ). (الحديث ١٤٨٥ - طرفاه في: ١٤٦١، ٣٠٧٢) ١٢٤:

نهبو هورهيره (رمزی خوی نى بى) فهرمووى: جاران لهکاتى رڼينى بهرى دارخورمادا، زهکاتى خورمايان ددهينا بو پيغهمبهه (حرووى خوى لسمه بى: نهم ددهيناو نهو ددهينا، همتا له خرمهت پيغهمبهه ردا دهبوو بهخهرمانى خورما، حهسهن و حوسهين (رمزی خويان نى بى: ياريان بهو خورماى زهکاته دهکرد، جا پهکيکيان دهنکى خورماى ههلگرت و نايه ناو دهميهوه، پيغهمبهه (حرووى خوى لسمه بى: سهرنجيکى داو بهپههنجهى لهدهمى ددهيناو نهوسا فهرمووى: (نهوه چ عهجهب کهنازوانى خانهوادهى موحهممهه (حرووى خوى لسمه بى: زهکات ناخون). (تاج/٢-١٤٦ ز/١٩).

نایا دروسته زهکاتدهر زهکاتهکى له زهکات وهرگر بکريتهوه؟

٧١٦- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأُضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ، فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (الْأَشْتَرُهُ وَلَا تُعْذِرْ فِي صَدَقَتِكَ، وَإِنْ أَغْطَاكَهُ بَدْرَهُمْ فَأِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ). (الحديث ١٤٩٠ - اطرافه في: ٢٦٢٣، ٢٦٣٦، ٢٩٧٠، ٣٠٠٣) ١٢٥:

(١٢٤) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: تحريم الزكاة علي رسول الله وعلي آله..رقم: ١٠٦٩.

(١٢٥) أخرجه مسلم في الهبات، باب: كراهة شراء الانسان ماتصدق به ممن تصدق عليه، رقم: ١٦٢٠.

عومهری کورې خهتاب (رمزى خوى نى بڼ) فهرمووى: نه سپيکم هه بوو، له
 رېڼگه ى خودادا به خشم به غمزا کارى، به لام خامنه گه ى قه درى نه زانى و
 زور بى خزمه تى کرد، منيش ويستم لى بکرمه وه، به زمينى خوم گوتم:
 به هرزان ده يفرؤ شيته وه، چونکه ته واو له پروو لاوازي کرد بوو، بو نه مه
 پرسيارم له خوشه ويست درووى خوى لسم بڼ. کرد، فهرمووى: (نه بيکرمه وه
 نه هيچ خيرو به خشينيکى تری خوت به پاره هه لېگرمه وه، با
 پي به خسراوه گه ى به يه ک دره ميش بيداته وه پيت، چونکه نه وه ى که
 خيرو به خسراى خوى بکړي ته وه، يا بيغه بلينى به پاره وه بهو پاره يه هه لى
 بکړي ته وه، وه ک سه گى وايه رښانه وه ى خوى بخواته وه (رياض/ ۴/ ۱۸۸-۱
 ز/ ۲۸۵ + تاج/ ۲ ل/ ۳۶۹ ف/ ۱ ز/ ۱۷۸).

پاڼه و شيکردنه وه:

له بهر نه وه ى که له پيشه وه له جيگه ى خويدا، ژيان نامه ى نيمامى عومهر
 (رمزى خوى نى بڼ) به هه نه نه نو وسراوه، واليرمدا به سمرى ده گرينه وه: ناوى
 عومهرى کورې خهتابه، قورميشى يه، عده موى يه، له پشتمى هه شته ما
 رچه له کى له باوگه وه ده گاته وه به پيغه مېهر درووى خوى لسم بڼ. دايکى ناوى
 حه نته مه ى کچى هاشمه، که سناوى نه بو حه فصه، نازناوى فارووقه، له
 عه شهره ى موبه شهرميه، جينشيني دوو ده مه، له پيش پيغه مېهرى (بيعه نه ت)
 دا به سى سال، يا به سيازده سال له دايک بووه، له سهرده مى نه زانيدا پايه ى
 نوينه رى قورميش بهو سپيرابوو، که شهرى، هه رايى سهرى هه لدمدا نه و
 ده که وته نيوانيانه وه، له سهرمتاى نيسلامه وه زور توندوتيز بوو له گه ل
 مسولماناندا، به لام کاتى نيسلام بوو مسولمانىکى زور جوانى ليدمرچوو،
 نيسلامبوونى دانرا به سهرکه وتنيکى گه وره بو مسولمانان، نيبنومه سعوود

دهیفه رموو: (تا عومهر ئیسلام نه بوو نه مانده ویرا به ناشکرا خودا بپهرستین).

یه کیکه له کوچکاره پیشینه کان، ناماده ی به یعه تی ریزوان و غه زای به درو هه موو شهرگه و مه لبه ندو جه نگه گانی تری پیغه مبه ر بووه، یه کی بوو له و چه ند که سانه، که پیغه مبه ر وه فاتی کرد لیان رازی بوو، له پاش وه فاتی نه بو به کر، له سائی سیازده ی کوچیدا بوو به دووه م جینشین، نه م ولاتانه و چه ندین شوینتر له سه رده می نه ودا نازادکران:

شام و عیراق و میصر، دیوان نه و داینا، هه ر نه و مووچه ی بو پیاوانی سوپا، به پپی خزمه تیان بو ئیسلام برپیه وه، کاره هه ر مگرنگه گانی تری: نه و نویژی ته راویچی له سه ر نه م شیوه ی نیستا، له شه وانی رده مه زان دا دامه زرانده، میژووی کوچی دانا، که هه تا نه مپو که سائی (۱۴۲۴ ک) به رده وامه، وه به پستی خوا هه تا نزیکه قیامه ت هه ر به رقه راردمی. نه و یه که م که س بوو که نازناوی (امیر المؤمنین: فه رمانرپه وای مسو لمانان) ی پی به خشرا).

سه ره تای سه حیحی بوخاری له ناوی سه حابه گاندا به ناوی عومهر ده ست پی ده کا، هه رخوی له ناو یاران ی پیغه مبه ردا ناوی (عومهر ی کوری خه تاب) بووه، به لام بیست و چوار عومهر ناوی تر له ناو هاوړپییانی تری پیغه مبه ردا هه یه. پی شه و عومهر (رمزی خو ی ن به) پیاویکی بالابه رزی ته و او که له گه تی تی کسمپراوی گرانه بوو، که له گه تیکی وابوو که له ناو خه لگا ده و هستا، ده تگوت: نه و سواره و نه وان پیاده م، له سائی گرانی و برسیتییه که دا، وازی له خواردنی گوشت و چه وری و خواردنی شتی خوش هینا، له جیاتی نه وه به خواردنی پو ن زمی توون نیکتیفای ده کرد، هه تا هه ست به و نیش و نازارو سه خله تی به بکا، که خه لگانی هه ژاری نه و

زه کات ده شی به نازاد کړاوه کانی هاوسه ره کانی پیغه مبهه

ئىبنو عەباس (رمزى خوى لى بىن) فەرموۋى: جارى مەپكىيان بەزەگات دابوو بە كارەكەرىكى مەيموونەى ھاوسەرى پىڭەمبەر، كە نازادكراوى مەيموونە بوو، مەپكە مردارمە بوو، پىڭەمبەر -خروودى خوى لەسمە بىن- كەلاكى مەپكەى دى فرىدراپوو، پىڭەمبەر -خروودى خوى لەسمە بىن- كەلاكى مەپكەى دى فرىدراپوو، فەرموۋى: (ئەى ئەوە بۆجى كەلكتان لەكەولەكەى وەرنەگرتوۋە ؟) گوتيان: ئاخەر ئەمە مردارمە بووۋە ئىتر چۆن كەلكى لىومەبگرين ؟

فهرمووی: (تهنیا خواردنی دروست نییه، واته: دروسته سوود له کهه و لئى مرداره وه بوو و مربیگری). (تاج/۱/۱۰۸/۱).

کهى زهکات له زهکاتى دهرده چى

۷۱۸- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَى بَلْخَمَ تُصَدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ: (هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ) (الحديث ۱۴۹۵) - طرفه فى: ۲۵۷۷/۲.

نه نهس (زمزى خوى لى نهس) فهرمووی: گوشتیان هیئا بو پیغه مبهى درووى خوى لى سمر نه نهس که بیخوات، عهز زیان کرد: نه نه گوشته هی صه دهقهیه، داویانه به بهریره ی نازادکراوى عانیشه، نایا تو لئى دهخوى ؟ فهرمووی: (نه نه بو نه وه صه دهقهیه، به لام بو نیمه ده بئ به دیاری و له صه دهقهیه دهرده چى) (تاج/۲/۴۶ ف/۳ ز/۱۹ - ش/ د ن/).

یه کئ له گپړه وه کانی نه نه فهرمووده یه نه بو داوودى طه یالیسییه، له ناو فهرمووده زانه گه وره کاند له پله ی (الحافظ) دا بوو، کاتى له نه سپه هان بوو، فه قیکانى چل هه زار فهرموودمیان له ده نه وه وه نووسییه وه، په راوى نه ده گرت به ده سته وه، له سائى ۲۰۴ دا له به صره کوچى دواى کرد.

زهکات له دهوله مه ند وه رده گیرئ و دهرى به هه ژار

۷۱۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: (إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ

کتاب، فإذا جئتهم فادعهم إلى: أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ، فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً، تَتَوَخَّذُ مِنْ أَغْنَائِهِمْ فَتَرُدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ). (الحديث ۱۴۹۶ - طرفه فی: ۱۴۵۸). له پیئشهوه رابوورد، بپروانه ژماره/ ۶۹۹ ۱۳۸.

نزای خیرکردن بو خیرکهروزه کاتدهر

۷۲۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا آتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ) فَأَبَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ، فَقَالَ: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى) (الحديث ۱۴۹۷ - أطرافه فی: ۱۶۶، ۶۲۳۲، ۶۳۵۹) ۱۲۹.

عهدوللای کوری نهبو نهوفا (رمزای خوی ن بئ) فهرمووی: باوکم یهکیک بوو له دهستهی نه صاحبول شهجره، واته: دهستهی درهختهکه، که له ژیر دار سه مووره کهدا، که شیخه ئی بوو له حوده یبیه، نهو هاوړپیاننه که له و رووداوه دا له خزمهت پیغه مبه ر - دروودی خوی لسمه ر بئ - دابوون، په یمانی خو شنوودی (بیعة الرضوان) یان له گه ل پیغه مبه ردا - دروودی خوی لسمه ر بئ - به سته بوو، پیغه مبه ر - دروودی خوی لسمه ر بئ - ده ستووری وابوو، که که سی زه کاتی

(۱۲۸) أخرجه مسلم في الايمان (عيني) انظر: (باب الدعاء الي الشهادتين وشرائع الاسلام) شرح صحيح مسلم للنووي/ ۱ ص ۱۹۶ - المترجم.
(۱۲۹) أخرجه مسلم في الزكاة، باب: الدعاء لمن آتي بصدقتين رقم: ۱۰۷۸ (صم/ ۷/ ۸۴ = صحيح مسلم ج/ ۷ ص ۱۸۴ بشرح النووي) - المترجم).

خَوَى بَوَى دمهینا، دمهیرموو: (اللهم صَلِّ عَلَى آلِ فلان): خودایه پره حمهت برپژده به سهر بنه مائه ی فیساره که سدا). باو کیشم که زه کاته که ی خَوَى بَوَى برد، فه رمووی دروودی خوی لسه یی: (اللهم صَلِّ عَلَى آلِ اَبی اَوْفی: خودایه پره حمهت برپژده به سهر بنه مائه ی نه بو نه وفادا). (تاج/۲-۳۹/۴-ز/۱۷).

پاشه و شیکردنه وه:

به پپی نه م فه رمووده یه، سوننه ته به م بیژمو رسته یه، زه کات و مرگر نزا بکا بۆ نه و که سه ی که زه کاته که ی لی و مرده گری، بۆ نه و نه: زانا زه کات له دانا و مرده گری، سوننه ته که زانا له پاش و مرگرتنه که نه م نزیاه بۆ دانا بکا: (اللهم صَلِّ عَلَى آلِ دانا): خودایه پره حمهت برپژده به سهر که س و کارو بنه مائه ی دانادا). نه مه یه کیکه له و شوینانه که من په پره ویی سوننه تم پی باشتره، له په پره ویی مه زه هب، چونکه به لگه ی مه زه ه بی بۆ داواکه یان، که دمه رموون: نزاکردن بۆ زه کاتدر سوننه ته، به لام به م رسته یه نا، به لگه که یان له به لگه ی عه قلی یه وه نزیکتره، که گوایه: سه لات و سه لام هر تایبتمه ندن به پیغه مبه ران و فروستاده کانه وه، به لام نه م فه رمووده یه نه وه پووج ده کاته وه.

عه بدوللای کوری نه بو نه وفا (رمزی خوی لی یی) خَوَى و باوکی، له هاوپیانی پیغه مبه ر بوون، نه بو نه وفا ناوی عه لقه مه ی کوری خالیده، له عه بدوللای وه نه وه دو پینج فه رمووده گیرانه وه ته وه، بوخاری یازده فه رمووده ی له وه وه گیراوه ته وه، عه بدوللای یه کیکه له و حه وت سه حابه یه که پی شه وا نه بو حه نیفه په زاو ده حمه تی خودای لی یی: به خزمه تیان گه یشتوو، نه وکاته که نه بو حه نیفه به خزمه ت عه بدوللای ده گا، سالی هه شتای کوچی بووه،

نہ بوحہ نیفہ حہوت سالان بووہ، کہ تہ مہنی فامین و لہشت تیگہ یشتنہ،
 کہواتہ: نہ بو حہ نیفہ تابیعۃ، بہ پی فہرموودہی ساغی پیغہ مہر درووی
 خوی لہسمر بن۔ لہباشی و چاکیدا لہ پلہی دووہمی چاکانی نہ تہوہی ئیسلام دایہ:
 (خَیْرُ أُمَّتِي قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ - تاج/۵/۴ - ز/۱). عہدوللا ئامادہی
 حودہ پیبہ و خہیبہرو مہ لہ بندو شہرگہکانی دوائہ وانیش بووہ، خوئی و
 باوکی لہ یارانۃ بہ یعہتی ریزوانن، عہدوللا ہہتا پیغہ مہر ومفاتۃ کرد،
 لہ مہ دینہ لہ خرمہ تیدا بوو، لہ پاشا باری کرد بو کووفہ، لہ کوٹای
 تہ مہ نیدا کویر بوو بوو، عہدوللا دہیفہ رموو: شہش غہزام لہ خرمہ تی
 پیغہ مہردا کردووہ، لہو غہزایانہدا لہ برسانا کوللہ مان دہخوارد. لہ
 ہہشتاو حہوت یا ہہشتاو شہشی کوچیدا لہ کووفہ مردووہ، دوا ہاورپی
 پیغہ مہر بووہ کہ لہ کووفہ مردووہ، نہم زاتانہ فہ قتی بوون: نہ بو
 ئیسحاق شہیبانی و سہلہ مہی کوری کھیل، (رمزی خوی ن بن)۔

نہوہی کہلہ دہریا دہردہ ہینری

۷۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَنَّ
 رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ، فَدَفَعَهَا
 إِلَيْهِ، فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا، فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ
 دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ، فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ، فَأَخَذَهَا
 لِأَهْلِهِ حَطْبًا، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ. فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ). (الحديث ۱۴۹۸ -
 أطرافہ فی: ۲۰۶۳، ۲۲۹۱، ۲۴۰۴، ۲۴۳۰، ۲۷۲۴، ۶۲۶۱) ۱۳۰:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خوى ئىمىن) فەرموۋى: پېغەمبەرى خۇشەويست دروۋدى خوى
 نەسرەن. دىفەرموۋى: (پىاۋى لە نەۋى ئىسرائىل، ھەزار دىنارى زىپى، لە
 پىاۋىكى ترى بەنى ئىسرائىلى قەرز دەكا، كەكاتى دانەۋى قەرزەكە دىت،
 پىاۋەكە دەچى بۇ قەراخى دەريا، بەلام پاپۇرى دەست ناكەۋى (تا
 سوارىي و بچى بۇلاى خاۋەن قەرزەكە و قەرزەكە و قەرزەكەى بداتەۋە). جا
 لەبەرنەۋە كۆتكەدارى دەھىنى و ناۋەكەى ھەلدەكۆلى و نامەيى لەخۇيەۋە
 بۇ ھاۋرىكەى دەنوۋسى و تىادا دەنوۋسى: لە فەيسارە كەسەۋە بۇ فەيسارە
 كەس و دەيخاتە ناو كۆتكە دارەكە و ھەروا ھەزار دىنارى زىپى تىدەخاۋ
 لۆكى دەكاۋ فرپى دەداتە ناو دەرياكەۋە دەلى: خۇدايە! خۇت ئاگات
 لىيەتى، قاپۇرۇ كەشتى نىيە، كاتى خۇشى ئەو پىاۋە داۋاى شاپەت و
 كەفلى لىكرەم، منىش شاپەت و كەفلىم نەبوو جگە لە تۆ، جائەۋا من ئەم
 قەرزەى سەرخۆم بەئاۋى ئەم دەريايەدا ناردەۋە بۆى، ئىتر تۆيش
 ئارەزوۋى خۇتە من لەمە زىاترم لە دەست نايى، لەو لايىشەۋە كابراى
 خاۋەن قەرز دى، ھەتا بزائى برادەركەى پارەكەى بۇ دىنى، بەلام كەس
 ديارنابى، كە تەماشا دەكا كۆتكەدارەكە دەبىنى، جادەلى: ئەمە دەبەمەۋە
 بۇ سوۋتەمەنى ئەم شەۋى خىزانەكەم، جا كەلە مائەۋە كۆتەرەدارەكە
 دەقلەشىنى پارەكە و كاغەزەكە دەۋزىتەۋە!). (تاج/۱۰/۹۱-۳ ب ز/۲۳).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منىش لەكۆتايى ئەم فەرموۋە پىرۋزەدا، لەناۋ ئەم كىتبە پىرۋزەدا،
 بە دلىكى پىر پەژارەى رۇزگارەۋە، عەرزى ئازىزانى خۇم دەكەم:
 لەقورئاندا دىفەرموۋى: پەپوۋ سلىمانە نامەى پېغەمبەر سولەيمانى

دهبرد بؤ شازنی یه مهن، ههروا دمفه رموی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ. الانبیاء: ۱۰۷﴾ وه دمفه رموی: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ. التوبه: ۱۲۸﴾ له فهرموودهی ساغ دا ههیه، که بوخاری ۷۰۰۰۰۰۰ خودی لئ بئ گپراویه ته وه دمفه رموی: (ئیماندارئ کاغه زئ دهنووسیئت بؤ دوستیکی و له گهل سپاردهیه کا دایان دهنئ له ناو کۆته رهداریکاو، کۆته رهداره که دما به دهم ئاوی دمریاوه و دمفه رموی: خودایه من ههر نه وه مندم له توانادا ههیه، سادهی تویش بهر چه تهی خوئت ئهم نامه و ئه مانه ته م بؤ بگهیه نه به دهستی خاوه نی، وه خودایش نامه و ئه مانه ته که ده گهیه نی به دهستی دوسته که ی و نزاکه ی گپرا ده کا، له فهرموودهی ساغیش دا دمفه رموی: له ههر شوینی سلاو له پیغه مبه ر بکری و سلاواتی له سهر بدرئ له ناو گۆره که یدا پیی راده گهیه نن و ئه ویش وه لامی دمهاته وه، ههروا له سه حیهین دا ههیه، که هاوړپیانئ پیغه مبه ر ۷۰۰۰۰۰۰ خودی لئ بئ له کاتی دووری و سه خله تی دا، داوایان له خودا ده کرد که سلاوو تکاو هه والیان رابگهیه نی به پیغه مبه ری خودا و یارانی، خودایش داوا و نزاکه یانی جبه جئ ده کرد، عاصیمی کوری ثابت که سه ر کرده ی لقئ بوو، له پیش شهید بوونیدا فهرمووی: (اللَّهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا رَسُولَكَ: ئه ی خودایه هه والمان به پیغه مبه ر ده که ت رابگهیه نه).

ئیمامی ئه نه س (زمی خودی لئ بئ) دمفه رموی: قورئان خوینه کان که ژماره یان (۷۰) که س بوو، کاتی گه مارؤدران، له پیش شهید بوونیا ندا له خودا داوا ده که ن که سلاوو هه والیان به پیغه مبه رو یارانی رابگهیه نی، دمفه رموون: (بَلِّغُوا عَنَّا قَوْلَنَا أَلَّا لَقِينَا رَبَّنَا، فَرَضِيَ عَنَّا وَأَرْضَانَا) واته: خودایه! هه والی حالمان رابگهیه نه به گه لی ئیسلام، که وا ئیمه شاد بووین

به دیداری پهرومردگارمان، وهخودا لیمان رازییه، ومرازیشی کردووین).

له شهرحی پهراوی (الترغیب والترهیب) دا، له لاپهړه/ ۵۱۷ دمد، له بهرگی دوودا، لهباسی (خُلَاصَةُ أَقْوَالِ الْعُلَمَاءِ فِي حُكْمِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) دا، موناجاتیکی شیرینی هزرهتی عومه‌ی واتیادا که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا کردوویه‌تی، له‌پاش مهرگی پیغه‌مبه‌ر - دروودی خوی له‌سهر بڼ -

له ته‌حیاتیشدا هه‌موو جاریک نویژ خوین چهن‌دجاری به‌صیغه‌ی نیدا، له‌سهر شیوه‌ی گازکردن، خیتاب ناراسته‌ی پیغه‌مبه‌ر - دروودی خوی له‌سهر بڼ - ده‌کاو ده‌لی: (السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ): (سلاوو دروودو په‌حمه‌تو هه‌موو جوړه پیتو پیروزیی خودات له‌سهر بیت نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا!).

له‌باسی نیسراو میعراجدا، له‌حه‌دیسی صه‌حیجدا هاتووه: که پیغه‌مبه‌ران و شه‌هیدان، له ژیانی به‌رزه‌خدا زیندون، ته‌نانه‌ت پیغه‌مبه‌ران جه‌سته‌شیان خاک نایرزیڼی، وه‌له‌ژیانی به‌رزه‌خدا، هاموشوی یه‌کتر ده‌کن، چاویان به‌یه‌کتر ده‌که‌وی، سلاوو چاک و چونی له‌یه‌کتری ده‌کن، دوعای باش بو یه‌کتر ده‌کن، راویژ به‌یه‌کتر ده‌کن، ناموژگاری خیری یه‌کتر ده‌کن، مشووری گه‌لی خویان ده‌خون، خه‌م و خه‌فه‌تیان بو ده‌خون، په‌رستش و عیبادت ده‌کن، هج ده‌کن، ته‌وافی به‌یت ده‌کن، له‌گوړه‌کانیاندا نویژ ده‌کن، جاری وادمبڼ به‌هوی پرووداوی دنیا‌یی‌یه‌وه ده‌گرین، یاخو‌ش‌حال دهن، له‌شه‌وی نیسرادا هزره‌تی نیبیراهیم (سه‌لامی خوی لی بڼ) سلاوی نارد به‌پیغه‌مبه‌ردا بو گه‌لی نیسلاو و پیی فه‌رموو: نه‌ی موحه‌مه‌دا! سلاوم رابگه‌ینه به‌گه‌لی خو‌تو هه‌والیان بڼ‌بده که

به ههشت خاكه كه ی پاك و به پیزو به فه ره، ئاو كه ی شیرینه، هه مووی دهشتایی و نه رمانی یه، هه ركه س دهیه وی كه نه مام و باخی تیادا بنیژی بۆ خۆی، با ئه م زیكره زۆر بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ!).

له حه دیسی سه حیح دا هه یه، كه شه یخان گێراویانه ته وه، كه پیغه مبه ری خودا له شه وی نیسراو میعراجدا قسه و گفتوگۆو راویژ له گه ل پیغه مبه ركه ان ده كاو، ئیمامه ت و به رنوژی زیان بۆ ده كات، وه به هره له ئامۆژگاری حه زره تی مووسا و مرده گری، هه تا ژماره ی نوێزه فه رزه كان له په نجاوه ده بن به پینچ نوێژ، هه روا له حه دیسی کی موسلیما حه زره ت دروودی خوی له سه ر به: ده فه رموی: (ئه و شه وه كه چووم بۆ نیسرا له لای موساوه تیپه ریم، له لای ته پۆل كه له م سووره كه دا بوو، له ناو گۆره كه یدا نوێژی ده كرد).

وه کی تریش په یوه ندی گیانی له نیوانی حه زره ت و ئومه ته دا، قه ت نه به راوه، قه تیش نابری، یه کی له و په یوه ندی یانه، چاوپێكه وتنی حه زره ته دروودی خوی له سه ر به: به خه و، كه له شانی هه موو مسوڵمانێك دا هه یه، كه به خه و به خزه ت حه زره ت بگات، وه به پێی فه رمووده ی ساخ ئه و كه سه ی كه مسوڵمان له خه وندا ده یبینی ئه وه پیغه مبه ر خۆیه تی، ئه گه ر خه و نه كه مه رچی خه ونی دروستی تیادا بوو، وه ك له پێشه کی ئه م كتیبه پیرۆزه دا ئامازه مان بۆ خه و نه كه ی ئیما می بوخاری كرد، كه به پیغه مبه ره وه دیبووی، كه به و به هۆی دانانی سه حیحی بوخاری پیرۆز. یا ئه وه ی كه له خه وندا حه زره تی ئیبرا هیم سه لامی خودای ئی بی به دا یکی ئیما می بوخاری فه رموو: (.. به به ره كه تی دوعای زۆری تۆ، خودا چاوی كۆره كه تی چاك كرده وه ..). له په راوه گه وه ركه انی شه ریه ته دا،

چەسپاوە کە پەيوەندى گيانى لەنيوانى خوشەويست و ئوممەتدا هەتا
 رۆژى قيامەت، بەهۆى سەلاواتدان و خەونى دروستەو دەمىنى. پيڤەمبەر
 دروونى خۆى لەسەر بى. بەدەق دەفەرموى: (.. إِنَّ صَلَاةَ أُمَّتِي تُعْرَضُ عَلَيَّ فِي كُلِّ يَوْمٍ
 جُمُعَةٍ..) فەرموودەى کوێرەكەيش، کە پيڤەمبەر خۆى دروونى خۆى لەسەر بى. فيرى
 نوێژى جيبەجى بوونى مرازى کرد، فيرى ئەوەيشى کرد کە لەپاش دوو
 رگات نوێژى قەزای حاجە، پيڤەمبەر دروونى خۆى لەسەر بى. لەلای خودا بکا بە
 تەکاوارو دەسکەلا، وە لەخوداى گەورە داوا بکا کە لەبەرخاترى پيڤەمبەر
 دروونى خۆى لەسەر بى. مرازى قەبوول بفرموى، وە لەناو پارانەووى پاش
 نوێژەكەدا، پيڤەمبەر بەدەق پيى دەفەرموى: (... بَلَى: يَا مُحَمَّدُ! إِنِّي
 أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّي فَيَقْضِي حَاجَتِي.. واتە: بلى ئەى موحەممەد! روودەكەمە
 تۆو دەتەم بەتەکاوار، لەلای پەرەمردگارم کە مرازم جىبەجى بکا..). ئەم
 فەرموودەيە گەورەترین بەلگەيە لەسەر ئەو کە داواى گىرابوونى نزاو
 پارانەووى جيبەجىبوونى مرازو مەبەست لەلای خودا، بەهۆى
 پيڤەمبەرەووى لەبەرخاترى ئەو، شتيكى هەقەو رەوايەو لەسەر دەمى
 پيڤەمبەرەووى هەتا ئیستا بەردەوامە، و مزانا گەورەكانى فەرموودە
 سەبارەت بەرشتەو پلەى بەهيزى يەكەى دەفەرموون: تيرمیزی
 دەفەرموى: حەديسێكى حەسەنى صەحیحە.

حاکم دەفەرموى: صەحیحەو بەپيى مەرجى بوخارى و موسليمة.
 تەبەرانى دەفەرموى: حەديسێكى صەحیحە.

پالڤتەى مەبەست لەفەرموودەيەكى ساخ ئەمەيە: (كە سلاوات دانى
 زۆر لەدیدارى پيڤەمبەرى خوشەويست دروونى خۆى لەسەر بى. بەتایبەتى لەوکاتە
 تايبەتيانەدا کە مسولمان تەرخانیان دەکات بۆ خواپەرستى و نوێژو
 زیكروپادى خودا، سلاواتدانى زۆرى وا، دەبێت بەمایەى پیرۆزى هەردوو

جیهان و دهبی بههوی هاتنه دی ئاوات و، دهبی بهرپگه چاره ی پرزگاری بوون له هه موو سه خله تی و ناخوشیه ک و، دهبی به کلیلی حه لبوونی گشت کی شهیه کی سلاوات لیدره که، مه به ست نه مه یه که حه زه رت دروودی خوی لسمه ر به به ئوبه ییه ی کوری که عب (دزمی خوی ئ به) دمه رمویت: (إِذْ يَكْفِي هُمْ وَيُغْفِرُ لَكَ ذُنُوبَكَ). تیرمزی بهرشته یه کی ساخ گیراویه ته وه (تاج/۱- ۵۱۵ ز/ ۱۹۰ ف/ ۱) له نیستعابا ابن عبدالر دمه رموئ: سائی له سه رده می عومه ردا وشکه سال و گرانی بو، پیاوی ده چیت ه سه ر قه بری پیغه مبه رو عه رزی ده کا: نه ی پیغه مبه ری خودا! داوای باران له خوا بکه بۆ ئوممه ت، خو و ده خته له به ربی بارانی له ناو بچن، پیغه مبه ر دروودی خوی لسمه ر به ده چیت ه خه وی، دمه رموئ: برۆ بۆلای عومه ر پیی بلئ: که نویژه بارانه بکا، به بیگومان بارانیان فریا ده که وی، نه ویش و ده کا.

نه مه له لایه ک، وه کی تریش: سوپاس و ستایش بۆ خودای تاک و ته نیاو پاک و پرۆز، که به میهرمبانی خو ی هیدایه تی داوین بۆ قه بوولی ئیسلام، بۆ په پره وی موحه ممه د دروودی خوی لسمه ر به بۆ خزمه تی نوری خودا، که ئایینی پرۆزی ئیسلامه، که خو ی به ئینی ته و او کردنی نه و نووره دره خشانه ی داومو دمه رمویت: (وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ).

قورئانیش دمه رموئ له باره ی ژیا نی شه هیدانه وه له جیهانی به رزه خدا: (أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ، فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ) هه روه ها دمه رموئ: (وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ).

ئه ومه ته پوخته ی ئه م ئایه ت و فه رموودانه به لگه ی رۆشن له سه رئه وه که پیغه مبه ران دروودی خوی لسمه ر به له ناو گوڤه گانیاندا زیندوون و په رسته شی

خودا دىگەن، قىسە نىزى خىر بۇ ئەھلى ئيمان دىگەن، بەتەنگى
ئوممەتتەنەھ دىن، سەنەج بىھەرموون، كەچۇن پېغەمبەران لەزىيانى
بەرزەخدا، بۇ بى نازى و كەساسى گەلەكانيان پەرۇشن، لەفەر موودەيەكى
ساغى بوخارى و موسلىم دا دىفەر موئى: (لە شەوى ئيسرادا مووسا دىگىيا،
خودا لىي پرسى: ﴿مَا أَبْكَاكَ ؟ قَالَ يَارَبِّي هَذَا الْفُلَامُ الَّذِي بُعِثَ مِنْ بَعْدِي
يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِهِ أَفْضَلُ مِمَّا يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي﴾. لەفەر موودەيەكا، كەپېشەوا
تەرمىزى: (پەقەتتى خۇدا لىي بىن. دىگىر پېتەھە دىفەر موئى: (ئەسما دىفەر موئى: چووم
بۇلاى ئوم سەلەمە (مەزى خۇدا لىي بىن) پوانىم ئوم سەلەمە دىگى، گوتە: خىرە
بۇچى دىگى؟ فەر مووى: لەخەوما پېغەمبەرم دى (دروودى خۇدا لىي بىن. خۇل
بەسەر و پېشەھە بوو، غەزىم كەرد: ئەى پېغەمبەرى خودا! ئەھە چ
خىرتە بۇ وات لىيەتوھە؟ پېغەمبەر (دروودى خۇدا لىي بىن. فەر مووى: نەختى
لەمەوبەر بەدىار حوسەينى كورمەھە بووم، لەبەر چاوى خۇم كوشتيان.

جا وابەندەش لەسەر ئەم بنىاتە داوا لەخوداى گەورەھە مەزىن دىگەم
كە ئەم سالاوات و تىكاو ھەوالانەھمان پابگەيەنى بەپېغەمبەرى ئازىزو
خۇشەويست (دروودى خۇدا لىي بىن. سا بەشكوو خودا بەلوتفى خۇى بەرتىكاو
شەفاعەتى ئەھ زاتەھمان بىخت، ئەى خۇشەويست! ئەى پېغەمبەرى خودا!
دروود و سالاوى خودات لىي بىن، پەقەت و بەرەكات و سالاواتى زۇرى
بىشومارى خوات لەسەر بىت، سالاوى فېرىشتەھە سەر جەمى مسوئالانانت
لى بىت، بەتايبەتى سالاوى گەلى كوردى سەر جەم مسوئالمانى ستەمدىدەى
ستەمبارت لى بىن، ئەى موھەممەد! روودەكەمە تۆۋ دىتەكەم بە تىكاك
لەلاى پەرورەدگارم كەئەم مەزەھمان جىبەجى بىھەرموئى: كە لەقىامەتداو
لەگشت مەلئەندو حال و مەقامىكى شىاودا، بەسەر بەرزى و بە

رووسووری، به خزمهت پیغهمبهری خوداو یاره نازدارهکانی بگهین و، تیرتیر سهیری نووری جه مالیان بکهین.

ههروهها به خزمهت ماموستاو فقی و دوست و برادرو خزم و کهس و کار و خوشه ویستانی خومان شادبینهوه، وه له بهههشتا به تایبهتی له خزمهتیاندا بهوپهری شادی و خوشیهوه پیکهوه دابنیشین و جه خاری دمردی دووری نازیزان له دل دهرکهین و، وهك جاری جاران شادو شکور ببینهوه به یهکترو تیرتیر سهر بکهینهوه سهرپانی دایک و باوگمان و ئوخه ی بکهین، وه له دنیا دا تا ئاخر هه ناسه به بی وهیی و به خوشی و به سهر بهرزی بژین و، داماوو که ساسی بهردهستی دوست و دوژمن نه بین!

نازیزان! نهی ئاشقانی بهرنامه پیروژه که ی موچه ممه د - درودی خوی لسمه به - خوا یارب ی نیمه ی دوعا گو ی ئیوه له م خزمهتی نامه پیروژه دا، له هیلی راست و رهوانی قورئانی پیروژو، له پربازی راست و دروستی سوننهت و، له شا پیگه ی ژیاننامه و سیرهتی راسته قینه ی حه زمهت - درودی خوی لسمه به - دهرناچین، به پستی خودا له بیدعهت و نهفسانه و نیسرائیلیات و شهت هات زور دوور ده بین، هه قیشمان نییه به سهر که سانیکه وه که هه زار و یهك شهلتاخ و بوختان بۆ سهرجه می نهته وه و گه لی موچه ممه د - درودی خوی لسمه به - ده کهن و، به قسه ی نهوان بیئت هه رخویان مسوئمانی ساخن، گوایه نه و خه لکه ی تر هه مووی بیدعهتکارو شتی تری وان!

ته نانهت توسل به پیغهمبه ریش به شيرك دادمه نین! نه مه له کاتیکا که له فهرمووده ی صه حیجی بوخاریدا هه یه که ته وه سسول به خوشه ویستانی خودا، له لای خودا دروسته، له بوخاری شه ریفدا ده فهرموی: (عَنْ أَنَسٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قُحِطُوا

اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بَنِيِّنَا فَلَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا، قَالَ: فَيَسْقُونَ).

ئىستاش كاتى ناردنى ئەم عەرزەيەيە، كە دەينىرىن بۆ خزمەتى
پىغەمبەرى خۆشەويست، لەخوداى گەورە سەرور داواكارىن كەبەلوتف و
كەرمى خۆى بىگەيەنيت پىي، و مدوعاو نزاكانمان گىرا بكاو، مرادمان بداو،
نائوميدمان نەكاو، پىغەمبەرمان لى رازى بكاو، بەر شەفاعەت و تكاى ئەو
زاتەمان بختو، لە هەردوو ژيان و لە هەردوو جيهانا تۆ تەكاارو پارىزەرمان
بەيت ئەى پىغەمبەرى خودا، و مقورئان چەترى سەر سەرمان بېت!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوپاس بۆ خودا، سڵاو لە حەزەرت
دروود لە ياران، پەحمەت لە نوومەت
خۆشەويستى خوا، نەحمەدى نازدار!
تا چەكەرەو چووز شين دەكا بەهار
تا بانگ دەدرى لە دىھات و شار
سڵاوات لە تۆ بە سەدان ھەزار
تا گول لە گولشەن دەشەكيتەو
بە شنۆى پەحمەت دل دەشنيتەو
شەونم بە ھەتاو دەشۆریتەو
بارانى دروود داتگريتەو!
تا مەل دەخوينى لەسەر چلى دار
بە شنەى باوەر دل دەبن بىدار

به شه و به روژ، بئ حه دوو شوهار
بۆ گیانی پاکت سلّوی بۆندار

*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*

نهی خۆشه ویستی گهلی کورد زمان
نهحه دهی سهروهه تاجی سه سه ره مان
به قهه گهلاو گیاه گولای کوردستان
بارانی رهحههت بدا له گۆرتان

*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*_*

کووتری نامه بهر! شنه بای رهحههت
پابههری نیوان هه زههت و نوومههت
تکام نههیه که بهه بئ زهحههت
نهم نامه بههری بۆ خزههت هه زههت:
له پاش بهیمانی عههزی سلّوم
ناواتی گهه وهه نهی نووهری چاوم!
به سهههیری دێدار برپژم چاوم
به لکوو بینابن هه تاکوو ماوم!!
قوربان! کوردیکم نه شقی قورنانت
نه که جارێ سهههه جار بم به قوربانت
تهه شریفی بینه بۆ کوردستان
دوعای بۆ بکه، دهستم دامانت
وا له باوهشیا زۆر له یارانت
تاهه زۆن له بۆ میهههری جارانت
وان له نامیزیا نوینههری جوانت

لە خەزمە دوستانەووە باوانت!
 بۆ کوردان بوونە چەتری ئەمانت
 چاوەڕێن لەبۆ تەشەریف هێنانت
 کاتێ تەواوو گەشت و سەیرانت
 بۆمبە لە گەل خۆت بۆ دەرکەوانت
 کاتێ کوردن هات بوو بەمیوانت
 نەگەر نەیزانی کاکە زمانت
 بفرموو دەبم بە تەرجمەوانت
 خودا بۆمکاتە بال کەردانت
 پۆم بەقوربانت، سەر بەقوربانت
 چاوە بەقوربانت، دل بەقوربانت!

لە گەنجینەی کۆنی دۆزراوەدا پێنج یەك هەیە

۷۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعَمَاءُ جُبَّارٌ، وَالْبُسْرُ جُبَّارٌ، وَالْمَغْدُنُ جُبَّارٌ، وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ). (الحديث ۱۴۹۹ - أطرافه في: ۲۳۵۵، ۶۹۱۲، ۶۹۱۳) ۱۳۱:

ئەبو ھورەیرە (ڕەزای خۆی ئێس) فرموو: پێغەمبەر - ڕوودێ خۆی لەسەر بێ - فرموو: (چوار بێ و وەلس ئەگەر شتی زامار بکەن، بەبێ سووچی خاوەنەگەیان خۆینی نییە، ھەروەھا کان و بیریش ئەگەر شتیکیان تێکەوت، یارمان بەسەر شتیکا، خۆینی نییە، گەنجینەی کۆنی دۆزراوەیش پێنج یەکی ھی زەکاتە). (تاج/۲/۲۸ - ش/ت/ن).

باسی لیپرسینه وهی زهکات کوکهره وه

۷۲۳- عَنْ أَبِي حَمِيدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَسْتَعْمَلُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا مِنَ الْأَسَدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ، يُدْعَى ابْنُ اللَّتِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسِبُهُ. (الحديث ۱۵۰۰) ۱۳۲:

ئه بو حومه یدی ئهل — ساعیدی (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: پیڤه مبهه درودی خوی لسهه بن. پیاوکی نه سدی کرد به سه رکاری سهه زهکات، ناوی نیبنولوتبیهه بوو، کابرا که هاته وه، گوتی: ئه مه هی ئیوهیه وه هی زهکاته، ئه مه یش هی خومه به دیاری بوم هاتو وه.

جا پیڤه مبهه درودی خوی لسهه بن. سهه که وته سهه دوانگه و راوه ستاو ستایش و سوپاسی خودای کردو، فهرمووی: ئه مه چی پی ده ئین! هه ندی سهه کار که ده ینیرم بو شوینئ که دیته وه ده ئی: ئه مه یان زهکاته وه هی ئیوهیه، ئه مه یشیان هی منه به دیاری بوم هاتو وه، جائه گهر وایه ئه دیی بوچی له مائی بابی، یا له مائی دایکی دانانیشیت، هه تا بزانی که دیاری بو دی یا نا. ...) (تاج/ ۳/ ۲۹۵ ز/ ۱۰۹ ف/ ۱).

باسی داخ کردنی وشتی زهکات

۷۲۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ، فَوَافَيْتُهُ فِي يَدِهِ الْمِسْمَ يَسْمُ لِإِبِلِ الصَّدَقَةِ. (الحديث ۱۵۰۲ — طَرَفَاةُ فِي: ۵۵۴۲، ۵۸۲۴) ۱۳۳:

(۱۳۲) أخرجه مسلم في كتاب الأمانة، باب تحريم هدايا الغنم ج/ ۱۲ ص ۲۲۰ شرح مسلم للنووي — المترجم).

(۱۳۳) وافقه مسلم علي تخريجه (كاب اللباس والزينة. باب: جواز رسم الحيوان في غير الوجه ج/ ۱۴ ص ۹۸ شرح مسلم. نووي — المترجم).

نه نهس (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: که دایکم عه بدوللای کوری
 نه بوطه لحه ی بوو، که دایک برای منه، فهرمووی پیّم: نهی نه نهس! ناگات
 له م کورمبی، هیچی توخن نه که وئ و هیچ نه خوا هه تا دهیبهیت بو
 خزمه تی پیغه مبه ر - درووی خوی لسمر بی - و مه لاشووی شیرین دهکا. نه نهس
 فهرمووی: منیش سهرله به یانی مناله که م برد بولای پیغه مبه ر - درووی خوی لسمر
 بی - که چوومه خزمه تی له ناو باخیکا بوو، سهردمری یه کی کیپرکپری جه ونی
 له به ردا بوو، داخیکی به دهمسته وه بو، و شتری زه کاتی پی داخ ده کرد. (تاج/۴-
 ۱۵۲+۲+۲+۴/۴۸).

۳۱- باسه کانی زه کاتی سهر فیتره (أَبْوَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ)

۷۲۵- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ زَكَاةَ الْفِطْرِ، صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكْرِ
 وَالْأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تَوَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ
 إِلَى الصَّلَاةِ. (الحديث ۱۵۰۳ - أطرافه فی: ۱۵۰۴، ۱۵۰۷، ۱۵۰۹،
 ۱۵۱۱، ۱۵۱۲) ۱۳۴:

ئیبنو عومه ر - رمزی خوبان ن بی - فهرمووی: پیغه مبه ر - درووی خوی لسمر بی - مه نی
 خورما، یا مه نی جو، سهر فتره ی دانا له سهر هه موو مسولمانی، نیتر به نده
 بی، یا نازاد بی، نیترینه بی، یا میینه بی، گه وره بی یا بجووک،
 ومفه رمانیشی کرد: که له پییش نه وه دا مه ردوم برؤن بو نویژی جه ژن
 سهر فتره که بدن.

واته: واباشه که سهر فتره نه که ویته دوا ی نویژی جه ژن به لکوو له
 پیشر بدرئ). (تاج/۲/۳۴ - ش/د/ن).

۷۲۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا تُخْرِجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ إِقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ. وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: وَكَانَ طَعَامُنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ. (الحديث ۱۵۰۶) ۱۳۰:

نهبوسه عیدی خودری (رمزی غوی ن بن) دمفه رموی: لهسه رده می پیغه مبهه
خویدا خوروی غوی لهسه به. مهنی خوراکمان ددها لهباتی سهرفره، وهک: مهنی
خورما، یامهنی جو، یامهنی میووز، یامهنی کهشک (تاج/۲/۳۵ ز - ۱۵ -
ش/د/ت/ن).

۷۲۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ، صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ. (الحديث ۱۵۱۲): واتاکی لة ذماره (۷۲۵) دا
رابورده.

باقه و پوونکرده وه:

صاع واته: مهن. ماموستا مهلا عهبدولکه ریمی بیاره - خودا دهست به
عهمری پیروزی بگری، له بهرگی یه که می شه ریعه تی نیسلامدا له لاپه ره/
۲۲۲ دا دمفه رموی: پینج وهسق دهکاته سی سه د صاع، به پیوانه ی
کورده واری دهکاته نزیکه ی چل و پینج تهنه که. پروانه: (ب/۱/ ز/ ۱۴۸
ل/۱۶۷).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شیخی عهسقه لان - مزاول پرهمه تی خودای گهوره لی - له پایانی نامه (کتاب) ی زهکاتدا، بزمان پروون دهکاته وه؛ که نامه ی زهکات سه دو هفتاو دوو فهرمووده ی بهرزه وه کراو (مهر فووع) ی وا تیادا، په یوه سته کانیاں سه دو نوژده فهرموودن، نهوانی تریان موتابه عه و بپشته، دوو باره یوه ووه کانی سه دو فهرمووده ی پکن، پالفته که یان هفتاو دوو فهرموودن، په نجاو نو فهرموده یان له ته جریده که دا هه ن له ژماره (۶۶۶) وه هه تا ژماره: (۷۲۴) = ۷۲۴ - ۶۶۵ = ۵۹. پیشه و موسلیمیش - مزاول پرهمه تی خودای لی - گشت فهرمووده پالفته کانی گیراوه ته وه، بیجگه له م حه فده یه یان:

۱. فهرمووده که ی نه بوزم، ژماره (۱۴۰۶) له فته دا، له ته جریده که دا نییه.
۲. فهرمووده که ی نیبنوعومهر، سه باره ته بهرافه ی نایه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ...﴾ ژماره (۱۴۰۴) له ته جریده که دا نییه.
۳. فهرمووده که ی نه بو هورهیره: (لَا تَقَوْمُ السَّعَةِ حَتَّى يَكْثُرَ فَيْكُمُ الْمَالُ) ژماره (۶۷۵ ت = ۱۴۱۲ ف). پروانه په راویزی ژماره: (۶۷۵) له ته جریده که داو پروانه (صم/۹۷/۷ = شهر حی صه حیحی موسلیم نه وه ی ل - ۹۷. هه روا له شوینی تریش).
۴. فهرمووده که ی عه دی کوپی حاته م: (جَاءَ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعِيْلَةَ) ژماره (۶۷۶ ت = ۱۴۱۳ ف). پروانه په راویزی ژماره: (۶۷۶ ت = ۱۴۱۳ ف + ریاض/۱ - ژ = ۱۳۹/۲۳ ز/۱۳).
۵. فهرمووده که ی عانیسه (رمزی خوی ل نه): (أَيُّنَا أَسْرَعُ لِحَوْقِ بَلَك) ژماره: (۶۸۱ ت = ۱۴۲۰ ف)، پروانه: ژماره (۶۸۱) هه روا: (صم/۸/۱۶ - باب فضائل ام المؤمنین زینب - کتاب فضائل الصحابة).
۶. فهرمووده که ی مه عنی کوپی یه زید: (۶۸۳ ت = ۱۴۲۲ ف).

۷. فہر موودہ کے ی نہ بوبہ کری صہ دیق (فی إِیْثَارِهِ بِمَالِهِ) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، معلقہ، بی رشتہ یہ، لہ نیوانی ژمارہ/ ۱۴۲۵ و ۱۴۲۶ داہیہ.
۸. ئەبو ھورمیرہ: (خیر الصدقة عَنْ ظَہْرِ غَنِی) ژمارہ: (۱۴۲۶ - ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.
۹. ئەنہس لہ ئەبوبہ کرموہ لہ بابہت نووسینہ وە ی زہکاتہ وە ژمارہ: (۶۹۴ ت = ۱۴۴۸ ف).
۱۰. ئیبنو عومەر: (لا یجمع بین متفرق ولا یفرق بین مجتمع) ژمارہ: (۱۴۵۰ فتح) لہ تہ جریدہ کہدا ژمارہ ی بۆ دانہ نراوہ، وا لہدوا ژمارہ (۶۹۴) وە.
۱۱. ئەبو سہ عیدی خودری، داستانہ کہ ی زہینہ بی ژنی ئیبنو مہ سعوود، ژمارہ (۷۰۱ ت = ۱۴۶۲ ف).
۱۲. فہر موودہ کہ ی ئەبولاس: (حَمَلْنَا النبیُّ صَلَّى اللہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ عَلٰی اِبْلِ الصَّدَقَةِ لِلْحَج) بی رشتہ و بی ژمارہ یہ، لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، لہ فہتہ کہدا وا لہ نیوانی ژمارہ (۱۴۶۷) و (۱۴۶۸) وە.
۱۳. زوبہ یر: (لَاَنْ یَاْخُذَ اَحَدُکُمْ حَبْلَهُ فِیْخْتَطِبُ)، ژمارہ: (۱۴۷۱ ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.
۱۴. سہ ہلی کوپی سہ عد، ژمارہ: (۷۱۳ ت = ۱۴۸۱ ف) پروانہ پەر او یزی ژمارہ/ ۷۱۳ لہ تہ جریدہ کہدا.
۱۵. ئیبنو عومەر (فِیْمَا سَقَّتِ السَّمَاءُ الْعَشْرُ) ژمارہ: (۷۱۴ ت = ۱۴۸۳ ف).
۱۶. فہضلی کوپی عہ عباس لہ بارہ ی نو یژ لہ ناو مالی کابہدا لہ تہ جریدہ کہدا نییہ، بی رشتہ یہ وا لہدوا ژمارہ/ ۱۴۸۳ وە لہ فہتہ کہدا.
۱۷. ئەبو ھورمیرہ داستان ی کو تہرہ دارہ کہو ئەمانہ تہ کہ، ژمارہ: (۷۲۱ ت = ۱۴۹۸ ف).
- مامؤستای عہ سقہ لان دہ یشفہرموی: (لہم نامہ یہدا بیست بیستراو (اثر) یشی واتیداد، کہ لہ ھاوړ ییانی پیغہ مہرو پہیرہ وان (سہ حابہ و تابعین) وە، گپړ دراو نہ تہ وە.

۳۲- نامه‌ی حه‌ج (کتاب الحج)

(تیبینی: نامه‌ی حه‌ج له ریاض الصالحین دا وا له بهرگی سی دا ل/۱۸۹ بهشی کوردی).

۱- باسی که‌وره‌یی و پی‌ویستبوونی حه‌ج

باب: وجوب الحج وفضله

۷۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ الْفَضْلُ رَدَفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ مِنْ خَتَنَمَ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشَّقِ الْأَخْرَ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا، لَا يُثْبِتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأُحُجُّ عَنْهُ. قَالَ: (نَعَمْ). وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ. (الحديث ۱۵۱۳- اطرافه فی: ۱۸۵۴، ۱۸۵۵، ۴۳۹۹، ۶۲۲۸) ۱۳۶:

عه‌بدو‌ل‌لای کوری عه‌باس (ره‌زی خوی لی بی) فه‌رمووی: فه‌ضلی برام، له حه‌جی ما‌ل‌اوی‌ی دا، له‌پاشکوی پی‌غه‌مبه‌ردا بوو، له‌وکاته‌دا ژنی له‌ه‌و‌زی خه‌زعه‌م هات، پرسیار‌ی هه‌بوو، فه‌ضل ده‌ستی کرد به ته‌ماشا‌کردنی ژنه‌که، ژنه‌که‌یش ده‌ستی کرد به ته‌ماشا‌کردنی فه‌چل، جاپی‌غه‌مبه‌ر ده‌رووی خوی له‌سه‌ر بی. ده‌ستی نا به‌رووی فه‌ضله‌وه‌و به‌ر‌چاوی گرت، تا ری‌گه‌ی ته‌ماشا‌کردنی بگر‌ی. ژنه‌که گوتی: نه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! حه‌ج که فه‌رزی خودایه له‌سه‌ر به‌نده‌کانی، که‌وتوته سه‌ر باوکم، له‌حالیکه که پیره‌می‌ردیک‌ی نی‌ختیار‌ی وایه، خوی به‌سه‌ر و‌لا‌خه‌وه ناگر‌ی، جا نایا مرو‌قی په‌که‌ه‌وتووی وا حه‌جی له‌سه‌ر ده‌مین‌ی؟ وه نه‌گه‌ر له‌سه‌ری

دهمینئ ناشکرایه که خوی ناتوانئ چه ج بکا، جا نایا دمیئ که من له باتی
خوی چه جی بو بکه م؟ پیغه مبه ر حرودی خوی لسه ر بی. فهرموی: (نا، چه جی
له سهر ده مینئ، وده میش بی که تو چه جی بو بکه ی!) ئەم پرسیارو
وده لامه میش له کاتی چه جی مالاواییدا بوو. (تاج/۲/ ۱۵۴ ف/۷ + ل/ ۱۵۶ ز/ ۸۰ +
ل/ ۲۳۱).

ئەم به هه رانه له م فهرموودمیه وهرده گیرین:

۱- چه ج فهرزه

۲- کاتی چه ج له سهر که سی پئویست بوو، ئەگەر له به ر هۆیه کی ره و
خوی نه یدمه توانی چه ج بکا، دمیئ وه کیل چه جی بگری، چه جی بو بکا.
بۆیه ده گوترئ: چه جی مالاوایی، چونکه پیغه مبه ر له م چه جده مالاوایی
له موسولمانان کرد.

فه ضلی کوری عه باس هه ق ئاموزای پیغه مبه ره، برای هه قی ئیبنو
عه باسه، کوری گه وره ی عه باسه، له غه زای مه که وه غه زای حونه یفا له
خزمه ت پیغه مبه ردا بوو، له چه جی مالاواییدا پیغه مبه ر حرودی خوی لسه ر بی. بو
پیزلینان له پاشکوی خۆیه وه سواری کردبوو، له کاتی شۆردنی ته رمی
پیرۆزی پیغه مبه ردا، عه لی و فه ضل و ئوسامه ی کوری زه ید شۆردیان،
هه ره وانیش دایان هیلا یه ناو قه بره که یه وه، عه لی ته رمه که ی ده شۆردو
فه ضل ئاوه که ی ده کرد به ده ستیدا. فه ضل پیاویکی قزجوانی سپیلکه ی
قۆزبوو. زۆرکه س له وه وه فهرمووده ی گیراوه ته وه، وه ک عه بدوللای برای و
ئه بو هورمیره و ته نانه ت عه باسی باوکیشی یه ک فهرمووده ی له وه وه
گیراوه ته وه. پیغه مبه ر حرودی خوی لسه ر بی. خوی ژنی بو هیناو، خوی ماره ییشی
بو دا، یه ک کچی له دوا به جیما، ناوی ئومکولثوم بوو، شووی کرد به

حەسەنی کۆری عەلی، لەپاش ئەو شەوی کرد بەئەبوموسای ئەشعەری. ڕا جیایی یەکی زۆر ھەیه لەبارە میژووی مەرگیەو، وادەردەکەوئ ئیبنوعەباس ئەم فەرموودە لە فەضل وەرگرتبێ (بەر: ۵-۱۷۲/۲). لێردا ئاماژە بۆ خائیکێ گەنگ، لەھەندێ لایەنی ژیاانی ھاوڕێیاانی پێغەمبەر -دروودی خۆی لەسەر- دەکەین، کە ئەویش ئەمەیه: (لە سوننەت و سیرەتدا چەسپاوە، کە گونا، کەم تا زۆر لەناو یارانی پێغەمبەرەدا بوو، ھەیانبوو نەزەری حەرامی کردوو، وەک ئەمەیی فەزڵ و ئەم ژنە، ھەیانبوو ماچی لە ژن سەندوو، ھەیانبوو دزی کردوو دەستی لەسەر دزی بپاوە، ھەیانبوو داوینپێسی کردوو لەسەر داوینپێسی داری ھەددی لێدراو، ھەیانبوو بەدە نۆشیو ھەددی بەدەنۆشی لێدراو.

بەلام ئەم جۆرە شتە نایێ بکڕین بە مەھانە بۆ تانەدان لێیان، ئەوێ کە گومانی تیا دا نییە: ھاوڕێیاانی پێغەمبەر -دروودی خۆی لەسەر- باشترین چینی نەتەوێ ئیسلام بوون و ئەم جۆرە گوناھانە کاتی بوو، بەرەبەرە تەو بەیان لێکردوو، بەھۆی ئامادە بوونی مەجلیسی پێغەمبەرەو جێبەجێکردنی فەرمانەکانی خۆداو، ھەموویان گەشتوونەتە پلەیی یەقین و باومپی تەواو، و ھەموو دادپەر و مرو عادڵ بوون. کورت و پوخت نایێ ئیمە کوێرانە ئەم جۆرە ھەلوێستانەیان بکەین بە ئەیارەو پێومر، چونکە ئەنجامی کاری ئەم زاتانە بەس زانا گەورەکان دەیزانن).

۷۲۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، ثُمَّ يُهْلُ حِينَ تَسْتَوِي بِهِ قَائِمَةً. (الحديث ۱۵۱۴ - طرفه في: ۱۶۶) ۱۳۷.

نَبِینُوعُومَهَر (رمزی خوبان لَ بِی) - فِهَر مَووی: جاران پیغهمبهر که ولاخه کهی
 سه‌ری ده‌خسته سهر کیوی بهیدا، له‌ای مزگه‌وته‌که‌ی ژولحو له‌یفه
 راده‌وه‌ستا، نه‌نجا ئیجرامی داده‌به‌ست، واته: نیتی چوونه ناو حه‌جی
 ده‌هینا به‌گوتنی ئەم گوته‌یه: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَبَّيْكَ
 إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ، وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ). (ت/۱۷۰/۲ ف-۱).
 ۷۳۰- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَجَّ
 عَلَى رَجُلٍ وَكَانَتْ زَامِلَتُهُ. (الحدیث ۱۵۱۷):

ئه‌نه‌س (رمزی خوی لَ بِی) - فِهَر مَووی: پیغهمبهر - دروودی خوی له‌سهر بی. له‌ حه‌جی
 مالاوایدا، به‌سواری وشتریکی بی که‌زاوه حه‌جی کرد، له‌سهر کورتانیکی
 رووته‌وه، بارو بنه‌که‌شی له‌هه‌مان وشر نرابوو.

پاڤه‌و روونکردنه‌وه:

ده‌ستووری ده‌وله‌مه‌ندان و گه‌وره پیاوان و ناغاو به‌گه‌کان له‌ سه‌فه‌ردا
 وایه، بو که‌شخه‌یی و رابواردن سواری که‌زاوه ده‌بن، وه‌بارو بنه‌که‌شیان
 ده‌نن له‌ وشتریکی یه‌ده‌ک که‌پیی ده‌لین باره‌به‌ر، له‌ عه‌ره‌به‌یدا به‌ وشتی
 سواری ده‌لین: (راحلة) به‌ وشتی باریش ده‌لین: (زاملة = باره‌به‌ر:
 بارکیش).

جا پیغهمبهر - دروودی خوی له‌سهر بی. له‌به‌ربی هه‌وایی، وشتی سواری یه‌که‌ی
 کوپانیکی ئاسایی ساده‌ی پیوه‌ بوو، وه‌هه‌مان وشر تفاقى سه‌فه‌رکه‌یشی
 هه‌ن ده‌گرت.

۷۳۱- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ،
 نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ، أَمْ لَا نُجَاهِدُ؟ قَالَ: (لا، لَكُنَّ أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجٌّ

مَبْرُورُ). (الحديث ۱۵۲۰ - أطرافه فی: ۱۸۶۱، ۲۷۸۴، ۲۸۷۵، ۲۸۷۶)^{۱۳۸}:

دایکی مسوئلمانان عائیشہ کی کچی ٹہبوبہ کری صدیق (رمزی خوای لی بسن) فہرمووی: ٹہی پیغہمبہری خودا! ٹیمہ خہباتو غہزاگردن بہباشترین کردہوہ دہزانین، چونکہ ٹہوہندہ بہزوری لہقورٹان و سونہتدا، باسی گہورمیی دہکری، جا ٹایا ٹیمہی ژنانیش وەك پیاوان نہچین بو غہزاو خہباتگپران؟ فہرمووی - دروودی خوای لہسمر ہن: (نہو، چونکہ بو ٹیوہی ژنان حہجی باش گہورمترین غہزاو خہباتہ). (تاج/۲/۱۴۹ - ب/ن).

۷۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرَفْثْ وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ). (الحديث ۱۵۲۱ - طرفاه فی: ۱۸۱۹، ۱۸۲۰)^{۱۳۹}.

ٹہبوہورمیرہ (رمزی خوای لی بسن) فہرمووی: بہگوپی خوّم لہ زاری پیروزی پیغہمبہرم - دروودی خوای لہسمر ہن: بیست دہیفہرموو: (ہہرکہسی بو خودا، حہجی بکاو، لہکاتی کردنی حہجہکہدا، پاریز لہکہیف کردن لہگہل ژندا بکاو، گوریز لہ ہہرزہگوپی و قسہی پروپووج بکاو، گوناہ نہکا، ٹہوہ وەك ٹہو روژہی کہ لہدایک بووہ، لہگوناہ پاک دہبیٹہوہ). (تاج/۲/۱۴۹ + ریاض/۳/۹۳۳ ز/۲۳۳).

۷۳۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلَأَهْلِ الشَّامِ الْجَحْفَةَ، وَلَأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلَأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ، هُنَّ لَهُنَّ، وَلَمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ، مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ

(۱۳۸) أخرجه مسلم في الحج، باب فضل الحج والعمرة (ج/۹/۱۱۹ صم - المترجم).

(۱۳۹) أخرجه مسلم في الحج، باب: فضل الحج والعمرة (ج/۹/۱۱۹ صم - المترجم).

وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَلْشَأْ، حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ).
(الحديث ١٥٢٤ - طرافاه في: ١٥٢٦، ١٥٢٩، ١٥٣٠، ١٨٤٥) ١٤١:

ثِيَابُ عَمَلِ بَاس (رمزي خوي لن بن) فہرمووی: پیغہ مبہر - دروودی خوی لہ سہر
بی (ذولحولہ یغہ) کہ ٹیستا ناودارہ بہیری علی دیاری کردوہہ بو جیگہ
نیحرام دابہ ستنی خہ لکی مہ دینہ، وہ بو خہ لکی شامیش جوحفہ، ومبو
خہ لکی نہ جدیش فہرنولہ نازیل، ومبو خہ لکی یہ مہ نیش یہ لہم لہم،
ومفہرمووی: (نہم شوینانہ جیگہ ی نیحرام دابہ ستنن بو نہو کہ سانہ ی کہ
دین بو حج و عہمرہ، لہ خہ لکی نہم ولاتانہو، لہ خہ لکی نہو ولاتانہ ی
تریش کہ بہ سہر نہم شوینانہ دا دین بو حج و عہمرہ، وہ کہ سی لہم
شوینانہ ی ناومان ہیٹان نزیک تر بو، نہوہ جیگہ ی نیحرام دابہ ستنی لہو
شوینہ وہ یہ کہ لیئہ وہ دہ کہ ویٹہ ری! تہ نانہت خہ لکی مہ کہ لہ مہ کہ وہ
نیحرام دادہ بہ ستن!) (تاج/٢/١٦٠- ش د/د/ت/ن).

٧٣٤- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَتَاخَ بِالْبَطْحَاءِ، بِذِي الْحَلِيفَةِ فَصَلَّى بِهَا، وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ يَفْعَلُ ذَلِكَ (الحديث ١٥٣٢): بروانہ: ژمارہ: ٢٩٥: ت = ٤٨٤ فتح) ١٤١.

٧٣٥- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ، وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمَعْرَسِ، وَأَنَّ رَسُولَ
اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يَصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ،
وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحَلِيفَةِ، بِبَطْنِ الْوَادِي، وَبَاتَ حَتَّى يُصْبِحَ. (الحديث
١٥٣٣) ١٤٢:

(١٤٠) أخرجه مسلم في الحج، باب: موافيت الحج والعمرة، رقم: ١٨١.

(١٤١) أخرجه مسلم في الحج، باب: التعريس بذی الحلیفہ.. رقم: ١٢٥٧.

(١٤٢) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب دخول مكة من الثنية العليا. رقم: ١٢٥٧.

(بروانہ: ژمارہ / ٢٩٥ ت = ٤٨٤ ف).

عبدالوللای کوری عومەر - رمزی خوابان ن بن - فہرمووی: پیغہمبہری خوا درودی
 خوی لسمہر بن: کاتیٰ لہ مہدینہ بوو، کەدەچوو بۆ شوینیکی تر، لەرپڭەکی ئەل-
 شەجەرەوہ لەمەدینە دەرەچوو، کەناوی جیگەییەکی شەش میل
 لەمەدینەوہ دوورە، دەکەوێتە سەر رپڭەکی مەدینە بۆ مەککە، وا لەلای
 مزگەوتەکە ی دۆلحولەیفەدا، وەکاتی دەرگەپایەوہ بۆ مەدینە، وەک نوێژی
 جەژن، رپڭەکی دەرگۆری، لەرپڭەکی موعەررەسەوہ دەرگەپایەوہ ناو شارەوہ، کەوا
 لەخوار مزگەوتەکە ی دۆلحولەیفەوہ، دەستووری پیغہمبەر درودی خوی لسمہر بن-
 وابوو، کە لەمەدینەوہ دەرچوو بۆ مەککە، لەمزگەوتی شەجەرە، کەوا لە
 دۆلحولەیفە نوێژی دەرکرد، کاتی دەرگەپایەوہ لەدۆلحولەیفە، وە لەناو
 شیوی عەفیف دادەبەزی و نوێژی دەرکردو لەوێ وچانی دەرگرتو هەتا
 بەیانی لەوێ دەمایەوہ، ئەوجا دەرگەوتەرپو لەرپڭەکی موعەررەسەوہ
 داخڵی ناوشار دەبوو. مەبەستی پیغہمبەر لەم وچانە ئەوەبوو کە
 خەڵکەکە بەو شەوہ لەناکاو هەڵنەکووتنە سەر ماڵ و منالیان).

٧٣٦- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 بِوَادِي الْعَقِيقِ يَقُولُ: (أَتَانِي اللَّيْلَةُ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ: صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي
 الْمُبَارِكِ، وَقُلْ: عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ). (الحديث ١٥٣٤ - طرفاه في: ٢٢٣٧،
 ٧٣٤٣) ١٤٣:

پیشەوا عومەر (رمزی خوی ن بن) فہرمووی: لەشیوی عەفیف، کەوا لەنزیک
 بەقیع، کە چوارمیل لە مەدینەوہ دوورە، گویم لەپیغہمبەر درودی خوی لسمہر بن-
 بوو، دەیفەرموو: (ئەم شەو فریشتەیی، لەلایەنی پەروردگارمەوہ هات
 بۆلام، دەفەرمووی پیم: لەم شیوە پیرۆزەدا نوێژ بکە، وە بفرموو: ئەوا

نیحرامی عمرهم له گمان چه جابهیه گهوه دابهست). (ت/۱۷۸/۲-
ب/د/ئه حمهد).

۷۳۷- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ رَأَى وَهُوَ فِي مَعْرَسٍ بِذِي الْحَلِيفَةِ، يَبْطِنُ الْوَادِ، قِيلَ لَهُ: إِنَّكَ يَبْطَحَاءُ مُبَارَكَةٌ (الحدیث ۱۵۳۵) ۱۴۴:

ئیبنو عمره (رمزی خوانان ن بـ). فهرمووی: پیغه مبهر - دروودی خوی لسمه بـ.
فهرمووی: له موعه ررهس، له ذولحولیفه، له ناو شیوی عه قیقا، له خهون
دا پیم گوترا: تۆ وایت له ناو شیویکی زیخه لاناوی پیرۆزدا).

۷۳۸- عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَرْنِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ، قَالَ: فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْجُعْرَانَةِ، وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ، وَهُوَ مُتَضَمِّخٌ بِطَيْبٍ؟ فَسَكَتَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاعَةً، فَجَاءَهُ الْوَحْيُ، فَأَشَارَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى يَعْلَى، فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَوْبٌ قَدْ أَظْلَلَ بِهِ، فَأَذْخَلَ رَأْسَهُ، فَبِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْضَرُ الْوَجْهِ، وَهُوَ يَغْطُ، ثُمَّ سُرِّي عَنْهُ، فَقَالَ: (أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ). فَأَتَى بِرَجُلٍ، فَقَالَ: (اغْسِلِ الطَّيْبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَانْزِعْ عَنْكَ الْجُبَّةَ، وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ). (الحدیث ۱۵۳۶ - أطرافه فی: ۱۷۸۹، ۱۸۴۷، ۴۳۲۹، ۴۹۸۵) ۱۴۵:

یه علای کوری ئومه ییه (رمزی خوی ن بـ) به ئیمامی عمره ری فهرموو:
له کاتی هاتنی وهی بۆ پیغه مبهر، پیغه مبهرم نیشان بده، پیغه مبهر - دروودی

(۱۴۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: التعريس بذی الحلیفة والصلاة بها، رقم: ۱۳۴۶.

(۱۴۵) أخرجه مسلم في الحج، باب: ما یباح للمحرم یجمع.. رقم: ۱۸۸۰.

خوای لیسمر بیر. له جیعرانه بوو، که یه کی که له جیگه ی دابه ستنی ئیحرام، ده که ویتنه خاکی حیلله وه، له نیوانی طائیف و مه که دایه، له مه که وه، نزیکتره، له وئ له جیعرانه، کاتئ پیغه مبه ر. دروودی خوای لیسمر بیر. له ناو کۆمه ئی، له هاو پئیانی دا بوو، پیاوئ پیش و قزی خوئ له بۆنی خوشا زمرد کرد بوو، وه جبه یه کی له به ردا بوو، هاته خزمه تی پیغه مبه ر. دروودی خوای لیسمر بیر. عه رزی کرد: ئه ی ره وانه کراوی خودا ئیحرامی عه مره م دابه ستوو وه به م شیومه شه که ده مبیی؟ پیغه مبه ر. دروودی خوای لیسمر بیر. تاوئیک بی ده نگ بوو، ئه و جا سروس (وحی) ی بۆه ات، عومه ریش. دروودی خوای لیسمر بیر. ئامازه ی بۆ یه علا کرد، جا یه علا هات، روانی پۆشاکئ وه ک چه ترو به رده دراوه به پیغه مبه ر، یه علا ده فهرموئ: سه رم کرد به ژیر ئه و به رده یه دا، ته ماشام کرد: وا پیغه مبه ر. دروودی خوای لیسمر بیر. له به ر قورسی باری هاتنی سرووشی، پرووی سوور سوور هه لگه پراوه وه ک خه وتوو ی هه ناسه سوار بوو، پر خه برخی دئ. پاشان به ره به ره فهرامۆشی بۆ هات و ئه و حاله ته به ری داو باری له شی سووک بوو، وه هاته وه سه رباری ئاسایی، ئه و جا فهرمووی: (ئه وه ی که له باری عه مره وه پر سیاری هه بوو کوا له کوئیه؟) جا پیاوه که یان هیئا بۆ خزمه تی، فهرمووی: (سئ جار ئه م بۆنه خوشه بشۆره که داوته له خۆت، وه جبه که شت له به رت دا که نه، عه مره یش له م لایه نانه وه وه ک هه ج وایه، له به رئه وه له هه جبه که تا جی ده که ی له عه مره که شتا هه مان شت بکه).

پوونکردنه وه:

پروانه: تاج/٢/١٦٢٢/٢-ز-٨٣.

ئەم داستانە ئەو کاتە پروویداو، کە پیڭخەمبەر ھەروۆدی خەوی لەسەر بێ. لەغەزای
خونەین گەراوئەتەو، لەسالی ھەشتی کۆچی دا بوو. ئەم جۆرە بەھرانە
لەم ڤەرموودەییە وەردەگیرێن:

۱- موفتی لە وەلامدانەو دا پەلە نەکا، ھەتا زانستی تەواو لەبارە
پرسیارە کەو وە مسۆگەر نەکا وەلام نەداتەو.

۲- کەھەندی شت لە عەمرەو لە حەجا یەک بێریاریان ھەیە.

۳- ھەندی حوکم ھەیە، بە وەحی چەسپاوە، کە ئەو وەحیە غەیری
قورئانە، کەواتە مەرج نییە ھەموو وەحیی قورئانی دەورەو کراوبێ.

یەعلا کۆری ئومەییە تەمیمی، ھاوڕپی پیڭخەمبەر بوو، لە رۆژی
نازاکردنی مەککەدا ئیسلام بوو پیاویکی دەولەمەندی زۆر سەخی بوو،
ئامادە شەری تائیف و خونەین و تەبووک بوو، لەخزمەت پیڭخەمبەردا،
نۆزدە ڤەرموودەیی ھەیە، لە موقەددیمەیی ڤەتحو لباریدا دەڤەرموی: سێ
ڤەرموودەیی لە بوخاری شەریفدا ھەیە، یەکیکیان ئەم ڤەرموودەییە
ئێرەییە، کە صەفوانی کۆری دەگێڕیتەو وە لێیەو، یەعلا پیاویکی ناوداری
لێھاتووبوو، لەبەرئەو لە کاتی حوکمرانی ھەر چوار جێنشینەکانی
پیڭخەمبەردا، رۆژی گەورەیی بینیو، ئەبوە کرکردی بەکار بە دەستی سەر
حلوان لە کاتی جەنگی رێدەدا، لە سەردەمی عومەردا بوو بە عامل لە سەر
ھەندی لە ولاتی یەمەن، لە سەردەمی عوسمانیشدا بوو بەکار بە دەستی
عوسمان لە سەر صەنعاء و ئەو سالی کە عوسمان شەھید کرا ھات بۆ حەج،
زۆر لە دژی بکوژانی عوسمان خەباتی گێرا، لەگەڵ عائیشەدا ئامادە
جەنگی ئەل - جەمەل بو، ئەو حوشرەیی کە لەوجەنگەدا لەژێر
حەزرەتی عائیشەدا بوو (رەزای خەوی ئی بێ)، کە شەپەرکە بەناوی ئەو و شترەو
ناودارە، ناوی عەسکەر بوو، یەعلا بە دووسەد لێرەیی زێر کڕی و دای بە

عائیشه، لهو پرووداوه دلتەزینەدا سواری بوو !

له پاشا له گهڵ ئیمامی عه‌لیدا ناماده‌ی شه‌ری صفین بوو، له‌م شه‌ره‌دا له سائی (۲۸) دا شه‌هید کرا، ر‌ه‌زاو ر‌ه‌حه‌مه‌تی خودای لای‌بی.

باسی به‌کاره‌ینانی بۆنی خو‌ش له‌کاتی ئی‌حرام دا‌به‌ستن دا

۷۳۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتْ: كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ، وَلِحُلِّهِ، قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ. (الحديث ۱۵۳۹ - أطرافه في: ۱۷۵۴، ۵۹۲۲، ۵۹۲۸، ۵۹۳۰) ١٤٦:

عائیشه (ره‌زی خوی ئ‌ بن) فه‌رمووی: بۆ خو‌م بۆنی خو‌شم د‌مدا له‌ پ‌ی‌غه‌مبه‌ر -دروودی خوی له‌سه‌ر بن- له‌کاتی ئ‌ی‌حرام به‌ستندا، به‌لام له‌پ‌ی‌ش ئ‌ه‌وه‌دا که ئ‌ی‌حرام به‌به‌ستی، وه‌ هه‌روه‌ها بۆ ئ‌ی‌حرام شکاندنیش، له‌پاش ر‌ه‌جمی شه‌یتان و سه‌رتاشین، له‌پ‌ی‌ش ئ‌ه‌وه‌دا که ته‌وافی به‌یت بکا، بۆنی خو‌شم له‌پ‌ی‌غه‌مبه‌ر د‌مدا. (تاج/ ۱۶۷/ ۲ ز/ ۸۷).

باسی لۆک کردنی ق‌زو په‌ستانه‌وه‌ی له‌کاتی ئ‌ی‌حرام به‌ستنا

۷۴۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُهَلُّ مُلِدًا. (الحديث ۱۵۴۰ - أطرافه في: ۱۵۴۹، ۵۹۱۴، ۵۹۱۵) ١٤٧:

(۱۴۶) أخرجه مسلم في الحج، باب: الطيب للمحرم عند الاحرام، رقم: ۱۸۸۹.

(۱۴۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: التلبية وصفتها ووقتها، رقم: ۱۸۸۴.

ئىبنو عومەر (رمزى خوى ئى بن) فەرمووى: پىغەمبەر - دروودى خواى لەسەر بن - لەپیش ئىحرام دابەستندا، قىزە سەرى خوى، بە سىرئە و دەرمان و شتىوا، وەك لباد، دەپەستايەووە دەپەسپان بە يەكەو، ئەوجا بەچاوى خۆم پىغەمبەرەم دى بەو شىو، بەدەنگى بەرز دەستى کرد بە تەلبىيە کردن و ئىحرامى دابەست. مەبەست لەم لۆك کردنە ئەو، يەكەلى هەلنەو، وەرشك و ئەسپە هەلنەهينى).

۷۴۱- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا أَهْلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ، يَعْنِي: مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ.. (الحديث ۱۵۴۱) ۱۴۸:

دىسان ئىبنو عومەر - رمزی خوهران ئى بن - لەبەرپەجى قەسەى هەندى كەسا، كە دەیان گوت: ئىحرام دابەستن لەسەر تەختایى يەكەى كىوى بەیدائە، فەرمووى: (بە خوا پىغەمبەر هەرگىز ئىحرامى حەجى دانەبەستوووە مەگەر لە لای مزگەوتەكەى ذولحولەیفەدا، كە ئىستا پىئى دەگوتى: بىرى عەلى).

پوونکردنەو:

نموونهى لەكۆکردنەو (جەمە) لەنىوانى دوو فەرموودەى بەدىمەن جىاوازدا، هاوړپیان (رمزى خوى ئى بن) كۆمەلێكیان دەیانفەرموو: پىغەمبەر لە مزگەوتەكەى ذولحولەیفە ئىحرامى دابەست، هەندى تریان دەیانفەرموو: شەو لە ذولحولەیفە مایەو، بەیانى كە سواری و شترەكەى بو، كە و شترەكە رێك هەلسایە سەرپى ئەوكاتە ئىحرامى دابەست، هەندى تر دەیانفەرموو:

(۱۴۸) أخرجه مسلم في الحج، باب: أمر أهل المدينة بالاحرام من عند مسجد ذي

الحليفة، رقم: ۱۱۸۶.

شهو له مزگه‌وته‌که مایه‌وه تا به‌یانی، ئنجا سواربوو رۆیشت، تا وڵاخه‌که‌ی سه‌ری خسته سه‌رشاخ‌ی به‌یداو، له‌وئ ئیجرامی دابه‌ست. سه‌عیدی کوری جوبه‌یر (رمزای خوی ئی) گوتی: گوتم به‌ ئیبنوعه‌باس: ئه‌ی باوکی عه‌باس! سه‌رم سورماوه له‌ راجیایی هاوڕێیانی پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سر بی. له‌باره‌ی جیگه‌ی ئیجرام دابه‌ستنی پیغه‌مبه‌ره‌وه، هه‌ر کۆمه‌لێ شوینێ ده‌لێ؟

ئیبنو عه‌باس (رمزای خوی ئی) فه‌رمووی: (من له‌م باره‌یه‌وه له‌ هه‌موو که‌سی باشت‌ری ئی ده‌زانم، ئاشکرایه‌ که پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سر بی. له‌ پاش کۆچ یه‌ک حه‌جی کردووه، ه‌و‌ی راجیایی ئه‌و خه‌لکه‌ ئه‌مه‌یه: پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سر بی. جاری دا که‌وا ده‌چێ بۆ حه‌ج، عه‌شاماتیکی زۆر له‌گه‌لیدا چوون بۆ حه‌ج، له‌به‌ر زۆرییان کۆمه‌ل کۆمه‌ل له‌ مه‌لّه‌بنده‌کانی حه‌ج دا به‌خزمه‌تی ده‌گه‌یشتن، مه‌ودا نه‌بوو که‌هه‌موویان هه‌موو کاتێ له‌خزمه‌تیا بن، خه‌لکه‌که‌یش له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه به‌رودوا کۆمه‌ل کۆمه‌ل لێی کۆده‌بوونه‌وه، جاکاتێ پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سر بی. دوو رگات نوێژی له‌ مزگه‌وته‌که‌ی ذولحوله‌یفه‌ کرد، هه‌ر له‌و مه‌جلیسه‌یدا کاتێ له‌ دوو رگاته نوێژه‌که‌ی بۆوه، حه‌جی له‌سه‌ر خ‌و‌ی پ‌ی‌و‌یست کردو به‌ده‌نگی به‌رز له‌به‌یه‌یکه‌ی کردو ئیجرامی دابه‌ست، جائه‌وانه‌ی له‌وئ بوون ئه‌وه‌یان له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه وهرگرتو له‌به‌ر کرد، پاشان کاتێ له‌ ذولحوله‌یفه‌ به‌رپ‌ک‌ه‌وت، که‌ سواری وشتره‌که‌ی بوو، وه‌ وشتره‌که‌ ر‌پ‌ک‌ هه‌ل‌سایه‌ سه‌رپ‌ی و پیغه‌مبه‌ر جیگه‌ی خ‌و‌ی‌گرت له‌سه‌رپ‌شتی، دیسان به‌ده‌نگی به‌رز ده‌ستی کرده‌وه به‌ته‌لبیه‌کردن، کۆمه‌ل‌ئیک‌یش ناگای له‌مه‌بوو، ناگای له‌ئیجرام دابه‌ستنی یه‌که‌می نه‌بوو، له‌پاشا پیغه‌مبه‌ر - درودی خوی له‌سر بی. که‌وته‌ ر‌پ‌ی و ر‌و‌یشت، هه‌تا سه‌رکه‌وته سه‌رکیوی به‌یدا، هه‌م‌دیسان له‌و‌پ‌ش به‌ده‌نگی به‌رز، ده‌ستی کرده‌وه به‌له‌به‌یه‌یکه‌ کردن، کۆمه‌ل‌ئیک‌یش له‌م‌کاته‌دا له‌وئ بوون، ئه‌مه‌یان

له بهرکرد، جا ههركۆمه ئی له مانه، به پیتی ئاگاداری خۆیان قسهیان له جیگه ی ئیحرام دابه ستنی پیغه مبه رکردوو، ودهه مووشیان راستیان کردوو). (کردوو).

سواربوون و له پاشکۆدا سواربون له چه ج دا

۷۴۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَدَفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ، ثُمَّ أَرَدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مَنَى، قَالَ: فَكِلَاهُمَا قَالَ: لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ. (الحديث ۱۵۴۳ - طرفه فی: ۱۶۸۶) و (الحديث ۱۵۴۳ - أطرافه فی: ۱۶۷۰، ۱۶۸۵، ۱۶۸۷) ^{۱۴۹}:

ئیبینو عه باس رمزی خویشان لێ به. فه رمووی: له چه جی مالاواییدا، ئوسامه له پاشکۆی پیغه مبه ره وه سواربوو بوو، له کۆی عه رمفه وه هه تا موزده لیفه، پاشان پیغه مبه ر دروودی خوی لسه ر به. له موزده لیفه، هه تا مینا، فه زلی کوری عه باسی خسته پاشکۆی خۆی. فه رمووی: هه ردووکیان ئوسامه وه فه زل، ده میان فه رموو: پیغه مبه ر دروودی خوی لسه ر به. له وه ماوه یه دا هه ر خه ریکی (لَبَّيْكَ) کردن بوو، هه تا ره جمی شهیتانی ته واکرد، له کۆگا به رده که ی چه مره تول عه قه به). (تاج/۲/۱۲۷ ف/۵ ش/د/ت).

جلو به رگی که سی له ئیحرام دا بی

۷۴۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: انْطَلَقَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ

(۱۴۹) اخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب إدامة الحاج التلبية حتي يشرع في رمي...

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ، بَعْدَ مَا تَرَجَلَ وَادَّهَنَ، وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ، هُوَ وَأَصْحَابُهُ، فَلَمْ يَنْتَهِ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْأُرْدِيَةِ وَالْأَزْرِ ثَلَبَسُ، إِلَّا الْمُرْغَفَةَ الَّتِي تَرَدُّعُ عَلَى الْجِلْدِ، فَأَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، رَكِبَ رَاحِلَتَهُ، حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهْلٌ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقُلْدُ بَدَنَتُهُ، وَذَلِكَ لَخَمْسٍ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، فَقَدِمَ مَكَّةَ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ، فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ، وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْنِهِ، لِأَنَّهُ قُلْدَهَا، ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحُجَّوْنَ وَهُوَ مَهْلٌ بِالْحَجِّ وَلَمْ يَقْرِبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ، وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يُطَوُّفُوا بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ، ثُمَّ يُقْصِرُوا مِنْ رُؤُسِهِمْ، ثُمَّ يَحْلُوا، وَذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ بَدَنَةٌ قُلْدَهَا، وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلَالٌ، وَالطَّيْبُ وَالثِّيَابُ). (الحديث ١٥٤٥ - طَرَفَاةُ فِي: ١٦٢٥، ١٧٣١) ١٥٠

عہ بدوللای کوپی عہباس (رمزی خوی ن ہس) فہر مووی: پیغہ مبہری
خوشہ ویست لہ مہ دینہ سہرو ریشی خوی بہ بوئی خوش چہ ور کردو
شانہی کرد، وہ خوی و ہاور پیانی، سہرو دوو پہشتہ مال (نیزارو ریدا) یان
لہ بہر کردو ننجہ بہرہو مہ ککھی نازدار کہوتنہ ری، پیغہ مبہر - دروودی خوی لہ سہر
پیگہی لہ بہر کردنی ہہ موو جوڑہ پہشتہ مال کی دا، بیجگہ لہ وانہی کہ
زمعفرانہ ویہ کی وہابن کہ رہنگ بدہنہ وہو لہش زمرد بکہن، جا نہو
پوڑہ چووہ ذولحولہ یفہ، وہشو لہوی مایہ وہ، وہبہ یانی سواری ولاخہ کہی
بوو، وہر ویشت تا سہر کہوتہ سہر کیوی بہیدا، جا لہوی خوی و ہاور پیانی
نیجرامیان بہست، وہشو و شترہ دیاریانہ کہ پیغہ مبہر - دروودی خوی لہ سہر -
ہینا بوونی، کہ لہ مہ ککہ بیانکات بہ قوربانی، لہوی نیشانہی کردن و سہرو
جووت سوئی کردہ ملیان، جا کہ نہ مانہی کرد ہیشتا لہ مانگی ناوجہ زنان

پینچ پوڑی مابوو، لہر پوڑی چوارہمی مانگی قورباندا گہیشته مہککہ، جا تہوافی بہیتی کردو، سہعی نیوانی صفافو مہرہوی بہجی ہینا، وہخوی ئیحرامی نہشکاند، چونکہ وشتری دیاری (ہہدی)ی ہینابوو لہگہل خوی، ئنجا لہسہرو مہککہوہ، لہلای حہجوون دابہزی و بارگہکہی خست، وہ پیغہمبہر دروودی خوی لہسہر بی۔ تہنیا ئیحرامی حہجی بہستبوو، کہ تہوافی کہعہی کرد، ئیتر توخنی نہکہوتہوہ تا لہکیوی عہرفہ گہرایہوہ، بہلام فہرمانیدا بہ ہاورپیکانی واتہ: بہو کہسانہیان کہ وشتری دیاری بہیت و قورباننیاں لہگہل خویان نہہینابوو، فہرمانی پیکردن: کہ تہوافی بہیت بکہن و تہوافی نیوانی صفافو مہرہوہ بکہن و، ئنجا مووی سہری خویان کورت بکہنہوہ و ئیحرام بشکینن، وہبیکہن بہ عہمرہ، وہ لہم ماوہیہدا کہ ئیحرام دہشکینن تا ئیحرامی حہج دہبہستن، ئہوہی ژنی خوی لہگہل بی، وہک جاران بوئی حہلالہ، وہہرہوہا بہکارہینانی بوئی خوش و پویشینی جل و بہرگی ئاسایی). (تاج/۲/۱۶۸ ف/۴).

باسی تہلبیہ کردن

۷۴۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ ثَلِيَّةَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لِأَشْرِيكَ لَكَ). (الحديث ۱۵۴۹) ۱۰۱.

ئیبنو عومہر (رمزی خوی لہ بی) فہرمووی: لہبہیکہ کردنی پیغہمبہر دروودی خوی لہسہر بی۔ وابوو: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ

واته: په رومردگارا! هه میښه که مەری به نەندە ییم بە ستووه بۆ جیبه جی کردنی فەرمانی تۆ، تۆ بیچوون و بی هاوەلی، سوپاس و ستایش هەریۆ تۆیه، وه به خەشش و نازو به هەرمو نەعمەت و دارایی و پاشایی و خاومنی، هەرله خۆت دئی و هەرله خۆت جوانه، بی چوونی و بی هاوەلی تۆ ناشکراو (نمایانه). (تاج/ ۲/ ۱۷۰ ف ۱-ش/ د/ ت/ ن).

٧٤٥- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتَخَنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا، وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ، ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ، حَمِدَ اللَّهَ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ، ثُمَّ أَهْلًا بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ، وَأَهْلًا النَّاسُ بِهِمَا، فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلَّوْا، حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ، أَهَلُّوْا بِالْحَجِّ، قَالَ: وَتَحَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَدَنَاتٍ بِيَدِهِ قِيَامًا، وَذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ). (الحديث : ١٥٢ (١٥٥١)

ئەنەس (رمزى خوى لى) فەرموۋى: پېغەمبەر - دروۋى خوى لەمەر بى - كە چوو بۇ
 حەجى مالاۋايى، لە مەدىنە نوپۇزى نيومرۇى بە چوارپكات بۇمان كرد،
 ئنجا كەوتەپى، كەگەيشە ذولحولەيفە، لەوئ نوپۇزى عەصرى بە قەصر،
 بە دوو ركات، بە جەماعەت بۇمان كرد، ئەوجا شەو لەوئ مايەوہ هەتا
 بەيانى، نوپۇزى بەيانى لەوئ بۇ كرىن، پاشان سواربوو رۇيشت
 تاۋلاخەكەى ژىرى سەرى خستە سەرشاخى بەيدا، جالەوئ سوپاس و
 ستايشى خوداى كردو سوپجانەللاو ئەللاھو ئەكبەرىكرد، ئنجا بەو تەلبىە

کهوا له فہرموودہی ژمارہ (۷۴۴) دا ئیجرامی حہج و عہمرہی پیکہوہ دابہستو، خہلکہگہیش ئیجرامی حہج و عہمرہیان دابہست، بہلام کہچووینہ مہککہ فہرمانی کرد بہخہلکہکہ ئیجرامیان شکاند، ئنجا لہرؤژی ہہشتہمی مانگی قوربانا، کہدہکاتہ رؤژی تہرویہ، ئہوانہی کہ ئیجرامیان شکاندبوو، سہرلہنوئی ئیجرامی حہجیان بہستہوہ. فہرمووی: پیغہمبہر - درویدی خوی لہسہر بہ - بہدہستی خوی چہند وشتریکی لہمہککہ سہربری، لہکاتی سہربرپنہکہدا وشتہکان بہپیوہ راوہستابوون لہسہرسی قاج.

کاتی گہراشہوہ بو مہدینہ دوو بہرانی تہوی سہربری و کردی بہ قاوہلئی بہبؤنہی گہرانہوہیہوہ لہ حہج). (تاج/۲/۱۷۷-۱).

۷۴۶- عَنْ نَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا صَلَّى بِالْفِدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ، أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رُكِبَ فَبِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يَلْبِي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ، ثُمَّ يُمَسِّكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذَاطَوَى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ، وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَعَلَ ذَلِكَ. (الحديث ۱۵۵۳ - أطرافه في: ۱۵۵۴، ۱۵۷۳، ۱۵۷۴) ۱۰۳:

نافیع (رمزی خوی لہسہر) فہرمووی: جاران کاتی ئیبنوعومہر -رمزی خوبان لہسہر- لہ ذولحولہیفہ نویرژی بہیانکی دہکرد، ئہوسا فہرمانی دہدا وشتہکہیان کوپان دہکرد بوئی، ئہوجا سواردہبوو، جا کہبہباشی لہسہرپشتی وشتہکہی خوی دہگرتو ریک دادہمہزرا لہسہرپشتی، بہسہر وشتہکہوہ قیت دادہنیشستو پرووی دہکردہ پرووگہی پیروز، ئیتہر دہستی دہکرد

به ته لببیه کردن و بهینه بهینه به بن پسان ته لببیهی ده کرد، تاده گه یشته خاکی حهره م، نه و جا به ته وافو نه رکه گانی تری حه جه وه خه ریک ده بوو، که متر ده بیه رزایه سهر ته لببیه، هه تا ده چوو زو و طه وا، که نیستا پیی ده گوتری: (آبار الزاهد) له وی شهو ده مایه وه هه تا به یانی، جاکاتی له وی نو یزی به یانی ده کرد، نه وسا خو ی ده شور د، به قسه ی نیبنو عومه ر، پیغه مبه ر خو شی - دروودی خو ی لسه ر به - ناوای ده کرد).

روونکردنه وه:

نافیعی کوری سهر جیس (رمزی خو ی لی بن)، تابییعی، نازاد کراوی نیبنو عومه ر بووه، فه قیشی بووه، له نه صلا خه لکی مه غریبه، له غه زایه کا دیلکراو بهر پشکی نیبنو عومه ر که وت، له خزمه تی نیبنو عومه ر دا بوو تاکاتی مهرگی، زانست و فه رمو وده میه کی زوری لیو مرگرت، عومه ری کوری عه بدولعه زیز ناردی بو میصر، هه تا خه لکه که ی له سونه تی پیغه مبه ردا شارما بکات، وه لهو مه و دایه دا رپو لکی جوانی بینی، زورینه ی فه رمو وده شوناسه گه ورمان رپوایه تیان لیوه کردووه، سالی سه دو حه قده له مه دینه کوچی دواپی کرد (رمزی خو ی لی بن) •

۷۴۷- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (أَمَّا مُوسَى: كَأَنِّي أُنْظَرُ إِلَيْهِ، إِذِ الْخَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي). (الحدیث ۱۵۵۵ - طر فاه فی: ۳۳۵۵، ۵۹۱۳) ۱۰۴:

نیبنو عه بباس (رمزی خو ی لی بن) فه رمووی: پیغه مبه ر - دروودی خو ی لسه ر به - جاری له مه دینه وه دمر وی بو مه ککه، گه یشته شیوی، فه رمووی: (نهم شیوه کو ییه؟)

عەرزىيان كەرد: ئەمە وادىلئەزەرق (شىۋە شىن) ۵. فەرموۋى: (دەئىيى ئىستائىش لەبەرچاۋمە كە مووسا سەلامى خۋاى لى بى- كە لەشەۋى ئىسرادا دىم، لەددانەى يالەكەۋە دادەپەرى، دوو پەنجەى دانابوو لەناو دووگونە گوچكەى خۇيدا، لەناو ئەم شىۋەۋە رادەبووردو، ھاۋارى دەگرد لەخوداو دەنگى لەبەيكە كەردنى بەبەرزى دەھات...). (تاج/۴/ ۱۳۸۷ - م).

پۈۈنكەردنەۋە:

- ئەو بەھرانەى كە لەم فەرموۋدەيەو وینەيەۋە، وەردەگىرئىن:
۱. ﴿الْأَنْبِيَاءُ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾: پىغەمبەران زىندوون، لە خەزەت خوداوئەندا پۈزۈق و پۈزىيان پىدەدرى﴿.
۲. پىغەمبەران لەژيانى بەرزەخا خواپەرستى دەكەن، وەك نوپۈزكەردن و خەج كەردن و يادى خودا، بگرە كارى دىنيائىيان لى صادردەبى، وەك گريان و پۈيشتن و ھاۋار كەردن و جەل لەبەر كەردن و ھەست بەسۈزو شەفەقت و سەر شانەكەردن و قسەو گەفتوگۈكەردن و چاك و چۈنى لەگەل يەكا.
۳. خەج و عەمرە تايبەت نىن بەنەتەۋەى ئىسلامەۋە، ئەوئەتا پىغەمبەرانى تەرىش وەك: ئىبراھىم و عىسا و يونس و مووسا - تەۋافو خەج و تەلبىيەو نوپۈز ئەمانە دەكەن. (پروانە: ب/ ۱/ ز/ ۱۵۹ ل/ ۱۷۲).

نەھرام دابەستەن وەك نەھرام دابەستەنى كەسىكى تە دروستە

۷۴۸- عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ، فَقَالَ: (بِمَا أَهْلَلْتُ). قُلْتُ: أَهْلَلْتُ

كَاهِلَالِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (هَلْ مَعَكَ مِنْ هَذِي) قُلْتُ: لَا، فَأَمَرَنِي فَطَفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالْصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَحْلَلْتُ فَأَتَيْتُ أَمْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَشَطَنِي، أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي. فَقَدِمَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، فَقَالَ: إِنْ تَأْخُذَ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ، قَالَ اللَّهُ: (وَاتِمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ). وَإِنْ تَأْخُذَ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى تَحَرَ الْهَدْيُ. (الحديث ١٥٥٩ - أطرافه في: ١٥٦٥، ١٧٢٤، ١٧٩٥، ٤٣٤٦، ٤٣٩٧) ١٥٥:

نهبو مووسای نه شعهری (زمری خوی لې) فهرمووی: پیغهمبهر - درویدی خوی لسمبر
 بې. له سالی دهی کوچیدا، ناردمی بو یه مهن کردمی به سهرکاری
 سهرهوزده کهی خوّم، جا سالی چه جی مالواوی چووم بو چه ج، که چوومه
 بهر دوه پیغهمبهر - درویدی خوی لسمبر بې. له نه بطه ح بوو، واته: له (موحه صصه ب
 = ته حصیب = چه صبه = به طحاء = خه یفی به نی کینانه) له سهره تای
 چه جه وه بوو، فهرمووی: (ئی حرامت چوّن دابه ستووه؟) گوتم: ناوا
 ئی حرامم دابه ستووه: پیغهمبهر - درویدی خوی لسمبر بې. چوّن ئی حرامی دابه ستووه
 منیش وهک ئی حرام به ستنه کهی نهو ئی حرامم دابه ست. فهرمووی: (نازه لی
 دیاری به یت هیناوه له گه ل خوت، که له شهرعا پیی ده گوتری: هه دی
 به یت؟). گوتم: نهو، پیّم نییه. فهرمووی: (دهی ماده م دیاری به یت
 له گه ل خوت نه هیناوه برؤ ته وافی به یت و ته وافی صه فاو مه روه بکه،
 نهو جا ئی حرام بشکینه و ته مه تووع و خوشی و مر بگره، منیش وام کردو
 فهرمانه کانی پیغهمبهرم به جی هیناو نهو جا ئی حرامم شکاندو چووم
 بو لای ژنیکی خر می خوّم قزه که می بو شانه کردم - یافه رمووی: سهری
 شوّردم.

ئەبو موسسا (رەزى خەوى ئى بىن) فەرەمۆى: جاكاتى سەرەدەمى جىنشىنى ئىمامى عومەر (رەزى خەوى ئى بىن) ھات، وەباسى ئەووم دەکردو فەتەوى تەمەتتوعم لە ھەجدا دەدا، دوایی بىستەمەو ھە عومەر (رەزى خەوى ئى بىن) نەھى لە تەمەتتوع دەکاو تەمەتتوعى لە ھەجدا پى ناخۆشە.

جاكاتى بەخزمەتى عومەر گەيشتم و ئەمەم عەرزی کردو عەرزیم کرد تو بۆ تەمەتتوعت لە ھەجدا پى ناخۆشە، عومەر لەو ئەلاما فەرەمۆى: (من ئیحرام ناشکینم و رام وانىيە، چونکە شتىوا پىچەوانەى نامەى خودا و سوننەتى پىغەمبەرە درووى خەوى لەسەر بىن. ئەو ھەتا قورئان بەدەق دەفەرەمۆى: ﴿وَأَتُمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ - واتە: ئەى مسوئلمانان! ھەج و عەرەتان گەدەست پىکرد، تەواويان بکەن، وە ھەر بۆ خودا ئەنجاميان بدەن﴾. خو ئەگەر کار بەسوننەتى پىغەمبەرىش بکەين، پىغەمبەر درووى خەوى لەسەر بىن. خوئى کە ھەجى دابەست ئىتر ئىحرامى نەشکان ھەتا ئازەلى ديارى بەست (ھەرەم)ى سەرپرى).

بۆ تىگەيشتنى تەواو لەم داستانى نيوانى ئەبو موسسا و ئىمامى عومەر ھە بىروانە تاج/ ۱۷۴/ ۲ ز/ ۹۰) باسى تەمەتتوع.

کاتى ھەج کردن و مانگەکانى ھەج

۷۴۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ، وَلِيَالِي الْحَجِّ، وَحُرُمِ الْحَجِّ، فَتَزَلْنَا بِسَرْفٍ، قَالَتْ: فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: (مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَذِي، فَأَحَبُّ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَذِي فَلَا). قَالَتْ: فَلَا أَخِذَ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَتْ: فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَكَانُوا

أَهْلَ قُوَّةٍ، وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ، فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ، قَالَتْ: فَدَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ: (مَا يُبْكِيكِ يَا هُنْتَاةُ). قُلْتُ: سَمِعْتُ قَوْلَكَ لِأَصْحَابِكَ، فَمِنَعْتَ الْعُمْرَةَ، قَالَ: (وَمَا شَأْنُكَ) قُلْتُ: لِأَصْلِي، قَالَ: (فَلَا يَضِيرُكَ، إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ، كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ، فُكُونِي فِي حَجَّتِكَ، فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَرْزُقَكِيهَا).

قَالَتْ: فَخَرَجْنَا فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مَنَى، فَظَهَرْتُ، ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ مَنَى، فَأَفْضْتُ بِالْبَيْتِ، قَالَتْ: ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ فِي النَّفَرِ الْآخِرِ، حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبُ، وَنَزَلْنَا مَعَهُ، فَدَعَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: (اخْرُجْ بِأَخِيكَ مِنَ الْحَرَمِ فَلْتَهْلِلْ بِعُمْرَةٍ، ثُمَّ افْرُغَا، ثُمَّ اثْبَايَا هُنَا، فَإِنِّي أَنْظَرُكُمَا حَتَّى تَأْتِيَانِي). قَالَتْ: فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا فَرَعْتُ، وَفَرَعْتُ مِنَ الطَّوَافِ، ثُمَّ جِئْتُهُ بِسَحَرٍ فَقَالَ: (هَلْ فَرَعْتُمُ) فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَاذَنْ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ، فَارْتَحَلَ النَّاسُ فَمَرَّ مُتَوَّجِهاً إِلَى الْمَدِينَةِ). (الحديث ١٥٦٠) ١٥٦:

عائِشَه (رَضِيَ خَوَايَ لَهَا عَنْهَا) فَهَرَمُووِي: لَهْمَانِگَه کَانِي حَه جَو لَه شَه وَه کَانِي حَه جَو لَه شَوِيْن وَ کَاتَو بَارُوْدُوْخَه کَانِي حَه جَو دَا، لَه سَالِي حَه جِي مَالَاوَايِدَا، لَه خَزْمَت پِيْغَه مَبَه رَدَا، لَه گَهَلْ جَه مَاوَه رِيْکِي حَه جَکَارِي زُوْرَدَا، لَه مَه دِيْنَه وَه بَه رَه وَ مَه کَه کَه وَ تِيْنَه رِيْ بُوْ حَه جَو، رُوْیَشْتِيْن هَه تَا گَه یَشْتِيْنَه سَه رَه ف، کَه نَاوِي شَوِيْنِيْکَه دَه کَه وَیْتَه سَه ر سنووري مَه کَه کَه، لَه وِيْ بَارُو بِنَه مَان خَسْتَو دَابَه زِيْن. عائِشَه فَهَرَمُووِي: جَا پِيْغَه مَبَه ر خروودي خَوَايَ لَعَسَمَر بِيْن. لَه گُوْمَه زِيْیَه کَه ی دَه رَجُوو، تَه شَرِيْفِي بَرَد بُوْ نَاو هَاوَرِيْکَانِي، پِيْیَانِي فَهَرَمُوو؛ (هَه ر کَه سِيْ نَا زَه لِيْ دِيَارِي بَه يْتِي پِيْ نِيْیَه، نَه گَه ر حَه زَدَه کَا

باحه جه که ی هه ئوه شینیتیه وه بیکات به عه مره، به لام ئه وه ی که ئازه ئی دیاری به یتی واپی با به رده وام بی له سهر چه جه که ی و ئی حرام نه شکینئ). عائیشه (رمزی خوی ئ بی) فهرمووی: جا به پیی حال، هه ندی له هاوړپییانی پیغه مبه ر - درودی خوی له سهر بی - چه جه که یان کرد به عه مره، وه هه یان بو نه یان کرد به عه مره به رده وام بوون له سهر چه ج).

عائیشه (رمزی خوی ئ بی) فهرمووی: به لام پیغه مبه رو کو مه ئی له هاوړپییانی ته وانا یان هه بوو، ئازه ئی دیاری خانه ی خودایان پی بوو، له به رنه وه ریگی عه مره کردنیان نه بوو. عائیشه فهرمووی: جا پیغه مبه ر - درودی خوی له سهر بی - ته شریفی هات بو لام، من له وکاته دا ده گریام، فهرمووی: (ها کچکه! ئه وه چیه بو ده گری؟!). گوتم: گویم له فهرمایسته که ی تۆبوو، ده بینم ئه م عه مره یه م له کیس چوو. فهرمووی: (بوچی چیه که وا ناتوانی عه مره نه نجام بده ی؟!). گوتم: بی نو یژم، نو یژو شتی تری وام بو ناکری! فهرمووی: (قهیناکات، زیانی نییه بوئ، ئه وه شتیکی خوانووسه، تۆیش یه کیکی ت له کچانی نه وه ی ئاده م، خودا له چاره ی هه موو میینه یه ک له نه وه ی ئاده م ئه م بی نو یژییه ی نووسیوه، که واته: به رده وام به له سهر چه جه که ت، خوا یاربئ عه مره که یشته به نسیب ده بی).

عائیشه (رمزی خوی ئ بی) فهرمووی: ئیتر پی به پیی پیغه مبه ر له و چه جه یدا، له گه ئی رویشتن، هه تا گه یشتی نه مینا، له وئ له بی نو یژیی پاکه وه بووم، ئه و جا له مینا وه چووم بو مه ککه، له وئ ته وافی ئیفاجهی به یتم کرد.

عائیشه (رمزی خوی ئ بی) فهرمووی: له پاشا له خزمهت پیغه مبه ردا له رۆزی سیازده ی قورباندا، له رۆزی چواره می رۆژه کانی مینادا، دمر چووم، پیغه مبه ر - درودی خوی له سهر بی - رویشته هه تا له موحه صصه ب دابه زی، وه ئیمه ش

لهوئ له خزمه تیدا دابه زین. جا عه بدو پرده حمانی برامی بانگ کردو پیی
فه رموو: (له گه ل عانی شهی خوشکتا برؤ، تا له به ست (خاکی حه رمه)
ده چنه دمره وه، با له ته نعیم عانی شه ئی حرامی عه مره دابه ستی، کاتی
لیب وونه وه و مرنه وه بؤ لای خؤم بؤ ئیره، چونکه من لیره چاو مروانتان
ده که م هه تا دینه وه بؤ لام).

عانی شه (رمزی خوئی ن بن) فه رموو: جامن و عه بدو پرده حمانی برام
د مروین، هه تا له عه مره که بوومه وه، وه له ته وافی و مداع بوومه وه، نه و جا
له به ره به یانا چوومه وه بؤ خزمه ت پیغه مبه ر.

فه رموو: (وادیاره له عه مره که ت لیب وویته وه؟). گوتم: به ئی، نه و سا
پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سمه ر بن). جاریدا به ناو هاوړپیانیدا که و ده گه رپینه وه،
نه و سا خه لکه که که و تنه ر ئ و به ره و مه دینه گه رانه وه). (بر: به رگی ۱/
(۳۴۸/ل)

۷۵۰- وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي رِوَايَةٍ: قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا تُرَى إِلَّا اللَّهُ الْحُجُّ، فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوُّفُنَا بِالْبَيْتِ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ أَنْ يَحُلَّ، فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ
وَنِسَاؤُهُ لَمْ يَسْقَنْ فَأَخْلَلْنَ، قَالَتْ صَفِيَّةُ: مَا أَرَانِي إِلَّا حَابِسْتُهُمْ، قَالَ: (عَقْرِي
حَلَقِي، أَوْ مَاطُفْتُ يَوْمَ التَّحْرِيرِ) قَالَتْ: قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: (لَا بَأْسَ أَنْفِرِي).
(الحديث: ۱۵۶۱) ۱۰۷:

دیسان له گپ رانه ووهی کی تر دا عانی شه (رمزی خوئی ن بن) فه رموو: سالی
حه جه که ی پیغه مبه ر (دروودی خوئی له سمه ر بن). له مه دینه وه له خزمه ت پیغه مبه ر دا
که و تینه ر ئ بؤ مه که که، و امان هه ست ده کرد که ده چین بؤ حه ج و به س،

کاتی گه‌یشتینه پی‌شه‌وه ته‌وافی به‌یتمان کرد، ئه‌وجا پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسم‌ر بی فهرمانی کرد؛ ههرکه‌سی ئاژه‌لی دیاری خانه‌ی خودای واپی با ئیجرام بشکینی، جائه‌وانه ی‌که‌دیاری به‌یتیان پی‌نه‌بوو‌کردیان به‌عه‌مره‌و ئیجرامیان شکاند، ژنه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسم‌ر بی ئاژه‌لی دیاری به‌یتیان نه‌هینابوو له‌گه‌ل خویان، له‌به‌رئه‌وه ئه‌وانیش ئیجرامیان شکاند، شه‌وی نه‌فر، سه‌فیه (رمزی خوی ل بی) که‌وته سهر بی‌نوژی، جا سه‌فیه‌ی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر حروودی خوی لسم‌ر بی فهرمووی: (وابزانم گل‌تان دده‌مه‌وه، چونکه که‌وتوو‌مه‌ته بی نوژی‌یه‌وه‌و هیشتا ته‌وافی مالاوایی (طه‌وا فی ویداغ) یشم نه‌کردوو، پی‌غه‌مبه‌ریش حروودی خوی لسم‌ر بی فهرمووی: (له‌ش به‌بارو زار به‌ ئازار بی، بۆ خیر به‌ ده‌میا نایی ئه‌ی رۆژی جه‌ژن ته‌وافی نه‌کردوو؟). عایشه (رمزی خوی ل بی) فهرمووی: گوتم؛ با، ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا ئه‌و ته‌وافه‌ی کردوو، به‌لام ته‌وافی مالاوایی نه‌کردوو؟ فهرمووی: (ده‌با بکه‌ویته‌ی رێ له‌گه‌لمان دهرۆینه‌وه بۆ مه‌دینه، ماده‌م ته‌وافی فهرزی به‌جیه‌یناوه، ته‌وافی مالاوایی بۆ ئه‌و، له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌ بی نوژه، نه‌شی کات قه‌یناکات (تاج/۲/۶-۲۲۷).

پوونکردنه‌وه:

سه‌فیه‌ی کچی حویه‌یی کوری ئه‌خطه‌بی نه‌ضریه (رمزی خوی ل بی) به‌ ره‌گه‌ز جووله‌که‌یه، له‌ نه‌وه‌ی جه‌زه‌تی هاروونی برای جه‌زه‌تی مووسایه‌ سلاوی خودا له‌سهر پی‌غه‌مبه‌ری خۆمان و ئه‌وانیش بی. له‌ غه‌زای خه‌یبه‌ردا یه‌خسیرکرا، کاتی ژنه‌ تالانییه‌کان دابه‌ش ده‌کری‌ن به‌سهر جه‌نگاو‌مره‌کانا، سه‌فی به‌ر ده‌حیه‌ی که‌لبی ده‌که‌وی، به‌لام له‌پاشا عهرزی پی‌غه‌مبه‌ر ده‌که‌ن، که‌ سه‌فی سازاده‌یه، ههر قابیل به‌خۆیه‌تی، ئیتر پی‌غه‌مبه‌ریش و‌مریده‌گریته‌وه له‌ده‌حیه‌و ماره‌ی کرد له‌خۆی و ئازادی‌کردو

نازادکردنه که ی خسته بری مارهی بوی. صهفیه خاتون ده فهرموودهی
گیراوتتهوه، یهك فهرموودهی له بوخاریدا ههیه.

صهفی زۆر هیمن و بهرپزو سهلارو هۆشمه‌ند بوو، له سه‌رمه‌رگا
عه‌رزی پیغه‌مبه‌ری کرد؛ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! سویندم به‌خودا
حه‌زده‌که‌م که ئه‌م ئیش و نازاره‌ی تۆ به‌منه‌وه بوایه نه‌وهك به‌تۆوه،
پیغه‌مبه‌ر -دروودی خوی له‌سه‌ر بێ- فهرمووی: راست ده‌که‌یت.

قسه ده‌گاته‌وه به‌ صهفی‌خان که حه‌زهرتی عائیشه‌و حه‌زهرتی
حه‌فصه ده‌لین: صهفی بنه‌ جووه، ئیمه له‌و باشرین، ئیمه ئامۆزای
پیغه‌مبه‌رین، ئه‌و کچه جووله‌که‌یه، ئه‌ویش له‌داخا ده‌ست ده‌کا به‌گریان،
پیغه‌مبه‌ر ده‌چی به‌ سه‌ریا، ده‌روانی ده‌گری، ده‌فه‌رموی: ئه‌وه بۆچی
ده‌گری؟ ده‌لی: حه‌فصه‌ی ژنت و عائیشه‌ی ژنت پیم ده‌لین: من کچه
جووله‌که‌م و تانه‌ی بنه‌ جوویم لێ ده‌دن. پیغه‌مبه‌ر فهرمووی: بۆ پیت
نه‌گوتن: منی که باوکم هاروون پیغه‌مبه‌ر بێ و، مامه‌م موسا پیغه‌مبه‌ر
بێ و، می‌ردم موحه‌مه‌د پیغه‌مبه‌ر بێ، ئیتیر چۆن ئیوه له‌ من باشر
ده‌بن. له‌مانگی په‌مه‌زانی سالی په‌نجای کۆچیدا، له‌ سه‌رده‌می موعاوییه‌دا
خاتوو صهفی‌گیانی پاکی سپارد. په‌زاو په‌حمه‌تی خودای لێ‌بێ. (به‌روانه:
تاج/۳/ ۹۳ ف/۳ + ل/۸۲ ف/۲ + تاج/۵/ ۱۶۱- ف/۱ + تاج/۸/ ۲۲۳ ف/۱).

۷۵۱- وَعَنْهَا - فِي رِوَايَةِ أُخْرَى - قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ،
وَمِنَّا مَنْ أَهْلٌ بِالْحَجِّ، وَأَهْلٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْحَجِّ، فَأَمَّا مَنْ أَهْلٌ
بِالْحَجِّ، أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ. (الحديث
: ۱۵۶۲) ۱۰۸:

له گپړانه وه په کی تردا عايشه (رمزي خوي لي بن) فهرمووی: له سائی حه جی مالاواييدا، له مه دینه وه له خزمهت پیغه مبهردا، له مانگه کانی حه جا، به ره و مه که که که وتینه پړی، له سهر نه م سئ شیوهیه نیجرامان دابه ست: هه مان بوو بهس نیجرامی عه مره ی به ستبوو، هه مان بوو نیجرامی حه ج و عه مره ی به سهر په که وه به ستبوو، هه مان بوو بهس نیجرامی حه جی به ستبوو، پیغه مبهردا خوي له سهر بن. ی بهس نیجرامی حه جی به ستبوو، جا نه وانه ی که ته نیا نیجرامی حه جیان به ستبوو، له گهل نه وانه دا که نیجرامی حه ج و عه مره یان به سهر په که وه به ستبوو، نیجرامیان نه شکاند هه تا په که م پوژی جه زن). (تاج/۲/۱۷۳ - د - ش/د/ن).

۷۵۲- عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ: شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ثَمَانٍ يَنْهَى عَنِ الْمَتْعَةِ، وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا رَأَى عَلِيٌّ أَهْلًا بِهَمَّاكَ لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ، قَالَ: مَا كُنْتُ لَأَدْعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلِأَحَدٍ (الحديث ۱۵۶۳ - طرفه في ۱۵۶۹) ۱۵۹:

مهروانی کوړی حه که م فهرمووی: سائی له سهرده می جینشینیی عوسماندا، دهر جووین بو حه ج، له عوسفان، که دهوری سی و شهش میل له مه که که وه دووره، خو م به دیاره وه بووم، عوسمان نه یی ده کرد له موعه ی حه ج، هه روا نه یی ده کرد له قیران که نه وه یه حه ج و عه مره تی که ل بکړین و به یه که وه بکړین، به لکو پای وابوو حه ج له سهر شیوه ی افراد بکړی، واته: حه ج به جیا، بکړی و عه مره به جیا، نیامی عه لی که نه مه ی بینی فهرمووی: نه ی عوسمان! نه مه ی تو ده ی لیت پیچه وانه ی نه وه یه که پیغه مبهردا خوی کردوویه تی!

جا بو ریښمایو بو پیاده کړدنی گوتار به کړدار، عه لی خوئی به
 پیچېوانه ی نه هیه که ی عوسمانه وه، عه مره و چه جی به یه که وه دابه ستو
 فهرمووی: (لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ: خودایه ! نیجرامی چه ج و عه مره
 به یه که وه بو توئی گه وړه دادمه ستم). عه لی نه و جا فهرمووی: (به قسه ی
 که س واز له ری بازو سوننه تی پیغه مبه ر ناهینم حروودی خوئی له سهر یی)

۷۵۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ
 الْحَجِّ مِنْ إِفْجَرِ الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ، وَيَجْعَلُونَ الْحَرَّمَ صَفْرًا، وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَأَ
 الدَّبْرُ، وَعَقَا الْأَكْثَرُ، وَأَنْسَلَخَ صَفَرُ، حَلَّتِ الْعُمْرَةُ لِمَنْ اعْتَمَرَ. قَدِمَ النَّبِيُّ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُ وَأَصْحَابُهُ صَبِيحَةَ رَابِعَةٍ مُهْلِينَ بِالْحَجِّ، فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً، فَتَعَاظَ
 ذَلِكَ عِنْدَهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْحِلِّ؟ قَالَ: (حِلٌّ كُلُّهُ). (الحديث
 : ۱۵۶۴/۱۶)

ثیبڼو عه باس (رمزی خوئی لی یی) فهرمووی: له سهرده می پئش نیسلا ما، هوژی
 قورپه یش و نه وانه ی که له سهر نایینه پووجه که ی قورپه یش بوون، وایان
 دانا بو که کړدنی عه مره له مانگه کانی چه ج داب له گونا هه هره
 گه وړه کانه و له وه خراپتر پروی نه داوه له سهر پروی زه وی! وه له باتی
 مانگی موچه پرېم، که خوئی په کیکه له و چوار مانگه که ناودارن به
 نه شه رول حوروم، که په جهب و شه عیان و قوربان و موچه پرېم،
 ده چوون مانگی صه فهریان ده کړد به مانگی چه رام، له جیاتی موچه پرېم.
 و مئاوا کاتی کړدنی عه مره میان دیاری ده کړدو دمیانگوت: کاتی زام و
 ناوکه پرېزی پستی و لاخی ژیر حاجیان، له پاش ته و او کړدنی چه ج ساپیژ
 بوو، وده شوینه واری کاروانی حاجیان کوپړه وه بوو، وده مانگی موچه پرېم

تەۋاۋ بوۋ، ئەۋ خەلە ھەرگەسى بىھەۋى عەمرە بكا، عەمرەى بۇ دروست بوۋ!

جا كاتى لەھەجى ماللاۋايدا، كە پىغەمبەرۈ ھاۋپىكانى خروۋدى خەۋى لەسەر بى.
لەبەيانى رۇزى چۈارەمى مانگى قورباندا ھاتن بۇ مەككە، ئىجرامى
خەجيان بەستبوۋ، ئىتر پىغەمبەر خروۋدى خەۋى لەسەر بى. فەرمانى پىكردن، كە
خەجەكەيان بىكەن بە عەمرە، لەپاشا ئىجرام بىشكىنن لەپاش
تەۋاۋكردنى كىدارەكانى عەمرە، بەلام ئەۋان ئەم كارە زۆر گەۋرەوگران
بوۋە لەسەر شانايان، چونكە ئەۋان لەۋەۋپىش شتى وايان نەدىبوۋ،
ۋەكردنى عەمرەيان لەمانگەكانى خەجدا، بەگوناهىكى گەلى گەۋرە
دادەنا، نىجا كە بەباشى لە باسەكە تىگەپىشتن گوتيان: ئەى پىغەمبەرى
خودا! بەم ئىجرام شكاندەنە جىمان بۇ خەلال دەبىتەۋە، لەۋ شتانەى
كەبەھۋى ئىجرام بەستەۋە لىمان قەدەغە بوۋ بوۋن؟ فەرموۋى: (ھەموۋ
شتىكتان بۇ خەلال دەبىتەۋە). (تاج/۲/۲۴۵-۱-د)

۷۵۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، زَوْجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحُلُّ أَلَيْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ؟ قَالَ: إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي، وَقَلَدْتُ هَذِي، فَلَا أَجِلُ حَتَّى أَلْحَظَ. (الحدیث ۱۵۶۶ - أطرافه فی: ۱۶۹۷، ۱۷۲۵، ۴۳۹۸، ۵۹۱۶) ۱۱:

ئىبنوعمەر لە خەفەسەى خوشكىەۋە كە ھاۋسەرى پىغەمبەر بوۋ.
خروۋدى خەۋى لەسەر بى. فەرموۋى: (ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەۋە بۇچى ئەۋ
خەلگەى تر ئىجراميان شكاندو كىرديان بە عەمرە، كەچى تۆۋات نەكرد؟
فەرموۋى: (ئاخر من قۇرە سەرى خۇم پەستاندوۋەتەۋە، وشترى دىيارى
بەيتم لەگەل خۇم ھىناۋە، نىشانەم كىردوۋن، سەرو جوۋوت سۆلم

کردوته ملیان، تا خه لک بزائن که نه وه دیاری بهیته، له بهر نه وه من
نیحرام ناشکینم هه تا قوربانی سه رنه بپریم).

۷۵۵- عَنْ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَمْرَةَ، نَصْرُ بْنُ عَمْرَانَ
الضُّبَيْيُّ، قَالَ: تَمَتَّعْتُ فَتَهَانِي نَاسٌ، فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَمَرَنِي،
فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ رَجُلًا يَقُولُ لِي: حَجٌّ مَبْرُورٌ، وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ، فَأَخْبَرْتُ ابْنَ
عَبَّاسٍ، فَقَالَ: سُنَّةُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لِي أَقِمَّ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ
سَهْمًا مِنْ مَالِي، قَالَ شُعْبَةُ: فَقُلْتُ: لِمَ؟ فَقَالَ: لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ. (الحديث
۱۵۶۷ - طرفه: ۱۶۸۸) ۱۶۲:

شوعبه (رمزی خوی ن ب) فهرمووی: نه بو جه مره، نه صری کوری عیمرانی
چوبه عی هه وائی پیمان دا، فهرمووی: جاری چووم بو حج تمتع کرد،
چهند که سی گوتیان شتی وا مه که، منیش بو نه مه سه له یه له ئیبنو
عه بباسم پرسی، فهرمووی: بیکه قهیناگا، جا شه وی له خه وما، وهک
پیاوی پیم بلئ: حه جه که ت پیرۆزی و عه مره که ت قه بوول بی ! منیش
نه مه خه ونه مه بو ئیبنو عه بباس گیرایه وه، فهرمووی: نه لا هو نه کبهر،
نه لا هو نه کبهر، حه ج و عه مره له سه ر شیوهی ته مه تتوع، سوننه ته،
پیغه مبه ر خو درودی خوی له سه ر بی. فهرمانی پی کردوو، نه و جا ئینو عه بباس
فهرمووی پیم: (له لای من بمینه وه، پشکئ له سامانه که مت بو دهرمه وه،
ومنه مه خه ونه ت له باره ی موته عی حه جه وه بو مه ردوم بگپرمره وه) شوعبه
فهرمووی به نه بوجه مره م گوت: له بهر چی وایفه رموو ؟ فهرمووی:
له خو شی نه مه خه ونه که من له م بارمیه وه بینیم، که به لگه ی راست و
دروستی فه توکه ی ئیبنو عه بباس بوو، سه باره ت به کردنی عه مره و حه ج
له سه ر شیوهی ته مه تتوع).

پوونگەردنەو:

ئەم چەند بەھرانە لەم فەرموودەيە وەردەگیرین:

۱. مژدانە دروستە، کەسێ ھەوالێکی خۆشت پێ دەدا، واباشە خەلاتی بکە، مژدانەيەکی سامانی پێ بدە.
۲. کاتێ قسەي زانایی رێکی حەق دەرچوو، خۆشحالی دەربرین بوێ دروستە.
۳. دروستە خەونی باش، بەتایبەتی کە ھی پیاویکی باش بێ، بکری بە پالپشت بۆ بەلگەي شەری و، لەم بارەيەووە استەناسی پێ بکری.
۴. گیرانەووەی خەون بۆ زانا کاریکی باشە.
۵. ئەللاھو ئەکبەر کردن لەکاتی پوودانی خۆشی و لەکاتی گەشتنی ھەوالی خۆشدا باشەو کاریکی پەسەندە.
۶. کار بەظاہیری بەلگە دەکری، ھەتا بە بەلگەي غەیری ظاہر تەرجیح دەکری.
۷. راجیایی لەنیوان زانایاندا دروستە، بەنیازی ئەو کە فەرماشتی بەھیز کاریکی بەلگەکاری پێ بکری، ھەروەک دەبێ بەھۆی رەحمەت بۆ ئوممەت.
۸. شوعبەي کورپی حەججاج (رەزای خۆی ئێ بێ) تابیی تابیی، بەیەکرایي زانایان پێشەوایە کە لەپێشەوایانی فەرموودە، شوعبە لەپیاوان (رجال)ی صحیحەینە، جێگەي بتمانەي شیخی بوخاری و شیخی موسلیمە، تەنیا ئەو لە (کوتوبی سیتتە = شەش پەرپاوە) کەدا ناوی شوعبەي کورپی حەججاجە، بەلام شوعبە ناوی تر، کە ناوی باوکی جیایی لە نەسائی و ئەبوداودا ھەيە، شوعبەي کورپی تەوئەمیش

هه ندى ده لىن: سه حابى يه، نه گهر و ابى شوعبه ناو له ناو يارانى
پيغه مبهردا هه يه، له ئىصابه دا دمفه رموى: شوعبه ي عه نبه رى،
پيغه مبه ر - درووى خوى لىسر بى - به ذوئه يى كورى دمفه رموى: (خودا پيت و
فهرت تيخواو بته ئلى بؤ باوك و دايكت) كه چى له ته رجه مه ي ناوى
ذوئه يبا، له ئىستيعاب و له اصابه دا: ذوئه يى كورى شوعثم نووسروه،
له ئىستيعاب دا: ذوئه يى كورى شوعئه نى عه نبه ريش نووسراوه،
له ئىصابه ش دا ئامازه بؤ شوعئه ن كراوه!

پيشه وا موسليم - په حمه تى خوداى لى بى - په سه ن و مه تى كى زورى
جوانى شوعبه ده كا، به تايبه تى له پيشه كى سه حى حى موسليم دا
دمفه رموى: (پيشه واپانى فه رموود مناسه كان وهك: مالىكى كورى نه نه س و
شوعبه ي كورى سه حاج و سوفيانى كورى عويه ينه و يه حياى كورى
سه عىدى قه ططان و عه بدو پره حمانى كورى مه هدى و.. له پيشه وا پايه
به رزه كانى فه رموودهن).

سوفيانى نه ورى - كه هاوړى قه قى يه تى بووه، ئاوا شوعبه
ده نر خيئى: (شوعبه ميرى ئيماندارانه له زانستى فه رموودهدا). ئىمامى
ئه حمه د دمفه رموى: (له م بواره دا شوعبه به ته نيا خوى نه ته وه يه كى
سه ربه خو يه).

يه حياى كورى سه عىد دمفه رموى: (له سوفيانى نه ورى و شوعبه و
مالىكى كورى نه نه س و ئىبنو عويه ينه م پرسى له باره ي پياوړى كه وه كه
(ثبت = چه سپاو) نه بى، گه لى جار هه ندى پياو له باره ي پياو و اوه
پرسى ارم لى ده كن ؟!

فه رموويان: (ته نيا نه وه ندميان پى بلى: كه نه و پياوه چه سپاو (ثبت)

نییه). عەبدوللای کورپی موبارەك دھەر مووی: (چووم بۆ خزمەت شوعە،
 كە گەیشتمە خزمەتی گویم لیبوو دەیفەر موو: ئەو پیاوھ عوببادی کورپی
 كە پیرە پارێز لە گیرانەوھێ فەر مووودە لەوھ و مەكەن).

عەبدوللای کورپی موغازی ئەل عەنبەری دھەر مووی: باوكم
 فەر مووی: نامەم نووسی بۆ شوعە، لەبارەری ئەبوشەیبەوھ، كە قازی
 واسیط بوو، لییم پرسی، فەر مووی: شوعە بەنامە وەلامی دامەوھ،
 فەر موووبوی: ریوایەتی لیوھ مەكە، واتە: زەعیفو لاوازە.

جا لەبەرئەوھێ كە ئاژاوھ دروست نەبێ، نامەكەیی من بۆیم نووسی
 بوو دەرپێنێ، نەبادا بگاتەوھ بەقازی و بەحوكمی ئەوھێ كە قازییە
 كێشەیی، ئازاری، ناھەمواریەكمان بۆ دروست بكە.

نمونهیێ لە (جەرح و تەعدیل) ئیمامی موسلیم - پەحمەتی خودای
 لی-بێ- دھەر مووی: مەحموودی کورپی غەیلان فەر مووودە پێمان فەر موو،
 ئەبو داوود فەر مووودە پێمان فەر موو: فەر مووی: شوعە پێی فەر مووم:
 بچۆ بۆ لای جەریری کورپی حازم، پێی بلی: (پەوانییە بۆت كە گیرانەوھێ
 فەر مووودە لە حەسەنی کورپی عومارەوھ ئەنجام بەدەیت چونكە درۆدەكا).

ئەبو داوود فەر مووی: گوتم بەشوعە: بۆم روون بكەرەوھ چۆن؟
 شوعە فەر مووی: (چەند شتیکی بۆمان گیرایەوھ لەحەكەمەوھ، كە
 چوومە بنج و بناوانی وانەبوو، بێ بناغە بوو) گوتی: پێم گوت: وەكو
 چی؟ فەر مووی: لە حەكەمەم پرسی: ئایا پێغەمبەر - حەروودی خوی لەسەر بێ- نوێژی
 لەسەر تەرمی شەھیدەكانی ئوحدو كردوو؟

فەر مووی: نوێژی لەسەر نەكردوون، كەچی حەسەنی کورپی عومارە
 لە حەكەمەوھ، لە میقسەمەوھ، لە ئیبنوعەبباسەوھ، دھەر مووی: پێغەمبەر

دروودی خوی لهسهر بڼ: نوټیژی مردووی لهسهر تهرمی شههیدانی ئوحد کردووه ناستوونیشی).

له چهکههم پرسى: سهبارمت بهمنالی زۆل چى دمهفرمووی ؟

فهرمووی: (نوټیژ لهسهر تهرمی زۆل دهکړئ) عهرزیم کرد: له فهرموودهى کیدا شتىوا گيږدراوتهوه ؟

فهرمووی: له چهسهنى بهصرييهوه دهیگيږنهوه، که چى چهسهنى کورپى عوماره لهم بارهيهوه دهلئ: چهکههم له يهحيای کورپى جهزارهوه له عهلى کورپى نهبو تاليبهوه !).

مه بهست لهم روونکردنهوه له پلهى يهکهما، پيادهکردنى زانستى فهرموودهيه، ناشنابوونه به کهله پياوانى فهرمووده شوناس، له بهرئهوه دريژه پيدانى بڼ بههره نابڼ.

هه ندى زانيارى بهنرخى تر له بارهى شوعبهوه، شوعبه زمان پيس بوو، که سناوى نه بو بوسطامه نازناوى نه زدييه، له واسيط و له بهصره ژياوه، فهرموودهى له زورکس و مرگرتووه، خوځى فهقى و شاگردى زورى هه بووه، شوعبه ماموستای بوخارييه، واته: شيخي شيخه کهيه تى، لهم فهرموودهى که واين له خزمه تيدا، پشته کهى له صهحيى بوخاريدا ناوايه: بوخارى دمهفرمووی: (حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ.. تَاد) هه ندى لهماموستاکانى شوعبه:

۱- عهطای کورپى سانيب، عهطا له کوټايى ته مه نيدا تووشى تيکهل و پيکهلى بوو بوو، بهلام سوفيانى شهورى، شوعبه له سهردهمى متمانه پيکراويدا فهرموودهگانيان لى بيستووه، له بهرئهوه فهرموودهى هم دوو

زاتہ لہ عہطاوہ ئیحتیاجی پئدہگری، ہہروا ئہو فہرموودانہی کہوان لہ صہحیحہینداو لہعہطاومن ہی پئش ئیختیلاط (تیکہل و پیکہلی)ن.

۲۔ الحکم: ثقہ بوو، جیگہی باوہر بوو، متمانہ پیکراوی فہرموودہناسان بوو، لہپیاوانی صہحیحہینہ، نہوہوی لہبارہیہوہ دمفہرموی: (ج/۱/۶۳): (حہگہمی کوری عوتہیبہ یہکیکہ لہ شہرعزانہ گہورہکانی تابعین و، یہکیکہ لہبہندہ ہہرہ خواہہرستہکانی تابعین).

یہکہم فہرموودہی لہبوخاریدا فہرموودہی ژمارہ (۱۱۷)ہیہ لہ فہتج الباریدا. شیخی عہینی دمفہرموی (ج/۲/۱۷۸): (پیاویکی خواناسی سوئفیلکہی سوننہتہرور بوو، جیگہی متمانہی فہرموودہ شوناسان بوو، کؤمہلی فہرموودہ شوناسہکان فہرموودہکانی ئہویان گیراوتہوہ، سالی سہدو جواردہ، یا سہدو پازدہی کؤچی مردوہ).

۳۔ مہنصوری کوری معتمری کوری عہبدوللا، لہ پیاوانی صحیحین و شہش پہراوہکہیہ، شیخی بوخاری لہصہحیحی بوخاریدا فہرموودہکانی لہم زاتانہوہ دہگیرپتہوہ: لہ شوعبہو ئہوری و ئیبنو عویہینہو شہیبان و روحی کوری قاسم و حہممادی کوری زہیدو جہریری کوری عہبدولحہمید، پئشہوا نہوہوی دمفہرموی: (ئہحمہدی کوری عہبدوللا دمفہرموی: چہسپاوترینی خہلکی کووفہ مہنصورہ، راست و پھوانہ وہکو دووخ، گہسئ نییہ لہ فہرموودہ شوناسان کہ پرخنہی لیئ ہہبی، شہست سال بہرؤژ بہرؤژو دہبوو، بہ شہویش شہونویژی دہکرد، پہرستش و زوہدو ومرعی لہ ئہندازہ بہدہر بوون، میریی بہزؤر ویستی بیکا بہ قازی قہبوولی نہکرد، پرخمہتی خودای لی بی..).

ہہندی لہ شاگردہکانی شوعبہ:

۱- یه حیای کوری سه عیدی قه ططان، که سناو (کونیه) ی نه بو سه عیده، کۆمه لهی فهرموده ناسه کان فهرموده گانی نهویان گیرا و مته وه، به کۆی دهنگ، به بی راجیایی دایانناوه به پی شه وایه کی پایه به رزی حوجهی متمانه پیکراو، شاگردی نه م زاتانه بووه، له گیرانه وهی فهرموده دا:

یه حیای نه نصاری و موحه ممه دی کوری عه جلان و نه وری و نیبنوئه بی ذئب و مالیک و شوعبه و کهسانی تریش، نه م زاتانه یش شاگردی نه بوون.

نه وری و نیبنو عوییه نه و شوعبه و عه بدور په حمانی کوری مه هدی و نه حمه دو یه حیای کوری معین و عه لی کوری مداینی و نیسحاقی کوری راهه وهیه و.. کهسانی تریش که واته: هه ندی له فه قیکانی مامۆستاشی بوون، وهک: نه وری و شوعبه، شتی وایش له گیرانه ودا هه ر زۆر زۆره، یه حیای کوری معین ده فهرموی: (بیست سالی په به ق له سه ر یه ک هه موو شه وو پۆژی یه حیای کوری سه عید، خه تمیکی قورنانی ده کرد، چل سال له سه ر یه ک یه حیا له کاتی زه وادا ناماده ی مزگه وت ده بوو).

۷۵۶ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ سَاقِ الْبُذْنِ مَعَهُ، وَقَدْ أَهْلُوا بِالْحَجِّ مُفْرِدًا، فَقَالَ لَهُمْ: (أَحِلُّوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ، بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَقَصَرُوا، ثُمَّ أَقِيمُوا حِلًّا، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الدَّرَوِيَةِ فَأَهْلُوا بِالْحَجِّ، وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مُتْعَةً). فَقَالُوا: كَيْفَ نَجْعَلُهَا مُتْعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ؟ فَقَالَ: (أَفْعَلُوا مَا أَمَرْتُكُمْ، فَلَوْلَا أَنِي سَفْتُ الْهَذْيَ لَفَعَلْتُ مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ، وَلَكِنْ لَا يَحِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَذْيُ مَحِلَّهُ) فَفَعَلُوا. (الحديث ۱۵۶۸): ۱۶۳

جابیری کوری عه بدوئلا (رمزی خوی ن بن) فهرمووی: له حه جی مالا واییدا که

پېغهمبهر - دروودی خووی لیسر بیر - وشتی دیاری بهیتی له گهل خووی برد، خۆم
 له خزمه تیدا چووم بۆ حج، له وحه جهدا حه جکاران بهس ئیحرامی
 حه جیان به جیا دابه ستبوو، له سهر شیوهی ئیفراد پېغهمبهر - دروودی خووی لیسر بیر -
 به یارانانی فهرموو: (حه جه که تان هه لوه شیینه وهو بیکهن به عه مره له سهر
 ئهم شیویه: ته وافی به یتو سه عی نیوانی صه فاو مه پوه بکه ن و موی
 سهرتان کورت بکه نه وه ئیتر کرداره گانی عه مره ته واو. ئیتر له وه پاش له م
 ماوه یه دا به بی ئیحرام له مه کهکه بمیننه وه، هه تا رۆژی ته روییه، که رۆژی
 هه شته می مانگی قوربانیه، ئه وسا سهر له نوئی له ناو مه کهکه وه ئیحرامی
 حج به جیا دابه ستنه وه، ومه و حه جه ی که به ته نها، له پیش هاتنتانا بۆ
 مه کهکه ئیحرامیتان به ستبوو له سهر ئهم شیومییه ی باسکرا بیکهن به
 عه مره، وه له م ماوه یه دا هه تا رۆژی ته روییه پشو و مرگرن و بیکهن
 به حه سانه وه). حاجیان فهرموویان: چۆن بیکهین به عه مره و پشو و
 و مرگرن، خۆ ئیمه له سهره تاوه ناوی حه جمان لی ناوه و نیتی حه جمان
 هی ناوه ئیتر چۆن بیکهین به عه مره ؟ پېغهمبهر - دروودی خووی لیسر بیر - فهرمووی:
 (من جیتان پی ده لیم به بی چهندو چون بیکهن، خۆشم له به رئه وه نه بی
 که ناژه لی دیاری به یتم له گهل خۆم هی ناوه، هه مان شتم ده کرد که به
 نیوه ده لیم بیکهن، به لām نه و شتانه ی که به هۆی ئیحرام به ستنه وه له من
 قه دهغه بووه، بۆم ره واو حه لāl نابنه وه- هه تا ناژه له دیارییه گانم نه گه نه
 جیگه ی دیاریکراوی خۆیان و کاتی سهر برپینان نه یهت، که نه ومیه له
 رۆژی ده ی قورباندا له مینا سهر برپین و بدرین به پیشیاوان). (تاج
 .(۱-۱۷۴/۲/

پاڻھ و ڀوون ڪرڻ ۽ وه:

هه ڏيئي شوڻي سهر ٻرين و کاتي سهر ٻريني تايبه تي خوي ههيه. هه ڏيئي بهيت ٺاڙهه ٿيڪه ڪه دهست بدا ٻو قورباني، ڪه واته: بزن و مهر و ڀڄهه و لاخ و شتر دهست دهمن ٻو ٺاڙهه ٿي ديارى بهيت، گاميش دهي، چونڪه گاميش ٻو حوڪمه شهر عيه ڪان، حوڪمي ڀڄهه و لاخي ههيه، هه ڏيئي ههيه تي نه دره، نه وه حوڪمي نه زري ههيه، ههيه تي خيرى ڀووته واته: تطوعه — نه م جوڙميان هه موو ڪه سي دهتوانى لئي بخوات.

هه ڏيئي بهيت حيايه له قورباني و له ٺاڙهه ٿي ڪه فارمت و له خيرى ٺاسايي، نه مه به شيويه ڪي گشتي، به زورينه ڪات کاتي سهر ٻريني هه ڏيئي بهيت ڀوڙاني سهر ٻريني قوربانيه، ٻو زانياري ته واو ٻروانه (مفتي المحتاج ۱/ص ۵۳۵-۵۳۲ — باب الاحصار والفوات) + (تاج ۲/ ۲۵۵ ز — ۱۲۷ — باسي ٺاڙهه ٿي ديارى بهست) + (پر: ژماره: ۷۸۶).

۷۵۷ — عَنْ عِمْرَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: ثَمَعْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَنَزَلَ الْقُرْآنُ، قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ. (الحديث ۱۵۷۱ — طرفه في: ۴۵۱۸) ۱۶۴:

موطه رريف فهر مووي: له سهر مه رگا، عيمراني ڪوري حوصهين (رمزي خوي تي بن) فهر مووي پيم: فهر موودهيه ڪت پي دهليم، هيوايه ڪه خودا بيڪا به مايه به هره ٻوت: پيغه مبه خوي درووي خوي له سر بن و ٺيمهش له خزمه تي دا به ته مه تتوع هه ڄمان ڪردوه، وه هه تا خوشي ڪوچي دوايي ڪرد نه مڪاره له سر نه م شيويه وهك خوي مابوو، نه پيغه مبه.

دروودی خوی لسمربین۔ لہ پیش مہرگیدا یاساخی کردبوو، وہ نہ قورٹان قہدہغہی کردبوو، لہ گیرانہوہی نہم شوینہدا: (عیمرانی کوپی حوصہین (رمزی خوی ل) فہرمووی: نایہتی پشوودان و حہسانہوہ، لہ نیوانی عہمرہو حہجدا، کہ ناودارہ بہ نایہتی تہمہتتوعی حہج، لہ نامہی پیروزی خودادا ہاتوہ، نیئمہ خوٹمان لہگہل حہزرمٹ خویدا، عہمرہو حہجمان لہسہر نہو شیومیہ کہوا لہ نایہتہکہدا کردوہ، وہہتا حہزرتیش دروودی خوی لسمربین۔ کوچی دواپی کرد، نہم کارہ لہسہر نہم شیومیہ وہک خوی مابوو، وہ نہ قورٹان قہدہغہی کردبوو، وہ نہ پیغہمبہر دروودی خوی لسمربین۔ یاساخی کردبوو نیتر ہندی کہس۔ وہک نیمامی عومہر، یا نیمامی عوسمان بی۔ لہلای خوئیہوہ بہ نارمزووی خوی شتی بلّی، کہ جیابی لہم شیومیہی کہ من لہم فہرموودہیہدا پرونم کردوہ، نہوہ لہبہر نہوہی بہ پای خوئیہتی بایہخی نیہ)۔ (تاج/۲/۱۷۶/۱۷۸)۔

۷۵۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ، مِنَ الثَّنِيَةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ، وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَةِ السُّفْلَى (الحدیث ۱۵۷۵) طرفہ فی: ۱۵۷۱^{۱۶۵}۔

نیبنوعومہر (رمزی خوی ل) فہرمووی: دہستووری پیغہمبہر وابوو لہ کہدائہوہ (واتہ: لہدانہی ژوورووہوہ کہ پیی دہگوتری: نہنیییہ تولعولیا، کہوا لہناو بہطحادا) دہرویشتہ ناو شاری مہککہوہ، وہ لہدانہی خوارووشہوہ کہ پیی دہگوتری: نہنیییہتول سوفلا، لہ مہککہ دہردہجوو)۔ (تاج/۲/۱۸۱-۹۳-ش/د/ت/ن)۔

۷۵۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ عَنِ الْجَذْرِ أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ؟ قَالَ: (نَعَمْ) قُلْتُ: فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ؟ قَالَ: (إِنَّ قَوْمَكَ قَصَّرَتْ بِهِمُ التَّفَقُّهُ). قُلْتُ: فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا؟ قَالَ: (فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكَ، لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاؤُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاؤُوا، وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثَ عَهْدِهِمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكِرَ قُلُوبُهُمْ، أَنْ أَدْخِلَ الْجَذْرَ فِي الْبَيْتِ، وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالْأَرْضِ) (الحديث: ١٥٨٤) ١٦٦:

عائشہ (رمزی خوی ل بی) فہرمووی: پرسیارم کرد لەھەزرەت - دروودی خوی لەسەر بئ - ئایا حیجری ئیسماعیل لەبەرھەتدا بەشیکی لەمالی بەیت یا نا ؟ فہرمووی: (بەئێ بەشیکی لە مالێ بەیت) ھەرزیم کرد: ئەو بۆچی ئیستا نەخراوەتەوہ سەر بەیت؟ فہرمووی: (چونکہ گەلی تۆ کاتی کەکابەیان دروست کردوہ دەستیان کورت بوو). گوتم: ئەو بۆچی دەرگای بەیت بەرزە؟ فہرمووی: (گەلی تۆ کە ھۆزی قورەیشە، بۆیە وا لەبەرزی دەرگای بەیتیان دروست کردوہ، ھەتا بەئارمزی خۆیان کێیان ویست کە بجێتە ناوی، پێگەی بێ بدەن و، کێیان نەویست نەھێلن بجێتە ناوی، لەبەرئەوہ نەبێ کە گەلی تۆ ھێشتا نۆ مسوڵمانان و، دەرسم لەدڵەوہ پێیان ناخۆش بێ، دەنا حیجرم دەخستەوہ سەر بەیت و دەرگاکیەش لەسەر زەویە کە دادەنا، نەوہک وەک ئیستای ئاوا بە بەرزەوہ) (تاج/ ٢/ ٢٧٣ز - ١٣٥ - ش/ت) بەیت واتە: کەعبە.

پروونکردنەوہ:

مەککەو مەدینەو مەسجیدولحەرەم و کەعبەو بەیت و قیبلەو حەرەمو حەرەمی مەککی و حەرەمی مەدەنی و مەسجیدولنەقصاو خاکی پیروۆزو

زۆر ناوی تری شوینە پیرۆزمکانی دیاری موقەددەسە، وەك کێوی عەرەفەو جەبەلو رحەمەو میناو موزدەلیفەو مەشعەرولجەرام و تەنعیم و.. تاد، نەم جۆرە شوینانە هەر یەکیکیان بگرت، نەخشەو پێگەو سنوورو نەخشە تاییبەتی خۆی هەیه، لەکتیبە گەرەکاندا بەروونی روئکراونەتەو، ئەوەی پەيوەندی بە مەساجیدو چۆنییتی و جوغرافیایە هەبێ لەشوینی خۆیان زۆر بەجوانی روون کراونەتەو.

ئەوێ کە زۆر مەبەستە کە لەم شوینەدا ناماژە بۆ بکەم ئەمەیه:

١- (خائیکێ زۆر گرنگ لەم فەرموودەیە وەردەگیرێ، کە ئەویش ئەمەیه: دئی کۆمەلەئە مسوڵمانان رابگیرێ، کەئیستا پێی دەگوترێ: پێز گرتنی هەستی جەماوەر، ئەوێ کە لەسەردەمی پێغەمبەردا -درودی خۆی لەسەر بێ- پێی دەگوترێ: أَسْئِلُكَ قُلُوبِي مَوْلَاهُ، گەرچی عومەر لەکاتی خۆیدا فەرمووی: ئیستا ئیسلام عەزیزو بەهێزە، کارمان بەمانە نەماوە، بەلام بەراستی ئیستا کاتی ئەوە هاتۆتەو..).

٧٦٠- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: يَا عَائِشَةُ لَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ، لَأَمَرْتُ بِالْبَيْتِ فَهْدَمَ، فَأَدْخَلْتُ فِيهِ مَا أَخْرَجَ مِنْهُ، وَأَلْزَقْتُهُ بِالْأَرْضِ، وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَاباً شَرْقِيّاً وَبَاباً غَرْبِيّاً، فَبَلَغْتُ بِهِ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ (الحديث ١٥٨٦) ١٦٧:

عائیشە (زەوی خۆی ئێ بێ) فەرمووی: پێغەمبەر -درودی خۆی لەسەر بێ- پێی فەرموو: هۆزی تۆ نۆ مسوڵمانن لەبەرئەو دەترسم کە لەئەو پێیان ناخۆش بێ، ئەگینا کەعبە (بەیت) م دەرپوخانو لەناستی زەوی مزگەوتە کە تەختی بنەکەیم دادەناو، دەرگەکەیشم لەسەر تەختی زەویە کە دادەنا، وە دوو

دەرگایشم بۆ دروست دهمکرد: دەرگایی له خۆرهه لاتیهوه و دەرگایی له خۆرنشینیهوه، تا له دەرگایه کیانهوه خه لک بچنه ژورهوه، لهو دەرگاکی تریانیهوه بپۆنه دهرهوه، ودهشش بالیشم له حیجری ئیسماعیل دهخسته سهری، چونکه قورمیش که گابهیان دروست کردوه - لهبر دهست کورتی- کورتیان کردهوه، لهسهه بناغهکانی ئیبراهیم دروستیان نه کردهوه. (تا/۲/۲۷۳- ش/ت).

۷۶۱- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَارَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَيْنَ تَنْزِلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ؟ فَقَالَ: (وَهَلْ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رِبَاعٍ أَوْ دُورٍ). وَكَانَ عَقِيلٌ وَرِثَ أَبَا طَالِبٍ، هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شَيْئًا، لَأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ، وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ. (الحديث ۱۵۸۸- أطرافه فی: ۳۰۵۸، ۴۲۸۲، ۶۷۶۴) ۱۶۸:

ئوسامه‌ی کوری زهید (زمزی خوی ن بێ) فهرمووی: لهکاتی گرتنی مه‌که‌دا گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوداسبه‌ینی له‌کوێ داده‌به‌زی، ئایا بارگه‌که‌ت له‌ خانوو‌ه‌که‌ی مه‌که‌ت ده‌خه‌یت و ئه‌وێ ده‌که‌ی به‌باره‌گای خۆت؟ فهرمووی: (جا بۆچی عه‌قیل هه‌یج خانوو‌به‌ری بۆ ئێمه‌ هه‌شتۆته‌وه، هه‌تا تیا دابه‌زین؟).

ئه‌وجا فه‌رمووی: (نه‌ مسوڵمان که‌له‌پوور له‌ نامسوڵمانان و‌مرده‌گرئ، وه‌ نه‌ نامسوڵمان که‌له‌پوور له‌ مسوڵمان و‌مرده‌گرئ، هه‌یجیان که‌له‌پوور له‌ هه‌یج کامیان و‌مرناگرن). به‌ زوه‌رییان گوت: ئه‌ی کێ که‌له‌پوور و‌میراته‌که‌ی ئه‌بو‌طالیبی برد بۆ خۆی؟! فه‌رمووی: عه‌قیل و‌ طالیب بر‌دیان و‌ ته‌ریکه‌ی باوکیان بوو به‌ میراتی ئه‌وان، چونکه‌ ئه‌بو‌طالیبی باوکیان

لهسەر دینی ھۆزەکە ی مرد، عەقیل و طالیبیش ئەو کاتە نامسوێمان بوون و لهسەر دینی ئەو بوون، بەلام جەعفەری کۆری و ئیمامی عەلی کۆری لەبەر ئەوەی ئەو کاتە مسوێمان بوون میراتیان لە ئەبو طالیبی باوکیان نەبرد). (تاج/٨/٢٣٢ ز/٩٥ ف/٣) + (تاج/٦/٢١٣ ز/١٠ ف/٢٢).

رافەو ڕوونکردنەو:

جەعفەر و عەلی و عەقیل و طالیب ھەر چواریان برابوون، ھەق ئامۆزای پێغەمبەر بوون، چونکە کۆری ئەبو طالیبی مامە ی پێغەمبەر بوون، جەعفەر دە سال لە عەلی گەورە تر بوو، عەقیلش دە سال لە جەعفەر گەورە تر، طالیبیش دە سال لە عەقیل گەورە تر، طالیبیان لە غەزای بەدردا، بئ سەر و شوێن بوو، مسوێمان نەبوو، جەعفەریان لە کۆچکارە پێشینەکان بوو، کۆچی کرد بۆ ولاتی حەبەشە، لە غەزای خەیبەر دا گەڕایەو، بۆ خزمەت پێغەمبەر درودی خوی لەسەر بئ لە مەدینە، فەر مووی: (نازانم بە کام لەم دوو مژدە یە شادمان ترم بە هاتنی جەعفەر، یا بە ئازاد کردنی خەیبەر). ناودارە بە جەعفەری طەیار، واتە: جەعفەری بالدار، چونکە لە غەزای مۆتەدا لە ولاتی شام، لە شەر لە گەل سوپای ڕووم دا، کە شەھید کرا، ھەردوو دەستی برأ، وە تەرمە کە ی بە شەھیدی کە دۆزرایەو زیا تر لە نەو مەت سەر مەرم و دەمە شیر و جیگە تیری پێو بوو، لەو دەو پێغەمبەر درودی خوی لەسەر بئ فەر مووی: جەعفەر م دی لە بەھەشتا لە گەل فریشتەکاندا بە دوو بال دەفری. ئیبنو عومەر (رەزای خوی ئ بئ) دەستووری وابوو، کاتی سلاوی لە عەبدو للای کۆری جەعفەر دە کرد، دەیفەر موو: سلاو لەتۆ، ئە ی کۆری خاوەنی دوو بال!

له فہرموودہیہ کی تردا پیغہمبہر - درودی خوی لمسر ہی۔ فہرمووی: ئیمشہو
جہعفرم پیگہیشٹ، لہناو پۆلی فریشتہدا بوو، ہہردووبالی خہلتانی
خوین بوو. جہعفر برای باوک و دایکی ئیمامی عہلی بوو، دہلین: بیست و
شہشہم کہس بووہ کہ مسولمان بووہ، پیغہمبہر - درودی خوی لمسر ہی۔ پیی
فہرموو: (ہم شیوہی شیرینت و ہم پرفتاری جوانت لہخۆم دہچی!)
جہعفر ہہزارانی زۆر خوش دەویست، خزمہتی زۆری دہکردن، بہدہستی
خوی نان و ناوی بۆ دادہنان و لہلایان دادہنیشٹ و قسہو گوفتوگووی لہگہلدا
دہکردن، پیغہمبہریش ناوی نابوو: باوکی ہہزاران! لہکاتی موناخاتدا
(برایہتی بہستن دا) پیغہمبہر - درودی خوی لمسر ہی۔ کردی بہ برای موعاڈی
کورپی جہبہل، نہجاشی پاشای حہبہشہو تاقمہکەہی لہسەر دەستی
جہعفردا مسولمان بوون، کاتی جہعفر ہاتہوہ پیغہمبہر - درودی خوی لمسر ہی۔
ناوچہوانی ماچ کرد.

جہعفر دەوری چل سال ژیاوہ، لہ سالی ہہشتی کۆچیدا لہ غەزای
مۆتہدا شہید بوو، پروانہ: (تاج/۵/۱۰۵ ز/۱۸ ف/۱+۲+۳+۴+۵ تاج/۸/۲۴۴
ز/۱۰۰). عہقیل درہنگ مسولمان بوو، لہسالی نازاد کردنی مہککەدا ئیسلام
بوو، چہند فہرموودہیہ کی گپراوہتہوہ، لہ بوخاریدا فہرموودہی نییہ،
زانایہ کی پگہزناس بوو، لہ مزگہوتہکەہی مہدینہدا قالیچہیہ کی
دادہخست و لہپاش نوپژ لہسہری دادہنیشٹ و خەلک لہدەوری کۆمەل
دەبوون، فیڑی زانستی پگہزناسیی دہکردن، وەلام نامادہبوو، وەلامەکانی
دەمکوٹکەر بوو، لہ عہلی برای جیاوہبوو، لہگەل موعاوییہی نہپاری
عہلدا بوو، دہلین: پۆژی موعاوییہ دہلی: (عہقیل دہزانی من بوی لہ
عہلی برای باشترم بوی، بۆیہ لہگەل ئیمہدایہو وازی لہ عہلی ہیناوہ!).
عہقیل (رمزی خوی لہ بن) دہفہرمووی: (قسہی راستت دەوی، براکەم بۆ ئایینم بۆ

من له تو باشتره، وه تو بؤ من بؤ جیهانم لهو باشتری بؤم، وهمن نیستا دواى دنیا کهوتووم، وه له خوا داوادهکهه که ناخرم بهخیر بگیږئ).

له سهرهتای جینشینى یهزیدی کورى موعاوییه وه مردووه.

ئیبنوعهبدولبهر لهئیسیتعابا دهفهرموئ: خوّم فهرموودهیهکم گیراومهوه: پیغه مبههر - درووى خوى لىسهر بن - پیى دهفهرموئ: نهبویهزیدمن لهبهر نهم دوو هویه دووجار توّم خوّش دهوئ - جارئ لهبهرئهوه که خزمى، جاریکیش لهبهرئهوه که دهمانم نهبو طالیبى مامهم توئ زور خوّش دهوئست، رمزاو رهحهتهى خودای لئ بن.

۷۶۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ أَرَادَ قُدُومَ مَكَّةَ: (مَنْزِلُنَا غَدَاً إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ، حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ) يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحْصَبَ، وَذَلِكَ أَنَّ قَرِيشاً وَكِنَانَةً تَحَالَفَتَ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، أَوْ بَنَى الْمُطَّلِبِ: أَنْ لَا يُنَازِعَهُمْ، وَلَا يُبَايِعَهُمْ، حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). (الحديث ۱۵۹۰) أطرافه فى: ۱۵۸۹، ۳۸۸۲، ۴۲۸۴، ۴۲۸۵، ۷۴۷۹، ۱۱۶۹.

ئهبوهورهیره (رمزى خوى لئ بن) فهرمووى: هیشتا له مینا بووین که چه زهرت - درووى خوى لىسهر بن - فهرمووى پیمان کاتى ویستی بگهرپتتهوه بؤ مهککه: (خوا چهزکا سبهینئ له خهیف، له قوقزاییهکهى بهنى کینانه قوناخ دهگرین - واته: له موچه صهب - واته: لهو شوینه دا که کاتى خوئ دوشمنهکانى نیسلام پهیمانیان بهست لهسهر کوفر).

نهم رووداو میش ئاوا بووه: کاتى خوئ کافرهکانى قورهیش و بهنى

کینانە، لەو جیگایەدا لەدژی بەنی هاشم و بەنی موططەلیب کە پارێزگاری پێغەمبەریان دەکرد- بووبوون بەیەک و سوپندیان بۆ یەکتری خواردبوو لەسەر ئەمە: (هەتا بەنی هاشم و بەنی موططەلیب، پێغەمبەر دروودی خۆی لەسەر بن- نەدەن بە دەستیانەوه، بۆ ئەوهی بیکوژن، نە ژن و ژنخوازیان لەگەڵ بکەن و نە سهوداو مامە ئە ١). (تاج/٢/٢٢٧ ز - ١١٥- ش)

پاشەو پوونکردنەوه:

لە ژياننامەى پێغەمبەردا هاتوو: (كاتى قورميش بى باومرانی مەككە بیستیانەوه کە پادشای حەبەشە نەجاشی، رێزیکى زۆرى جەعفەر و هاوڕێکانى پێغەمبەرى گرتوو، ئەوهمیان زۆر پى ناخۆش بوو، ئاگریان تیبەربوو، لەدلى خۆيانا گوتیان: وابروا کارى موحمەد سەردەگرئ، ئیمەى تیا دەچین، ئیتىر بە کۆى را برپاریاندا کە پێغەمبەر بکوژن، پەیماننامەى یەکیان لەناو خۆيانا نووسى، هەموو کۆمەکى و سهوداو مامە ئەى لەگەڵ خزمان و کەسوکارى پێغەمبەردا رابەرگن، هەتا ناچاریان بکەن کە پێغەمبەریان تەسلىم بکەن، ئەو تۆمارنامەیان بۆ گرنگى پێدان لەناو مالى کابەدا هەلواسى، وە بۆماوهى سى سال ئابلقەیهى ئابوورى سەختیان سەپان بەسەر بەنى هاشم و بەنى عەبدول موططەلیبدا، لەگەڵ گەمارۆیهى کۆمەلایتى، وە لە (شعبى ئەبوطالب) دا عەزلیان کردن و هەموو پەيوەندى یەکیان لەگەڵدا برین، گەلى گەلى لەم ئابلقە ئابووریە سەختەر، کە ئیستا ئەمەریکا خستوو یەتیه سەر عێراق! یا عێراق دایناوه لەسەر کوردستان! خوا تۆلەى سەخت لە هەموو ناھەقیکارى بەسەنى.

باشان پیغهمبەر - دروودی خوی لسمرب - بهفه رمانی خودا، هه والی پئیاند، که به فه رمانی خودا مۆریانه ئه و شوینانه ی له تۆمارنامه که خواردوو، که زۆرو ناحهقی و سته می تیا دا نووسراوه، به لām ئه و شوینانه ی هیشتوته وه که ناوی خوی واتیادا. هه تا له پاش گوفتوگۆیه کی دوورودریژ له سالی دهی پیغهمبهرایه تیدا نابلۆقه که هه لگیرا. ده لئین: ئه و کابرایه ی که بهیماننامه که ی نووسی، دهستی تووشی گۆدی بوو، خودا پئی نواند.

٧٦٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (يُخَرَّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْفَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ). (الحديث ١٥٩١ - طرفه فی: ١٧٠) (١٥٩٦).

ئه بو هورمهیره (رمزی خوی ن بئ) فه رمووی: پیغهمبەر - دروودی خوی لسمرب - فه رمووی: (پیاویکی دوو لاق باریکی حه به شهیی که عبه دمرووخینی!). له گێرانه وهیه کی تاج دا: دمفه رموی: ده لئیی وا له بهرچاوم، ئه و کابرا قوله ره شه به یزه نه که لاوگه ئه ی که کابه ی پیروژ، به رد به به رد هه لده ته کینی!). (تاج/ ٢/ ٢٧٦ ز/ ١٣٧- ش)

٧٦٤- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفَرِّضَ رَمَضَانُ، وَكَانَ يَوْمًا تُسْتَرَفِيهِ الْكَعْبَةُ، فَلَمَّا فَرَضَ اللَّهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُمْهُ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ) (الحديث ١٥٩٢ - أطرافه فی: ١٨٩٣، ٢٠٠١، ٢٠٠٢، ٣٨٣١، ٤٥٠٢، ٤٥٠٤) (١٧١):

(١٧٠) أخرجه مسلم في الفتن وأشرط الساعة، باب: لاتقوم الساعة رقم: ٢٩٠٩.

(١٧١) أخرجه مسلم في كتاب الصوم، باب صوم عاشوراء (صم ٨ ص ٤ وما بعدها الي ص ٢ - المترجم).

عائیشہ (رمزی خوی ئی بی) فہرمووی: جاران ھۆزی قورمیش لەسەردەمی نەزانیدا پۆژووی پۆژی عاشورایان دەگرت، کەدەمی مانگی موخەررەمە، قورمیش لە سەردەمی نەزانیدا، ھەموو سائێ لە دەمی موخەررەما بەرگی نوێیان بۆ کعبە دەکردو بەرگە کۆنەکەیان دەگۆڕی، پێغەمبەریش ھەرووی خوی لەسەر بی: چاوی لەوان دەکردو دەیگرتو کاتێ ھاتیش بۆ مەدینە ھەر دەیگرتو، فەرمانیشی بەمسوڵمانان دەکرد بەگرتنی. جاگاتێ خودای گەورە پۆژووی مانگی ڕەمەزانی دانا لەسەر مسوڵمانان، ئیتەر پێغەمبەر ھەرووی خوی لەسەر بی: خۆی وازی لەگرتنی پۆژووی پۆژی عاشورا ھینا، وە بەخەلکەکە فہرموو: (ھەرکەسێ دەپەوێ بابیگری، وە ھەرکەسێ ھەزەمکا باوازی لیبھینی و ئیتەر نەیگری). (تاج/٢/١٢٤-٥٩-ش/د/ت).

٧٦٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لِيَحْجَنَّ الْبَيْتُ وَلِيَعْتَمِرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ) (الحديث ١٥٩٣) ١٧٢:

ئەبوسەعیدی خۆدری (رمزی خوی ئی بی) لە پێغەمبەرەو دەفەرموێ ھەرووی خوی لەسەر بی: (لەپاش پەیدا بوونی یەئجووج و مەئجووجیش خەلک ھەردەچن بۆخانەیی خودا، بۆ کردنی ھەج و عەمرە!).

پووخانی کەعبە

٧٦٦- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدُ أَفْحَجُ، يَقْلَعُهَا حَجْرًا حَجْرًا). (الحديث ١٥٩٥) ١٧٣.

ومرگەپراوەکەیی بەدەق لەکۆتایی ژمارە (٧٦٣) دا ڕابورد.

(١٧٢) لَم يُوَافِقْهُ مُسْلِمٌ عَلِي تَخْرِيجَهُ (فتح/٣/ خاتمة - ٥٩٦ - المترجم).

(١٧٣) لَم يُوَافِقْهُ مُسْلِمٌ عَلِي تَخْرِيجَهُ (فتح/٣- خاتمة ٥٩٦ - المترجم).

ماچ کردنی بهرده ره شه که = چه جه رول نه سوهد

۷۶۷- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَقَبَّلَهُ، فَقَالَ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ، لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ. (الحديث ۱۵۹۷ - طَرَفَاهُ فِي: ۱۶۰۵، ۱۶۱۰) ۱۷۴:

پیشوا عومهر (رمزی خوی لی بی) چوو بؤلای چه جه رولنه سوهدو ماچی کردو، فهرمووی: (نهی چه جه رولنه سوهد من دزمانم که تو بهردی کیت، نه زیان دمبه خشیتو، نه بههره سوود، بهلام نه وهنده هیه من خوم به چاوی خوم پیغه مبهرم دیوه که تووی ماچ کردوو، بویه منیش ماچت ده کهم، نه گینا ماچم نه ده کردیت) (تاج/۲/ ۸۵ ز ۹۵- ۱/ د/ت/ن) + (تاج/۲/ ۸۵ ز ۹۵ هتا کو تایی) + (ز/۷۷۵).

رافهو روونکردنه وه:

چهند زانیارییه کی به سوود لهم بارهیه وه، که لهم فهرموودهیه وه و مرده گیرین، راگو یزیان ده کهم له شهر حی عهینی و له شهر حی فهتحول بارییه وه، له گهل ره چاو کردنی ژماره: ۱۶۰۵ و ۱۶۱۰ و ۱۶۰۹.

۱. ئیبنوعه بباس (رمزی خوی لی بی) له پیغه مبهروه درووی خوی له سهر بی- دمه فرموی: (بهرده ره شه که که کاتی له بهه شته وه هاته خواره وه، له چری شیر سپتر بوو، بهر مبهره گوناھی ئاده میزاد مکان له کاتی ماچ کردنیدا ره شی کرد). تهر مزی دمه فرموی: فهرموو دهیه کی دروسته (حه دیسیکی صه حیجه).

۲. بهردمهرش زمان و دوو لیوی هیه، ههروا دوو چاوی هیه، قسه دهکا، له رۆزی قیامه تدا شایه تی بؤ نه وانه ددها که بههق زیاره تیان کردوو.

۳. بەردە رەشەكە لەخۆیەوه زیان یا سوود نابەخشی، بەلام بەفەرمانی خوا هەم سوود، هەم زیان دەبەخشی.
۴. حەزرتی عومەر هەموو جاری سێ ماچی دەکرد.
۵. فەزڵ و گەورەیی بەردە رەش لەخواوەیه نەوێك لەخۆیەوه.
۶. کاری پێغەمبەر - درودی خۆی لەسەر بێ - کردبێتی، بەبیانوی ئهوهی كه باوی بهسەرچوو، یا هۆكەى كاتى بووه، ئیستا ئهوه هۆیه پۆلى نەماوه، نابێ کاری پێغەمبەر کردبێتی بهم جوړه مه‌هانا نه تهره كرك بکړی. له‌کاتی وادا، راو قیاس کاریان پێ ناکړی، به‌لکو اتباع په‌سەنده.
۷. له‌کاتی زیارەتکردنی بەردە رەشەکه‌دا ماچکردنی سێ جار سوننه‌ته، وا باشه‌ ماچه‌که‌ ده‌نگی نه‌ی، هەردوولێوی له‌سەر به‌رده‌که‌ دانێ، ئه‌گەر مه‌ودای ماچکردنی نه‌بوو ده‌ستی پیا‌به‌یانی و دوا‌یی ده‌ستی خۆی ماچ بکات، له‌حه‌دیسێکی موسلیما ده‌فه‌رموی: (پێغەمبەر له‌ته‌وافی به‌یتدا به‌گۆچانی ئیستیلامی به‌رده‌ره‌شی کردو دوا‌یی گۆچانه‌که‌ی ماچکرد).
۸. مو‌تابه‌عه‌ی پێغەمبەر ده‌بێ بکړی، باهۆو بایستی په‌یره‌وی - واته‌: اتباعه‌که‌یش - نه‌زانړی، هه‌تا په‌یره‌ویی پێغەمبەر هه‌بێ کار به‌ رای ئه‌م و ئه‌و ناکړی.
۹. خوا باوو فەزلی هەندئ بەردو دارو ئازەلئ داوه به‌سەر هەندئ بەردو دارو ئازەلئ‌تردا، وه‌ك چۆن باوی هەندئ شوپێن و کاتو پۆژی داوه به‌سەر هەندئ شوپێن و کاتو پۆژی‌تردا.
۱۰. جابیر (زمی خۆی ئی) ده‌ستی به‌به‌رده‌ رەشەکه‌دا هی‌ناو چاوه‌کانی پ‌رپوون له‌ فرمی‌سك و ماچی کردو ده‌سته‌کانی دانا له‌سه‌ری و هی‌نانی به‌رووی خۆیدا بۆ مو‌فه‌رکی.
۱۱. ماچ کردنی شوپێنه‌ پ‌رپۆزه‌كان به‌مه‌به‌ستی مو‌فه‌رکی، وه‌ هه‌روا ماچ کردنی گۆری پیاوچاكان و هه‌ل‌سان له‌به‌ر چاكان و گه‌وره‌ پیاوان و

ههروهها ماچکردنی دهست و پێو ریش و جهستهی پیاوچاگان کاریکی جوانی پهسهنده، بهپێی مهبهست و نیازهکهی (تاج/ ۱۰/ ۱۲۹-ز/ ۴۲).
 بپروانه: فتح الباري ج/ ۳ ص/ ۶۵، حيث قال الشيخ العسقلاني بالنص: (...)
 واختلف في شد الرّحال إلى غيرها، كالدّهَابِ إِلَى زِيَارَةِ الصّالِحِينَ أَحْيَاءَ
 وَأَمْوَاتًا وَإِلَى الْمَوَاضِعِ الْفَاضِلَةِ، لِقَصْدِ التَّبَرُّكِ بِهَا وَالصَّلَاةِ فِيهَا، فَقَالَ الشَّيْخُ
 أَبُو مُحَمَّدٍ الْجَوْنِيُّ: يَحْرُمُ شَدُّ الرَّحَالِ إِلَى غَيْرِهَا... إلخ.. إلى أن قال
 العسقلاني: (... والصّحیحُ عِنْدَ إِمَامِ الْحَرَمَيْنِ وَغَيْرِهِ مِنَ الشَّافِعِيَّةِ أَنَّهُ لَا
 يَحْرُمُ...)

۱۲. ئەبو هورمیره ناوکی ئیمامی حەسەنی ماچ کرد، گوتی: چونکە دیومە کە پێغەمبەری باپیرمت ئەو شوێنەى ماچ کردوو.

۱۳. ثابیتی بەنانی هەموو جارێ دەستی ئیمامی ئەنەسى ماچ دەکردو
 دەیفەرموو: (ئەمە دەستی کە لە دەستی پێغەمبەر کەوتوو!).

۱۴. ئیمامی ئەحمەد فەتوای داوێ کە ماچکردنی قەبرى پێغەمبەر و
 ماچ کردنی مینبەرەکەى قەیدى نییە.

۱۵. ئیمامی ئەحمەد کراسیکی شافعی شۆردو ئاوەکەى بۆ موبارەکی و
 موفەرک خواردوو! شیخی ئیبنوتیمیه لەم دووکارەى ئیمام ئەحمەد
 متعجب بوو!

۱۶. ماچ کردنی بەرگ و پەرەى قورئان و پەرەى حەدیث و کتیبى
 شەریعەت و ماچ کردنی گۆزى پیاوچاگان دروستە، بگرە موحیبى
 طەبەرى دەفەرموو: (يُسْتَنْبَطُ مِنْ تَقْبِيلِ الْحَجَرِ وَأَسْتِلامِ الْأَرْكَانِ جَوَازُ
 تَقْبِيلِ مَا فِي تَقْبِيلِهِ تَعْظِيمُ اللَّهِ تَعَالَى فَإِنْ لَمْ يَرِدْ فِيهِ خَيْرٌ بِالذَّبِّ لَمْ يَرِدْ
 بِالْكَرَاهَةِ). بپروانه کۆتایى بەرگی یەکەمى تەرجمەى فیهى ئاسان بە
 کوردی (ل/ ۴۲۱).

۱۷. حیّ به حیّ کردنی سوننهت فهرقی قه ولی و عه مه لی نییه.
۱۸. دروسته که دارو به ردو بی گیان قسه بکات، شت ببینی، یا بگری، یاکه سیکی خوش بوئی، یا رقی لیی بی، وهک ته سبیحاتی زیخو بهرده وردهو نان و حیشت و کۆله کهو گورگ و حوببی کیوی ئو خود.
- ۷۶۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ، وَصَلَّ خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ، وَمَعَهُ مَنْ يَسْتَرُهُ مِنَ النَّاسِ، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ؟ قَالَ: لَا. الْحَدِيث ۱۶۰۰ - أطرافه فی: (۱۷۹۱، ۴۱۸۸، ۴۲۵۵) ۱۷۰:

عه بدوللای کوری ئه بوئه وفا (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: له سالی حه وتی کۆچیدا، له پێش ئازادکردنی مه که هدا، پێغه مبه ر درودی خوی له سهر بی. له عه مره تول قه چادا، که عه مره ی کرد، ته وافی به یتی کرد، دوو ركات نوێژی سوننه تی له پشت مه قامی ئیبراهیمه وه کرد، که سانی له خزمه تیدا بوون، به ریان له خه لک ده گرت، نه بادا نوێژه که ی پێ بېرن، یا ئازاریکی بو دروست بکه ن. پیاوی پێی گوت: ئایا له م عه مره یه دا پێغه مبه ر درودی خوی له سهر بی چوو ه ناو ژوری که عبه وه؟ فهرمووی: نه).

هه ندی ده ستوورو نادابی دینی کابه ی پیروژ

۷۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا قَدِمَ، أَبِي أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الْإِلَهَةُ، فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ، فَأُخْرِجُوا صُورَةُ إِبْرَاهِيمَ وَ إِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الْإِزْلَامَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (قَاتِلْهُمْ اللَّهُ أَمَا وَاللَّهِ قَدْ عَلِمُوا أَنََّّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ). فَدَخَلَ الْبَيْتَ

فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ). (الحديث ۱۶۰۱):

ثیبَنوعه باس (رمزی خوی ن بس) فہرمووی: پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بس۔ کہ تہ شریفی ہات بو مہککہ، لہ سائی نازادکردنی مہککہدا، ہتا بتہکان لہناو ژووری کابہدا بوون، قاییل نہبوو کہ بجیتہ ناوی، جا پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بس۔ فہرمانی کرد بتہکانیان لیہینایہ دمرہوہ، کہ پہیکہری ئیبراہیم و ئیسماعیلیان لہ بہیت ہینایہ دمرہوہ نہ زلامیان لہ دہستا بوو، پیغہمبہر دروودی خوی لسمہر بس۔ فہرمووی: (دہک خودا بجیت بہ گزیانا! نہ مہ چؤن بوختانیکہ کہ نہم خودانہ ناسانہ بو نہم دووزاتہیان کردوہ، دہسا بہ زاتی خودا خویان زور باش دمران کہ نہو دوو پیغہمبہر بہر پزانہ، ہہر گیزاو ہہر گیز بہم نہ زلامانہ بہخت و قالیان نہ گرتوتہوہ)۔

جا کہ خودا دروینہکانیان لہ بہیت دمرہینا، نہو جا حہزرت دروودی خوی لسمہر بس۔ تہ شریفی چوہ ناو ژووری کابہو، لہ ناویدا دہستی کرد بہ نہ للاہونہ کبہر کردن، بہ تایبہتی لہلا تہ نیشستہکانیدا، بہ لام نویزی لہ ناویدا نہ کرد). (تاج/۲ / ۲۷۱ ز- ۱۳۵۰ ب/د)۔

رہ مہل = لوقہ کردن لہ کاتی تہ وافی بہیت دا

۷۷۰- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابُهُ، فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ: إِنَّهُ يَقْدُمُ عَلَيْنَا وَقَدْ وَهَنَتْهُمْ حُمَى يَتَرَبَّ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ الثَّلَاثَةَ، وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ، وَلَمْ يَمْنَعُهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِبْقَاءُ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۱۶۰۲ - طرفه فی ۴۲۵۶) ۱۷۶:

ئىبنوعەبباس (رمزى خوى ئى بن) فەرمووى: لەسالى ھەوتەمى كۆچیدا، كە
پىغەمبەر و یارانى ھاتن بۆ مەككە بۆ كردنى ەمەرە، لەپاش رپكەوتنى
خودەیبییه، ھاوبەش پەیداكەرمان گوتیان: وا محمد خوى و تاقمەكەى
دین بۆ ناوتان لەرزو تاي مەدینە كزو بى ھیزی كردوون!

پىغەمبەریش -خودوى خوى لەسەر بى- فەرمانى بە یارانى كرد: كە لەسێ سەرى
پیشەوێ تەوافدا بە لۆقە برۆن و چالاكى و ھیزی خویان نیشانی دوşمن
بدەن، تاجاو ترسینیان بكەن، بەلام لەنیوانى دوو روكنە یەمانیەكانا
بەرپۆشتنى ئاسایى برۆن، ھەتا لەو ماوەیەدا كەمى بەھەستەنەو، چونكە
لەویدا لە بێتەرستەكانەو ديار نەبوون! بۆیەیش فەرمانى پێنەدان
كەھەر ھەوت جارەكەى تەواف بەلۆقە برۆن، نەبادا بەھوى ئەووەو تەواف
شپرزەیان بكا).

لەگێرانیەو یەكی تاجا: جا ھاوێل پەیداكەرمان گوتیان: بەمانەتان
دەگوت: گوايە لەرزوتای مەدینە كەنەفتى كردوون، چاكی كەنەفت
نەكردوون، خۆنەوتانی لە ھەمووكەس ئازاو نەبەردترن! تاج/۲/ ۱۸۴
ز/۹۴- ش/د/ت/ن).

۷۷۱- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ، إِذَا اسْتَلَمَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ، أَوَّلَ مَا يَطُوفُ: يَخْبُ ثَلَاثَةَ
أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ. (الحديث ۱۶۰۳ - أطرافه فى: ۱۶۰۴، ۱۶۱۶،
۱۶۱۷، ۱۶۴۴) ۱۷۷:

ئىبنوعومەر -رمزى خومان ئى بن- فەرمووى: بەچاوى خۆم پىغەمبەرم دیو،
دەستوورى وابوو، كە دەچوو بۆ ھەج و ەمەرە، یا كە دەچوو ناو

مەككەو، كە دەگەيشته مەككە، لەپيشا تەوافى بەيتى دەکرد، بەم شيوەيه: رۆيشته ناو مزگەوت و دەستى هينا بە حەجەرولئەسودە، لە سەرەتای تەوافەگەيهو، لە پاش ماچکردنى بەردە ڕەشەگە: بەنەرە غار، سى تەوافى لەحەوت تەوافەگان ئەنجام دا. (تاج/۲/۷۸۲ - ۹۴ - ش/د/ت/ن).

۷۷۲- عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: فَمَا لَنَا وَلِلرَّمْلِ، إِمَّا كُنَّا رَأَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ، وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللَّهُ، ثُمَّ قَالَ: شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا نُحِبُّ أَنْ نُشْرِكُهُ (الحديث ۱۶۰۵) ۱۷۸:

پيشەوا عومەر (رمزى خوى ن ب) فەرمووی: هەقمان چىيە بەسەر رەملەو لەكاتى تەوفا، كە ئەوێه لە سى سەرى يەكەمى حەوت سەرەگانى تەوفا بە نەرە لۆقە برۆا، ئەوێ كاتى خۆى كە لەخزمەتى پيغەمبەردا، لە تەوفا رەملەمان ئەنجام دەدا، لەبەر ئەوێبوو: هيزو باهووى خۆمان پيشانى هاوبەش پەيداكەرەگان دەدا، تاوا نەزانن كە ئيمە ماندوو و بيهييز بووين و ئەگەر بچن بەگژماندا دەرەقەتمان دین، بەلام خۆ ئەو تەخودا ئەوانى لەناوداودو ترسى ئەوانمان نەماو، كەواتە: ئيستا كارمان بە رەمل نەماو لەكاتى تەوفا، لە پاشا عومەر لەم بۆچوونەى پەشيمان بۆو و فەرمووی: (ئەمە شتيكه سوننەتى پيغەمبەر، چونكە كاريكه كە ئەو زاتە ئەنجامى داو، لەبەرئەو حەزناكەين كە وازى لى بهيئين).

رافەو بوونکردنەو:

ئيمامى عومەر (رمزى خوى ن ب) كەسايەتيەكى زۆر هۆشيارو بليمەت بو،

خاوهنی عه قلیکی داهینهری اجتهادی بووه، له سائی ریمادهدا که وشکه سائیکی ئیجگار سهخت بوو، دهستی دزی ههزاری نه دمپری، ماومی پشکی (مؤلفه القلوب) له پشکهکانی زهکات بری، به مههانهی نهودی که نیسلام بههیز بووه، پیویستی به پشگیری نهوان نهماوه. به لام لهگهڵ نهوهیسا لهناستی سوننهتی پیغه مبهرو فهروانی شهرع دا ملکه چ بوو، به موو له سوننهتی پیغه مبهرو لای نهدهدا. وهمه بهستی سهرومکی ئیمامی عومهر لهم جوړه فهروانیستانه لهپلهی یهکه مدها نهوهیه: که سهرونجی مسوولمانان رابکیشی بۆلای سوننهتی پیغه مبهرو اتباعی و دوورکه وتنهوه له خۆدزینهوه له جیبه جی کردنی شهریعهتی خوا، بههوی بیانووی لاوازهوه!

۷۷۳- عن ابن عمر رضي الله عنه قال: مَاتَرَكْتُ اسْتِلَامَ هَدْيِ الرُّكْنَيْنِ، فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُمَا (الحدیث ۱۶۰۶- طرف فی ۶۱۱۱) ۱۷۹:

ئیبونوعومهر (دزی خوی ن ب) فهرومووی: لهوکاتهوه که بهچاوی خۆم پیغه مبهرو دیوه، لهکاتی تهوافی بهیتا، دهستی هیناوه بهم دووگۆشه یهمانییهی بهیتا و ماچی کردوون، لهوکاتهوه منیش لهکاتی تهوافی بهیتا، وازم له دهست پیداهینان و ماچ کردنی ئهم دوو گۆشه یهمانیانه نههیناوه).

۷۷۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ طَافَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَصِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمَحَجِّنٍ. (الحدیث ۱۶۰۷- اطرافه فی: ۱۶۱۲، ۱۶۱۳، ۱۶۳۲، ۵۲۹۳) ۱۸۰:

(۱۷۹) اخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب استلام الركنين اليمانيين رقم: ۱۲۶۸.

(۱۸۰) اخرجه مسلم في الحج باب: جواز الطواف علي بعير.. رقم: ۱۲۷۲.

ئىبنو عەباس (زمزى خۇاى ئى بن) فەرموۋى: لەھەجى ماللاۋەيىدا پېغەمبەر - دروۋى خۇاى لەسر بن: بە سواری و وشترئ تەوافى بەيتى دەکرد، ھەموو جارى کە دەگەشتە ئاستى گۆشەى بەردە ڤەشەکە، گۆچانیکی بەدەستەوہ بوو، گۆچانەکەى دەھینا بە بەردە ڤەشەکەدا). لەگىرپانەوہیەکی پېشەوا موسلیم دا دەفەرموئ: (بە گۆچانئ ئىستىلامى حەجەرولئەسوہدى دەکردو پاشان گۆچانەکەى ماچ دەکرد).

۷۷۵- عَنْ الزَّيْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَالَ: سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ اسْتِلامِ الْحَجَرِ، فَقَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ. قَالَ: قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ رُحِمْتُ، أَرَأَيْتَ إِنْ غُلِبْتُ؟ قَالَ: أَجْعَلَ أَرَأَيْتَ بِالْيَمَنِ، رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ (الحديث ۱۶۱۱) ۸۱:

زوبەیری کورۍ عەرەبى ڤەمستى خۇاى گەورەبان ئىبن: فەرموۋى خۇم لە ئىبنوعومەر ڤەرسى: لەبابەت دەستەینان و ماچ کردنى بەردە ڤەشەوہ فەرموۋى: (کارىکی ڤەوايە، چونکە بۇ خۇم پېغەمبەر ڤىنیوہ دەستى ھیناۋە بەبەردە ڤەشەکەداۋ ماچى کردوہ). عەرەزیم کرد: ئەرى پېم بلئ: ئەگەر لەبەر جەنجالى و قەرەبالغى دەستم نەپەرزا بەم کارە ھەستم؟ یا ئەگەر کەسانى تر زۆریان بۇم ھیناۋ بەزاندەمیان بۇم نەکرا چۇن؟ ئىبنوعومەر فەرموۋى: (ئەوہ چۇن قسەيەکە، من پېت دەلیم پېغەمبەر وادەفەرموئ، کەچى تۇ ڤرو بیانوو دەھینئەتەوہ، لەکاتى وادا پەپرەوى ڤېبازى پېغەمبەر بکە، ڤاى جياۋازى خۇت توورپە بۇ وولاتى خۇت کە یەمەنە !).

٧٧٦- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ، ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً. ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ (الحديث ١٦١٤ - طرفه في: ١٦٤١) ١٨٢:

عائشه (رمزي خوي لى بنى) فهرمووى: پيغهمبر (درووى خوي لى سمر بنى) له حجه كهيدا، كاتى هاته ناو مهككه وه، يه كه م شت كه كردى، طه وافى قودوم بوو له پيشدا بو ته وافه كهى ده ستونويژيكى گرت، نه و جا ته وافى قودومى نه نجامدا، وه نه مهيش به عه مره دان نه نرا. له پاش پيغهمبر يش نه بوبه كر له سهرده مى جينشيني خويدا عومهر له سهرده مى جينشيني خويدا (رمزي خوي لى بنى) له سهر نه م شيويهى پيغهمبر حه جيان كرد. (تاج/٢/٨٢ ب).

٧٧٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ، أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ سَفَى ثَلَاثَةِ أَطْوَافٍ، وَمَشَى أَرْبَعَةً، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ (الحديث ١٦١٦ - طرفه: ١٦٠٣ و أطرافه) ١٨٣:

عبداللای كورى عومهر (رمزي خوي لى بنى) فهرمووى: به جاوى خوم پيغهمبرم ديوه، كاتى ده چوو بو حه ج يا بو عه مره، كاتى ده گه يشته ناو مهككه، له پيشا ته وافى قودومى له سهر نه م شيويهى نه نجام ددها: سى جار به هه را كردن ده سوو رايه وه به ده ورى به يت داو چوار جار يش به رويشتنى ناسايى، نينجا دوو ركات نويژى سوننه تى ته وافى ده كرد، نينجا ته وافى نيوانى صه فاو مه روه شى ده كرد. (تاج/٢/٨٢ ز-٩٤ ف-٢ ش/د/ت/ن).

٧٧٨- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بَسِيرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ

ذَلِكَ، فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: (قُدَّهْ يَدَيْهِ)
(الحديث ١٦٢٠ - أطرافه في: ١٦٢١، ٦٧٠٢، ٦٧٠٣) ١٨٤:

ثِيْبَنُوْعُهٗ بَاس (رمزي خوي ن بن) فهِرْمُوِي: جَارِي پِيْغِهْمَبِهَر - حِرْوُوِي خُوِي لِسْمِر بِن -
تِهَوَافِي كِه عِبِهِي دِه كَرْد، مَرُوْفِيكِي بِيْنِي بِه سِيْرْمِهِي، يَا بِه هِهَوْدَايِي، يَا
بِه شَتِيْتَر، دِه سَتِي خُوِي بِه سَتَبُوُو بِه مَرُوْفِيكِي تَرِهَوِه، پِيْغِهْمَبِهَر - حِرْوُوِي خُوِي
لِسْمِر بِن - پِه تِه كِه ي قَرْتَانْد، نِه وَجَا پِيِي فهِرْمُوُو: (دِه نِه مَجَار دِه سَتِي بَكِرِه و
رَايَكِيْشِه !).

٧٧٩ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ،
بَعَثَهُ - فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ حَجَّةِ
الْوَدَاعِ - يَوْمَ النَّخْرِ، فِي رَهْطٍ يُؤَدُّنَ فِي النَّاسِ: أَلَا، لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ،
وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ). (الحديث - ١٦٢٢) ١٨٥:

نُهَبُو هُوْرِهِيْرِه (رمزي خوي ن بن) فهِرْمُوِي: لِه و حِه جِه دَا كِه پِيْغِهْمَبِهَر - حِرْوُوِي
خُوِي لِسْمِر بِن - نُهَبُوْبِه كَرِي كَرْدَبُوُو بِه سِهَرْدَارِي سِهَر حِه ج، كِه بِهَر لِه حِه جِي
مَالَاوَايِي بُوُو، لِه و حِه جِه دَا نُهَبُوْبِه كَر مَنِي لِه گِهَل دِه سَتِه يِه كِي تَرْدَا نَارْد،
رُؤْزِي جِه زَن جَارْمَانْدَا: نِيْتَر لِه م سَال بِه دَوَاوِه بَتِه رِسْت و هَاوْبِه شِبِه يِدَاكِر
نِه يِه ن بُو حِه ج، وِه كِه سِيْش نَابِي بِه رُوْتِي تِهَوَافِي بِه يِت بَكَا. (تاج/٢-١٨٨-
ش/ت).

٧٨٠ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَكَّةَ، فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا

(١٨٤) لم يوافقهم مسلم علي تخريجه حسب خاتمة كتاب الحج في الفتح الباري) ..

(الترجم)

(١٨٥) أخرجه مسلم في الحج، باب: لا يحج بالبيت مشرك. رقم: ١٣٤٧.

حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ (الحديث ۱۶۲۵) ۱۸۶:

عہدوئلای کوری عہباس (رمزی خوی ن ہن) فہرمووی: لہ حہجی مالآواییدا، پیغہمبہر دروودی خوی لمسر ہن: کاتخ ہاتہ ناو مہککہ تہوافی قودومی کرد، وسعی نیوان صفواو مہرودی نہنجام دا، پاش نہودی کہتہوافی کہعہبی کرد، نیتز نزیکی کہعہبہ نہکہوتہوہ تا لہ جپای عہرمفات گہراپہوہ).

ناو دان بہ حاجیان

۷۸۱- عَنْ ابْنِ عَمْرِو بْنِ رَضِيَّ اللَّهِ عَنْهُمَا قَالَ: اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمَطْلَبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنْ يَبْتَئِمَ بِمَكَّةَ، لِيَأْتِيَ مِنِّي، مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ، فَأُذِنَ لَهُ. (الحديث ۱۶۳۴ - أطرافه: ۱۷۴۳، ۱۷۴۴، ۱۷۴۵) ۱۸۷:

ئیبنو عومہر (رمزی خوی ن ہن) فہرمووی: عہباسی کوری عہدولوطہلیب، کہ مامہی پیغہمبہر بوو، پیخوازی لہ پیغہمبہر کرد، کہریگہی بدا، شہوہکانی مینا لہ مہککہ بمینیتہوہ، لہبہر ناودان بہ حاجیان نہویش ریگہی مانہوہی ہی دا). (تاج/۲/۲۱۰-۱۰۶-ش/د/ن)

۷۸۲- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَ إِلَى السَّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَاتِ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا. فَقَالَ: (أَسْقِنِي). قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ، قَالَ: (أَسْقِنِي). فَشَرِبَ مِنْهُ، ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ، وَهُمْ

(۸۶) قال العلامة العيني - عليه الرحمة -: (هذا الحديث من أفراد البخاري ج/۳۸/۹ - المترجم).

(۸۷) أخرجه مسلم في الحج، باب: وجوب المبيت بمكة... رقم: ۱۳۱۵.

يَسْقُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا، فَقَالَ: (اعْمَلُوا، فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ) ثُمَّ قَالَ: (لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ، حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ). يَعْنِي: عَاتِقَهُ، وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ). (الحديث ١٦٣٥) ١٨٨:

ثیبنو عہبباس (رمزی خوی ن ہی) فہرمووی: پیغہمبہر - درویدی خوی لسمہر ہی۔ ہات بو سہرچاوہگو داوای ناوی خواردنہوہی کرد، عہبباسیش بہفہزلی کوپی فہرموو: نہی فہضل برپو لہ لای دایکت خواردنہوہی باش بہینہ بو پیغہمبہر - درویدی خوی لسمہر ہی۔ پیغہمبہریش - درویدی خوی لسمہر ہی۔ فہرمووی: ناوم بدمری لہم ناوہی دمیدہی بہم خہلکہ۔ عہبباسیش فہرمووی: نہی پیغہمبہری خوداناخر مہردومہکہ دەستی تیدہخہن؟ فہرمووی: بم دمری فہیناکا، خو من ناغاو پاشا نیم تاخوم لہیہکہیہکی نہتہوہ جیابکہمہوہ۔

ننجا لیی خواردموہو چوو بو سہر زہمزہم، لہوکاتہدا ناویان ہلہدہگوست و دمیاندہ بہخہلک، فہرمووی: ناو ہلہگوژن، بہراستی نیشہکہتان نیشیکی گہلی چاکہ). لہپاشا فہرمووی: (نہبادا خہلکہکھی تریش چاو لہ من بکہنو، کہلکہتان لی بکہنو لہ نہنجاما زورتان بو بہیننو مہوداتان نہدن کارہکہتان نہنجام بدن، نہگینا منیش لہولآخہکہم دادمہزیم و وہک نیوہ گوریسی سہتلہکہم دہنایہ سہر نیڑہم و خوشم لہگہل نیوہدا ناوم لہگہلتانا ہلہدہگوژی و دم دا بہحاجیان! وہ نامازہی بو سہرسانی کرد، لہویدا کہ فہرمووی: گوریسی سہتلہکہم دہنایہ سہر نیڑہم۔ (تاج/٢/٢٦٧ ز - ١٣٣ - ب)۔

٧٨٣- عَنْ عَاصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ: سَقَيْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ قَالَ

عَاصِمٌ: فَحَلَفَ عِكْرَمَةُ: مَا كَانَ يَوْمِنِي إِلَّا عَلَى بَعِيرٍ. (الحديث ۱۶۳۷ - طرفه في: ۵۶۱۷) ۱۸۹:

عاصیم له شہابی یہ وہ (رمزی خوی لی بن) فہرمووی: ثیبنوعہ بباس قسہی بو کردم، فہرمووی: بہدہستی خوّم لہئاوی بیری زہمزمہ ناوی خواردنہوہم پیشکش بہ پیغہمبہر کرد، بہراوہستانہوہ خواردیہوہ. عاصیم فہرمووی: عہکرہمہ سویندی خوارد: کہ پیغہمبہر (درووی خوی لیسر بن) لہوکاتہدا کہ نہو ناوہی نؤش کرد، بہ سواری و شترئ بوو). (تاج/۲/۳۶۵-۱۳۲).

۷۸۴- عَنْ عُرْوَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ لَهَا: أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى: إِنَّ الصَّافَةَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اغْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا فَأَوَّلَهُ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحُ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالصَّافَةِ وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بئسَ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ هَذَا لَوْ كَانَتْ كَمَا أَوَّلْتَهَا عَلَيْهِ، كَانَتْ: لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا، وَلَكِنَّهَا أُنْزِلَتْ فِي الْأَنْصَارِ، كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمُوا، يُهَلِّلُونَ لِمَنَاةِ الطَّائِفَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلِّ، فَكَانَ مَنْ أَهْلٌ يَتَحَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّافَةِ وَالْمَرْوَةِ، فَلَمَّا أَسْلَمُوا، سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَتَحَرَّجُ أَنْ نُطُوفَ بَيْنَ الصَّافَةِ وَالْمَرْوَةِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: (إِنَّ الصَّافَةَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) الْآيَةَ. قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا، فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا). (الحديث ۱۶۴۳ - أطرافه في: ۱۷۹۰، ۴۴۹۵، ۴۸۶۱) ۱۹۰:

عوروہی کوپی زوبہیری خوشکہزای حہزرتی عائیشہ (رمزی خوی لی بن)

(۱۸۹) أخرجه مسلم في الأشربة، باب: في الشرب من زمزم قائما، رقم: ۲۰۲۷.

(۱۹۰) أخرجه مسلم في الحج باب: بيان أن السعي بين الصفا والمروة ركن لا يصلح الحج إلا به رقم: ۱۳۷۷.

فهرمووی: له عائیشە ی پوورم پرسی، پیم گوت: پووری به خودا وادهزانم
 نه گهر که سی له کاتی چه ج و عه مرده نه یس گهری له ناوهندی صه فاو
 مه پوهدا گوناھی ناگا؟ فهرمووی: بو؟ عه رزیم کرد: چونکه خودای گه وره
 ده فهرموی: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا
 جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا﴾ - واته: صه فاو مه روه له دروشمه کانی خودان،
 جا هه رکه سی چه جی کرد، یا عه مره ی کرد، گوناھی له سه رنیه که
 بگهری له نیوانی ئەم دووهدا ﴿﴾. دهی ئەمه به لگه ی ئەوه یه که کردنه که ی
 تاوان نییه، نه که به لگه ی ئەوه یی که کردنه که ی پیویسته. که واته:
 نه کردنی دروسته عائیشە (رمزی خوی ن یی) فهرمووی: ئەی خوشکه زای شیرینم !

ئەمه ی تو دمیلتیت قسه یه کی زور ناپه سه نده، چونکه ئەم نایه ته،
 نه گهر وه که تو ته نویلی ده که ییت وایی، ده بوو نه ظمه که ی ناوا بوايه:

﴿لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا﴾: تاوانی له سه ر نییه نه گهر ته وافی
 نیوانی ئەم دووه نه کا ﴿﴾. له به رئه وه هه رکه سی له ناوهندی صه فاو مه پوهدا
 هاتوچو نه کا، له سه ر شیوه ی بریار دراو، ئەوه خودا نه چه جی ته واو ده کاو
 نه عه مره ی.

ده زانی بوچی ئەم نایه ته له سه ر ئەم شیوه یه که هه یه هاته
 خواره وه: چونکه له پیشا یاریدمه دران (ئه نصار) له سه رده می نه زانی دا،
 له پیش ئیسلام بوونیاندا، جاران ئیحرامی چه جیان بو بوتی ده به ست که
 ناوی مه نات بوو، که مسولمانان ناویان نا: مه ناتی طاغیه، واته: مه ناتی
 سه رکه ش، چونکه خه لکیکی ئیجگار زوری گو مپرا کردبوو، ئەم بته له لای
 موشه لله لا بوو، که ناوی شوینی که وا له نزیکه قه دیده وه، له پرووی دمریاوه،
 له ویدا ده یان په رست، جا ئەوانه ی که ئیحرامی چه جیان بو ئەم بته

سەرکەشە دەبەست، ئیتەر دووره پارێزبان لەتەوافی صەفاو مەپروه دەگرت، هەتا توخنی بتهکانی خەلکی مەککە نەکەون، کە ناویان ئیسافو نائیلە بوو، ئیساف لەسەر تەپۆلگە ی صەفا بوو، وە نائیلە لەسەر تەپۆلگە ی مەپروه بوو، جاکات ئی کە یاریدەمدەران ئیسلام بوون، لەم بارمیه وە پرسیاریان لە پیڤەمبەر کرد، عەرزبان کرد:

قوربان! ئیمە جاران ئاقاری راگردنی نیوانی صەفاو مەپروه نەدەکەوتین، جا ئایا ئیستا ئەرکی سەرشانمان لەم بارمیه وە چیه؟
ئیتەر بەم بۆنە یە خودای گەوره، یەزدانی مەزن، ئەم ئایەتە ی ناردە خواریه: ﴿إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ. البقرة: من الآية ۱۵۸﴾ تا کۆتایی ئایەت.

عائیشە (دەزای خۆی ئی) فەرمووی: وەکی تریش ئەومتا پیڤەمبەر خۆی. بروودی خۆی لەسەر ی. بە کردارو بە گوتار، تەوافو هەلسوورانی نیوانی صەفاو مەپروه ی کردوو بە دەستوور، کەواتە: هیچ کەسێ مافی ئەوه ی نییه کە واز لە هەلسوورانی نیوانی ئەم دوانە بهێنێ بەهیچ مەهانە ی. (تاج/۲/ ۱۸۹۸-ز-۹۷).

پاشەو بوونکردنەوه:

عوورە ی کۆری زوبەیر کچەزای حەزەرتی ئەبوبەکری صەدیقه، فەقیی عائیشە ی پووری بووه، هەمیشە لەگەڵ کۆمەڵی زانای تردا، ئامادە ی کۆری زانستی عائیشە دەبوون، کە لە مالی خۆیدا لە مەدینه دەبەست، بۆ پەخشی زانست و راگەیانندی فەرموودەکانی پیڤەمبەر. -بروودی خۆی لەسەر ی.

عوورە یەکیکە لەپیشەوا هەرە ناودارە پێژدارە مەزنەکانی پەیرەوان

که پییان دهگوتری: (تابعین: چینی دووهمی مسوولمانان) یه کیکه له
حهوت مه لا گه وره کانی جیهانی ئیسلامی، که له زارای شهردا ناودارو
ناسراون به (فوقه های سهبعه = ههوت شه عزانه کان).

که نه زاتانه:

۱. عوورووه.

۲. سه عیدی کوپی موسه ییب.

۳. عوبه یدوئلای کوپی عهبدوئلای کوپی عوتبه.

۴. قاسمی کوپی موحه ممه دی کوپی نه بوبه کری سه دیق.

۵. سلیمانی کوپی یه سار.

۶. خاریجهی کوپی زهیدی کووپی ثابت.

۷. سالی کوپی عهبدوئلای کوپی عومه ر.

ههندی دهلین: ههوتهم: نه بوبه کری کوپی عهبدوورپه حمانی کوپی
حاریشه، ههندی تر دهلین: ههوتهم: نه بوسه له مهی کوپی
عهبدوورپه حمانه.

ناوی دایکی نه سمای کچی نه بوبه کری سه دیقه، که خوشکی باوکی
عائیشهیه خاوهنی نه شانازیانهیه: پیغه مبه ر - درودی خوی له سه ر - زاویه تی،
نه بوبه کر باپیره تی، زوبه یر باوکیه تی، نه سماو دایکیه تی، عائیشه
پوریه تی خوشکی دایکیه تی، سالی بیستی کوچی له دایک بووه، له نه وه دو
چوارا مردووه، کۆمه لهی فهرمووده زانه کان فهرمووده کانی نهویان
گیراوه ته وه،

واته: جیگهی متمانهی نهوانه، که واته: له پیاوانی سه حیحی بوخاری

و صہیحی موسلیمیشہ، لہشہش کتیبہ ناودارہکانی فہرموودہدا جگہ لہ
خوی عوروہی کوری زوبہیر ناوی تریان تیادا نییہ، لہناو ہاودہلانیشدا
عوروہی زوبہیر ناویان تیادا نییہ، بو زیدہ بہہروو شارمزابوون بروانہ:
(تاج/۵/۷۹-۱۰۔ مہزناہی زوبہیری کوری عہوام + ژمارہ/۳ لہم پمراوہ
پیرؤزہ، کہوا لہبہرگی یہکہمیدا + ۶۰۲/۳۴۹ ز + ۷۵ ز + تاج/۵/۱۵۲ ز + ۳۷ ز
ریاض/۱/۱۸۶ ز + ۲۰۲ ز/۲۵ + تاج/۱۰/۲۵۴ ز/۹۷)۔

۷۸۵- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا طَافَ الطَّوَّافَ حَبًّا ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، وَكَانَ يَسْنَى بَطْنَ الْمَسِيلِ
إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ (الحديث ۱۶۴۴) ۱۹۱:

ئیبنوعومہر -رمزی خوابان ن بن- فہرمووی: جاران دہستووری پیغہمبہر -حرودی
خوی لہسہر بن- وابوو کہ تہوافی یہکہمی ٹہنجامدہدا، کہ ناودارہ بہتہوافی
قودووم -واتہ: ہہٹسورانی ہاتنہ پیش- سی سہری یہکہمی لہ حہوت
سہرمکانی تہواف بہ نہرمہغار ٹہنجامدہدا، وہچواریشیانی بہرؤیشتنی
ناسایی ٹہنجام دہدا، وہگاتئ تہوافی نیوانی سہفاو مہروہی دہکرد، بہنیو
شیوہکہی نیوانی سہفاو مہروہدا پای دہکرد)۔

روونکردنہوہ:

شیخی عہینی -حہمتی خودی لہسہر- دہفہرموی: (مہسیل کہ بہ واتا
ٹاورپژگہیہ -شیویکہ وا لہنیوانی گردی صہفاو گردی مہروہدا، بریٹیہیہ لہ
ٹہندازہیہکی زانراو، لہپیش ٹہوہی کہ بگہیتہ میلہ سہوزہکہی کہ
بہگوشہی مزگہوتہکہوہ ہہٹواسراہ، ہہتا دہگاتہ ٹاستی دوو میلہ

سه‌وزده‌گی که‌وان له به‌رابه‌ی یه‌کتری، که یه‌گیکیان وا له‌حه‌وشه‌ی
مرگه‌وتاو نه‌وی تریان وا له‌خانوده‌گی عه‌بباس دا (رمزی خوی لی بی).

۷۸۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَهْلُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحَجِّ، وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطَلْحَةَ، وَقَدِيمَ عَلِيٍّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ، فَقَالَ: أَهْلَلْتُ بِمَا أَهْلَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا، ثُمَّ يَقْصِرُوا وَيَحْلُوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ، فَقَالُوا: نَنْطَلِقُ إِلَى مَنَى وَذَكَرُ أَحَدِنَا يَقْطُرُ، فَبَلَغَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (لَوْ أَسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِ مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ، وَلَوْلَا أَنَّ مَعِيَ الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ) (الحديث: ۱۶۵۱) ۱۹۲:

جابر ی کوری عه‌بدوئلا (رمزی خوی لی بی) فه‌رمووی: له‌حه‌جی مال‌اوا بی‌دا،
پیغه‌مبه‌رو هاوړپیکانی نیحرامی حه‌جیان دابه‌ست، جگه له پیغه‌مبه‌رو
طه‌لحه، که‌سیان دیاری به‌یتیان پی نه‌بوو، عه‌لش له یه‌مه‌نه‌وه هات بو
حه‌ج نازهل دیاری له‌گه‌ل خوی هی‌نابوو، عه‌ل فه‌رمووی: منیش کاتی
نیحرام دابه‌ستن گوتوومه: نه‌وا نیحرامم دابه‌ست رپک وده‌ک نیحرام
دابه‌ستنی پیغه‌مبه‌ر (درودی خوی له‌سهر بی). جا له‌مه‌که‌که پیغه‌مبه‌ر (درودی خوی له‌سهر بی).

فه‌رمانی کرد به‌هاوړپیکانی، که حه‌جه‌که‌یان بکه‌ن به‌عه‌مره، له‌سهر نه‌م
شیوه‌یه: ته‌وافی به‌یت بکه‌ن و توافی نیوانی صه‌فاو مه‌روه‌یش بکه‌ن و
نه‌وجا مووی سه‌ریان کورت بکه‌نه‌وه، ئیتر نیحرام بشکینن، هه‌تا رپوزی
ته‌روی‌یه (بپ: ژماره/۷۵۶) به‌لام نه‌وانه‌یان که نازهل دیاری به‌یتیان واپی
بابه‌رده‌وام بن له‌سهر حه‌جه‌که‌یان و نیحرام نه‌شکینن و نه‌یکه‌ن به‌

عەمرە.

هاورپییانی پێغەمبەریش -خووی لەسەر بێ- وەك سەر سام بوونی،
فەرموویان: شتی وا سەپەرە! چونکە سەردەکیشی بۆئەو، کاتێ ئیجرام
بەستینەووە بکەوینە پێ لە مەککەووە بەرەو میناوە عەرەفات، چووک
(زەکەر) مان مەنی لێ بتکێ، کە ئیجرام بەشکێنین، لەگەڵ ژنیش
کۆدەبینەووە، شتی وایش لەگەڵ باری حەج دا پێ ناکەوێ.

جا کاتێ ئەم قەسەیهیان گەیشتەووە بەپێغەمبەر -خووی لەسەر بێ-
فەرمووی: (لەدەستم چوو! دەنا ئەگەر ئیستام ئەوسا بواوە، منیش نازەلی
دیاری بەیتەم لەگەڵ خۆم نەدەهینا، وەلەبەر ئەومیش نەبێ کەدیاری
بەیتەم وایێ منیش ئیستا دەمکرد بە عەمرەو ئیجرامە دەشکاند).

۷۸۷- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ: أَخْبِرْنِي بِشَيْ عَقَلْتُهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَيْنَ
صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّوْبَةِ؟ قَالَ: بِمَنِي، قُلْتُ: فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ التَّفْرِ؟
قَالَ: بِالْأَنْطَحِ، ثُمَّ قَالَ: أَفْعَلُ كَمَا يَفْعَلُ أَمْرَاؤُكَ. (الحديث ۱۶۵۳- طرفاه
فی: ۱۶۵۴، ۱۷۶۳) ۱۹۳:

عەبدولعەزیزی کورپی روفەیع فەرمووی: لە ئەنەسی کورپی مالیک
پرسی، گوتم: شتیەکم پێ بفرموو: کە خۆت لەبیرت مابوو و لە
پێغەمبەرەووە وەرگرتبێ لەم بارەیهووە: پۆژی تەروییه، کە پۆژی
هەشتەمی مانگی قوربانە، پێغەمبەرەو مسوڵمانانی حەجگار لەکۆی نوێژی
نیوەپۆو عەصریان کرد؟ فەرمووی: لەمینا گوتم: ئەی ئەو پۆژە کە
ناودارە بەپۆژی نەفر، کە پۆژی سیازدەمی مانگی قوربانە، کە حاجیان لە

میناوه دمگه پښه وه بؤ مه ککه، پښه مبهرو هاوړپیانې نوپژى عه صریان له کوئى کرد؟ نه نه س فهرمووى؛ له نه بطه ح (بر: ژماره: ۱۵۵۹/۷۴۸) نه و جا نه نه س (رزمى خوى لى بن) فهرمووى؛ (گرنګ نه و مپه له کاتى نه نجامدانى حه ج و عه مردها په پړه وپى فهرمانړه واکانت بکه و نه وان چى ده کهن توپش وا بکه و به مبه هانه و هندی ورده کارى جياوازی و دووبه رهکى له ناو پړى کومه نه وى حاجى يان دا بهرپامه که). (تاج/۲/۲۲۵/۱۱۵ - ش).

۷۸۸- عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: شَكَ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَبَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَرَابٍ فَشَرِبُهُ). (الحديث ۱۶۵۸ - اطرافه فى: ۱۶۶۱، ۱۹۸۸، ۵۶۰۴، ۵۶۱۸، ۵۶۳۶) ۱۹۴:

نومول ففضل (رزمى خوى لى بن) فهرمووى: پړوى عارفه، که پړوى نوه مى مانګى قورباننه، که حاجيان له و پړوژدا له چياى عه رفته سه رګه رمى نه نجامدانى کرداره گانې حه جن، مهردومه که که وتنه گومانه وه که نایا پښه مبه ر (درودى خوى لى بن) له و پړوژدا به پړوژوه یانا؟ جا منیش جامى شیرم بوى نارد، تابزانين به پړوژوه یا نا، جا حه زره ت (درودى خوى لى بن) شیر ه که و خوارده وه، ئیتر زانیمان که به پړوژوو نییه). (بر: تاج/۲/۱۳۴ ز/۶۶ - ش/د/ت).

نومول ففضل، ناوى لوبابه وى کچى حارپته، له پيش کؤچ دا ئیسلام بووه، فهرمووده وى زورى له پښه مبه روه گپړاوه ته وه، پښه مبه ر (درودى خوى لى بن) ده فهرموئ: (جوار خوشکه مسولمانه که: مهيموونه وى کچى حارپثو نومول ففضل و سه لاو نه سماء). مهيموونه يان هاوسه رى پښه مبه ر بوو،

که خوشکی ههقی ئوممول فهضله. جارئ خهوی دهبینی، دهیگیرپتهوه بو پیغه مبهەر، عهرزی دهکا: قوربان! لهخه و نمدا بینیم ئه ندامی له نه ندامه کانی تو له مائی مندا بوو، پیغه مبهەر. درودی خوی لیسر بهی. فهرمووی: (فاطمه ی کچم کورپکی دهبی، تو شیر ی پی دمه دی، زوری پی نه چوو حوسهین له دایک بوو).

گه لی جار پیغه مبهەر بو ریزلینانی دهچوو بو مائی ئوممو فهضلی ناموژنی.

ئوممو فهضل له پێش ئیمامی عهباسی میردیدا له سهردهمی جینشینیی عوسماندا دهمری. رهزاو پهحمه تی خودای لی بی.

۷۸۹- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَلَّهُ: جَاءَ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتْ الشَّمْسُ، فَصَاحَ عِنْدَ سُرَادِقِ الْحَجَّاجِ، فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مَعْصُفَرَةٌ، فَقَالَ: مَالِكُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ؟ فَقَالَ: (الرَّوَّاحُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ) قَالَ: هَذِهِ السَّاعَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَلْظَرْنِي حَتَّى أَفِيضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرُجْ، فَتَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ، فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي، فَقُلْتُ: إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَأَقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: صَدَقَ، وَكَانَ عَبْدُ الْمَلِكِ قَدْ كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ: أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنُ عُمَرَ فِي الْحَجِّ (الحديث ۱۶۶۰ - طرفاه فی: ۱۶۶۲، ۱۶۶۳) ۱۹۰:

سالی کوری ئیبنوعومه ر (رمزی خوی لی بی) فهرمووی: عهبدول مهلیکی کوری مهروان که یهکی بوو له بهناو جینشینه کانی ئه مهوی یهکان- نامه ی نووسی بو چه ججایی کوری یوسفی ئهل شهقه فی که والی عهبدولمه لیک

بوو له مهككه لهوكاته‌دا، وه مير حه‌ج بوو: (كه له بابه‌تي حه‌ج دا سهرپيچي له فهرمانی ئيبنو عومهر نه‌كات).

جا رۆزي عه‌رفه كه له نه‌ميره دابه‌زي بوون، له‌كاتي ده‌می نيومرۆ‌دا من خۆم له‌گه‌ل ئيبنو عومهر‌دا بووم، كه‌له‌و كاته‌دا ته‌شريفی هات هه‌تا گه‌يشته لاى سهرابه‌رده‌كه‌ی حه‌ججاج، له‌وئ هاواری ليّه‌ئسا!!

حه‌ججاجيش دهرپه‌ري، به‌ركۆش (ازار) يكي گه‌وره‌ی به‌عه‌صفه‌ر رهنگراوی گرتبووه، گوتي: ئه‌وه چيته ئه‌ی باوكی عه‌بدوره‌حمان! خيهره چي قه‌وماوه، بۆ واده‌كه‌ی؟ ئيبنو عومهر ره‌زي خوايه‌ان لى بن پيى فهرموو: (ئيسا ده‌می رۆيشتنه، كاتي ئه‌وه هاتوو كه‌بكه‌وينه‌ري و به‌زووی برۆين بۆ ئيستگای عه‌ره‌فات، ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وي‌ت په‌يره‌وی ته‌واوی سونه‌تي پيغه‌مبه‌ر بكه‌ی له‌م لايه‌نه‌وه) حه‌ججاج گوتي: ئيستا ئا به‌م قرچه‌ی گه‌رمایه‌؟ باوكم فهرمووی: (به‌ئ). حه‌ججاج گوتي: ده‌ مؤلّه‌تم بده تا ئاوئ ده‌كه‌م به‌خۆم دا و خۆم ده‌شۆرم و دهرده‌جم. جا ئيبنو عومهر دابه‌زي تا حه‌ججاج ئاويكي كرد به‌سه‌ر خۆيداو ئه‌وجا دهرچوو وه‌كه‌وته ري، سالم فهرمووی: (له ريگه حه‌ججاج له به‌يني من و باوكم‌دا دهرۆي، جاپييم گوت: (ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وي‌ت به‌ته‌واوی سونه‌تي پيغه‌مبه‌ر درووي خوي لسه‌ر بن له‌م باره‌يه‌وه بپيكتيت ئه‌وا نويز به‌ زووی بكه‌و وتاره‌كه كورت بكه‌ره‌وه و به‌زووی بگه‌ره ئيستگای عه‌رفه، هه‌تا وه‌ستان له‌كيوی عه‌رفه زوو ئه‌نجام بده‌يت). حه‌ججاجيش ته‌ماشايه‌کی استفساو ئامي‌زي باوكمی كرد، وه‌ك بلي ئايا وایه‌؟ باوكيشم كه‌واي بينی پيى فهرموو: (به‌ئ سالم راست ده‌كا).

روونکردنه وه؛

- ئهم بههرانه لهم فهرموودهيه و مردهگیرین، له سهر فهرمايشتی مامۆستای عهینی و مامۆستای عهسقه لانی؛
۱. نوێزی جه ماعت له پاش نیمامی به دکارو فاسقه وه دروسته، به لام به مهرجی بیدعته و فیسقه که ی نه گاته راده ی کوفرو دزایه تی نیسلام.
 ۲. زانا نه گهر بۆ پپۆیستی کاری مسوئلمانان هاموشوی پیاوی دهمه لاتداری سته مکار بکا قهیدی نییه، وهك ئهم هاتنه ی ئیبنوعومهر بۆلای چه حاج، بۆ که وتنه ڕی له گاتی دیاریکراوی خۆیدا.
 ۳. دروسته باشر له ژیر فهرمانی له خۆی خوارتردا بی، وهك ئیبنو عومهر له ژیر فهرمانی چه حجاج دا بوو.
 ۴. تیگه یشتن و و مرگرتنی زانست به ئاماژه یش ده بی، وهك سهرله قاندن و به چاوو دهمت ئاماژه کردن.
 ۵. دروسته شاگرد له حوزوری مامۆستای دا فهتوا بدا. وهك سالم له خزمهت باوکیدا فهتوای دا.
 ۶. دروسته زیانی کهم له پیناوی سوودی گه و مرتدا قه بوول بکری، که ئهمه له شهرعی پیروژدا پیی ده گوتری؛ (احتمال المفسدة القليلة لتحصيل المصلحة الكبيرة).
- ۷۹۰- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَضَلَلْتُ بَعِيرًا لِي، فَذَهَبْتُ أَطْلُبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ، فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ واقفًا بِحَرَفَةَ فَقُلْتُ: هَذَا وَاللَّهِ مِنَ الْحُمْسِ، فَمَا شَأْنُهُ هَهُنَا؟ (الحديث ۱۶۶۴) ۱۹۶.

جوبه پیری کوری موطعیم (رمزی خوی ن بے) فہرمووی و شتریکم ون بو بوو،
 رۆژی عارفہ بوو چووم بوؤ بگہریم، بینیم پیغہمبہر - درویدی خوی لہسہر بے -
 لہخاکی عہرفات و ہستا بوو، کہ عہرفات وا لہ دہرہوہی خاکی حہرہم،
 لہبہرئہوہ سہرم سورما، چونکہ پیغہمبہر قورہیشیہ، قورہیشیش
 بہخویان دہگوت: حومس، لہبہر ئہوہ لہرۆژی عہرفہدا نہدہچوون بوؤ
 عہرفہو لہخاکی حہرہم دہرنہدہچوون، لہموزدہلیفہ دہوہستان، جا
 عہجایہب مام وگوتم: چ عہجہب پیغہمبہر لیئرہ و ہستاوہ، خۆبہخو
 نہویش لہ حومسہکانہ).

روونکردنہوہ:

بوؤ تیگہیشتنی تہواو لہم فہرموودہیہ ئہم فہرموودہیہی تر لہتاجول
 ئوصوولہوہ راگوئیز دہکہین، بہرگی دووم، لاپہرہ (۲۰۱):

عائیشہ (رمزی خوی ن بے) فہرمووی: جاران قورہیش و ئہوانہی لہسہر
 نایینی قورہیش بوون، لہ موزدہلیفہ رادہوہستان، لہ رۆژی عہرفہدا،
 وہپییان دہگوتن: حومس، کہکۆی (أَحْمَس)ی عہرہبیہ، واتہ: دلیرہکان،
 عہرہبہکانی تریش لہ عہرفہ رادہوہستان، جاکاتی کہ نایینی پیرۆزی
 ئیسلام ہات، خودای گہورہوسہروہر، فہرمانی کرد بہپیغہمبہری خۆی،
 کہ لہخاکی بہست (حہرہم) دہرچی و وەك خہلکانی تر بروات بوؤ خاکی
 عہرفات، لہوئی راوہستی و لہپاشا لہوئوہ دایہرپن و برۆن بوؤ موزدہلیفہو
 مہشعہرولحہرامو مینا. وەك خودا لہم نایہتہدا دہفہرموئی: ﴿لَمَّا أَلْفَضُوا
 مِنْ حَيْثُ أَلْفَضَ النَّاسُ. البقرة: من الآية ۱۹۹﴾.

۷۹۱- عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ: كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَع؟ قَالَ: كَانَ يَسِيرُ الْعَنْقَ، فَإِذَا وَجَدَ فَجُوءَ نَصَّ. (الحديث ١٦٦٦ - طرفاه في: ٢٩٩٩، ٤٤١٣) ١٩٧:

عوروه (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: خوُم دانیشتبووم له خزمهتی ئوسامهی کوری زمیددا، که لییان پرسی: لهحهجی مالاواییدا، ئهوکاتهی که پیغهمبهر دروودی خوی لسمهر بن. دهرچوو له عهرمهفاتهوه بو موزدهلیفه، که بهم کرداره له زاراوی شهرعی پیروژدا دهگوتری (دفع) لییان پرسی: له ری چوَن دهرپویشت؟ فهرمووی: به رهوت وشترهکهی ژیری لییدهخوری، ئهگهر بواریشی دهست کهوتایه تاوی دمد). (پر: تاج/٢/٢٠٦ز-١٠٤ش/د/ن - دهعشی خودیجان لیا بن).

پوونکردنهوه:

لهتاج دا دمههرموی: (خوُم دانیشتبووم لهخزمهتی ئهنهس دا..تاد). وا دهمزانم: ئهنهس ههلهی نووسیاره، یا سبق القلمه، چونکه له عهینی و فهتحوالباری و سههرچاوهکانی بهردهستم دا، ههموویان ههر ریوایهت له ئوسامهی کوری زمیدهوه دهکهن، زۆرینهی کات ئهگهر فهرموودمی له دوو کهسهوه بگێرپهنهوه ئاماژه بو ههر دووکیان دهکهن بپروانه: عمدۀ القاری بههرگی دهیم لاپهه/٦، فتح الباری فهرموودهی ژماره/١٦٦٦ ج/٣ ص/٥٨، صم، ٩ ص/٣٤ بحث الافاضة من عرفات الى المزدلفة. صم = سهحیحی موسلیم به شهرحی نهوهوی).

٧٩٢- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَ عَرَفَةَ، فَسَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَاءَهُ زَجْرًا شَدِيدًا، وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِلْإِبِلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ، وَقَالَ: (أَيُّهَا النَّاسُ، عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ

لَيْسَ بِالْإِضْطَاعِ). (الحديث ۱۶۷۱) ۱۹۸:

ثیبنو عه‌بباس (رمزی خوی لی بن) فهرمووی: رۆژی عه‌رفه که له‌خزمه‌تی
حه‌زهره‌تدا دروودی خوی لاسهر بن. له عه‌رفه‌وه رۆیشترین بۆ موزده‌لیفه، له‌ری
پینغه‌مبهر دروودی خوی لاسهر بن. گوئی لی بوو، هه‌ندی که‌س، له‌دوايه‌وه، ده‌ییان
له ولا‌خه‌کانیان ده‌کردو به‌توندی تییان ده‌خوپین و لییان دهمان، تا‌خیرا
برۆن، جا پینغه‌مبهر دروودی خوی لاسهر بن. به‌قامچییه‌که‌ی ناما‌ژهی بۆیان کردو
فه‌رمووی: (ئه‌ی مسو‌لمانینه‌له‌سه‌ره‌خۆ بن باشی به‌ په‌له په‌ل نییه‌).
(تاج/۲/۲۰۶ز - ۱۰۴- ب/د).

۷۹۳- عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهَا تَزَلَّتْ لَيْلَةً جُمِعَ عِنْدَ
الْمُرْدَلِفَةِ، فَقَامَتْ تُصَلِّي، فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ: يَا بَنِيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ:
لَا، فَصَلَّتْ سَاعَةً، ثُمَّ قَالَتْ: هَلْ غَابَ الْقَمَرُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ، قَالَتْ: فَارْتَحِلُوا،
فَارْتَحَلْنَا وَمَضَيْنَا، حَتَّى رَمَتِ الْجُمُرَةَ، ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا،
فَقُلْتُ لَهَا: يَا هَيْتَاهُ مَا أَرَانَا إِلَّا قَدْ غَلَسْنَا، قَالَتْ: يَا بَنِيَّ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَذِنَ لِلظُّعْنِ). (الحديث ۱۶۷۹) ۱۹۹:

عه‌بدو‌ل‌لای مه‌ولای ئه‌سمای کچی ئه‌بویه‌گری سه‌دیق دروودی خوی لاسهر بن.
فه‌رمووی: شه‌وی موزده‌لیفه، که شه‌وی جه‌زنه، که‌پیی ده‌گوتری: شه‌وی
جه‌مع، چونکه نو‌یژی شی‌وان و خه‌وتنان له‌وی کۆده‌گرینه‌وه، له‌خزمه‌تی
ئه‌سماء دا بوم، خه‌ریکی ئه‌نجام دانی هه‌ج بوو، له موزده‌لیفه دابه‌زی بوو،
هه‌ستا تاویک ده‌ستی کرد به نو‌یژکردن، پاشان پیی فه‌رمووم: رۆله‌که‌ما!
بزانه مانگ ئاوا بووه؟ گوتم: نه‌و، دیسان تاوی تریش ده‌ستی کرده‌وه به

(۱۹۸) لم یوافقہ مسلم علی تخریجه (فتح/۲/۵۹۶ - خاتمه کتاب الحج) - المترجم).

(۱۹۹) اخرجہ مسلم فی الحج، باب: استحباب تقدیم دفع الضعفة رقم: ۱۲۹۱.

نویژ کردن، دیسان فهرموویه وه: ئایا مانگ ئاوابووه؟ گوتم: بهئی، فهرمووی: کهواته بارکه ن با برۆین بۆ رهجمی شهیتانی گهوره، جاکه وتینه ریگه و رۆیشتین ههتا رهجمی شهیتانی کرد له کوگا بهرده کهی عهقه به، که پیی دهگوتری: (جمرة العقبه: الجمرة الكبرى: کوگا بهرده کهی عهقه به) ئینجا نه سما گه رایه وه بۆ ههواره کهی مینای، وه نویژی به یانه کی له شوینه کهی خوی له مینا کرد. منیش پیم گوت: خانم! واده زمانم: زوو رۆشتین له موزده لیفه وه بۆ رهجمی شهیتان و زووهاتین له موزده لیفه وه بۆ ئیره که مینایه؟ فهرمووی: کوپی شیرینم! پیغه مبه ر. دروودی خوی له سهر بی. مؤله تی ژنانی داوه، که به شهو له موزده لیفه وه بکه ونه ری بۆ مینا، وه بهر له جه نجالئ، رهجمی شهیتان نه نجام بدهن و نویژی به یانه کی له مینا بکه ن (وهک له م فهرمووده یه دا ده فهرموئی: ئیبنو عه بباس (رمزی خوی ل بی) فهرمووی: (پیغه مبه ر. دروودی خوی له سهر بی. منی له گه ل لازه بونه کانی که سوکاری خویا نارد، به شهو له موزده لیفه وه به ره و مینا که وتینه ری، نویژی به یانیمان له مینا کردو رهجمی شهیتانمان کرد - نه سائی گیراویه ته وه).

۷۹۴- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: نَزَّلْنَا الْمَزْدَلِفَةَ، فَاسْتَأْذَنْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَوْدَةَ: أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ، وَكَانَتْ امْرَأَةً بَطِيئَةً فَاذِنْ لَهَا، فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ، وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ، ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ، فَلَأَنْ أَكُونَ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ. (الحديث ۱۶۸۱) ٢٠٠:

عائیشه (رمزی خوی ل بی) فهرمووی: سه ودهی دایکی مسولمانان، ئافره تیکی

قهبهی گرانه رږو بوو، له بهرنه وه داوای له پیغهمبره کړد، که رپگه ی بدا که به شهو له موزده لیفه وه بپروات بو مینا له گهل لازموون و بی هیزه کانا، بهر له وه خه لکه که بیکه ن به قهره بالغي و جه نجا لی، پیغهمبره ریش درویدی خوی لیسر بی رپگه ی نه وه ی دا، خو زگم منیش وهک سه وده بو نه مه، کاتی خو ی، روخصه تم له پیغهمبره ده خواست، شت نییه که وهک نه وه پیم خو ش بی). (تاج/ ۲۰۶/ ۲ ز/ ۱۰۵ ش)

روونکړدنه وه:

وهک له فهرمووده که ی ئیره دمرده که وئ: عائیشه لهو حه جه دا، که حه جی مال اوایی بوه، داوای مؤله تی له پیغهمبره نه کړدوه که له گهل لا زه بونه کانا، شهو بگری به دمه وهو له موزده لیفه وه بپروات بو مینا، به لکوو له خزمه ت پیغهمبره دا له موزده لیفه ماو ته وه، هه تا به یانی لی داوه، له وئ نویژی به یانیان زوو به زوو کړدوه نه و سا له گهل پیغهمبره دا له موزده لیفه وه دمرچووین بو مینا.

۷۹۵- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ، ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا، فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ، كُلَّ صَلَاةٍ وَخَذَهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعِشَاءَ بَيْنَهُمَا، ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ، وَقَائِلٌ يَقُولُ: لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ حَوْلَتَا عَنْ وَفْتِهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ، الْمَقْرَبِ وَالْعِشَاءَ، فَلَا يَقْدِمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُغْتَمُوا، وَصَلَاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةِ). ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ، ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الْآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ. فَمَا أَذْرَى: أَقَوْلُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفَعَ عِثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ يَزَلْ يَلْبِى

حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ. (الحديث ١٦٨٣) أطرافه في: (١٦٧٥)،
(١٦٨٢) ٢٠١:

عہبدو لپہر حمانی کوپی یہ زید (رمزی خوی لہ سن) فہرمووی: لہ خزمہ تی
عہبدو لّای کوپی مہسعووددا، لہ سہر دہمی جینشینی عوسمانا، لہ مہدینہ
دہر چوویں بؤ مہککہ بؤ حہج، کاتی گہیشتینہ موزدہ لیفہ لہوئ عہبدو لّای
نویژری شیوان و نویژری خہوتنانی بہجہمع کرد، لہ پی شہوہ بؤ شیوان
بانگو قامہت کرا، ئہوسا بؤ خہوتنانیش بانگو قامہت کرا، وہ
لہ نیونینا شیوی خوارد، ئہوجا زور بہزوی نویژری بہیانیشی
لہ موزدہ لیفہ کرد، زور زو بو، یہکئ دہیگوت شہبہقی داوہ، یہکئ
دہیگوت شہبہقی نہ داوہ. ئہوجا ئیبنومہسعوود فہرمووی: پیغہمبہر خرووی
خوی لہسر بن. فہرمووی: (ئہم دوو نویژرہ - واتہ: شیوان و بہیانی - لہم
شویئہدا کہ موزدہ لیفہیہ - کاتہکہیان گؤراوہ، شیوان دوا دہخرئ تاکاتی
نویژری خہوتنان و لہگہل ئہودا بہجہمع دہکری، بہیانیش کہمئ لہ پییش
کاتی ئاسای خؤیدا دہکری، چونکہ حہجکاران نایہن بؤ موزدہ لیفہ، تا
تاریک نہکا، لہبہرئہوہ شیوان لہگہل خہوتنانا، لہکاتی خہوتنانا بہجہمع
دہکەن، بہیانیش لہم دہمہدا، کہکہمئ پییش کاتی ئاسای خؤیہتی).
عہبدو پہر حمان فہرمووی: ئنجا ئیبنو مہسعود لہمہشعہرول حہرام
راوہستا، تابہری پؤژ زمر دہلگہرا، ئہوجا فہرمووی: (بریا ئا ئیستا لہم
دہمہدا فہرمانرہوای مسؤلمانان ئیمامی عوسمان دہستی دہکرد
بہرہوکردن بؤ مینا، دہی ئہگہر و ابکا سوننہتی پیغہمبہر خرووی خوی لہسر بن.
دہپیکی، ئہوہی کہ پیغہمبہر خؤی کردوویہتی لہم کاتہدا بہرہوای ئہوہ
دہکا). عہبدو پہر حمان فہرمووی: جا نازانم: قسہکھی ئیبنو مہسعوود

کردی، خیراتر بوو، یار و کوردنی عوسمان، نیتړ ئیبنومه سعود به دهم
رېگه وه و تابهردی فرېدا بو کؤگا بهرده کوی عهقه به له یه کهم رپوژی
جه ژندا، هر له ببه یکه ی ده کرد). (تاج/۲/۲۰۶ ز - ۱۰۴ ف/۱+۲+۳+۴+۵+۶
ل-۲۰۱ ز-۱۰۷ ف/۳+۱)

۷۹۶- عن عمر رضي الله عنه أنه صلى بجمع الصبح، ثم وقف فقال:
إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يَفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَيَقُولُونَ: أَشْرَقَ نَبِيٌّ، وَأَنَّ
النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَالَفَهُمْ، ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ. (الحديث
۱۶۸۴ - طرفه فی: ۳۸۳۸) ۲۰۲:

عه مری کوری مهیموون (دوی خوی ن بیر) فه رمووی: بوخوم له گهل عومه ری
کوری خه طابدا بووم، له کاتی جینشینیی خویدا، له کاتی هج کردندا،
کاتی نویژی به یانی له موزده لیفه کرد، فه رمووی: جاران
هاوبه شپه یادا که ره کان که له زار او ددا بیان ده گوتړی: موشریکین - تاخوړ
نه که وتایه، له موزده لیفه وه په ویان نه ده کرد بو مینا، له م باره یه وه
دهیانگوت: (با خوړ له چای په بیر گزنگ بدا نه وسا دپوین بو مینا).
(به لام پیغه مبه ر - دوردی خوی لسه ر - پیچه وانهی نه وانی ده کردو له پیش
خوړ که وتندا دپویشت بو مینا). (تاج/۲/۱۰۸ ز-۱۰۴ ف/۶).

۷۹۷- عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم
رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً، فَقَالَ: (ارْكَبْهَا) فَقَالَ: إِنَّهَا بَدَنَةٌ، فَقَالَ: (ارْكَبْهَا) قَالَ:
إِنَّهَا بَدَنَةٌ، قَالَ: (ارْكَبْهَا وَتِلْكَ). فِي الثَّلَاثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ. (الحديث ۱۶۸۹ -
أطرافه فی: ۱۷۰۶، ۲۷۵۵، ۶۱۶۰) ۲۰۳:

(۲۰۲) لم يوافق مسلم علي تخريجه وهو من افراد البخاري عن مسلم (فتح/۳/۵۹۶-
خاتمة، عيني/۱۰/۲۲) - المترجم).

(۲۰۲) أخرجه مسلم في الحج، باب: جواز ركوب البدنة المهداة لمن احتاج إليها، رقم: ۱۲۲۲.

نهبوهورهیره (رمزای خوی لّ بن) فهرمووی: پیغهمبهر دروودی خوی لسمر بن. تهماشای کرد واپیاوی و شتری لّ دهخوری و خوی بهی دپروا، فهرمووی: (سواری به) پیاوکه گوتی: ناخر چوّن سواری بم، نهمه و شتری دیاری مهککیه؟ فهرمووی: (سواری به) گوتی: ناخر نهمه و شتری دیاری مهککیه؟ پیغهمبهر دروودی خوی لسمر بن. له جاری سییهم دا، یا له جاری دووهدا، بو تهمی کابرا پیی فهرموو: (سواری به نهی خانه خراب!). بو یه پیغهمبهر وای پیغهمموو، چونکه مافی نهوی نهبوو، که فهرمانهکی جی به جی نهکا).

۷۹۸- عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: تَمَتَّعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ، وَأَهْدَى، فَسَاقَ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَهْلَ بِالْعُمْرَةِ، ثُمَّ أَهْلَ بِالْحَجِّ، فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ، فَكَانَ مِنَ النَّاسِ مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيَ، وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَهْدِ، فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ، قَالَ لِلنَّاسِ (مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَأِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَشَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ، حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطْفِ بِالْبَيْتِ وَبِالصُّفَا وَالْمَرْوَةِ، وَلْيَقْصِرْ وَلْيَحْلِلْ، ثُمَّ لِيَهْلَ بِالْحَجِّ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَذَا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ). (الحديث ۱۶۹۱) ۲۰۴:

نیبنو عومهر (رمزای خوابان لّ بن) فهرمووی: پیغهمبهری خودا دروودی خوی لسمر بن. له حه جی مالآوااییدا، عهمرو حه جی بهیهکهوه کرد، له سه رشیوهی قیران، وهنازه لی دیاری بهیتیشی له ذولحولهیفه وه له گهل خوی برد، پیغهمبهر دروودی خوی لسمر بن. له پیشیه وه ئیجرامی به حه ج دابهست، نهوسا عهمرهیشی

تیگه‌ل کرد، له‌کاتی تیگه‌لکردنی عه‌مرکه به‌حه‌جه‌که‌وه دیسان دهستی کرده‌وه به‌ته‌لبییه‌کردن به‌هه‌ردووگیان، جا‌حه‌جکاران هه‌یان بوو رپک وه‌ک پیغه‌مبهر حه‌ج و عه‌مره‌یان کرد، چونکه: هه‌یان‌بوو ئازهلێ دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی هه‌یان‌بوو، وه‌هه‌یان بوو ئازهلێ دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی نه‌هه‌یان بوو. جاکاتی پیغه‌مبهر - دروودی خۆی له‌سه‌ر بی - گه‌یشه‌ مه‌که‌که، به‌مه‌ردومه‌که‌ی فه‌رموو: (هه‌رکه‌سی له‌ئێوه ئازهلێ دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی هه‌یان‌وه، ئه‌وه ده‌بی به‌رده‌وام بی له‌سه‌ر ئیجرامه‌که‌ی و ئیجرام نه‌شکینێ هه‌تا حه‌جه‌که‌ی ته‌واوده‌کا، چونکه هه‌یج شتی له‌وانه‌ی که‌به‌هۆی ئیجرام به‌ستنه‌که‌یه‌وه لیێ قه‌ده‌فه بووه، هه‌تا حه‌جه‌که‌ی ته‌واو نه‌کا، ئه‌و شتانه‌ی بۆ ره‌وا نابێته‌وه، به‌لام هه‌رکه‌سی له‌ئێوه دیاری به‌یتی له‌گه‌ل خۆی نه‌هه‌یان‌وه با ته‌وافی به‌یت و ته‌وافی نیوانی سه‌فاو مه‌روه‌ بکاو مووی سه‌ری گورت بکاته‌وه و ئیتر ئیجرام بشکینێ، له‌پاشا له‌رۆژی ته‌روویه‌دا ئیجرامی حه‌ج به‌به‌ستێته‌وه، به‌لام ئه‌وانه‌ی که ئیجرام ده‌شکینن ده‌بی دیاری به‌یت سه‌ر‌ب‌رن، جا ئه‌گه‌ر ئه‌مانه دیای به‌یتیان بۆ به‌یدا نه‌کرا، ئه‌وا ده‌بی سی رۆژ له‌رۆژانی کاتی‌کردنی حه‌جه‌که به‌ر‌ر‌ووبن و حه‌وت رۆژیش که‌گه‌رانه‌وه بۆ ناو که‌س و کاریان).

۷۹۹- عَنْ الْمُسَوِّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: خَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ، قُلَّدَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْهَدْنَى وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْهُمُرَةِ (الحديث ۱۶۹۴ - أطرافه في: ۱۸۱۱، ۲۷۱۲، ۲۷۳۱، ۴۱۵۸، ۴۱۷۸، ۴۱۸۱). (الحديث ۱۶۹۵ - أطرافه في: ۲۷۱۱، ۲۷۳۲، ۴۱۵۷، ۴۱۷۹، ۴۱۸۰) ۲۰۰:

میسومری کورپی مه خرده مه و مه پروانی کورپی چه که م (رمزی خوی لی بر) دهفه رموون: له کاتی پروودای حوده یبیه دا، پیغه مبه ر درودی خوی لمسر بر. خوی و نزیکه ی هه زارو چوار سه دکس له یارانی، له مه دینه وه رۆیشتن بو مه که، جارۆیشتن هه تا گه یشتنه ذولحوله یفه، له وی پیغه مبه ر درودی خوی لمسر بر. وشتره دیارییه کانی به یتی دیاری کردو یه کی جووتی سۆلی کرده ملیان و تیغی دا له دوو گیان، تانیشانه ببن که ئهم ئازده لانه دیاری مالی خودان، باکس دهستیان بو نه با، هه تا دهگه نه جیگه ی سه ربهرینیان، ئه گه ر که سیکیش کاری به گۆشته که یان هه یه باشوینیان بکه وی بو ئه وی. وه پیغه مبه رو هاوړیانی له میقاتی خه لکی مه دینه وه که ذولحوله یفه ئیجرامی عه مره یان به ست). (تاج/۲/۲۴۳-۱۱۹ + تاج/۲/۱۶۰ ز/۸۱ ف/۲۴۲+۲ ز/۱۸۸ ف/۱ + ل/۲۴۳ ز/۱۱۹ ف/۱).

پاڤه و پرووتکردنه وه:

میسومری کورپی مه خرده مه (رمزی خوی لی بر) هاوړپی پیغه مبه ره، به دوو سال له دوا کۆچ له مه که له دایک بووه، له ریجالی سه حیه ین، واته: له بیاوانی بوخاری و موسلیمه، که پیغه مبه ر وفاتی کرد ئه و ته مه نی هه شت سالان بوو، مه لایه کی شه رعزانی گه وره بوو، زۆر به ریزو به دین بوو، له ته مه نی شه ست و دوو سالی، له حیصاره که ی مه که دا، له سه رده می ئیبنو زوبه یردا، له شه ست و چواری کۆچیدا، له کاتیکا، له مه سجید و لحه رام، له ناو حیجردا، نوپژی ده کرد، به ردی له مه نجه نیقی گه مارۆ دمه گانه وه به ری که وت و شه هیدی کرد، ئیبنو زوبه یر له حه جون نوپژی له سه ر ته ره مه که ی کرد.

مەرپوانی کورپی حەكەم (رمزى خوى نى بى) قورپەيشىيە، ئەمەوىيە، دەلىن: لەپاش كۆچ بە دوو سال، يا بە چوار سال لە داىك بوو، چەسپاوه كە پيغەمبەرى بە منالى ديوه، بەلام نەچەسپاوه كە شتى لە پيغەمبەر بيستى، ئەم فەرمودەيه لە مەراسىلى صەحابەيه.

۸۰۰- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَنْ أَهْلٌ هَذَا، حُرْمٌ عَلَيْهِ مَا يَحْرُمُ عَلَى الْحَاجِّ، حَتَّى يُنْحَرَ هَذِي، فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ، أَنَا قَلِيلٌ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدِي، ثُمَّ قَلَدَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِيَدِهِ، ثُمَّ بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِيضَ، فَلَمْ يَحْرُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا أَحَلَّهُ اللَّهُ حَتَّى تُحْرِمَ الْهَذِي. (الحديث ۱۷۰۰- اطرافه فى: ۱۶۹۶، ۱۶۹۸، ۱۶۹۹، ۱۷۰۱، ۱۷۰۲، ۱۷۰۳، ۱۷۰۴، ۱۷۰۵، ۲۳۱۷، ۵۵۶۶: ۲۰۶)

گەيشتەو بەعائيشە (رمزى خوى نى بى) كە عەبدووللاى كورپى عەباس (رمزى خوى نى بى) دمفەرموى: گوايه هەركەسى ئازەلى ديارى بنيرى بۆ مەككە، ئەمەوى لە حاجى لەكاتى حەج كردندا، حەرام دەبى لەویش حەرام دەبى، هەتا ئازەلە ديارىيەكەى لە كات و جىگەى خۆيدا سەردەبەرئى، ئەوسا چى لى قەغەدە بوو، بۆى رەوادەبىتەو. عائيشە (رمزى خوى نى بى) فەرمووى: ئەمە و نىيە وەك ئىبنوعەباس دەلى، چونكى من بەدەستى خۆم ملوانكەكانى ئازەلە ديارىيەكانى پيغەمبەرم ھۆنيوتەو، پيغەمبەرىش بەدەستى خۆى ئەو ملوانكەكانەى كرده مل وشرە ديارىيەكانىو، ئەوجا لەو سائەدا

كهئه بوبه كرى باوكم مير چه ج بوو، به باوكما ناردنى بۆ هه ژارانى مهككه، وه پيغه مبهه خوشى لهو ماومه هه به هوى ناردنى نهو ديار پيه وه، نه وهى خوا بوى چه لال كر دبوو، لى قه دهغه نه بوو).

٨٠٠ (مكرر - ١) - وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي رِوَايَةٍ، قَالَتْ: أَهْدَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّةً غَنَمًا. (الحديث ١٧٠١ - اطرافه تقدمت قبله):

له گيرانه وه پيه كى تريدا عايشه (رمزى خوى لى به) فه رموى: سالى پيغه مبهه درووى خوى له سهه به. ئاژه لى وردهى به ديارى نارد بۆ مهككه.

٨٠٠ (مكرر - ٢) - وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كُنْتُ أَفْتُلُ الْقَلْبَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَقْلِدُ الْغَنَمَ، وَيُفِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالًا. (الحديث ١٧٠٢):

له گيرانه وه پيه كى تريدا: خۆم مليونكه دهه نيه وه بۆ پيغه مبهه درووى خوى له سهه به. بۆ ديارى كردنى ئاژه لى ديارخانهى خودا، پيغه مبهه ريش درووى خوى له سهه به. به دهستى خوى دهيكرد ه مى بزن و مهرو دهيناردن به ديارى بۆ بهيت، وه خوشى له ناو مال و منالى خويده دهمايه وه نه دهچوو بۆ چه ج، وه لهو ماومه دا حالى حالى بى ئيحرام بوو، نه وهك حالى ئيحرامدار (تاج/٢/٢٥٧ ف/٥+٤).

٨ - (مكرر/٣) - وَفِي رِوَايَةٍ عَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَتَلْتُ قَلْبَ نَبِيِّهَا مِنْ هَيْهَنْ كَانَ عِنْدِي. (الحديث ١٧٠٥):

له گيرانه وه پيه كى تردا عايشه (رمزى خوى لى به) فه رموى: مليونكه ئاژه له ديار پيه كانم له هه ندى خورى بادا، كه هى خۆم بوو.

٨٠١ - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبُذْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا (الحديث ١٧٠٧ -

اطرافه فی: ۱۷۱۶ و ۱۷۱۶م، ۱۷۱۷، ۱۷۱۸، ۲۲۹۹) ۲۰۷.

پیشہوا علی کوری نہبوطالیب (رہزی خوی ن بن) دمفہرموی: پیغہمبہر - درودی
خوی لسمہر بن۔ فہرمانی پی کردم کہ رابوہستم بہسہر وشرہ قوربانۃیہکانیہوہ،
وہگوشت و پیست و جلو و کوپانہکانیان ببہخشمہوہ، وہہیجیان لینہدہم
بہفہسابہکہ، لہباتی کریں سہربرین، بہلام لہجیاتۃ پشک فہیناکات،
فہرمووی: خویمان شتیکیتری لہ باتی نہوہ دہدہینن) (تاج/۲-۲۱۶-ش/د/ن)
+ (تاج/۲ ۲۵۶/ف/۲) + (بر: ژمارہ/۸۰۵).

۸۰۲- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِخَمْسِ بَقَيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ، لِأَتِيَ إِلَّا الْحَجَّ، فَلَمَّا ذَكَّوْنَا مِنْ مَكَّةَ، أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَقَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ، قَالَتْ: فَذَخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمٍ بَقَرٍ فَقُلْتُ: مَا هَذَا، قَالَ: نَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَزْوَاجِهِ (الحديث ۱۷۰۹) ۲۰۸:

عائیشہ (رہزی خوی ن بن) فہرمووی: لہخزمہت پیغہمبہردا - درودی خوی لسمہر بن۔
لہمانگی ناوجہژنان پینج شہوی مابوو، لہمہککہ دمرچووین بو حہج،
لہسالی حہجی مالآواپیڈا، جا کاتۃ نزیکۃ مہککہ بووینہوہ، پیغہمبہر -
درودی خوی لسمہر بن۔ فہرمانی کرد بہوانہی کہ نازہلی دیاری خانہی خودایان پی
نییہ، تہوافی بہیت بکہن و سہعی نیوانی سہفاو مہرہوہ بکہن و نہوجا
سہرکورت بکہنہوہو ئیحرام بشکینن، عائیشہ فہرمووی: لہ روژی جہژندا
گوشتی گایان بو ہیئانین۔ من پرسیم: نہمہ چییہ؟ وتی: پیغہمبہر - درودی
خوی لسمہر بن۔ قوربانۃ کردوہ بو ہاوسہرہکانی).

(۲۰۷) أخرجه في الحج، باب: في الصدقة بلحوم الهدي وجلودها وجلالها رقم: ۱۳۱۷.

(۲۰۸) أخرجه مسلم في الحج (عيني/۱۰/۴۷) - المترجم).

۸۰۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ،
يَعْنِي: مَنَحَرَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الحديث ۱۷۱۰) ۲۰۹:

نافع (رمزی خوی نى بنى) فہرموى: دستوورى عہدوللاى كورى عومہر رمزى
خوابان نى بنى- وابوو، له وجيگه يه دا كه پيغهمبر نازهلئ ديارى تيادا سهردهبرى،
ئو ویش نازهلئ ديارى خوى له ويذا سهردهبرى).

۸۰۴- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَتَاخَ بَدَنَتَهُ،
يَنْحَرُهَا، قَالَ: أَبْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً، سَنَةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث
۱۷۱۳) ۲۱۰:

ئيبنو عومہر رمزى خوابان نى بنى- پياويكى دى، وشريكى قوربانى ييخ دا بو،
خهريكو سهرى دهبرى دهيكرد به قوربانى بوخوى، ئيبنو عومہر پيى
فہرموو: هه ئيسينه سهر پيى و، دهستى چهپى له نه زنؤيا بچه مينه وه و
به بهتى بيههسته به قوليه وه، چونكه ياساو دستوورى پيغهمبر درووى خوى
لسم بنى- وابوو، له سهر ئه و شيوميه وشري قوربانى و ديارى بهيت و وشري
ترى سهردهبرى (تاج/۲-۲۱۵ ش/د/ن).

روونکردنه وه:

له عه ره بيدا (نه حر) و (زهبح) جياوازيان هه يه، بو روونکردنه وه و
تيگه يشتنى ته واو له م بابته، ئه م دهقه له په راوى (۳- بپياره كانى
سهر برين و سهر برپاره كان) راگويز ده كم، له زنجيره ي روشنيرى
تهندروستى، له روانگه ي دستووره كانى ئايينه وه، كه ريخه راوى

(۲۰۹) قال العيني: (وهذا الحديث من أفراد البخاري) - المترجم).

(۲۱۰) أخرجه مسلم في الحج، باب: نحر البدن قياماً مقيدة، رقم: ۱۳۲۰.

تەندروستی جیهانی دەری کردوون بە عەرەبی، وەبەندە ھەوت ژمارەیانم وەرگیراوەتە سەرزمانی شیرینی کوردی، وە لەسالی (١٩٩٩) چاپکراون، لەلایەن پێکخراوی ناوبراوەوە:

١- چەند بێنەمایەکی گشتی:

١- ھەڵاڵ کردنی ئەو گیانلەبەرانی کە گۆشتیان دەخوری، لەسەر شیوەی شەری، جوۆرە خواپەرستی یەکە، بەلای مسوڵمانانەوە، وەبە یەکی لەم شیوە شەری یانە دواوە تەواو دەبێ:

١- سەربرپن، لە شەرا بپیتییە لەوە کە قورقورچکەو سوورپنچکەو دووشا دەمارەکانی ئەم دیوو ئەو دیوی قورقورچکە بەتەواوی بپرن، ئەم جوۆرە بەزۆری بۆ بزنو مەرۆ پەشەو لاخ و بالەندە دەبێ، بۆ شتی تریش دروستە بەکاربھێنری.

ب- سەربرپن لە بۆتەقە می دا، لە دەم سەرروی سینگەوە، کە (ئەم جوۆرەیان) بەعەرەبی پێی دەگوتری: (النحر). شیوەی (ا) بەعەرەبی پێی دەگوتری: (الذبح). جیاوازی ئەم دوو شیوازە ئەوەیە:

یەکە میان لەلای سەروی ملەو ئەنجام دەدری (جیگە سەربرپنەکە لەلای سەرەو نزیکە) دووە میان لەلای خوارووی ملەو ئەنجام دەدری، (واتە: لەچە ئەمە سینگەو نزیکە). ئەم شیوەی (ب) یە، بەزۆری بۆ وشترو شتی ملدیری وەکوو وشتەر بەکار دەھێنری، دروستە بۆ پەشە و لاخیش بەکار بھێنری.. (بروانە: پەرایی ناوبرا، لاپەرە/٦) وەکی تر گوتە هاورپی پێغەمبەر - دروودی خۆی لەسەر بێ - کە بفرموی: (سوننەتی پێغەمبەر لەم بارمەو وایە، یا یاسا دەستووری پێغەمبەر، سەبارەت بەم کارە وایە) یان بفرموی: (ئەم شتە لە سوننەتدا وایە) ئەم گوتە یە

داده نری به فهرموودهی بهرزوه بوو، واته: به حه دیسی مهرفووع، له لای ههردوو پیر، که شیخی بوخاری و شیخی موسیلمن، رهمهتی خودایان لی بی، چونکه نه وهتا نهم دوو زاته، نهم فهرمووده ییان کردوو به به لگه له سه ری ه گن له سه رباسه کانی سه حیحه پنه که یان.

۸۰۵- عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ أَقُومَ عَلَى الْبُذْنِ، وَلَا أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا (الحديث ۱۷۱۶ مکرر) ۲۱۱:

وهرگپراوی نهم فهرمووده ییه به ته وای له ژماره ۸۰۱ دا راپوورد.

۸۰۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا لَا نَأْكُلُ مِنْ لَحْوٍ بُدِنَا فَوْقَ ثَلَاثِ مَنِيٍّ، فَرَخَّصَ لَنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (كُلُوا وَتَزَوَّدُوا) فَأَكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا (الحديث ۱۷۱۹ - أطرافه في: ۲۹۸۰، ۵۴۲۴، ۵۵۶۷) ۲۱۲:

جابیری کوپی عهبدوئلا (رمزی خوی ن بی) فهرمووی: له پشدا بهس له ماوهی سن پوژده کانی مینادا، که له کاتی هه ج دا له وی ده ماینه وه، له گوشتی قوربانی خو مان ده خوارد، هه روا له گوشتی ئازده لی دیاری خانه ی خوداو گوشتی تری له م بابه تانه، له پاشدا پیغه مبه ر (خوودی خوی لسمه بی) ریگهی داین و فهرمووی: (لیی بخون و تویشوویشی لی بهرن بو ریگه تان، ئیتر ئیمه ییش له وه دوا ههم لی مان ده خوارد و ههم تویشوویشان لی ده کرد). (تاج/۲/۲۱۶-ش).

(۲۱۱) حسب قول الشيخ العسقلاني في خاتمة كتاب الحج الحديث من افراد البخاري وحسب قول الشيخ العيني الحديث طرف من حديث طويل رواه مسلم - المترجم). (۲۱۲) أخرجه مسلم في الاضحي، باب: بيان ما كان من النهي عن اكل لحوم الاضاحي رقم: ۱۹۷۲.

۸۰۷- عَنْ أَنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ. (الحديث ۱۷۲۶ - طرفاه فی: ۴۴۱۰، ۴۴۱۱) ۲۱۳:

ثیبینوعومهر - رمزی خویشان ن بی- فہرمووی: پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بی-
لہحہجہکہیدا، کہ لہسائی حہجی مالاواییدا نہنجامیدا، لہپاش
تہواوکردنی کردارہکانی حہج، بو ئیحرام شکاندن سہری خوی تاشی).
(تاج/۲/۲۱۶ ز/۱۱۱ بہتایبہتی فہرموودہی ژمارہ/۲)

۸۰۸- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
(اللَّهُمَّ ارْحَمْ الْخَلِيقَ). قَالُوا: وَالْمَقْصُرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: (اللَّهُمَّ ارْحَمْ
الْخَلِيقَ) قَالُوا: وَالْمَقْصُرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: (وَالْمَقْصُرِينَ). (الحديث
۱۷۲۷) ۲۱۴:

دیسان ثیبینوعومهر - رمزی خویشان ن بی- فہرمووی: حہزرت - درودی خوی لسمہر بی-
بوئہوہی مسولمانان حالی بکا، کہ لہپاش حہج و عہمرہ، سہرتاشین باشترہ
لہ سہر کورتکردنہوہ، فہرمووی: (رہحمہتی خودا لہو کہسانہبی کہ
لہپاش تہواوکردنی حہج و عہمرہ، قڑسہری خویان دہتاشن). یارانیش
عہرزیان کرد: قوربان نہی پیغہمبہری خودارہحمہت بکہ لہو کہسانہش
کہ مووی سہریان کورت دہکہنہوہ ؟ بہلام پیغہمبہر - درودی خوی لسمہر بی- دیسان
فہرموویہوہ: (سؤزو رہحمہتی خودا لہو کہسانہ بی، کہ سہری خویان
دہتاشن). دیسانہوہ یارانی پیغہمبہر عہرزیان کردہوہ: نہی پیغہمبہری
خودارہحمہت بکہ لہو کہسانہش کہ مووی سہریان کورت دہکہنہوہ ؟
نہوجا خوشہویست - درودی خوی لسمہر بی- فہرمووی: (سؤزو رہحمہتی خودا

(۲۱۳) أخرجه مسلم في الحج، باب: تفضيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ۱۳۰۴.

(۲۱۴) أخرجه مسلم في الحج، باب: تفصيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ۱۳۰۱.

له وكه سانهش بى كه مووى سهرىيان كورتنده كه نه وه). (تاج / ٢ / ٢١٧ ف-١- ش/د).

٨٠٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحْلِقِينَ). قَالُوا: وَلِلْمُقَصِّرِينَ. قَالَ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحْلِقِينَ) قَالُوا: وَلِلْمُقَصِّرِينَ، قَالَهَا ثَلَاثًا، قَالَ: (وَلِلْمُقَصِّرِينَ) (الحديث ١٧٢٨) ٢١٥:

واتاو مهبهست لهم فهرموودهيه لهژماره / ٨٠٨ دا ليك درايه وه.

٨١٠- عَنْ مُعَايَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَصَرْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَشْقَصٍ. (الحديث ١٧٣٠) ٢١٦:

موعاوييه (رعزاي خوى نى بن) فهرمووى: پيغه مبهر درووى خوى له سهر بن- جارى
عه مرهى كرد، له پاش ته واو كردنى عه مره كه، من به ده مه په يكانيكى
پانكوله، مووى سهرىم كورت كرده وه.

٨١١- عَنْ وَبَرَةَ -رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى- قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَتَى أَرْمِي الْجِمَارَ؟ قَالَ: إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهِ، فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْئَلَةَ، قَالَ: كُنَّا نَتَحَيَّنُ، فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ رَمَيْنَا. (الحديث ١٧٤٦) ٢١٧:

وهبره ره ممتنى خوى نى بن- فهرمووى: له نيبنو عومهرم پرسى: له رپوژه گانى
پاش يه كه م رپوژى جه ژنى قورباندا، چ حه لى ره جمى شهيتان بكه م ؟

(٢١٥) آخره مسلم في الحج، باب: تفصيل الحلق علي التقصير وجواز التقصير، رقم: ١٣٠٢.

(٢١٦) اخرجه مسلم في الحج، باب: التقصير في العمرة، رقم: ١٢٤٦.

(٢١٧) لم يوافق مسلم علي تخريجه، علي ما ذكره العسقلاني بصدد هذا الحديث في خاتمة كتاب الحج، بقوله: (وحديث جابر في رمي جمرة العقبة ضحي وبعد ذلك بعد الزوال، وحديث ابن عمر في هذا المعنى...).

فهرمووی: میرحه جه کهت کهی ره جمی شهیتانی کرد، توش نه وکاته بیکه، با نه بی به تیکه ولیکه و ههرکه سی بۆ خوی. منیش دووباره پرسیاره کهم لیی دووباره کرده وه، فهرمووی: (جاران نیمه کاتمان راده گرت و چاوه نوارپان ده کرد: کهی خور له ناوه پراستی ناسمان لای ددها، ئیتر دهستان ده کرد به ره جمی شهیتان).

۸۱۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا؟ فَقَالَ: وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ، هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ۱۷۴۷- اطرافه فی: ۱۷۴۸، ۱۷۴۹، ۱۷۵۰) ۲۱۸:

جاری عه بدوللای کوری مه سعود (رمزی خوی ل بن) له ناو شیوه که وه، له خواره وه بۆ سه ره وه، به ردی فرمدا بۆ کۆگا بهرده کهی عه قه به، عه رزیان کرد: هه ندئ کهس له لای سه رووی شیوه که وه به ردی بۆ فره ددهن؟ فهرمووی: (به تاقه خواکه، نا ئیره که من ره جمی شهیتانم لییه وه کرد، جیگه ی پیغه مبه ر خویه تی، که سوورته ی به قه ره ی بۆ هاتۆته خواره وه، که نهو سوورته یه زۆربه ی یاساو ده ستوورده کانی چه جو عه مره ی واتیادا، پیغه مبه ر خووشی نا له میدا به ردی فرمدا بۆ نه م کۆگا به رده).

۸۱۲ مکرر- وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ أَتَاهُ إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى، جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ، وَمِنْهُ عَنْ يَمِينِهِ، وَرَمَى بِسَنَعٍ، وَقَالَ: هَكَذَا رَمَى الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ. (الحديث ۱۷۴۸ - اطرافه سَبَقَتْ فِي رَقْم: ۸۱۲ / ۱۷۴۷) ۲۱۹:

(۲۱۸) اخرجہ مسلم فی الحج، باب: رمي جمرة العقبة من بطن الوادي رقم ۱۲۹۶۰.

(۲۱۹) م / اخرجہ مسلم فی الحج، رقم: ۱۲۹۶.

عەبدوڕەحمانی کۆری یەزید (ڕەزای غوی لێ بێ) فەرمووی: عەبدوڵلای کۆری مەسعوود (ڕەزای غوی لێ بێ) چوو بۆ ڕەجمی شەیتان، ڕۆیشت هەتا تەشریفی گەیشتە کۆگا بەردە گەورەکە، کە لەزاراوی یاسانامەی پێرۆزی خوادا ناودارە بە جەمەرە تولکوبرا، ئیتر لەوێدا ڕاوەستاو خانووی بەیتی خستەلای شانی ڕاستی و مینای خستەلای شانی چەپی و ڕووی کردە میلەکەو حەوت بەردی بۆ فەرپەدا، ئەوجا فەرمووی: پێغەمبەری خودا، کە سوورەتی بەقەرە ی بۆ هاتوووە لەسەر ئەم شیوەیە ڕەجمی ئەم کۆگا بەردە ی کرد. (اج/۲/۲۱۰ف-۱).

۸۱۳- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ، يُكَبِّرُ عَلَىٰ إِثْرِكُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّىٰ يُسَهِّلَ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا، وَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَىٰ ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيُسَهِّلُ، وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُوا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا، ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقْلَةِ مِنْ بَطْنِ الرَّادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُولُ: هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ. (الحديث ۱۷۵۱ - طرفاه فی: ۱۷۵۲، ۱۷۵۳) ۲۲۰:

سالی کۆری عەبدوڵلای (ڕەزای غوی لێ بێ) فەرمووی: باوکم فەرمووی: پێغەمبەر -خوودی غوی لەسەر بێ- کە ڕەجمی شەیتانی دەکرد، لە ڕۆزی دووهمی جەژندا، لەسەر ئەم شیوەیە دەیکرد: یەکەم جار حەوت بەردی فەرپەدا بۆ کۆگا بەردەکە ی ئەولای مزگەوتەکە ی میناوە، کەوا ڕێکەوتوووە لە هەموو کۆگاکانی تر لە میناوە نزیکترەو لە مەککەووە دوورترە، لە پاش هەڵدانێ هەموو بەردێ ئەللاھو ئەکبری دەکرد دەیفەرموو:

(الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله، والله أكبر، الله أكبر والله الحمد) ئىنجا دەچوۋە پېشەۋە ھەتا دەگەيشتە دىشتايى، لەۋى بەرمو ۋوگە رادەۋەستاۋ، ھەردوۋ دەستى لەكاتى پارانەۋە نزاكرنددا بەرزەۋە دەگرد، ۋە بەپېۋە لەۋىدا زۆر دەپارايەۋە، ئنجا دەپۇيشت بۇ كۆگا بەردەكەى دوۋەم، واتە: بۇ كۆگا بەردى ناۋمراست (الجمرة الوسطى) ۋە ھەوت بەردى تىرى فېرە دەدا بۇ ئەۋ مىلەپىش، ۋە لەپاش تىگرتنى ھەموۋ بەردى ئەللاھ ۋە ئەكبەرى لەسەر شېۋەى پېشۋو دەگرد، ئنجا بەلەى چەپا لەلەى شىۋەكەۋە دادەپەرى، ھەتا دەگەيشتە ناۋ دىشتايى ۋە لەۋى ماۋەيەكى دوۋرودرېژ بەپېۋە رادەستاۋ ھەردوۋ دەستى بەرزەۋە دەگردو زۆر زۆر نزاى دەگردو دەپارايەۋە، ئەنجا دەپۇيشت بۇ كۆگا بەردەكەى كىن عەقەلە، لەناۋ شىۋەكەۋە، لەخوارەۋە بۇ سەرەۋە، ھەوت بەردى فېرەدەدا بۇ ئەۋ مىلەش، لەۋەپاش تىگرتنى ھەر بەردى لەسەر شېۋەى پېشۋو ئەللاھ ۋە ئەكبەرى دەگرد، ئىتر دەگەپرايەۋە لەۋى نەدەۋەستا). (تاج/۲/ ۲۲۴ ز/ ۱۱۴ - ب/د).

ۋوونكرندنەۋە:

كە دەچىنەۋە سەر سەھىجى بوخارى لەم شۋىنەدا دەبىنن، پېشەۋا بوخارى لەم شۋىنەدا بەرودوا ئەۋ فەرموۋدەيەى كىردوۋە بە بەلگە بۇ سى بابەت، ۋە بە سى لەفز (بېژەى) كەمى جىاجىا ۋە بە سى رشتەى جىاجىا، كە ژمارە/ ۱۷۵۱، ۱۷۵۲، ۱۷۵۳ ىن لەفەتھولبارى لەم شۋىنەدا، گىراۋىيەتەۋە. بەندە لەكاتى ۋەركىپرانى فەرموۋدەكاندا سوود لەم لايەنە، ۋەردەگرم، لەگەل گىپرانەۋەكانى تاج الاصول دا، ۋەتەر جەمە كوردىيەكە لە ژمارە/ ۱۷۵۲ ۋە نزيكترە.

ئەم گىپرانەۋەى ئىرە دەفەرمۇى: ئىبنوعمەر - رمزى خواپان لى بىس - خۇى

وایدم کرد، وه له کو تاییدا، که له ره جم کردنی هه رسی کۆگا کان ده بیته وه ده فهرمووی: (به چاوی خوّم پیغه مبهرم دی ئاوا له سه ر ئهم شیوه یه ره جمی ئهم سی میله ی ئه نجامدا).

۸۱۴- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَكَّهْ خُفِفَ عَنِ الْحَائِضِ. (الحديث ۱۷۵۵) (تاج/۲/۴۸-۱۲۱) ۲۲۱.

ئیبینوعه بباس (رهزی خوی ئی بی) فهرمووی: فهرمان کراوه به حاجیان که ناخر شت ده یکه ن ته وافی مالاوایی خانه ی خودایی، که ناوداره به ته وافی وه داع، به لام بو ئافه رتی بیئویژ چاوپۆشی له م ته وافه کراوه، هه روایش بو زه یستانیش چاوپۆشی له م ته وافه کراوه).

۸۱۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الظُّهْرَ وَلَعَصَرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمَحْصَبِ، ثُمَّ رَكَبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ. (الحديث ۱۷۵۶ - طرافه فی: ۱۷۶۴) (تاج/۲/۲۲۶) ۲۲۲.

ئهنه سی کوری مالیک (رهزی خوی ئی بی) فهرمووی: پیغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بی- نو یژی نیومرپوو عه صرو شیوانو خه وتنانی کرد، ئه وجا له موحه صه ب که پاناییه که وا له نیوانی مه که وه مینادا، سه ر خه ویکی شکاند، ئه وجا سواربوو رو یشت بو به یته، له وی ته وافی مالاوایی کرد).

۸۱۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفَرَ إِذَا

(۲۲۱) أخرجه مسلم في الحج، باب: وجوب طواف الوداع وسقوطه رقم: ۱۳۲۸.

(۲۲۲) والحديث من أفراد (عيني/۱۰/۲۹۵ - المترجم).

أَفَاضَتْ (الحديث ١٧٦٠) قَالَ: وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ: إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ، ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ: إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - رَخَّصَ لَهُنَّ. (الحديث ١٧٦١) ٢٢٣:

تاووس له ئیبنوعه باسه وه (رمزی خوی ئی بن) فهرمووی: ریگهی ئافرهتی بینویژ دراوه: که بگه ریته وه بۆ ولاتی خۆی و تهوافی مالاوایی نهکا، نهگهر له وه پێش به پاکی تهوافی ئیفازه ی کردبوو، تهوافی ئیفازه فهزره.

تاووس په حمه تی خودای ئی بن- فهرمووی: وه له ئیبنوعومهرم بیست، له سه ره تاوه ئاوا فهتوای دهدا، دهیغه رموو: ژنی بینویژ نابێ بگه ریته وه بۆ ولاتی خۆی، ده بێ چاوم پروان بکا، له مه ککه، هه تا له بینویژی پاک ده بیته وه، نه وسا به پاکی تهوافی مالاوایی نه نجام بدا نه و جا بگه ریته وه. به لام له وه پاش له م فه رمایشته ی خۆی په شیمان بووه وه به گوپی خۆم لییم بیست دهیغه رموو: (پێغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بن- ریگهی به م جوړه ژنانه داوه که بگه ریته وه بۆ ولاتی خۆیان با تهوافی وه داعیشان نه کردبێ).

٨١٧- عن ابن عباس رضي الله عنه قال: لَيْسَ التَّخَصُّيبُ بِشَيْءٍ إِلَّا مَا هُوَ مَنَزَلُ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الحديث ١٧٦٦) ٢٢٤:

ئیبنو عه عباس (رمزی خوی ئی بن) بۆ مه سه له ی دابه زین له موحه صصه ب، کاتی حاجی له مینا ره و دهکا به ره و مه ککه، بۆ تهوافی مالاوایی فهرمووی نه و وچان گرتن و سه رخه وشکاندنه له موحه صصه ب، له یاساو ریساکانی هه ج نییه، به لکوو نه وه کاتی خۆی هه واری بوو، پێغه مبه ر - دروودی خوی له سه ر بن- له وئ دابه زی و، وچانی گرت و سه رخه وپکی شکاند، چونکه نه وه ببوو به هو ی نه وه که دهر چونیان بۆ مه دینه ئاسانه بکات).

(٢٢٣) لاحظ خاتمة كتاب الحج في الفتح الباري، يشعر بانه من المتفق عليه. المترجم).

(٢٢٤) أخرجه مسلم في الحج، باب: استحباب النزول بالمحصب يوم النفر، رقم ١٣١٢.

۸۱۸- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتَ بِذِي طُوًى،
حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ، وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ، وَكَانَ يَذْكُرُ
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ (الْحَدِيثُ ۱۷۶۹ فِي فَتْحِ الْبَارِي
شرح صحیح البخاری للإمام ابن حجر العسقلانی رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى) ۲۲۰.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایانی

ماموستای عه سقه لانی - رحمتی خودی لغتیں - دھفر ممووی: نامہی حج
لہ سہرمتایہ وہ، ہہتا ئیرہ کہ نامہی عہرمیہ، سی سہدو دوازده فہرمودہی
لہ خو گرتو وہ، بی رشت (تہ علیق) ہکانیان پہنجاوہوت فہرمودہن، نہوانی
تریان کہ دووسہدو پہنجاوپیئج فہرموودہن - گشتیان پہیوہست
(موصول)ن، دووبارمبوہکانیان - واتہ: نہوانہیان کہ لہچہند شوینیکا، لہ
سہرمتای پہراوہگہوہ، ہہتا ئیرہ کہ کوتای نامہی حجہ -
دووبارمبوہکانیان سہدو نہوہدو یہک فہرموودہن، بوختہکہیان: (۳۱۲-
۱۹۱=۱۲۱) سہدو بیستو یہک فہرمودہن، پیئشہوا موسلیمیش - پرگوری
پیروزی لہنوور بی- ہہموو فہرموودہ پالفتہکانی گیراوتہوہ، بیجگہ لہم
فہرمودانہی دواوہ، کہ ناماژمیان بو دکہین، نہوہدو یہک فہرموودہیان لہ
تہجریدہکدا ہہن، لہ ژمارہ (۷۲۸) وہ ہہتا ژمارہ (۸۱۸) ناوا: ۸۱۸-۷۲۷=۹۱.
نہو فہرموودانہی کہ لہ نہفرادی بوخارین، واتہ: ئیمامی موسلیم -
رحمتی خودی بی - نہیگیراوتہوہ نہمانہن:

(۲۲۵) لاحظ خاتمة کتاب الحج، حيث أشار العسقلاني إلى أن هذا الحديث من المتفق
عليه بين الشيخين، إذ لم يحكم فيه بافراد البخاري فيه عن مسلم - المترجم).

۱. فہرمودہ کی جابیر، ژمارہ (۱۵۱۵)، لہفہ تحول باریدا، لہتہ جریدہ کہدا نییہ.
۲. فہرمودہ کی ٹہنہس، ژمارہ (۷۳۰ ت = ۱۵۱۷ ف).
۳. فہرمودہ کی عائشہ (رمزی خوی لہ بی) (لکن افضل الجہاد حج مبرور) (۷۳۱ ت = ۱۵۲۰ ف).
۴. فہرمودہ کی ثیبونوعہ بباس (وتزوؤوا فإن خیر الزاد التقوی) (۱۵۲۳ ف) لہ تہ جریدہ کہدا نییہ.
۵. فہرمودہ کی (حدّ لأهل نجد قرناً ۱۵۲۲ ف) لہتہ جریدہ کہدا نییہ.
۶. فہرمودہ کی عومہر: (وَقُلْ: عُمْرَةٌ فِي حَجَّةٍ). (۷۳۶ ت = ۱۵۳۴).
۷. فہرمودہ کی ابن عباس (انطلق من المدينة بعدما ترجل وادهن). (۷۴۳ ت = ۱۵۴۵ ف).
۸. وَحَدِيثُهُ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ مُتْعَةِ الْحَجِّ، ٹہگہر مہبہست لہم فہرمودہ کیہ ژمارہ (۷۵۵ ت = ۱۵۶۷ ف) بی، ٹہوا ٹہم فہرمودہ کیہش نیمامی موسلیم گپراویہ تیہوہ، بپروانہ پہراویزی ژمارہ (۷۵۵ ت = ۱۵۶۷ ف).
۹. فہرمودہ کی ٹہبو سہ عیدی خودری: (ليحجَّ البَيْتُ وَلِيَعْتَمِرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ) (۷۶۵ ت = ۱۵۹۳ ف).
۱۰. فہرمودہ کی ابن عباس (لہبارہی پووخواندنی کابہوہ) (۷۶۶ ت = ۱۵۹۵ ف).
۱۱. فہرمودہ کی ژمارہ (۷۶۹ ت = ۱۶۰۱ ف).
۱۲. فہرمودہ کی ثیبونوعومہر لہبارہی دہستہینان و ماچکردنی حہجہرول ٹہسوہدہوہ (۷۷۵ ت = ۱۶۱۱ ف).
۱۳. فہرمودہ کی ثیبونوعہ بباس (۷۷۸ ت = ۱۶۲۰ ف).
۱۴. فہرمودہ کی عائشہ (تطوف حجرة من الرجال). (۱۶۱۸ ف) لہتہ جریدہ کہدا نییہ.

١٥. فهرموودهى زوهرى (لم يطف النبي إاصلى ركعتين). (ژمارهى نبيه وا له
پيش ژماره/١٦٢٣ لهفته دا.
١٦. نيبنو عهباس (قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى =
١٦٢٥ ف) له (ت) نبيه.
١٧. عائشه (كراهة الطواف بعد الصبح = ١٦٢٨ف) له (ت) نبيه.
١٨. نيبنو عهباس (في الشرب من سقاية العباس) (١٦٣٥ف = ٧٨٢ت).
١٩. ابن عمر (تعجيل الوقوف بعرفة). (٧٨٩ ت = ١٦٦٠ف).
٢٠. فهرموودهى (ليس البر بالإيضاع). (٧٩٢ت = ١٦٧١ف).
٢١. نيبنو عهباس (تقديم الضعفة..). (١٦٧٨ف) له (ت) نبيه.
٢٢. عومهر (إفاضة المشركين من مزدلفة). (٧٩٦ت = ١٦٨٤ف).
٢٣. فهرموودهى ميسومرو مهروان (في الهدى). (٧٩٩ت—١٦٩٤ف).
٢٤. نيبنوعومهر (النحر فى المنحر). (٨٠٣ت = ١٧١٠ف).
٢٥. جابير (في السؤال عن الخلق قبل الذبح = ١٧٢١ف). لهته جريدهكه دا نبيه.
٢٦. فهرموودهى نيبنوعومهر (حَلَقَ فِي حَجَّتِهِ). (٨٠٧ت = ١٧٢٦ف).
٢٧. هديسى نيبنو عهباس (اخر الزيارة إلى الليل). بى ژمارهيه وا
لهپيش ژماره (١٧٣٢ف) دوه.
٢٨. فهرموودهى جابير (فى رمي جرة العقبة ضحى وبعد ذلك بَعْدَ الزوال)
تهعليقه، ژمارهى نبيه وا لهپيش ژماره/١٧٤٦ف. لهته جريدهكه دا نبيه.
٢٩. فهرموودهى نيبنو عومهر (٨١١ت = ١٧٤٦ف).
٣٠. فهرموودهى نيبنوعومهر (كان يرمي الحجرة الدنيا بسبع..). (٨١٣ت = ١٧٥١ف).

۳۱. فہرموودہی ثیبنوعمومہر (فی نزول الغصب). (۱۷۶۷ف) لہ
تہجریدہکہدا نییہ.

۳۲. فہرموودہی ثیبنو عہیباس (کَانَ ذُو الْحِجَازِ وَعُكَاطُ). لہ تہجریدہکہدا
نییہ لہفہتج دا ژمارہکہی (۱۷۷۰ف).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۳۳- باسہکانی عہمرہ (أبواب العمرة)

۸۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَسَلَّمَ قَالَ: (الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ
إِلَّا الْجَنَّةُ). (الحديث: ۱۷۷۳) ۲۲۶:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خەوی ئی بێ) فەرمووی: پێغەمبەر -جروودی خەوی لەسەر بێ-
دەفەرموی: (ئەم عەمرە ھەتا ئەو عەمرە بریتیی گوناھێ نیوانی
ھەردووکیان دەکەوێ، ھەجی قەبوولیش ھەر بەھەشتە پاداشی و بەس).
(تاج/ ۱۴۹/ ۲ ز + ریاض/ ۹۳۳/ ۳ ف/ ۵ ز/ ۲۳۳).

۸۲۰- عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الْعُمْرَةِ قَبْلَ الْحَجِّ؟ فَقَالَ:
لَا بَأْسَ وَقَالَ: اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَحُجَّ (الحديث
: ۱۷۷۴) ۲۲۷:

لە ئیبنوعمومەر پرسیار کرا: ئایا لەپێش ھەج دا، کەسێ لہ ژیانیدا

حەجی نەکردبێ، دروستە عەمرە بەتەنھا بکا؟ فەرمووی: (قەیدی نییە، چونکە پێغەمبەر خۆی خوای لەسەر بێ لەپێش ئەودا، کە حەج بکا، چەند عەمرەیهکی کرد، سائی عەمرەتولقەضاو عەمرە ی جەعرانە).

۸۲۱- عن مجاهدٍ رضي الله عنه قال: دخلتُ أنا وعُروَةُ بنُ الزُّبَيْرِ الْمَسْجِدَ، إِذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، جَالِسُ إِلَى حُجْرَةٍ عَائِشَةَ، وَإِذَا نَاسٌ يُصَلُّونَ فِي الْمَسْجِدِ صَلَاةَ الضُّحَى قَالَ: فَسَأَلْنَاهُ عَنْ صَلَاتِهِمْ، فَقَالَ: بَدْعَةٌ. ثُمَّ قَالَ لَهُ: كَمْ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَرْبَعًا: إِحْدَاهُنَّ فِي رَجَبٍ فَكَّرْهُنَا أَنْ نَرُدَّ عَلَيْهِ (الحديث ۱۷۷۵ - طرفه فی: ۴۲۵۳) ۲۲۸:

موجاهید (رمزی خوای ن بێ) فەرمووی: من و عوروە کۆری زوبەیر چوین بۆ مزگەوت، کە چووینە ژورەو تەماشامان کرد ئیبنوعومەر دانیشتوو، پستی داو بەھۆدەکی عائیشە ی ھاوسەری پێغەمبەرەو، کە تەماشامان کرد واکۆمەلێ لەناو مزگەوتەکی پێغەمبەردا نوێژی چێشتەنگاو دەکەن. فەرمووی: لەبارە ی ئەم نوێژکردنە ی ئەم کۆمەلەو لەئیبنوعومەرمان پرسی: ئەمە حوکمی چییە؟ فەرمووی: بیدەتە، کاری تازە قەڵایە، لەپاشان عوروە لە ئیبنوعومەری پرسی: قوربان! پێغەمبەر خوای لەسەر بێ چەند عەمرە ی کردوو؟

فەرمووی: چوار عەمرە، یەکیکیان لەرەجەبا بوو، ئیتر حەزمان نەکرد کە رەدد لەئیبنوعومەر بدەینەو. فەرمووی: گوێمان لەدەنگی سیواک کردنی عائیشە بوو، کە لەژورەو لەھۆدەکی خۆیدا، کەدەرگاکی لەسەرماڵی مزگەوت بوو، بەسیواکی سیواکی دەرکرد، جا عوروە خوشکەزای عەرزی کرد: پووری:

ئەى داىكى ئيمانداران! خۇ گويت لىيە ئەبوعەبدورەحمان - واتە: ئىبنوعومەر - چى دىمفەرموى ؟

عائيشه (رەزى خۇى لى بى) فەرمووى: چى دىمفەرموى:

فەرمووى: دىمفەرموى: (پېغەمبەر - دروودى خۇى لەسەر بى - چوار عەمرەى کردووه، عەمرەىەكيان لە مانگى رەجەبا بووه).

فەرمووى: رەحمەتى خودا لە باوكى عەبدورەحمان، چ زوو وا لە بىرى چوو، خۇ پېغەمبەر - دروودى خۇى لەسەر بى - چەند عەمرەى کردبى ئەوى لەگەل دا بووه، بەلام پېغەمبەر - دروودى خۇى لەسەر بى - ھەرگىز لە رەجەبدا عەمرەى نەکردووه).

۸۲۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سُئِلَ: كَمْ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: أَرْبَعًا: عُمْرَةُ الْحَبِيَّةِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ حَيْثُ صَدَّهَ الْمُشْرِكُونَ، وَعُمْرَةُ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، حَيْثُ صَالَحَهُمْ، وَعُمْرَةُ الْجِعْرَاءَةِ، إِذْ قَسَمَ غَنِيمَةً - أَرَاهُ - خَتْنَيْنِ، قُلْتُ: كَمْ حَجَّ؟ قَالَ: وَاحِدَةً (الحديث ۱۷۷۸ - أطرافه في: ۱۷۷۹، ۱۷۸۰، ۳۰۶۶، ۴۱۴۸) + (تاج/۲/۲۴۲ ز/۱۱۸) ۲۲۹:

پرسىارگرا لەپېشەوا ئەنەسى كورى مالىك: پېغەمبەر - دروودى خۇى لەسەر بى - چەند عەمرەى کردووه؟

فەرمووى: (چوار عەمرە: عەمرەكەى سالى رېكەوتنەكەى حودەيبىيە، كە لەمانگى ناوجەژناندا بوو، كە ھاوبەشەيدا كەرەكان نەيان ھىشت كە تەواوى بكا، وه عەمرەكى سالى ئايىندە، كەئەویش ھەر لەمانگى ناو جەژنان دابوو، كە لەسەر ئەو رېك كەوتبوون، كە

پیغمبر و یارانِ ثَمَوِ سَالَهُ بَكَرٍ نَهَوَهُ وَ لَهُ سَالَى ثَائِينَ دَهْدَا بَيْنَ بُوْ
عَمَرِهِ، وَ دَعَمَرَهُ كَهَى جِيعَرَانِهِ، كَهَ لَه سَالَى نَازَا كَرْدَنِی مَهَكَكَهْدَا بُوو، كَه
لَه وَ كَاتَهْدَا ثَمَ عَمَرِهِ یَهی كَرْد، كَه غَه زَاى حَوْنَه یَن لَه سَالَى هَه شَتِی
كُؤْ جِیدَا، لَه مَانَكِی شَه شَه لَانْدَا رُوُی دَا، كَه لَه پَاش سَه رَكَه وَ تَن بَه سَه ر
دُوشْمَن دَا، پِیْغَه مَبَه ر - دروودی خَوای لَمَسَر بَی: تَا لَانِیْیَه كَه ی دَا بَه شَكْر د بَه سَه ر
جَه نْگَا وِرَه كَانْدَا. عَه رَزِیْم كَرْد: ثَه ی لَه پَاش فَه ر زَبُوونِی حَه ج لَه سَه ر
مَسُولْمَانَان، پِیْغَه مَبَه ر - دروودی خَوای لَمَسَر بَی: چَه نْد حَه جِی كَر دُو وَه؟

فَه ر مَوُوی: (یَه ك حَه ج كَه حَه جِی مَالَاوِی بُوو، كَه لَه گَه لْ ثَمَ
حَه جَه ی دَا عَمَرِهِ كِشِی كَرْد، نَه وَه بُوو بَه جَوَار عَمَرِهِ).

۸۲۳- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: أَعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذِي الْقَعْدَةِ قَبْلَ
أَنْ يَحْجَّ مَرَّتَيْنِ. (الحديث ۱۷۸۱ - اطرافه فی: ۱۸۴۴، ۲۶۹۸، ۲۶۹۹،
۲۷۰۰، ۳۱۸۴، ۴۲۵۱) ۲۳۰:

بَه رَائِی كُورِی عَازِیْب (رَمَزِی خَوای لَ بَی) فَه ر مَوُوی: پِیْغَه مَبَه ر - دروودی خَوای لَمَسَر بَی:
لَه مَانَكِی نَاوَجَه ژَنَان (زِلَقَه عَدَه) دَا، لَه پِیْش نَه وَه دَا كَه حَه ج بَكَا، دُو و
عُومَرِهِ كَر دُو وَه.

۸۲۴- عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ أَمَرَهُ أَنْ يُرْدِفَ عَائِشَةَ وَيُعْمِرَهَا مِنَ التَّعْمِيمِ. (الحديث ۱۷۸۴ - طرفه
فی: ۲۹۸۵) ۲۳۱:

عَه بَدُورَه حَمَانِی كُورِی ثَه بُوْبَه كَرِی صَه دِیْق (رَمَزِی خَوای لَ بَی) فَه ر مَوُوی:
پِیْغَه مَبَه ر - دروودی خَوای لَمَسَر بَی: فَه ر مَانِی پِی كَر دَم، كَه عَائِشَه ی خُوشَكَم لَه پَاشَكُؤِی

خُوْمَه‌وِه سوار بکهم و بچم له ته‌نعیم ئیحرامی عه‌مره‌ی پێ به‌ستم و عه‌مره‌یه‌کی پێ ته‌واو بکهم، منیش وامکرد (تاج/۲/ ۱۷۹ ز/ ۹۲ + تاج/۲/ ۱۹۸ ز/ ۱۰۰ ف/ ۱ + بېروانه: ژماره‌ ۷۴۹ که له پێشه‌وه له‌م به‌رگه‌دا رابورد).

۸۲۵- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ سُرَاقَةَ بْنَ مَالِكٍ بْنِ جُعْشَمٍ لَقِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ بِالْعَقْبَةِ وَهُوَ يَرْمِيهَا، فَقَالَ: أَلَكُمُ هَذِهِ خَاصَّةٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: (لا، بَلْ لِلْأَبَدِ). (۱۷۸۵) ۲۳۲:

جابیری کوری عه‌بدووللا (روزی خوی ئ بێ) فه‌رمووی: سوراچه‌ی کوری مالیکی کوری جو‌عشوم، له‌حه‌جی مالاوایدا، له‌عه‌قه‌به‌ گه‌یشت به‌پێغه‌مبه‌ر خوای لسمه‌ر بێ خوای لسمه‌ر بێ پێغه‌مبه‌ر خوای لسمه‌ر بێ خه‌ریکی ره‌جمی شه‌یتانه‌که‌ی عه‌قه‌به‌ بوو، سوراچه‌ عه‌رزى کرد: ئه‌ی پێغه‌مبه‌رى خودا! ئه‌مه‌ی که عه‌مره‌ له‌مانگه‌کانی هه‌ج دا دروسته‌، یا ئه‌وه‌ی که عه‌مره‌و هه‌ج تیکه‌ل بکړین و له‌سه‌ر شیوه‌ی قیران بکړین، هه‌ر بۆ تۆ وایه‌ به‌تایبه‌تى، یا بۆ هه‌موو مسوولمانان وایه‌ هه‌تا هه‌تایه‌؟

فه‌رمووی خوای لسمه‌ر بێ: (نه‌ه، هه‌ر بۆ من به‌تایبه‌تى وانیه‌، به‌لکوو بۆ هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی ئیسلام وایه‌ هه‌تا هه‌تایه‌).

۸۲۶- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُوَافِينَ لِهِلَالِ ذِي الْحِجَّةِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلْ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهْلَ بِحَجَّةٍ فَلْيُهْلْ، وَلَوْ لَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَاهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ). فَمِنْهُمْ مَنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ، وَمِنْهُمْ مَنْ أَهْلَ بِحَجَّةٍ، وَكُنْتُ مِمَّنْ أَهْلَ بِعُمْرَةٍ، فَحِصْتُ قَبْلَ أَنْ أَدْخُلَ مَكَّةَ، فَأَذْرَكَنِي يَوْمَ عَرَفَةَ أَنَا حَائِضٌ، فَشَكَّوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: (دَعِي عُمْرَتَكَ، وَانْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي،

وَأَهْلِي بِالْحَجِّ). فَفَعَلْتُ، فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحِصْبَةِ، أَرْسَلَ مَعِيَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ، فَأَرْدَفَهَا فَأَهَلَّتْ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِهَا، فَقَضَى اللَّهُ حَجَّهَا وَعُمْرَتَهَا، وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَذِي وَلَا صَدَقَةٌ وَلَا صَوْمٌ). (الحديث ۱۷۸۶) ۲۳۳:

عائشه (رمزی خوی ن بی) هاوره پینغه مبه ر درودی خوی لسمه بی. فهرمووی: له حه جی مالاواییدا، له گه ل پینغه مبه ردا، له مه دینه درجووین بو مه ککه بو حه ج، مانگی ناوجه ژنان (ذولقعدة) پینج شهوی مابوو، له پری مانگی نوئی قوربانمان لی هه لئات، له رۆژی چواری نویمیندا هه لپزاینه ناو مه ککه وه، پینغه مبه ر درودی خوی لسمه بی. فهرمووی: (ههرکه سی حه زده کا بائیحرامی عه مره ببه ستی، وه ههرکه سی دهیه وی با ئیحرامی حه ج ببه ستی، وه من خۆم له به رئه وه نه بی که ناژه لی دیاریخانه ی خودام له گه ل خۆم هیناوه، دنا منیش ئیحرامی عه مره م دبه ست).

جا حه جکاران هه یانبوو ئیحرامیان به عه مره به ست، وه هه یانبوو ئیحرامیان به حه ج به ست، عائشه فهرمووی: من خۆم یه کیك بووم له وانیه که ئیحرامیان به عه مره به ستبوو، به لام پینش ئه وه ی که بچه ناو مه ککه وه عه مره که م له وی ته واو بکه م، که وتمه سه ر بینویژی، رۆژی عارفه من بینویژ بووم، کاتی سکاالی ئه م حاله م بو پینغه مبه ر کرد، فهرمووی: (واز له عه مره که ت به یینه و قزه که ت هه لوه شینه وه و شانیه بکه و ئیحرامی حه ج ببه سته). منیش ناوام کرد، جا کاتی حه جمان ته واو کرد، شهوی حه صبه (بر: ژ/ ۷۴۹) گوتم: ئه ی پینغه مبه ری خودا! ئه م خه لکه هه موو حه ج و عه مره یان کردوه، ته نیا من نه بی، که هه ر حه جم بو کراوه؟ جا پینغه مبه ر درودی خوی لسمه بی. فهرمووی به ئه وره حمانی برام،

ئەویش لەپاشکۆی و شترەگەیی خۆیدا. بردمی هەتا چووینە تەنعیم، جالەوێ ئیجرامی عەمرەم دابەست، لەباتی ئەو عەمرەیی کە خەڵکە کە کردبوویان، ئاوا خودا حەج و عەمرەیی لە چارەیی عانیشتە نووسی، وەبەهۆی ئەووە کە عەمرەگەیی تێکەڵ بە حەج کردو، هەروا بەهۆی ئەووە کە عەمرەییکی سەر بەخۆی لە تەنعیمەووە دامەزراند نە ئازەلی دیاریکەوتە سەر، نەخێرو نەپۆژوو). (تاج/۲/ ۱۷۹ ز/ ۹۲ ف/ ۱ + تاج/۲/ ۱۹۸ ز/ ۱۰۰ ف/ ۱ + ژ/ ۱۵۶۰/ ۷۴۹ لەپێشەووە رابووورد).

۸۲۶ مکرر - وَعَنْهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: يَارَسُولَ اللَّهِ، يَصْنَدُ النَّاسُ بِنُسْكَيْنٍ وَأَصْنَدُ بِنُسْكَ؟ فَقِيلَ لَهَا: (انتظري، فإذا طَهَرْتَ فَاخْرُجِي إِلَى التَّعْنِيمِ فَأَهْلِي، ثُمَّ اثْنَيْنَا بِمَكَانٍ كَذَا وَلَكِنَّهَا عَلَى قَدَرٍ تَفَقَّتِكَ أَوْ نَصَبِكَ). (الحديث ۱۷۸۷) ۲۳۴:

دیسان عانیشتە (رمزی خوی ن ب) فەرمووی: ئەو پێغەمبەری خودا! هەموو حەج کارەکان حەج و عەمرە لەگەڵ خۆیان دەبنەووە بۆخۆیان، کە حەج و عەمرە دوو پەرستشی جیا جیا، بەس من بەیەک عیبادەتەووە دەگەرێمەووە کە حەجە؟

پێغەمبەر (ددووی خوی لەسەر ب) پێی فەرمووم: (چاوەروان بکە هەتا لە بێنویژی پاک دەبیتەووە، ئەوجا برۆ بۆ تەنعیم، لەوێوە ئیجرامی عەمرە دابەستەو کە تەواوت کرد، بێرەووە بۆلامان بۆ فیسارە شوین. بەلام ئەوەش بزانە، کە خێروفەری عەمرەگەت بەپی خەرجی یەگەت و ماندوو بوونەگەتە لەم عەمرەیدە). (بڕ: ژ/ ۱۵۶۰/ ۷۴۹).

۸۲۷ - عَنْ أَسْمَاءِ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهَا كَانَتْ كُلَّمَا مَرَّتْ

بِالْحَجَّوْنَ تَقُولُ: صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ، لَقَدْ نَزَّلْنَا مَعَهُ هَاهُنَا وَنَحْنُ يَوْمَئِذٍ خِفَافٌ، قَلِيلٌ ظَهَرْنَا، قَلِيلَةٌ أَزْوَائُنَا، فَاعْتَمَرْتُ أَنَا وَأَخْتِي عَائِشَةُ وَالزَّبِيرُ وَقُلَانٌ وَقُلَانٌ، فَلَمَّا مَسَحْنَا الْبَيْتَ أَحْلَلْنَا، ثُمَّ أَهْلَلْنَا مِنَ الْعَشِيِّ بِالْحَجِّ. (الحديث ۱۷۹۶) ۲۳۵:

نہ سمای کچی نہ بوبہ کری صہدیق (رمزی خواہی لٰی یس) ھہ موو جاری، کہہ دهگہ یشتہ ھہ جوون، کہ ناوی کیویکی ناسراوہ وا لہ مہ ککہ، دہیفہ رموو: (صَلَّی اللہ علی محمد = دروودی خودا لہ سہر مو ھہ مہد، نا لہ م شوینہ دا لہ خزمہ تیدا، دابہ زین و وچانمان گرت، نہو پوژگارہ بارمان سووک بوو، شہ کی کہ ممان پی بوو، ولاخی سواریشمان کہم بو، نان و ناوو تویشوویہ کی سوو کہ لہ مان پی بوو، من و عائیشہ ی خوشکم و زوبہیری ھاوسہرم و فیسارو نہو فیسار، پاش نہو ھہ جہ کہ مان پووچ کردہوہ لہ بہر نہوہ ناژہ لی دیاریمان پی نہ بوو، ھہ مرہ مان نہ انجامدا، جاکاتی لہو ھہ مرہ یدہ دا، تہ وافی بہ یتمان کردو سہعی نیوانی صہ فاو مہرودہ مان تہ و او کردو سہرمان کورت کردہوہ ئیتر لہ ئیجراما نہ ماین و بووینہوہ بہ بی ئیجرام، جا لہ پاشا، پوژی تہ روییہ کہ ھہ شتی مانگی قوربانہ، تاقی ئیوارئی، ئیجرامی ھہ جمان دابہ ست).

۸۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا قَفَلَ مِنْ غَزْوٍ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ يَكْبُرُ عَلَى كُلِّ شَرْفٍ مِنَ الْأَرْضِ ثَلَاثَ تَكْبِيرَاتٍ، ثُمَّ يَقُولُ: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاحِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ إِلَهُ وَعَدُهُ، وَكَفَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَخَدَعَهُ). (الحديث ۱۷۹۷ - أطرفه في: ۲۹۹۵، ۳۰۸۴، ۴۱۱۶، ۶۳۸۵) ۲۳۶.

(۲۳۵) أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَجِّ بَاب: مَا يَلْزَمُ مِنْ طَافٍ بِالْبَيْتِ وَسَعْيٍ، رَقْم: ۱۲۳۷.

(۲۳۶) وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا فِي الْحَجِّ (الْعَيْنِي/۱۰/۱۲۱) - الْمُرْجَم.

عہد ولّای کوری عومەر (رمزی خواہان لے بن) فہرمووی: پیغہمبہر دروودی خوی لہسہر
بن کاتئ لہغہزا، یا لہ حہج، یا لہ عہمرہ، دہگہراپہوہ، لہرئ لہسہر ہہموو
بہرزاییہک و قوتکہ و قوفزایی و تہبؤلکھیئ کہ سہردہکہوتہ سہری،
بہدہنگیکی بیسراو، لہپیشا سئ جار ئہللّٰہو ئہکبہری دہکرد، ئہوجا
دہیفہرموو: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ آيُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ
وَنَصَرَ عَبْدُهُ وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ). (ریاض/۳/۷۹۶ ف/۳) + (تاج/۹/۲۲۰ ف/۴
ز/۷۳).

۸۲۹- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ مَكَّةَ، اسْتَقْبَلَتْهُ أُعَيْلِمَةُ بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَحَمَلَتْ وَاحِدًا بَيْنَ يَدَيْهِ وَآخَرَ
خَلْفَهُ (الحديث ۱۷۹۸ - طرفا في: ۵۹۶۵، ۵۹۶۶) ۲۳۷.

عہد ولّای کوری عہباس (رمزی خوی لے بن) فہرمووی: ئہوکاتہی کہ
پیغہمبہر دروودی خوی لہسہر بن: تہشریفی ہات، لہسائی ئازادکردنی مہککہدا، ہات
بو مہککہ، کوئمہئی منالانی نہوہی عہدولوتہلیبی باپیرہی، چوون
بہپیریہوہ، ئہویش دوانی لیان ہہلگرت، یہکیکیانی لہبہردہمیہوہ
ہہلگرت و ئہوی تریشیانی لہپاشکوئیہوہ).

۸۳۰- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
لَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلًا، كَانَ لَا يَدْخُلُ إِلَّا غُدُوَّةً أَوْ عَشِيَّةً (الحديث ۱۸۰۰) ۲۳۸.

ئہنہس (رمزی خوی لے بن) فہرمووی: دہستووری پیغہمبہر دروودی خوی لہسہر بن: وا
بوو، کہ لہ سہفہر دہگہراپہوہ، بہشہو لہناکاودا نہیدہدا بہسہر مالو

منالیدا، به لککوو یاسەر له بهیانی، یاسەر له ئیواری دههاتهوه (ریاض/۳/۸۰۲ ف/۱ ز/۱۷۶).

۸۳۱- عن جابر رضي الله عنه قال: نهى النبي صلى الله عليه وسلم أن يطرق أهله ليلاً (الحديث ۱۸۰۱) ۲۳۹:

جابر (رمزی خوی ئی) فهرمووی: پیغه مبهەر - دروودی خوی لسهەر بی. ریگهی ئه وهی نه ده دا که پیاو به شهو له نا کاوا خوی بکا به مالا، مه بهستی ئه وه بی که ژنه که ی تاقی بکاته وه ئایا نا پاکی ده کا یا نا، یا له هه له وه سه رسمی خیزانی خوی بگه ر (ریاض الصالحین /۳/۸۰۲ ف/۱).

۸۳۲- عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ، فَأَبْصَرَ دَرَجاتِ الْمَدِينَةِ أَوْضَعَ نَاقَتَهُ، وَإِنْ كَانَتْ دَابَّةً حَرَكَهَا. وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: مِنْ حَيْهَا. (الحديث: ۱۸۰۲) طرفه فی: ۱۸۸۱ ۲۴۰:

ئه نه س (رمزی خوی ئی) فهرمووی: جاران پیغه مبهەر - دروودی خوی لسهەر بی. که له سه فهر دههاته وه، که چاوی به قات قاته کانی (واته: پله کانی) ریگه که ی مه دینه ده که وت، له خۆشه ویستی مه دینه و شتری خیرا ئی ده خوری، ئه گه ر به سواری و لاخی تریش بوایه، و لاخه که ی تیز لئ ده خوری، ئه وه نده ی مه دینه خۆش ده ویست). (تاج / ۲/ ۲۸۸ - ز - ۱۴۲).

۸۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَتَوَمُّهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعِجِلْ إِلَى أَهْلِهِ). (الحديث ۱۸۰۴ - طرفاه فی: ۳۰۰۱، ۵۴۲۹) ۲۴۱:

ئه بوهوره یه (رمزی خوی ئی) له خۆشه ویسته وه - دروودی خوی لسهەر بی. ده فهرمووی:

(۲۳۹) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: كراهة الطروق وهو الدخول ليلاً.. رقم: ۷۱۵.

(۲۴۰) والحديث انفرد به البخاري (عيني/۱۰/۱۳۵) - المترجم).

(۲۴۱) أخرجه مسلم في الإمارة، باب: السفر قطعة من العذاب.. رقم ۱۹۲۷..

(سەفەر پارچەیی سزاو مەینەتەو، کۆلی ئەرک و ئازارە، ئەوێتا نان و ئاوو خەوو خۆراکتان لی هەراسان دەکا، دەی کەواتە، هەرکاتی کە مەبەستی سەفەرکەتان هاتە دی، ئیتەر بی درەنگ بگەرێنەووە بۆلای کەس و کارتان). (ریاض/٣/٨٠١ ز-١٧٥- ش. بەشی کوردی).

پایانی

مامۆستای عەسقلان -محەممەتی خودای لی- دەفەرموی: (باسەکانی عەمرەو باسەکانی دەستوورەکانی گەرانیوە لە سەفەر، کەوا لەپاش ئەم باسانە ی عەمرەو، چل فەرموودە بەرزەووە بوی لەخۆی گرتوو، چواریان بی رشتەن، ئەوانە ی تریان پەییوەستن، بیستو یەکیان دووبارەن، موسلیمیش -محەممەتی خودای لی- هەموویانی گیراوتەو، جگە لەم فەرموودانە:

١. (١٧٧٤ف) لە (ت) دا نییە.
 ٢. (أعتمار النبی قبل الحج - حدیث البراء فیہ) (٨٢٣ت = ١٧٨١ف).
 ٣. فەرموودە ی عائیشە: (العمرة علی قدر النصب). (١٧٨٧ف = ٨٢٦ م ت)
 ٤. (٨٢٩ت = ١٧٩٨ف) حدیث ابن عباس فی إزداف اثنین.
- هەروا مامۆستای عەسقلان دەفەرموی: پینج بیسراوی مەوقوو فیشی وا تیادا، سیانیان پەییوەستن، لەزیمنی حەدیسه کە ی بەرپادان. لەتەجریدە کەدا (١٥) یان هەیه ئاوا: (٨٣٣ - ٨١٨ = ١٥).

تیبینی:

١. باسی حەج و عەمرە بە دوورو درێژی وا لە بەرگی دوووەمی تاج الاصول دا، وەرگیراوە کوردییە کە ی، لە لاپەرە/ ١٤٩ وە هەتا لاپەرە/ ٢٩٥.
- واتە: لە زنجیرە ی حەفتا و هەشتەو، هەتا زنجیرە ی/ ١٤٤.

۲. باسی حج و عمره له (ریاض الصالحین) دا، و مرگراوه کوردییه که ی،
وا له بهرگی ۳/ م ۹۳۱/ ز ۲۳۳.
۳. له فیهی ئاسان دا، و مرگراوه کوردییه که ی، وا له بهرگی یه که م دا،
لاپه ره ۳۵۱/ هه تا لاپه ره ۴۲۸. واته: له زنجیره ۱۵۷/ هه تا زنجیره ۱۸۴.
به پستی خودا موتا لا کردنی ئەم شوینانەش بو کەسی خوێ بی به هره نابێ.

و مرگیر

نوری فارس جهمه خان

سلیمانی / مامۆستایان

۲۰۰۲/۱۰/۲۵

پیوستی سهرباسه کان

بابه ت

لاپه ره

- ۲ باسی گه ورمیی نوپز له مزگه وتی مه ککه و مه دینه دا
- ۳ باسی مزگه وتی قوباء
- ۵ باسی گه ورمیی نیوانی گۆزی پیرۆزی پیغه مبهرو مینبهره گهی
- ۱۲ **۲۷- باسه کانی کارکردن له ناو نوپزدا**
- ۱۲ باسی نه وهی که له ناو نوپزدا نهیی ئی ده کړئ
- ۱۴ باسی تهخت کردنی چه وو شتی وا له جیگه ی کوړنووش دا
- ۱۶ باسی: نه گهر و لاخه که ی له ناو نوپزه که پدا خوی راده پسان چی بکا؟
- ۱۹ له ناو نوپزدا وه لای سلاو نادریته وه
- ۲۰ نهیی کراوه له دهست گرتن به که له که وه له ناو نوپزدا
- ۲۱ **۲۸- باسه کانی هه له ی ناو نوپز (أَبْوَابُ السَّهْوِ)**
- ۲۱ باسی نه وه: نه گهر نوپز خوین به هه له پینچ رکاتی کرد
- ۲۱ نه گهر نوپز خوین قسه ی له گه لدا کراو گوئی له قسه گرتو به دهست نامازه ی کرد: که نوپز ده کم، نوپزه که ی پووج نابیته وه !
- ۲۴ **۲۹- نامه ی تهره**
- ۲۴ باسی نه وه که سه ی له سهره مهرگدا دوا وشه ی ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ بئ
- ۲۵ فه رمان کراوه به شوین که وتنی تهرمی مردوو
- ۲۶ چوونه ژووره وه بۆ لای مردوو له پاش کفن کردنی
- ۳۰ دروسته له سهر شیومه کی ره وا مردنی مردوو رابگه په نرئ
- ۲۲ نوپزی مردوو له سهر مردووی نادیار دروسته
- ۲۲ پاداشتی منال مردن
- ۲۳ شۆردنی مردووو دهست نوپز گرتن بۆی به ناوو به مؤرد
- ۲۴ بهرگی سپی بۆ کفن باشه، باسی کفن
- ۴۶ کفن ناماده کردن بۆ کاتی مردن دروسته

- ۴۷ چوونى ژان لەگەل تەرما بۇ گۇرستان
- ۴۸ ماتەم دانانى ژان لە سى رۇژ بۇ غەيرى مىردى
- ۵۰ دېنى و سەردانى گۇرستان
- ۵۱ گريان بۇ مردوو، پەواو نارەواى
- ۵۸ باسى راسپىرى و بەزمى ھاتنەو بەمردودا
- ۶۰ شىن و شەپۇر روومەت و قۇر نىنەو دانىشتن بەغەمبارى
- ۶۷ ھەستان لەبەر تەرم و شتى ترى وەھا
- ۷۰ ئەو شوپانەى كە نوپۇر تيا باش نىيە
- ۷۱ نوپۇر خويىن لە كوئى تەرمەو دەوستى
- ۷۲ مردوو لە ناو گۇردا شت دەبىستى و گىتوگۇ دەكا
- ۷۵ نوپۇر لەسەر تەرمى شەھىد
- ۷۸ داواى ئىمان ھىنان لەمنال دەكرى
- ۸۲ داواى باومى ھىنان لە بى بىر لەكاتى سەرە مەرگا
- ۸۶ باسى خويىندەوئى نامۇزگارى لەسەر گۇر دانىشتن لەدەورى نامۇزگار
- ۸۸ باسى خۇ كوشتن
- ۹۰ باسى بەچاكە ناو ھىنانى مردوو
- ۹۲ سزاي ناو گۇر
- ۹۶ پەناگرتن بەخودا لە سزاي گۇر
- ۹۷ مردوو لەگۇر، بەيانىان و ئىواران چىگەى خۇ پىشان دەدرى
- ۹۸ منالى بىرپوايان، كە بەمندالى دەمرن چىگەيان كوئىيە؟
- ۹۸ ئەوئى كە لەبارەى مندالى ناموسولمانەكانەو لەئاپىندا پروون كراومتەو
- ۱۰۳ مردنى كوتوپرى
- ۱۰۴ باسى گۇرى پىغەمبەر و ئەبۇبەكر و عومەر
- ۱۱۲ ۴۰- نامەى زەكات
- ۱۱۲ باسى پىويستى زەكات
- ۱۱۶ تاوانى زەكات نەدەر
- ۱۲۲ ئەو مالەى زەكاتەكەى بدرى بەر ئەو (كنز) ناكەوئى كە ھەر شەى سەخت

- له خاومنه که ی کراوه
 ۱۲۳ خیر کردن له که سابه تی پاک
 ۱۲۴ تا زوو خیر بکری درمنگه
 ۱۲۸ خیر که میشی هر زوره
 ۱۲۹ کام خیره زور خیره
 ۱۳۱ خیر به ده و له مهندو دزو داوین پیس
 ۱۳۲ خیر به خزمی خوتو به کورو کچی خوت
 ۱۳۴ خیر کردن مهرج نییه مروؤ به دهستی خوی بیکا
 ۱۳۵ خیر دمی له سهر تیری بی
 ۱۳۸ باسی هاندان له سهر خیر کردن
 ۱۴۰ خیر کردن کلیل به دهست له و ماله ی وا له زیر دهستیدا
 ۱۴۴ زهکاتی نازه ل
 ۱۵۴ دانی زهکات به خزمی پی شیاو خیر تره
 ۱۵۸ دانی زهکات به هه تیو و به میرد
 ۱۶۴ باسی نایه تی ﴿وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾
 ۱۶۷ باسی پووسووری دووری له سوال
 ۱۷۲ باسی خه مل و خه رساندن به رزه درخت
 ۱۷۵ زهکاتی دانه و پله و بهروبوومی دمی و بهراو
 ۱۷۵ کاتی و مرگرتنی زهکاتی خورما کاتی پنینی به ره که یه تی
 ۱۷۶ نایا دروسته زهکاتدمر زهکاته که ی له زهکات و مرگر بکری ته وه؟
 ۱۷۹ زهکات دهشی به نازاد کراوه کانی هاوسه ره کانی پیغه میهر
 ۱۸۰ که ی زهکات له زهکاتی دمر ده چی
 ۱۸۰ زهکات له ده و له مهند و مرده گیرئ و ددرئ به هه ژار
 ۱۸۱ نزای خیر کردن بؤ خیر که رو زهکاتدمر
 ۱۸۳ نه وه ی که له دمیا دمرده هیئرئ
 ۱۹۴ له گه نجینه ی کونی دوزرا ودا پینج یه ک هه یه
 ۱۹۵ باسی لیپر سینه وه ی زهکات کؤ که ره وه
 ۱۹۵ باسی داخ کردن و شتری زهکات

- ۳۱- باسه کانی زه کاتی سهرنیتره
۲۰۰
۲۰۰
۱- باسی گه ورهیی و پیویستیوونی چهج
۲۱۰ باسی به کارهینانی بۆنی خوش له کاتی ئیحرام دابهستن دا
۲۱۰ باسی لۆک کردنی قزو پهستانهوهی له کاتی ئیحرام بهستنا
۲۱۳ سواریبوون و لهپاشکۆدا سواریبون له چهج دا
۲۱۳ جل و بهرگی کهسێ له ئیحرام دا بی
۲۱۵ باسی تهلبییه کردن
۲۱۹ ئیحرام دابهستن وهک ئیحرام دابهستنی کهسیکی تر دروسته
۲۲۱ کاتی چهج کردن و مانگهکانی چهج
۲۴۸ رووخانی کهعبه
۲۴۹ ماچ کردن بمرده پشهکه = چهجهرول نهسوه
۲۵۲ ههندی دهستوورو ئادابی دینی کابهی پیروژ
۲۵۳ پهمهه = لۆقه کردن له کاتی تهوافی بهیت دا
۲۶۰ ئاو دان به حاجیان
۲۹۹ ۳۳- باسه کانی عهمره (أبواب العمره)
۳۱۱ پیستی سهرباسهکان